JANA ZAŤKOVÁ
MILOSLAV ČAPLOVIČ

PRAMENE K VOJENSKÝM DEJINÁM SLOVENSKA

BOJE O SLOVENSKO
1918 – 1919

IV/3

JANA ZAŤKOVÁ
MILOSLAV ČAPLOVIČ

PRAMENE K VOJENSKÝM DEJINÁM SLOVENSKA IV/3

BOJE O SLOVENSKO 1918 – 1919

www.vhu.sk
Vojenský historický ústav
Bratislava 2025

PRAMENE K VOJENSKÝM DEJINÁM SLOVENSKA IV/3

BOJE O SLOVENSKO 1918 – 1919

© Vojenský historický ústav Bratislava 2025

Editori:

Mgr. Jana Zaťková, PhD.
plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Recenzenti:

Mgr. Michal Kšiňan, MAS, PhD.
PhDr. Richard Pavlovič, PhD.

Jazyková redaktorka: Mgr. Tamara Janecová, PhD.

Návrh obálky a grafická úprava: Mgr. Ivan Kocák

Fotografie na prednej a zadnej strane obálky:
Štáb plk. Josefa Šnejdárka, veliteľa 2. pešej divízie, pod Kalváriou v Banskej Štiavnici počas bojov proti Maďarom, 27. jún 1919; Skupina príslušníkov čs. domáceho vojska pred Štefánikovými kasárňami v Bratislave, leto 1919

Obrazová príloha: Vojenský historický archív Bratislava
Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha
Slovenská národná knižnica – Literárny archív Martin
Archív Múzea SNP v Banskej Bystrici
Zbierka Miloslav Čaplovič
Národní digitální knihovna

Tlač: DMC, s. r. o.

ISBN 978-80-69060-13-5 (print)
ISBN 978-80-69060-14-2 (pdf)

Obsah

	BOJE O SLOVENSKO 1918 – 1919	15
	POZNÁMKY EDITOROV	25
1/	**ŽIADOSŤ ZEMSKEJ SPRÁVY PRE SLOVENSKO V ŽILINE O ZRIADENIE ZEMSKÉHO VELITEĽSTVA NA SLOVENSKU** 1918	29
2/	**TAJNÝ ROZKAZ VELITEĽSTVA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU O POSTUPE NA ÚZEMÍ SLOVENSKA** 21. november 1918	30
3/	**SPRÁVA O SITUÁCII V ŽILINE A OKOLÍ** 22. november 1918	32
4/	**VÝZVA NA VSTUP DO GARDY SLOVENSKEJ SLOBODY** 27. november 1918	36
5/	**HLÁSENIE O SITUÁCII NA SLOVENSKU** 30. november 1918	38
6/	**PRAVIDLÁ PRE ZAOBCHÁDZANIE SO ZAJATCAMI, INTERNOVANÝMI A PODOZRIVÝMI OSOBAMI** 3. december 1918	39
7/	**ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA MYJAVSKEJ SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY** 4. december 1918	41
8/	**ROZKAZ NA OBSADENIE ÚZEMIA SLOVENSKA** 6. december 1918	42
9/	**PROTEST ZASTUPITEĽSTVA MESTA TRENČÍN VOČI OBVINENIU ŽUPANA LADISLAVA MEDŇANSKÉHO ZO ZODPOVEDNOSTI ZA ČINNOSŤ NAMIERENÚ PROTI ČESKEJ VOJENSKEJ MOCI** 6. december 1918	44
10/	**HLÁSENIE O SITUÁCII NA SLOVENSKU** 7. december 1918	46
11/	**VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU INFORMUJE MINISTERSTVO NÁRODNEJ OBRANY O PROTIČESKEJ PROPAGANDE NA SLOVENSKU** 8. december 1918	47
12/	**DOHODA MEDZI VELITEĽSTVOM ČESKOSLOVENSKEJ BRANNEJ MOCI NA SLOVENSKU A MAĎARSKÝM DIŠTRIKČNÝM VELITEĽSTVOM V KOŠICIACH O PRÍCHODE ČESKOSLOVENSKÉHO VOJSKA DO KOŠÍC** 8. december 1918	49
13/	**SITUAČNÁ SPRÁVA Z KOŠÍC** 20. december 1918	50
14/	**SPRÁVA O SITUÁCII V NITRE A OKOLÍ** 23. december 1918	52
15/	**ZMLUVA O DEMARKAČNEJ ČIARE MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A POĽSKOM** 24. december 1918	55

16/ VIANOČNÝ ROZKAZ VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU 57
24. december 1918

17/ SITUAČNÁ SPRÁVA O OBSADENÍ PREŠOVA ČESKOSLOVENSKÝM VOJSKOM A JEHO POSTUPE SMEROM NA KOŠICE 59
28. december 1918

18/ MINISTER ŠROBÁR INFORMUJE GENERÁLA PICCIONEHO O VYJEDNÁVANÍ ŽUPANA ZOCHA S KOMISÁROM JANKÓ O PREVZATÍ BRATISLAVY A ŽIADA O ZASTAVENIE VOJENSKÝCH OPERÁCIÍ PROTI MESTU 60
30. december 1918

19/ SPRÁVA O MAĎARSKÝCH JEDNOTKÁCH V BRATISLAVE 62
30. december 1918

20/ NARIADENIE MINISTRA VAVRA ŠROBÁRA NA OBMEDZENIE SLOBODY TLAČE NA SLOVENSKU 64
30. december 1918

21/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O SITUÁCII NA VÝCHODNOM A SEVERNOM SLOVENSKU 65
4. január 1919

22/ INFORMÁCIA ŽUPNÉHO ÚRADU V TRENČÍNE O ADRESE MINISTRA ŠROBÁRA V ŽILINE, MAĎARSKÝCH AGITÁTOROCH NA SLOVENSKU A O PRIJÍMANÍ SLOVÁKOV K ŽELEZNICIAM 66
5. január 1919

23/ SPRÁVA O POLITICKEJ SITUÁCII V KEŽMARKU A OKOLÍ 68
6. január 1919

24/ SPRÁVA O SITUÁCII NA ORAVE 69
6. január 1919

25/ ŽIADOSŤ PLUKOVNÍKA SCHÖBLA O POSILNENIE LETECTVA NA SLOVENSKU 70
7. január 1919

26/ SPRÁVA O SITUÁCII NA ORAVE 72
8. január 1919

27/ NARIADENIE MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA NA ZRIADENIE ZEMSKÉHO VOJENSKÉHO VELITEĽSTVA V KOŠICIACH 74
8. január 1919

28/ ČESKOSLOVENSKÁ VOJENSKÁ KOMISIA V BUDAPEŠTI INFORMUJE VRCHNÉ VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK V ŽILINE O SITUÁCII V BRATISLAVE 76
9. január 1919

29/ ŽIADOSŤ VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU GENERÁLA PICCIONEHO O DOPLNENIE JEDNOTIEK NA SLOVENSKU 78
11. január 1919

30/ INFORMÁCIA O PRESÍDLENÍ VELITEĽSTVA 34. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU DO LUČENCA 80
13. január 1919

31/ VÝŇATOK Z ROZKAZU NA ZRIADENIE VOJENSKÉHO VELITEĽSTVA PRE SLOVENSKO V KOŠICIACH 81
15. január 1919

32/ SŤAŽNOSŤ VOJAKOV 39. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU NA ZÁSOBOVANIE NA SLOVENSKU 84
16. január 1919

33/ **TEXT ZADRŽANÉHO PROTIČESKÉHO MANIFESTU** 86
20. január 1919

34/ **MINISTER ŠROBÁR INFORMUJE VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU O SVOJOM PRESÍDLENÍ SA DO BRATISLAVY** 88
21. január 1919

35/ **TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII V KOŠICIACH ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI** 90
22. január 1919

36/ **SPRÁVA O ÚČASTI SKUPINY PODPLUKOVNÍKA HRBENSKÉHO NA OBSADZOVANÍ ÚZEMIA SLOVENSKA** 92
22. január 1919

37/ **SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA PRAVOM BREHU DUNAJA V OBLASTI BRATISLAVY** 102
23. január 1919

38/ **SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O ODSTRÁNENÍ MAĎARSKÝCH DÔSTOJNÍKOV NACHÁDZAJÚCICH SA V BRATISLAVE** 104
24. január 1919

39/ **OPIS NARIADENIA NA ODOVZDANIE ZBRANÍ DRŽANÝCH CIVILNÝMI OSOBAMI** 105
25. január 1919

40/ **ZMLUVA UZATVORENÁ MEDZI PARLAMENTÁRMI VELITEĽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE A VELITEĽSTVA MAĎARSKEJ SKUPINY SALGÓTARJÁN O PRIEBEHU DEMARKAČNEJ ČIARY** 107
31. január 1919

41/ **INFORMÁCIA O SPRÁVANÍ SA TALIANSKYCH DÔSTOJNÍKOV NA SLOVENSKU** 108
31. január 1919

42/ **SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA ÚZEMÍ SLOVENSKA** 111
2. február 1919

43/ **ŽIADOSŤ GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI O POSILNENIE POSÁDKY V LUČENCI** 113
6. február 1919

44/ **VRCHNÉ VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU INFORMUJE O PODMIENKACH PRÍMERIA S MAĎARSKOU ARMÁDOU** 115
7. február 1919

45/ **SŤAŽNOSŤ POLICAJNÉHO KAPITÁNA Z RUŽOMBERKA NA DOMOVÚ PREHLIADKU A ZHABANIE ZBRANE** 117
11. február 1919

46/ **ZÁPIS ZO SCHÔDZE PARLAMENTÁROV VELITEĽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE A VELITEĽSTVA SKUPINY SALGOTARJAN USKUTOČNENEJ 11. FEBRUÁRA 1919 V LUČENCI** 119
11. február 1919

47/ **TELEGRAM MINISTRA KLOFÁČA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI PICCIONEMU S POKYNMI AKO POSTUPOVAŤ POČAS STÁVKY V KOŠICIACH** 122
14. február 1919

48/ **ZÁKAZ ZHROMAŽĎOVANIA SA VYHLÁSENÝ V KOŠICIACH ŽUPANOM SEKÁČOM** 123
15. február 1919

49/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII V KOŠICIACH ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI 125
15. február 1919

50/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA SLOVENSKU 126
15. február 1919

51/ SPRÁVA SLOVENSKEJ TLAČOVEJ KANCELÁRIE O VŠEOBECNEJ STÁVKE V KOŠICIACH 128
16. február 1919

52/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA SLOVENSKU 129
17. február 1919

53/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O UDALOSTIACH ODOHRÁVAJÚCICH SA PRI OBSADZOVANÍ ÚZEMIA SLOVENSKA 131
19. február 1919

54/ SPRÁVA SLOVENSKEJ TLAČOVEJ KANCELÁRIE O UKONČENÍ STÁVKY V KOŠICIACH 134
19. február 1919

55/ ŽIADOSŤ O KONTROLU OSÔB PRECHÁDZAJÚCICH PO MOSTE V KOMÁRNE 135
24. február 1919

56/ GENERÁL PICCIONE INFORMUJE RIADITEĽSTVO PÔŠT A TELEGRAFOV O PRIEBEHU HRANICE MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A MAĎARSKOM 136
26. február 1919

57/ TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI INFORMUJÚCI O ŽIADOSTI O POSILNENIE POSÁDOK V LUČENCI A VO ZVOLENE 137
26. február 1919

58/ TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI O VYJEDNÁVANÍ VO VECI ŽELEZNICE CEZ ÚDOLIE IPĽA 138
1. marec 1919

59/ SITUAČNÁ SPRÁVA O POMEROCH NA HRANICIACH S POĽSKOM 139
3. marec 1919

60/ DISLOKÁCIA PODRIADENÝCH ÚTVAROV 6. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE 141
6. marec 1919

61/ SPRÁVA O SITUÁCII V BANSKEJ ŠTIAVNICI A PRELOŽENÍ ROTY 35. PLUKU ZO ZVOLENA DO BANSKEJ ŠTIAVNICE 145
6. marec 1919

62/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O BOJOCH NA IPLI PREBIEHAJÚCICH V JANUÁRI A FEBRUÁRI 1919 147
9. marec 1919

63/ SPRÁVA O POĽSKOM PREPADE V OBLASTI SKALITÉHO 152
10. marec 1919

64/ INFORMÁCIA GENERÁLA PICCIONEHO O OBSADENÍ ÚZEMIA V OKOLÍ DEMARKAČNEJ ČIARY 154
16. marec 1919

65/ NARIADENIE NA ROZDELENIE SLOVENSKA NA VÝCHODNÝ A ZÁPADNÝ OBVOD ZA ÚČELOM ULAHČENIA VEDENIA VOJENSKÝCH OPERÁCIÍ 156
20. marec 1919

66/ DISLOKÁCIA IV. BRIGÁDY A SITUAČNÉ HLÁSENIE ZA OBDOBIE 16. – 25. MARCA 1919 159
25. marec 1919

67/ SPRÁVA GENERÁLA BORIANIHO O UDALOSTIACH, KTORÉ SA ODOHRALI V BRATISLAVE 12. FEBRUÁRA 1919 163
27. marec 1919

68/ SITUAČNÁ SPRÁVA Z ÚZEMIA SLOVENSKA 170
28. marec 1919

69/ GENERÁL HENNOCQUE INFORMUJE MINISTRA ŠROBÁRA O PREVZATÍ VELENIA 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE 173
30. marec 1919

70/ SMERNICA PRE ĎALŠÍ POSTUP JEDNOTIEK 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE NA SLOVENSKU 174
1. apríl 1919

71/ SPRÁVA O ODZBROJENÍ CIVILNEJ STRÁŽE V KOMÁRNE 176
2. apríl 1919

72/ NARIADENIE MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA NA POSTUP K NOVÝM HRANICIAM ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY 177
7. apríl 1919

73/ NARIADENIE MINISTRA ŠROBÁRA NA ZRIADENIE ŠTÁTNEJ POLÍCIE V KOŠICIACH 180
14. apríl 1919

74/ SPRÁVA O ZADRŽANÍ DESIATICH RUKOJEMNÍKOV V KOŠICIACH 181
26. apríl/ 30. apríl 1919

75/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O POSTUPE 6. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE NA JUH OD DEMARKAČNEJ ČIARY 185
30. apríl 1919

76/ NARIADENIE NA POSTUP ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDY NA ÚZEMIE MAĎARSKA V SÚVISLOSTI S POSTUPOM RUMUNSKEJ ARMÁDY 187
apríl 1919

77/ ŽIADOSŤ GENERÁLA PICCIONEHO O ZRUŠENIE ZVLÁŠTNEHO STAVU OBLIEHANIA VYHLÁSENÉHO V KOŠICIACH 189
6. máj 1919

78/ SPRÁVA O SPRÁVANÍ SA VOJAKOV V GALANTE 190
12. máj 1919

79/ NARIADENIE NA PROTIOFENZÍVU PROTI MAĎARSKÉMU POSTUPU NA LUČENEC 191
14. máj 1919

80/ HLÁSENIE O SITUÁCII V OBLASTI FIĽAKOVA A LUČENCA 194
15. máj 1919

81/ ZÁKAZ ORGANIZOVANIA MAĎARSKÝCH BIELYCH GÁRD NA ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY 196
15. máj 1919

82/ TELEGRAM MINISTERSTVA NÁRODNEJ OBRANY O PREDĹŽENÍ DEMARKAČNEJ ČIARY MEDZI RUMUNSKÝM A ČESKOSLOVENSKÝM VOJSKOM NA ZÁPAD OD TOKAJA 197
22. máj 1919

83/ ŽIADOSŤ O PONECHANIE 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE V KOŠICIACH ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI 199
23. máj 1919

84/ REAKCIA MINISTRA ŠROBÁRA NA ODSTRÁNENIE TALIANSKEJ VLAJKY V KOŠICIACH 200
28. máj 1919

85/ ROZKAZ PLUKOVNÍKA POIRÉE NA OBRANU 201
29. máj 1919

86/ OPIS Z DENNÍKA I. PRÁPORU 23. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU 203
23. – 31 . máj 1919

87/ OHLAS GENERÁLA HENNOCQUEA PO PREVZATÍ VELITEĽSTVA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY A MESTA KOŠICE 204
1. jún 1919

88/ INFORMÁCIA O ROZDELENÍ VOJSKA OPERUJÚCEHO NA SLOVENSKU NA DVE SKUPINY 206
2. jún 1919

89/ VYHLÁSENIE VOJENSKEJ DIKTATÚRY NA ÚZEMÍ SLOVENSKA 208
5. jún 1919

90/ OZNÁMENIE GENERÁLA HENNOCQUE O VYHLÁSENÍ VOJENSKEJ DIKTATÚRY NA SLOVENSKU A O PREVZATÍ NAJVYŠSEJ MOCI NAD VEREJNOU SPRÁVOU A CIVILNÝMI ÚRADMI 209
6. jún 1919

91/ TELEGRAM PLUKOVNÍKA ŠNEJDÁRKA SO SŤAŽNOSŤOU ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI 211
7. jún 1919

92/ SITUAČNÁ SPRÁVA SLOVÁCKEHO PEŠIEHO PLUKU 213
13. jún 1919

93/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O BOMBARDOVANÍ LEVÍC 215
13. jún 1919

94/ HLÁSENIE O POĽSKÝCH JEDNOTKÁCH V TATRANSKEJ KOTLINE A OKOLÍ 216
13. jún 1919

95/ SPRÁVY O NEPRIATEĽOVI ZÍSKANÉ SPRAVODAJSKÝM ODDELENÍM VELITEĽSTVA ZÁPADNEJ SKUPINY 217
14. jún 1919

96/ ROZKAZ NA POSTUP SKUPINY POIREE V OBLASTI PREŠOVA 221
16. jún 1919

97/ NARIADENIE GENERÁLA HENNOCQUEA O POSTUPE PROTI SABOTÉROM Z RADOV CIVILISTOV 223
16. jún 1919

98/ HLÁSENIE O INFORMÁCIÁCH ZÍSKANÝCH OD MAĎARSKÝCH DEZERTÉROV 225
18. jún 1919

99/ ŽIADOSŤ VELITEĽSTVA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY O ZOZNAM ŽUPNÝCH ÚRADNÍKOV 227
20. jún 1919

100/ OFICIÁLNE STANOVISKO ČESKOSLOVENSKA VOČI NEDODRŽANIU NARIADENIA NA ZASTAVENIE NEPRIATEĽSTVA ZO STRANY MAĎARSKEJ REPUBLIKY RÁD 229
20. jún 1919

101/ OPERAČNÝ ROZKAZ SKUPINY JIROUŠEK 231
20. jún 1919

102/ SPRÁVA O MORÁLNOM STAVE MUŽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE 233
21. jún 1919

103/ ROZKAZ NA POSTUP VOJENSKÝCH JEDNOTIEK V OBLASTI KOMÁRNA 235
22. jún 1919

104/ NARIADENIE NA VYBUDOVANIE OPEVNENIA MEDZI POPRADOM A VAŽCOM 236
22. jún 1919

105/ ROZKAZ NA UKONČENIE NEPRIATEĽSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOU A MAĎARSKOU ARMÁDOU 238
23. jún 1919

106/ ROZKAZ NA UKONČENIE NEPRIATEĽSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOU A MAĎARSKOU ARMÁDOU 239
24. jún 1919

107/ ROZKAZ NA OBRANU BANSKEJ ŠTIAVNICE PRED NEPRIATEĽOM 241
25. jún 1919

108/ SPRÁVA O NEPRIATEĽOVI A VYHLÁSENÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY RÁD V PREŠOVE 243
27. jún 1919

109/ OPERAČNÝ ROZKAZ TÝKAJÚCI SA PREDĹŽENIA PRÍMERIA S MAĎARSKOU REPUBLIKOU RÁD DO 30. JÚNA 1919 246
29. jún 1919

110/ SPRÁVA O STAVE 21. ČESKOSLOVENSKÉHO STRELECKÉHO PLUKU DISLOKOVANOM NA SLOVENSKU 248
1. júl 1919

111/ UDELENIE PLNEJ MOCI MINISTROVI ŠROBÁROVI NA VYJEDNÁVANIE S MAĎARSKOU VLÁDOU O ÚPRAVE NEUTRÁLNEHO PÁSMA 250
2. júl 1919

112/ POSTUP ČESKOSLOVENSKEJ BRANNEJ MOCI A ŽANDÁRSTVA NA ÚZEMÍ EVAKUOVANOM OD MAĎARSKEJ BRANNEJ MOCI 252
2. júl 1919

113/ ROZKAZ VELITEĽA 6. DIVÍZIE GENERÁLA CHABORDA NA ZATKNUTIE PREDSTAVITEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY RÁD 254
3. júl 1919

114/ HLÁSENIE SPRAVODAJSKÉHO ODDELENIA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY O SITUÁCII NA POĽSKOM POHRANIČÍ 256
5. júl 1919

115/ HLÁSENIE O OBSADENÍ ŠIAH ČESKOSLOVENSKÝM ŽANDÁRSTVOM 259
20. júl 1919

116/ ŽIADOSŤ VELITEĽSTVA 4. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE O POSILNENIE JEDNOTIEK V OBLASTI SPIŠSKÉHO ÚSEKU 261
22. júl 1919

117/ INFORMÁCIA O VZNIKU ÚRADU PRE ZRIADENIE VOJNOVÝCH MOHÝL NA SLOVENSKU 262
24. júl 1919

118/ HLÁSENIE O POLITICKEJ SITUÁCII V OKRESE REVÚCA 263
27. júl 1919

119/ SPRÁVA TEKOVSKÉHO ŽUPANA O SITUÁCII V TEKOVSKEJ ŽUPE 266
29. júl 1919

120/ SITUAČNÁ SPRÁVA ZO 7. AUGUSTA 1919 268
7. august 1919

121/ UPOZORNENIE NA NEKOREKTNÉ SPRÁVANIE SA NIEKTORÝCH ČESKÝCH VOJAKOV NA SLOVENSKU 269
14. august 1919

122/ VYZVANIE ŽUPANA MESTA KOŠICE A ABOVSKO-TURNIANSKEJ ŽUPY NA PORIADOK PRI SČÍTANÍ ĽUDU 270
14. august 1919

123/ NARIADENIE NA ZLEPŠENIE VZŤAHOV MEDZI ČESKÝMI A SLOVENSKÝMI VOJAKMI NA SLOVENSKU 272
17. august 1919

124/ SPRÁVA O SITUÁCII V TRNAVE 274
18. august 1919

125/ VYTÝČENIE HRANICE BRATISLAVSKÉHO PREDMOSTIA 276
18. august 1919

126/ INFORMÁCIA O STRÁŽACH NA BREHU DUNAJA V ŠAMORÍNSKOM PODÚSEKU 278
21. august 1919

127/ SPRÁVA O VEREJNEJ SCHÔDZI ANDREJA HLINKU A FRANTIŠKA UNGARA S PRÍVRŽENCAMI A ICH VYZÝVANÍ NA AUTONÓMIU SLOVENSKA 279
22. august 1919

128/ TELEGRAM MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI PICCIONEMU 282
26. august 1919

129/ ROZDELENIE JEDNOTIEK V KOMÁRŇANSKOM A BRATISLAVSKOM ÚSEKU 284
27. august 1919

130/ INŠTRUKCIA O NOVOM ROZDELENÍ VOJSK NA ÚZEMÍ SLOVENSKA 285
26. september 1919

131/ UPOZORNENIE NA ANTIPATIE PROTI ČESKÉMU VOJSKU V OBLASTI ZÁHORIA 287
6. október 1919

132/ DEJINY I. PLUKU SLOVENSKEJ SLOBODY SPÍSANÉ PLUKOVNÍKOM VERICHOM PRE VOJNOVÝ ARCHÍV 288
20. august 1920

133/ SPRÁVA O STAVE I. PRÁPORU 34. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU 291
Nedatované

134/ ZMLUVA O ZRIADENÍ NEUTRÁLNEHO PÁSMA JUŽNE OD BRATISLAVSKÉHO PREDMOSTIA 294
Nedatované

135/ PREHĽAD STRÁT UTRPENÝCH V BOJOCH NA RIEKE IPEĽ OD 29. JANUÁRA 1919 DO 6. FEBRUÁRA 1919 295
Nedatované

136/ INFORMÁCIA O SITUÁCII V ŽILINE A OKOLÍ 296
Nedatované

137/ ŽIADOSŤ KAROLA ESTERHÁZYHO O OCHRANU JEHO MAJETKU PRI BRATISLAVE 298
Nedatované

138/ TELEGRAM GENERÁLA HENNOCQUEA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI MITTELHAUSEROVI TÝKAJÚCI SA PREVZATIA KOŠICKO-BOHUMÍNSKEJ ŽELEZNICE DO ŠTÁTNEJ SPRÁVY 300
Nedatované

139/ INFORMÁCIA O SCHVÁLENÍ NÁVRHU NA VYSLANIE 13. ROTY 23. PLUKU Z KOŠÍC SMEROM NA MIŠKOVEC 301
Nedatované

140/ NARIADENIE VELITEĽA I. PRÁPORU 2. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU PRE OKRES STARÁ ĽUBOVŇA 302
Nedatované

OBRAZOVÁ PRÍLOHA 307

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV 355

MENNÝ REGISTER 356

BOJE O SLOVENSKO

1918 – 1919

BOJE O SLOVENSKO 1918 – 1919

Vojenská účasť československých légií na strane dohodových mocností v konečnom dôsledku prispela k vzniku Československej republiky 28. októbra 1918 na troskách bývalej rakúsko-uhorskej monarchie, čím sa úspešne završilo diplomatické a vojenské úsilie hlavných politických reprezentantov českého a slovenského národa. Ozbrojené sily Československa sa však až do leta 1919 formovali v zložitých zahraničnopolitických aj vnútropolitických podmienkach, ktoré determinoval najmä fakt, že nový štátny útvar na mape Európy nemal pevne vymedzené a medzinárodne garantované hranice. Navyše, komplikovaná povojnová situácia, poznačená následkami prvej svetovej vojny, nedovoľovala najvyšším orgánom formujúcej sa československej politickej a vojenskej správy pomýšľať na podrobné a plánované organizovanie stálej armády.[1] Krátko po vzniku revolučného Národného zhromaždenia, zvolení prezidenta republiky profesora Tomáša Garriguea Masaryka a vymenovaní prvej československej vlády, vedenej ministerským predsedom Dr. Karlom Kramářom, bolo 15. novembra 1918 v Prahe zriadené Ministerstvo národnej obrany, ktoré predstavovalo najvyšší orgán československej vojenskej správy. Nové orgány štátu sa museli v prvom rade sústrediť na nastolenie československej štátnej moci na celom území republiky a vojenské zabezpečenie jej hraníc. V čase vzniku republiky sa však väčšina jej ozbrojených síl nachádzala v zahraničí. Tvorili ich jednotky československých légií zahŕňajúce vyše 100-tisíc jej príslušníkov, ako aj tzv. domobranecké prápory v počte 55, sformované z bývalých rakúsko-uhorských vojnových zajatcov z radov Čechov a Slovákov v Taliansku (57 000 mužov). Československá vojenská správa, aby mohla nastoliť štátnu moc na celom československom území, s dôrazom na prihraničné oblasti česko-nemeckej hranice, územie Slovenska a sporné oblasti Těšínska, Oravy i Spiša, začala urýchlene budovať pravidelné jednotky československého domáceho vojska a organizovať improvizované dobrovoľnícke jednotky.[2]

Najvyšší činitelia československej vojenskej správy však okrem nedostatočného počtu branných síl nevyhnutných na zabezpečenie hraníc republiky, pokoja a poriadku vo vnútri štátu, museli zápasiť aj s nedostatkom kvalitných veliteľských kádrov z radov

1 Podrobnejšie: KUTHAN, Pavel J. *V těžkých dobách. Boje na Slovensku 1918 – 1919*. Praha: Corona – Ares, 2010; BŘACH, Radko – LÁNÍK, Jaroslav. *Dva roky bojů a organizační práce. Československá armáda v letech 1918 – 1920*. Praha: MO ČR - VHÚ Praha, 2013.

2 Podrobnejšie: LUKEŠ, Michal. K úloze českého četnictva na Slovensku v roce 1918. In: *Historie a vojenství*, 1998, roč. 47, č. 2, s. 53 – 64; ČAPLOVIČ, Miloslav. Účasť branných organizácií v bojoch o Slovensko 1918 – 1919. In: ČAPLOVIČ, Miloslav. *Branné organizácie v Československu 1918 – 1939 (so zreteľom na Slovensko)*. Bratislava: MO SR, 2001, s. 12 – 15.

Čechov a Slovákov. Na preklenutie tohto zásadného deficitu sa ako optimálne riešenie javila možnosť, aby organizačnú a veliteľskú prípravu novej československej armády zabezpečili kvalifikovaní dôstojníci armád víťazných štátov Dohody.

Taliansko, na území ktorého vznikli jednotky československých légií, podpísalo 1. decembra 1918 zmluvu s Edvardom Benešom o vojenskej spolupráci a vyslaní talianskej vojenskej misie do Československa. Uvoľnených československých legionárov vyslalo na územie novej republiky pod velením generála Luigiho Piccioneho. Približne 27 000 legionárov disponovalo jazdou, delostrelectvom a automobilmi. Z územia Talianska sa začali presúvať vlakmi v polovici decembra a ich hlavnou úlohou po príchode do Československa bolo obsadiť územie Slovenska.[3] V priebehu januára 1919 sa do republiky presunuli v transportoch aj československí legionári z Francúzska, ktorí boli nasadení predovšetkým do bojov proti poľskému vojsku o sporné územie sliezskeho Tešínska. Podobne ako s Talianskom bola 20. januára 1919 podpísaná v Paríži zmluva medzi československou a francúzskou vládou o vyslaní Francúzskej vojenskej misie do Československa, ktorá zakrátko popri pôvodne plánovanej poradnej funkcii začala plniť úlohu rozhodujúceho činiteľa pri výstavbe mierovej československej armády. Ďalšia zmluva podpísaná 26. januára dala Francúzskej vojenskej misii rozsiahle právomoci a 16. februára bol generál Maurice Pellé vymenovaný za náčelníka hlavného štábu československého vojska. Československé ozbrojené sily boli zmluvou z 18. februára podriadené vrchnému veleniu francúzskeho maršala Focha, čím sa znížil vplyv a význam talianskej vojenskej misie.[4]

Hranice spoločného štátu Čechov a Slovákov sa kreovali postupne, aj keď ich bolo nevyhnutné čo najskôr potvrdiť na novej mape Európy. České hranice kopírovali historické hranice Českého kráľovstva, severné hranice štátu s Poľskom mali prebiehať, okrem niektorých sporných oblastí, v línii bývalých hraníc s Uhorským a Českým kráľovstvom. Problémom však boli južné hranice Slovenska, ktoré v rámci Uhorska neexistovalo ako samostatný administratívny celok s historickými hranicami. V Uhorsku 23. októbra 1918 odstúpila vláda Sándora Wekerleho a zostavením novej vlády bol poverený najskôr János Hadik. Po jeho neúspechu a demonštráciách v Budapešti bola 31. októbra vymenovaná nová vláda pod vedením Mihálya Károlyiho, ktorá vyhlásila odtrhnutie od Predlitavska. Jej prioritou bol vznik republiky a predovšetkým zachovanie jej územnej celistvosti (s výnimkou Chorvátska) v bývalých hraniciach Uhorského kráľovstva.

Po podpísaní prímeria medzi Talianskom (ako zástupcom Dohody) a už de facto neexistujúcou monarchiou 3. novembra 1918 v Padove začali maďarskí zástupcovia vyjednávať podmienky prímeria s veliteľom východných spojeneckých vojsk, generálom Franchetom d´Espérey, ktorého jednotky prekročili 4. novembra Sávu, tvoriacu

3 FERENČUHOVÁ, Bohumila. K vzťahom medzi Talianskom a ČSR v rokoch 1918 – 1920 vo svetle diplomatického archívu Ministerstva zahraničných vecí Talianska. In: ROGUĽOVÁ, Jaroslava – HERTEL, Maroš a kol. *Adepti moci a úspechu : Etablovanie elít v moderných dejinách : Jubileum Valeriána Bystrického*. Bratislava: HÚ SAV, 2016, s. 182.

4 FERENČUHOVÁ, *K vzťahom medzi Talianskom a ČSR*, s. 183.

južnú hranicu Uhorska. Vládni zástupcovia na čele s Károlyim pricestovali 7. novembra do Belehradu a prímerie bolo podpísané 13. novembra 1918 za nepriaznivých podmienok, keď musela uhorská armáda opustiť rozsiahle územia v Sedmohradsku a Banáte, ktoré obsadili srbská a rumunská armáda. Sporným sa stalo predovšetkým územie 26 stolíc obývaných Rumunmi. Aj napriek maďarským snahám o zachovanie územnej integrity a ich argumentácii zasadanie sedmohradských Rumunov v Alba Iulii rozhodlo 1. decembra 1918 o pripojení sa k Rumunsku. Krátko nato dostala rumunská armáda povolenie postúpiť až na líniu Satu Mare – Carei – Oradea – Arad.[5]

Maďarskej vláde sa nepodarilo udržať si ani územie Slovenska, ktoré začiatkom novembra začali obsadzovať vojenské jednotky novej spoločnej republiky Čechov a Slovákov. Jej argumentáciu paragrafom 17. Belehradského prímeria, na základe ktorého si nárokovala kontrolovať územie bývalého Uhorska, dotknuté novovytvorené štáty vnímali ako zásah do ich suverenity.

Obsadzovanie Slovenska, ktoré bolo stále de facto pod kontrolou maďarských úradov a vojska, prebiehalo v štyroch etapách a nevyhlo sa ani nečakaným a dramatickým zvratom. Začalo sa živelne. Vojaci náhradného práporu 25. vlastibraneckého streleckého pluku pod velením nadporučíka Aloisa Ripku (11 dôstojníkov a 120 vojakov) obsadili 1. novembra 1918 najprv Holíč, o deň neskôr Gbely a 4. novembra Malacky. 6. novembra prišla do Skalice dočasná slovenská vláda na čele s Dr. Vavrom Šrobárom. Vtedy sa do obsadzovania Slovenska zapojila aj sprievodná skupina českých četníkov spolu so slovenskými vojakmi lučeneckého pluku a 7. novembra ovládli Trnavu. I. prápor 1. pešieho pluku pod velením kpt. Karla Římka obsadil 8. novembra Trenčiansku Teplú, 10. novembra Trenčín a pokračoval v postupe na Nové Mesto nad Váhom, Ilavu, Púchov a okolie.[6]

Ako reakciu na to vydala maďarská vláda 11. novembra 1918 proklamáciu proti obsadzovaniu územia Slovenska československým vojskom a tzv. „českej okupácii“, pričom argumentovala už spomínaným Belehradským prímerím. Zároveň začala bojové akcie proti postupujúcim československým jednotkám a už 13. novembra sa bojovalo o Trnavu. Československé jednotky sa z tohto priestoru stiahli do Holíča a následne boli vytlačené aj z Turca a Považia.[7] Za týchto okolností prebiehali rokovania ministra zahraničných vecí Edvarda Beneša v Paríži, ako aj Milana Hodžu v Budapešti o novej demarkačnej čiare medzi oboma štátmi.

Benešovi sa podarilo dosiahnuť, aby francúzska vláda nesúhlasila s výkladom Belehradského prímeria. Následne, 25. novembra 1918, spojenci určili novú demarkačnú čiaru. Proti postupu československých jednotiek však v Budapešti u Hodžu protestoval

5 ROMSICS, Ignác. *Trianonská mierová zmluva*. Bratislava: Kalligram, 2006, s. 79 – 88.

6 HRONSKÝ, Marián. *Trianon. Vznik hraníc Slovenska a problémy jeho bezpečnosti (1918 - 1920)*, Bratislava: VEDA, 2011, s. 55. Podrobnejšie: NURMI, Ismo. *Slovakia – a Playground for Nationalism and National Identity, 1918 – 1920. Manifestations of the National Identity of the Slovaks*. Helsinki: Suomen Historiall Seura, 1999.

7 HRONSKÝ, *Trianon*, s. 59 – 61.

veliteľ spojeneckej vojenskej misie v Budapešti, podplukovník Ferdinand Vix. Na vzniknutú zmätočnú situáciu nakoniec zareagoval vrchný veliteľ spojeneckých vojsk maršal Ferdinand Foch a 3. decembra 1918 vydal nótu, v ktorej deklaroval oprávnenosť Československa na obsadenie slovenského územia. Táto nóta však nestanovila žiadnu konkrétnu hranicu, za ktorú sa mali stiahnuť maďarské jednotky. O demarkačnej čiare začal následne v Budapešti rokovať Milan Hodža a 6. decembra 1918 podpísal s ministrom obrany maďarského štátu Albertom Barthom dohodu o dočasnej demarkačnej čiare, ktorá mala viesť cez Pezinok, Sereď, Nové Zámky, Vráble, Lučenec, Revúcu, Gelnicu, Trebišov, Sobrance, Humenné a údolím Laborca k bývalej uhorsko-poľskej hranici. Mestá ako Košice, Bratislava, Levice či Rožňava však zostávali na maďarskom území. Táto Hodžova iniciatíva nenašla pochopenie v oficiálnych kruhoch.[8]

K novému vymedzeniu hraníc prišlo koncom decembra prostredníctvom tzv. Pichonovej alebo Vixovej nóty[9]. Južná hranica Slovenska prebiehala Dunajom k rieke Ipeľ, po Ipli k Rimavskej Sobote, na východ k rieke Uh, jej tokom k hranici Haliče a k Užskému priesmyku.[10]

Za týchto okolností malo nasadenie čs. jednotiek na území Slovenska plánovaný a organizovaný charakter. Už 10. novembra 1918 bolo v Uherskom Hradišti zriadené Veliteľstvo čs. vojsk na Slovensku, ktoré od 16. decembra sídlilo v Žiline. Na jeho čele stál generál Josef Štika, ktorého 25. novembra vystriedal plukovník František Schöbl. K dispozícii boli dve vojenské skupiny: tzv. Holíčska (pplk. Verich, veliteľstvo v Holíči) a Trenčianska (pplk. Šembera, veliteľstvo v Trenčíne).

Na začiatku decembra 1918 dostali tieto vojenské skupiny rozkaz od poľného podmaršala Ing. Jana Diviša, hlavného veliteľa čs. vojska v Prahe a organizátora čs. dobrovoľníckych jednotiek, aby vzhľadom na očakávaný príchod Čs. armádneho legionárskeho zboru z Talianska (určeného na obsadenie vytýčenej demarkačnej čiary medzi ČSR a Maďarskom) postupovali k Nitre a podnikli akcie na Žilinu. Jednotkám 2. vojenskej skupiny čs. domáceho vojska, pod velením podplukovníka Šemberu, sa do 12. decembra 1918 podarilo obsadiť líniu, ktorá sa tiahla od Devínskeho jazera cez Malínsky vrch v Malých Karpatoch, cez Pezinok, Sereď, Nitru a ďalej horným Ponitrím až po Žilinu a Čadcu. V ten istý deň bolo v Žiline zriadené Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska na čele s Dr. Vavrom Šrobárom. Vedením vojenského referátu bol poverený Fedor Houdek, ktorého zakrátko vystriedal legionár major Pavel Varsik.[11]

Medzitým pokračovalo obsadzovanie slovenského územia. 1. vojenská skupina čs. domáceho vojska, pod velením podplukovníka Hrbenského, v ktorej zostave pôsobila

8 HRONSKÝ, *Trianon*, s. 66 – 69.

9 Názov je odvodený buď od tvorcu nóty, francúzskeho ministra zahraničných vecí Stephena Jean-Marie Pichona (21. december 1918), alebo od veliteľa spojeneckej vojenskej misie v Budapešti, francúzskeho pplk. Ferdinanda Vixa, ktorý ju odovzdal znepriateleným stranám (24. december 1918).

10 HOLEC, Roman. *Trianon – triumf a katastrofa*. Bratislava: Marenčin PT, 2022, s. 72 – 74.

11 ČAPLOVIČ, Miloslav – ZAŤKOVÁ, Jana. *Slovensko a Slováci vo víre prvej svetovej vojny. Vojenské dejiny Slovenska 1914 – 1919 slovom a obrazom*. Bratislava: Vojenský historický ústav – Pro Militaria Historica, 2018, s. 124 – 125.

aj slovenská dobrovoľnícka jednotka Garda slovenskej slobody, pod velením kapitána Ľudovíta Šimka (od 28. decembra 1. pluk Slovenskej slobody[12], veliteľ pplk. Verich), obsadila do 20. decembra bez vážnejšieho maďarského odporu horné Považie a časť Spišskej župy. Medzitým ďalšie jednotky čs. domáceho vojska prenikli 14. decembra z Vrútok do Kremnice, 21. – 22. decembra obsadili Zvolen a Banskú Bystricu. O sever Slovenska s Košicko-bohumínskou železnicou malo záujem aj Poľsko, preto sa začalo s vytlačovaním poľskej armády z tohto priestoru. Skupina pplk. Hrbenského 15. decembra obsadila Poprad. V tom čase postupujúce poľské jednotky obsadili Podolínec a smerovali na Kežmarok. Vzájomnému bojovému stretu sa však podarilo vyhnúť a poľské jednotky sa 19. decembra stiahli späť na svoje územie.[13] 24. decembra 1918 bola v Poprade slovenskými a poľskými zástupcami podpísaná zmluva o demarkačnej čiare.[14] Tretia etapa obsadzovania Slovenska sa úspešne uzavrela 28. – 29. decembra vstupom jednotiek čs. domáceho vojska do Prešova a následne aj Košíc.[15]

Posledná etapa bola už výhradne v réžii legionárskeho zboru z Talianska. 25. decembra 1918 jeho veliteľ, divízny generál Luigi Giuseppe Piccione, prevzal hlavné velenie nad ďalšími vojenskými operáciami na Slovensku. Pluky 7. legionárskej divízie, pod velením talianskeho generála Borianiho, ráno 2. januára 1919 obsadili Bratislavu, v noci z 2. na 3. januára Lučenec, 9. januára bez boja Nové Zámky, 10. januára Komárno a do 11. januára dosiahli novú demarkačnú čiaru od Devína až po Pincinú východne od Lučenca. 16. januára 1919 bol obsadený južný breh Ipľa. Pluky 6. legionárskej divízie, ktorej velil taliansky generál Rossi, obsadili medzi 8. a 15. januárom 1919 úsek demarkačnej čiary vytýčenej medzi Slovenskom a Maďarskom od Oždian pri Rimavskej Sobote až po Užocký priesmyk. Medzitým čs. domáce vojsko do 20. januára 1919 bez vážnejších problémov zavŕšilo obsadzovanie celého vnútrozemia Slovenska.[16]

Po úspešnom ukončení obsadzovania Slovenska jednotkami čs. domáceho a čs. zahraničného (legionárskeho) vojska na prelome rokov 1918 – 1919 prichádzalo na Slovensko z českých krajín štátne úradníctvo a četníctvo. Na území Slovenska sa postupne vytvárali čs. administratívne a správne orgány. Ministerstvo s plnou mocou pre sprá-

12 Podrobnejšie: ČAPLOVIČ, Miloslav. Prvý pluk slovenskej slobody (november 1918 – marec 1919). In: *Historický časopis*, 1995, roč. 43, č. 4, s. 651 – 667; ČAPLOVIČ, Miloslav. Účasť slovenských dobrovoľníkov na obsadzovaní Slovenska pri vzniku ČSR. In: *Spoločnosť, armáda, osobnosť*, 1996, roč. 3, č. 4, s. 56 – 60.

13 Vojenský historický archív Bratislava (ďalej VHA Bratislava), fond (ďalej f.) Veliteľstvá bojových skupín (ďalej VBS), škatuľa číslo (ďalej šk. č.) 5.

14 VHA Bratislava, f. VBS, šk. č. 2.

15 VHA Bratislava, f. VBS, šk. č. 5. Podrobnejšie ŠVORC, Peter. Mestá východného Slovenska v čase prevratu (1918) a po ňom. In: ŠVORC, Peter – HEPPNER, Harald (eds.). *Veľká doba v malom priestore. Zlomové zmeny v mestách stredoeurópskeho priestoru a ich dôsledky (1918 – 1929) : Grosse Zeit im kleinen Raum. Umbrüche in den Städten des mitteleuropäischen Raumes und deren Wirkungen (1918 – 1929).* Prešov – Graz: Universum-EU, s.r.o., 2012, s. 31 – 54; JARINKOVIČ, Martin. Začleňovanie východného Slovenska a Košíc do Československej republiky. In: JARINKOVIČ, Martin – KÁRPÁTY, Vojtech – DULOVIČ, Erik a kol. *Košice 1918 – 1938 : Zrod metropoly východného Slovenska*. Košice : MV SR – Štátny archív v Košiciach v spolupr. s Východoslovenským múzeom v Košiciach, 2018, s. 22 – 37.

16 Podrobnejšie: TOMÁŠEK, Dušan. *Nevyhlášená válka : Boje o Slovensko 1918 – 1920*. Praha: Epocha, 2005, 2012.

vu Slovenska sa mohlo 4. februára 1919 presídliť zo Žiliny do Bratislavy, ktorá sa stala správnym centrom Slovenska.[17]

Novú povojnovú mapu Európy a hranice jednotlivých štátov mala definitívne potvrdiť mierová konferencia, ktorá začala zasadať 18. januára 1919 v Paríži. Pod dohľadom Najvyššej spojeneckej rady rôzne komisie a subkomisie riešili sporné požiadavky jednotlivých štátov. Južné hranice Slovenska boli nejednoznačné predovšetkým v oblasti Žitného ostrova a na území východne od Komárna. Po rokovaniach bolo 3. marca odsúhlasené, aby od Váhu po Ipeľ tvorila hranicu rieka Dunaj. Za autonómne územie v rámci Československa bola vyhlásená Podkarpatská Rus, sporné však bolo mesto Sátoraljaújhely, ktoré bolo kľúčové pre železničné spojenie medzi Podkarpatskou Rusou a zvyškom republiky. Po ďalších rokovaniach komisia 7. marca prijala konsenzus, že hranicu bude tvoriť tok Dunaja, smerom na východ tok Ipľa a odtiaľ povedie hranica južne od Lučenca a Rimavskej Soboty a ďalej k mestu Sátoraljaújhely, ktoré sa rozdelí na polovicu.[18] Ani tieto rozhodnutia mierovej konferencie však nepriniesli stabilitu v stredoeurópskom priestore.

V Maďarsku sa 11. januára 1919 stal prezidentom Mihály Károlyi a nová vláda pod vedením Dénesa Berinkeya sa od februára sústredila predovšetkým na udržanie etnických hraníc Maďarska pred postupujúcimi rumunskými jednotkami. Začiatkom roka odsúhlasili spojenci vytvorenie neutrálneho územia medzi maďarskými a rumunskými jednotkami a 26. februára schválili hraničnú čiaru tiahnucu sa 10 km západne od línie Vásárosnamény – Mezőtúr – Algyő a východne od línie Satu Mare – Carei – Oradea – Arad. Keď 20. marca 1919 francúzsky podplukovník Ferdinand Vix oboznámil nótou maďarskú vládu s týmto rozhodnutím, vyvolalo to v Maďarsku pobúrenie a odmietnutie ultimáta na stiahnutie maďarských jednotiek z tohto priestoru. Mihály Károlyi v krízovej situácii vládu odovzdal sociálnym demokratom a sám si ponechal funkciu prezidenta. Sociálni demokrati však prevzali vládu spolu s komunistami 21. marca 1919 a vyhlásili Maďarskú republiku rád na čele s ľudovým komisárom zahraničných vecí Revolučnej vládnej rady Bélom Kunom.[19]

Maďarská republika rád sa programovo orientovala na revolučnú vojnu a víťazstvo socialistickej revolúcie v tomto regióne za pomoci sovietskeho Ruska i proletariátu susedných štátov. Podľa predstáv Bélu Kuna po blízkom víťazstve revolúcie mal byť tento región federáciou národnostných autonómií. Z tohto dôvodu uznala dohody podpísané predchádzajúcou vládou a bola ochotná rokovať o územných otázkach na základe sebau-

17 Podrobnejšie: HRONSKÝ, Marián. Obsadenie Bratislavy čs. vojskom na rozhraní rokov 1918 – 1919 a postoje mestského obyvateľstva. In: DANGL, Vojtech – VARGA, J. János (eds.). *Armáda, mesto, spoločnosť od 15. storočia do roku 1918. (Vojenské, politické, hospodárske aspekty a súvislosti).* Bratislava: Vojenský historický ústav, 2002, s. 306 – 331; ŠROBÁR, Vavro. *Oslobodené Slovensko : Pamäti z rokov 1918 – 1920*. 2. zv. Bratislava: Academic Electronic Press – Masarykův ústav AV ČR, 2004; HANÁK, Jozef. *Obsadenie Bratislavy 1918 – 1920 : Kronika pamätných dní*. Bratislava: Albert Marenčin PT, 2004.

18 ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 118 – 120.

19 ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 128 – 129.

rčovacieho práva národov.[20] Zmena vlády v Maďarsku, ako aj jej postoj voči susedným štátom, zneistila spojencov rokujúcich v Paríži. Po neúspešnej podpore bielogvardejcov v Rusku váhali s podobnou intervenciou voči Maďarskej republike rád. Do Budapešti vyslali misiu generála Smutsa, ktorý mal Kuna presvedčiť, aby súhlasil s vytvorením neutrálnej zóny medzi Maďarskom a Rumunskom, ktorú by obsadili spojenecké jednotky. Neoficiálne mal tiež zistiť, či by sa dal Kun využiť ako prostredník medzi spojencami a Leninom. Príchod misie do Budapešti 4. apríla Kun pokladal za neoficiálne uznanie Maďarskej republiky rád a záruku, že spojenci voči nej nebudú vojensky intervenovať. Vzájomné rokovania však skončili neúspechom. Béla Kun trval na platnosti Belehradského prímeria, čím potvrdil, že neuznáva územné zisky Československa a Rumunska. Žiadal rokovania nástupníckych štátov Uhorska s vylúčením veľmocí. Za týchto okolností boli rokovania predčasne ukončené a misia opustila Budapešť.[21] Na základe tohto výsledku už spojenci nenamietali voči intervencii susedných štátov, ktoré boli ochotné vojensky vystúpiť voči Maďarskej republike rád. Útok rumunskej armády v sile 7 divízií a jedného oddielu sa začal 15. apríla a postupoval rýchlo vpred. Maďarská armáda, ktorá v tom čase dosahovala silu iba 55 000 – 60 000 mužov a bola rozmiestnená nerovnomerne na území Maďarska, nedokázala rumunské jednotky odraziť.[22] Úspešný postup Rumunov podnietil aj Československo a 27. apríla zaútočili jeho jednotky na Maďarskú republiku rád zo severu. Už 30. apríla obsadili Sátoraljaújhely a nasledujúci deň Miskolc. Béla Kun v krízovej situácii sľúbil rekonštrukciu vlády a hľadal podporu štátov rokujúcich na mierovej konferencii v Paríži. Tá na podnet amerického prezidenta Wilsona vyzvala Rumunsko k zastaveniu útokov. Na stranu Maďarskej republiky rád sa postavilo aj Rusko, ktoré 1. mája adresovalo Rumunsku ultimátum stiahnuť sa z Besarábie a Bukoviny. Postup Rumunov sa preto zastavil na ľavom brehu Tisy.[23] Túto situáciu využila maďarská armáda a pod vedením náčelníka generálneho štábu Auréla Stromfelda prešla rýchlou reorganizáciou a jej stav stúpol na 120 000 mužov. Už 10. – 11. mája viedla úspešný útok pri Sálgotarjáne a 20. mája začala ofenzívu pri Miskolci. Jej postup mal podľa plánov smerovať na Podkarpatskú Rus a Zátisie, kde sa mala spojiť s ukrajinskou Červenou armádou.[24] V noci z 29. na 30. mája 1919 vyrazila do útoku, na tzv. severnú výpravu na Slovensko a za pár dní, do 10. júna 1919 zatlačila československé jednotky za čiaru východne od Komárna – Nové Zámky – Zlaté Moravce – Nová Baňa – Banská Štiavnica – Zvolen – Tornaľa – Košice a Slovenské Nové Mesto. Omnoho zložitejšia bola situácia na strednom úseku bojov. Československé jednotky, rozptýlené v tom čase od Bratislavy až po Užhorod, v bojovom strete s maďarskou Červenou armádou utrpeli viacero značných porážok. 6. júna 1919 boli obsadené maďarskou boľševickou armádou Košice,

20 MICHELA, Miroslav. *Pod heslom integrity : Slovenská otázka v politike Maďarska 1918 – 1921*. Bratislava: Kalligram, 2009, s. 32; ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 129.

21 MICHELA, *Pod heslom integrity*, s. 34.

22 ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 134.

23 ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 136.

24 ROMSICS, *Trianonská mierová zmluva*, s. 142.

8. júna Michalovce, 10. júna Bardejov.[25] Obranu proti preniknutiu nepriateľa na Spiš sa podarilo stabilizovať v priestore Dobšiná – Veľká Poloma – Jasov – výšiny východne od Margecian a pri Lipanoch.[26]

V tomto kritickom čase pre jednotky československého vojska na Slovensku bolo ich talianske velenie nahradené velením francúzsko-československým.[27] Rozhodnutím prezidenta republiky T. G. Masaryka bol náčelník Francúzskej vojenskej misie v ČSR generál Maurice C. J. Pellé menovaný 4. júna za najvyššieho veliteľa československej armády. Spolu s ďalšími francúzskymi dôstojníkmi a generálmi misie prevzali začiatkom júna 1919 velenie československej armády v bojoch s maďarskou boľševickou armádou na Slovensku.[28] Generál Pellé sa energicky pustil do reorganizačnej činnosti s cieľom zastaviť postup nepriateľa, preskupiť sily a prostriedky a začať protiofenzívu. V západnej polovici štátu nariadil zorganizovať vojenské zálohy, vytvoriť nové oddiely, ktoré boli z Čiech a Moravy presunuté na Slovensko. Vzhľadom na závažnosť a neprehľadnosť situácie vyhlásil 5. júna 1919 minister Vavro Šrobár vojenskú diktatúru na území Slovenska.[29] Front s Maďarskom bol rozdelený na dva armádne úseky. Velenie východnej armádnej skupiny prevzal francúzsky generál E. Ch. A. Hennocque. V jej zostave bol košický úsek (6. divízia) a podkarpatský úsek (3. divízia). Pásmo západnej armádnej skupiny, pod velením francúzskeho generála E. D. A. Mittelhausera, tvorili: dunajský úsek (7. divízia) a úsek pozdĺž rieky Ipeľ, kde bojovala lučenecká skupina (2. divízia).[30]

Po stabilizácii bojovej línie s Maďarskom, všeobecnej reorganizácii jednotiek československého domáceho a československého legionárskeho vojska, zjednotení velenia, zlepšení zásobovania i spojenia, upevnení bojovej morálky a disciplíny, nariadil generál Pellé protiofenzívu československej armády na Slovensku. Tá sa začala 5. júna 1919 od Komárna a Nitry, 6. júna bola spustená československá protiofenzíva s cieľom získať

25 Podrobnejšie: SLEPCOV, Igor. K niektorým otázkam vzťahu miestneho obyvateľstva východného Slovenska k vpádu maďarských boľševikov roku 1919. In: *Vojenská história*, 2001, roč. 5, č. 4, s. 26 –33; ŠVORC, Peter. Východné Slovensko a jeho zložitá cesta do Československa 1918 – 1919. In: TOKÁROVÁ, Lucia – PAVLOVIČ, Richard (eds.). *Na ceste k slovenskej štátnosti*. Bratislava : MV SR, odbor archívov a registratúr sekcie verejnej správy, 2018, s. 51 – 61.

26 HRONSKÝ, Marián. *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920*. Bratislava : Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry, 1998, s. 176 – 178.

27 Podrobnejšie: KLÍPA, Bohumír. Italská vojenská mise v Československu. In: *Historie a vojenství*, 1995, roč. 44, č. 3, s. 26 – 78; FERENČUHOVÁ, Bohumila. Talianska a francúzska vojenská misia na Slovensku a československo-maďarský konflikt v rokoch 1918 – 1919. In: FERENČUHOVÁ, Bohumila. *Francúzsko a slovenská otázka 1789 – 1989*. Bratislava : HÚ SAV – Veda, 2008, s. 220 – 236; FERRANTI, Lamberto. Tažení na Slovensku a Podkarpatské Rusi a zhoršení vztahů mezi Itálii a Československem. In: *Iluzorní spojenectví : Role Itálie v procesu formování Československa*. Praha : Epocha s.r.o. ve spolupr. s Čs. obcí legionářskou, 2020, s. 385 – 473.

28 Podrobnejšie: ČAPLOVIČ, Miloslav – PETRUF, Pavol. Francúzska vojenská misia v Československu 1919 – 1938. (Správa o jej činnosti od februára do októbra 1919). In: *Vojenská história*, 2001, roč. 5, č. 4, s. 85 – 102; BŘACH, Radko. Válka o Slovensko 1919 a francouzská vojenská mise v Československu. In: *Vojenská história*, 2003, roč. 7, č. 4, s. 41 – 53.

29 Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (ďalej VÚA - VHA Praha), f. Československé legie ve Francii – Velitelství 23. pěšího pluku (ďalej FL – pl. 23), šk. č. 7.

30 VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze (ďalej FVM), škatuľa číslo 1.

späť Nové Zámky, čo sa aj 7. júna 1919 podarilo.[31] 10. júna boli vytlačené maďarské boľševické jednotky z Banskej Štiavnice a 13. júna zo Zvolena.[32] Od 9. do 12. júna 1919 prebiehali boje o Levice, ktoré obe strany považovali za strategicky dôležité. Súčasne maďarské velenie zmenilo taktiku a sústredilo značné sily a prostriedky na protiútok v smere Komárno – Bratislava. Predpokladalo, že obsadením Bratislavy rozhodne boje vo svoj prospech. Ďalší útok maďarskí boľševici smerovali 19. júna cez Nové Zámky, o ktoré sa v nasledujúcich dňoch zviedli ťažké a krvavé boje. 21. júna však boli maďarské jednotky porazené a ustúpili.[33]

Na situáciu reagovali aj spojenci. Už 7. júna 1919 vyzvali Maďarskú republiku rád na ukončenie vojny. Následne 12. júna 1919 spojenecká Najvyššia vojenská rada na mierovej konferencii v Paríži rozhodla o definitívnych hraniciach Slovenska a Rumunska s Maďarskom.[34] Jej nótu 15. júna telegraficky oznámili československej aj maďarskej vláde. Napriek tomu sa v bojoch pokračovalo a velenie maďarskej Červenej armády sa ešte pokúsilo vynútiť si na západnom úseku frontu operáciu, ktorá mala ohroziť aj Bratislavu. Béla Kun podmieňoval ústup maďarského vojska novými požiadavkami v snahe získať čas. Preto gen. Pellé vydal 16. júna rozkaz pokračovať vo vojenských operáciách. Československým jednotkám sa podarilo obsadiť Tisovec a Michalovce. Maďarom sa však na západnom Slovensku podarilo prekročiť rieku Nitru severne od Nových Zámkov a smerovali na Bratislavu. Ich postup sa však podarilo zastaviť.[35]

22. júna predseda Parížskej mierovej konferencie Georges Clemenceau oznámil československej vláde rozhodnutie, že náčelník Francúzskej vojenskej misie v Československu divízny generál Maurice Pellé bol splnomocnený stanoviť maďarským vojskám lehoty a spôsob ústupu na vytýčenú hranicu. Napriek zúrivému odporu a protiofenzívam boli maďarské jednotky v druhej polovici júna 1919 vytlačené aj z územia na východnom Slovensku. Na základe nového vývoja situácie na bojisku sa maďarská boľševická vláda na čele s Kunom vyhlásením prímeria z 23. júna zaviazala, že úplne stiahne svoje jednotky z územia Slovenska. Jej podmienkou však bolo, že aj rumunská armáda sa musí

31 Podrobnejšie: BILSKÝ, Miroslav. *Čestný pluk „Nové Zámky“*. Bratislava : MO SR – KVH Tatranci, 2009. Dostupné na: «https://www.bojoslovensko.sk/nove-zamky/».

32 Podrobnejšie DUDEK, František. Neznámé oběti bojů o Slovensko z června 1919 : Osudy a hroby českých obránců Banské Štiavnice a Zvolena (sonda do traumatu nejen soukromého). In: *Vojenská história*, 2011, roč. 15, č. 3, s. 104 – 121.

33 VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku, Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 10 (fotokópie z VÚA – VHA Praha).

34 Podrobnejšie: DEJMEK, Jindřich – KOLÁŘ, František (eds.). *Československo na pařížské mírové konferenci 1918 – 1920 : Dokumenty československé zahraniční politiky. Sv. I (listopad 1918 – červen 1919).* Praha : Ústav mezinár. vztahů – Univerzita Karlova – HÚ AV ČR, 2001; ZEMKO, Milan. Československo-maďarská a slovensko-maďarská hranica po Trianonskej zmluve a Viedenskej arbitráži – premeny verejnej argumentácie. In: *Historické štúdie 43. Problematika hraníc 1. ČSR v medzivojnovom období (historické, etnické, geografické a komunikačné aspekty ich formovania).* Bratislava : Veda, 2004, s. 157 – 166; ŠVORC, Peter. Mierová konferencia v Paríži a krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (rok 1919). In: ČAPLOVIČ, Miloslav – STANOVÁ, Mária (eds.). *Slovensko v dejinách 20. storočia : Kapitoly k spoločenským a vojensko-politickým udalostiam. Vydané k 70. narodeninám PhDr. Mariána Hronského, DrSc.* Bratislava : VHÚ, 2010, s. 103 – 120.

35 HRONSKÝ, *Trianon*, s. 182.

stiahnuť z územia, ktoré obsadila pri svojej ofenzíve k rieke Tise. Na tento návrh prímeria odpovedal generál Pellé, že československá armáda zastavuje vojenské operácie do 4. júla 1919 ako dátumu, do ktorého musí maďarská Červená armáda opustiť územie Slovenska. Ak sa tak nestane, začne s novou ofenzívou. Nepriateľstvo sa skončilo 24. júna, keď sa zastavil pohyb československých vojsk a začal sa ústup maďarských jednotiek za stanovenú hranicu[36].

25. júna 1919 sa v bratislavskej Redute začali československo-maďarské rokovania o odchode maďarského vojska zo Slovenska, ktoré sa skončili 1. júla dohodou o prímerí. 4. júla jednotky maďarskej Červenej armády zo Slovenska ustúpili a presun československého vojska na slovenskú južnú hranicu určenú spojencami sa skončil 7. júla 1919. Spornou zostala otázka bratislavského predmostia, ktoré malo kryť bratislavský prístav a zamedziť náhlemu prepadu mesta z juhu. Mierová konferencia v Paríži uznala začiatkom augusta oprávnenosť tejto požiadavky. Úspešné obsadenie bratislavského predmostia – Petržalky 14. augusta 1919 bolo nielen posledným aktom vojenského konfliktu medzi Československom a Maďarskom, ale aj akýmsi epilógom celého vojenského zápasu, ktorý zvádzali v rokoch 1918 – 1919 československé a maďarské vojská o Slovensko a o podobu jeho južnej hranice. Tá sa potom až do novembra 1938 a Viedenskej arbitráže nemenila.

Za dva mesiace intenzívnych bojov o Slovensko predstavovali straty na československej strane takmer 1 000 padlých a 3 700 ranených. Podľa historika Zdeňka Kárnika 90 padlých vojakov na strane československého vojska pochádzalo zo Slovenska a z Podkarpatskej Rusi. Ďalších 895 padlých vojakov (z toho 640 dobrovoľníkov) pochádzalo z Českých krajín.[37] Podpísanie československo-maďarskej dohody o prímerí 1. júla 1919 ukončilo niekoľkomesačný vojenský konflikt s Maďarskom, čím sa definitívne uzavrela prvá etapa formovania československých branných síl.[38]

36 VÚA – VHA Praha, f. FL – pl. 21, šk. č. 4.

37 KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé* : 1867–1939. Praha: Dokořán, 2008, s. 82 – 85. Dostupné na: «https://www.bojoslovensko.sk/».

38 ČAPLOVIČ– ZAŤKOVÁ, *Slovensko a Slováci vo víre prvej svetovej vojny*, s. 127 – 128.

POZNÁMKY EDITOROV

Ďalší diel edície Pramene k vojenským dejinám Slovenska sa venuje obdobiu rokov 1918 – 1919, ktoré patrí medzi kľúčové okamihy formovania slovenskej štátnosti. Publikované dokumenty sa časovo zameriavajú na úsek ohraničený vznikom Československa a obsadzovaním Slovenska československou armádou v roku 1918 a jeseňou 1919, keď sa skončili vojenské operácie a ich odozvy na území Slovenska.

Keďže pramenná báza k tejto etape slovenských dejín je rozsiahla a Vojenský historický ústav sa zameriava primárne na výskum vojenských dejín, publikované dokumenty sú predovšetkým vojenského charakteru. Do publikácie sme však zaradili aj niektoré dokumenty týkajúce sa reakcie spoločnosti na prebiehajúce štátotvorné udalosti a spoločenské zmeny.

Výskum sme realizovali predovšetkým vo Vojenskom ústrednom archíve – Vojenskom historickom archíve v Prahe a v Archivio Dell'Ufficio Storico Dello Stato Maggiore Dell'Esercito v Ríme. Zo slovenských archívov sme využili niektoré fondy uložené v Slovenskom národnom archíve a Vojenskom historickom archíve v Bratislave, kde sa nachádzajú aj fotokópie niektorých dokumentov z pražského archívu.

Pri každom dokumente sú uvedené údaje o spôsobe jeho vyhotovenia (strojopis, rukopis) a mieste jeho uloženia s názvom archívu, názvom fondu a číslom škatule.

Dokumenty publikujeme v plnom znení. Dokumenty v českom jazyku sme vzhľadom na rozsah publikácie a jazykovú príbuznosť ponechali bez prekladu. V niektorých prípadoch sme nečitateľné miesta v dokumentoch vyznačili znakmi [...].

V poznámkach pod čiarou uvádzame stručné biografické medailóny, súčasné názvy lokalít a vysvetlivky.

Mgr. Jana Zaťková, PhD. realizovala výskum v Archivio Dell'Ufficio Storico Dello Stato Maggiore Dell'Esercito v Ríme vďaka štipendiu od Slovenského historického ústavu v Ríme.

DOKUMENTY

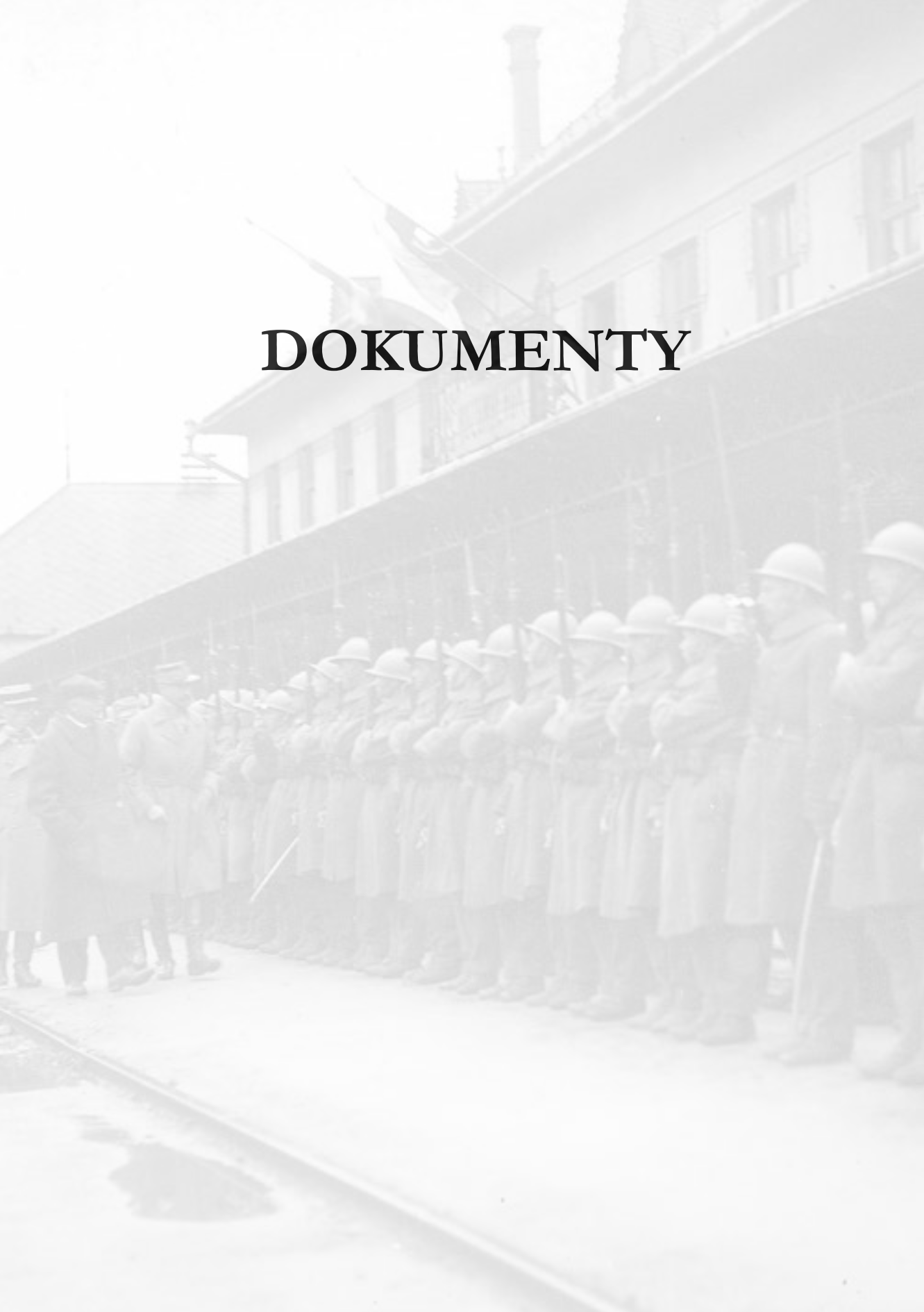

1/ ŽIADOSŤ ZEMSKEJ SPRÁVY PRE SLOVENSKO V ŽILINE O ZRIADENIE ZEMSKÉHO VELITEĽSTVA NA SLOVENSKU

1918

Zemska sprava pro slovensko v ziline

Praha mno 72 56 4 10/30

vzhledem na rychly postup cs vojsk na slovensko treba zriditi zemske velitelstvi pro slovensko budiz ministerstvo narodni obrany organisacnimu odeleni oznameno jake misto pro zemske velitelstvi vzhledem na politicke a ubytovaci pomery navrhuje. Ve uvahu spada kosice vilsonov[1] aneb zilina.

Min. n. o. pres. cis. 53/org

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 287

1 Bratislava.

2/ TAJNÝ ROZKAZ VELITEĽSTVA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU O POSTUPE NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

21. november 1918

Velitelství československých vojsk na Slovensku.
Op. čís. 21/16 velmi tajné.

TAJNÝ ROZKAZ čís. 2
Stanoviště, 21. listopadu 1918.

1/. Jest nutné, aby skupiny a oddíly měly mezi sebou stálé spojení. Hranice mezi první a druhou skupinou je st. Myjava – Chtelnice – Nov. Koštolán[2] – Freistadtl n/V[3] – řeka Váh. Myjava a Chtelnice patří k I, Koštolán a Freistadtl k II skupině.
I.[4] Spojení mezi I a II skupinou má se z obou stran hledati a sice na lini Nové Město n/V – Verbó[5] – Dechtice – Nadáč[6]. Nebylo-by spojení této linie možné, pak nechť se hledá v linii Jablonica – Březová[7] – Krajna[8] – Nové Město n/V. Způsob spojení mezi druhou a třetí skupinou se později rozkáže.
K udržení spojení mezi skupinami a jich jednotlivými oddíly bude často potřeba dát v hlavnější místa malé posádky nebo stráže, tyto musí ale vždy a s největší opatrností a pozorností jednati, aby snad nebyly maď. tlupami přepadeny. K tomu bude stálá patrulování, častá změna stanoviska zvláště na noc a vyzvědačství s pomocí obyvatelstva velmi potřebné a také i vhodné.
3/. Upozorňuji ještě jednou, že hlavní úlohou našich vojsk na Slovensku jest udržovat v obsazeném území pokoj a pořádek, pomáhat v organisovaní národních obran a v propagandě pro československou myšlenku.
Postupování a obsazování nových míst má se jen tenkrát dít, když toho tyto úlohy vyžadují a když se to dá bez větších bojů provésti.
Důležité vojenské akce k. př. obsazení většího mosta brannou mocí stane se jen na rozkaz

2 Veľké Kostoľany.
3 Hlohovec.
4 Dopísané perom.
5 Vrbové.
6 Naháč.
7 Brezová pod Bradlom.
8 Krajné.

velitelství českosl. vojsk na Slovensku a jen tenkrát, když jest jistota, že se akce podaří, obsazení provede a pak obsazené místo proti pozdějším nepřátelským útokům tak udrží, aby Madaři nemohli místo zničit ku př. dělostřelectvem. Nechceme, aby naše slovenská města stihl osud Gorice.

Obdrží velitelé skupin I, II, III k informaci svých podvelitelů.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

3/ SPRÁVA O SITUÁCII V ŽILINE A OKOLÍ

22. november 1918

Velitelství československých vojsk na Slovensku.
Op. čís. 22/6

Vrchní vojenské velitelství v Praze

V Uh. Hradišti, 22. listopadu 1918.

Na rozkaz zdejšího velitelství sepsané uprávy o událostech ve Vrůtkach a v Žilině / I. , II. III. IV.[9]/ se předkládají a hlásím k tomu následující:
Já jsem přibyl na své informační a rekognoskovací cestě 18. t. m. ve 2 hod. odpoledne do Žiliny a jel jsem k po krátké informaci u tamějšího velitele vojenského nadp. Němečka do Vrůtek.
Ve Vrůtkach jsem si svolal důstojníky tamější posádky, setník Kurz byl náhodou právě v Žilině a nechal jsem si nejstarším nadporučíkem Krausem[10] vysvětliti situaci. Dvě setniny I/1 praporu byly ve Vrůtkach, největší část ve službě na nádraží a u továren a. t. d. , jedna setnina u železničního mostu přes Váh asi 7 km východně od stanice Vrůtky, kde se pracovalo na opevněních /Brückenkopf/.
Daj jsme rozkazy k zmenšení hlídek a stráží, tvoření záloh a zaslání půl setniny do Turč. Sv. martina k zajištění jižního křídla.
Pak jsem se súčastnil, ve Vrůtkách se odbívající za předsedu Dra Duly[11], porady národního výboru ze Sv. Martina.
Asi v 5 hod 15 min odpoledne jel jsem opět do Žiliny zpět, nechal jsem si tam od setníka Kurze a nadporučíka Němečka vysvětliti situaci, dal jsem podobné rozkazy stran strážní služby a tvoření záloh jako ve Vrůtkách a poručil jsem setníkovi Kurzovi, aby odejel do Vrůtek a zůstal tam jako velitel.
Druhého dne jsem pozval k sobě místní národní výbor ze Žiliny orientoval jsem se o tamějších poměrech a poznal jsem, že jest v Žilině mimo úředníků maďarských, mnoho nespolehlivých osob, že téměř všichni židé jsou smyslení nám nepřátelského a zvláště, že tamější národní obrana jest Maďary a židy utvořena.

9 Dopísané perom.

10 Dopísané perom.

11 Dula, Igor (20. 12. 1878, Martin – 3. 4. 1951, Bratislava) – slovenský politik, lekár, signatár Martinskej deklarácie.

Dal jsem si zavolat velitele této gardy Dra Karasa a rozkázal jsem odzbrojení dosavadní obrany a organisování nové nár. obrany.

Úlohu tuto jsem dal nadporučíkovi Mesárošovi (Slovákovi), který právě přijel.

Nato jsem dal sobě vysvětliti situaci v Čadci od tamějšího velitele místního nadp. Hrdiny a dal jsem conformní rozkazy jako posádkám v Žilině a ve Vrůtkách.

Měl jsem úmysl odpoledne odjet do Uh. Hradiště[12] a tam vzíti své prozatimní stanoviště; k tomuto rozhodnutí mne přinutila zvláště konstantní resistence maď. úředníků dráhy telegrafu a pošt; mimo to leží Uh. Hradiště koncentricky pro námi obsazené území. Bylo jen s největšími překážkami a ztrátou času možno dostati spojení s Prahou a skupinami našeho vojska a sesazení těchto úředníků nebylo možné, protože jsme neměli za ně nástupce.

Rozličné jiné práce, zvláště které se týkaly stravování vojska a obyvatelstva, organisování národ. obrany pak vyzvědačství mne zdrželo do druhého dne. Konferoval jsem opět s místním národním výborem, nechal jsem si zavolat předsedu židovské Kulturgemeinde a řekl mu přímo do očí, že jsou Židé[13] nespolehliví a že budou těžce zodpovídati za každé nám kladené prekážky a nepřátelské chování.

Dal jsem pak rozkaz k odzbrojení veškerého obyvatelstva Žiliny ve 24 hodinách a k odzbrojení a internování v Žilině pozůstalých 19 mužů maďarské pohraniční stráže.

Stran na nádraží zabaveného zboží jsem rozkázal, že věci co pochází z vojenských maďarských a německých vlaků odevzdá se intendanci velitelství /zástupce nadp. Vágner/ věci jiné musí býti odevzdáni narod. Výboru místnímu a mají býti hlavné použity pro obyvatelstvo.

Před polednem přišel ke mně p. Dr. Hodža[14], jeden z hlavních členů národního výboru ze Sv. martina a oznámil mně v přítomnosti pana posl. Stodoly, že Maďaři chtějí vyjednávat, že uznávají č. sl. stát, že ale žádají, aby české vojsko ze Slovenska odešlo. Pan Dr. Hodža podotkl, že Slováci tuto podmínku nikdy nepřijmou.

Na mou otázku jestli v Sv. Martině jest posádka, kterou[15] jsem rozkázal, bylo mi řečeno, že né, poněvadž (dle slov p. dra Hodži), tamější 80 mužů silná posádka národní obrany jest spolehlivá, dal jsem rozkaz ihned tam 10 mužů posádky z Vrůtok a sice jako Růckhalt pro národní obranu poslati[16]. Považoval jsem to za nutné z ohledu na zajištění našeho postavení u železničního mostu /Brückenkopf/ východně od Vrůtek.

Podle mé dispozice měl jsem odjet v 1. hodinu odpoledne vlakem do Uh. Hradiště. Mezi tím přicházely zprávy, že Maďari směrem od Kralovan k Turáni postupují. Dal jsem

12 Obec Uherské Hradiště na území dnešnej Českej republiky.

13 Dopísané perom.

14 Hodža, Milan (1. 2. 1878, Sučany – 27. 6. 1944, Clearwater) – slovenský politik, štátnik a publicista, 1918 bol menovaný splnomocneným zástupcom česko-slovenskej vlády v Budapešti, 1919 – 1920 ministrom unifikácií, 1926 – 1929 ministrom školstva, 1932 – 1935 ministrom poľnohospodárstva, 1935 – 1938 zastával úrad ministerského predsedu.

15 K textu dopísané: K op. číslu 22/6 2 stránka.

16 Dopísané perom.

rozkaz set. Kurzovi: hájit své pozice a jen v případě absolutní většiny a přesily nepřítelské pomalu ustupovati a upozornil jsem ho na silnou defensivní posici při vchodu do defilé Váhu asi 2 ½ km severozápadně od stanice Vrůtek, které se dá dobře brániti.

Zároveň jsem dal rozkazy stáhnout co možná posádku v Žilině a též četu poslanou do Vel. Bystřice k zabránění tam povstalému nepokoji a dát na požádání veškerou posádku žilinskou a čadeckou, až na jednu četu na nádrží St. Žilina, Nová Žilina[17] a Čadec, na pomoc do Vrůtek.

Asi ve dvě hodiny odpoledne přišla zpráva z Vrůtek, že „situace jest dobrá, že se to zdá být jen obyčejné střílení," načež jsem se svým štábem ve 3. hod. odjel. Na stanici Nová Žilina orientoval jsem tamějšího velitele půl setniny porušíka Sedláčka, v Nov. Bytči jsem vyjednával se setníkem Jesenským který jest tam na dovolené s nadporučíkem Kubicou, stran organisování národní obrany, v Teplicích u Trenčína[18] se setníkem Římkem. Přijel jsem do Uh. Hradiště v 11. hod. v noci.

Druhý den ráno jsem dostal zprávu o nepříznivém průběhu událostí ve Vrůtkach a v Žilině.

Poukazuji na mé poznámky ku přílohám II, III, IV a doplňuji je takto:

Příčinou nepříznivého průběhu událostí u Vrůtek a v Žilině jest zákeřnické chování se maďarských úředníků, překažení telefonického a telegrafického spojení, zvláště ale zrádné postupovaní židů a části národní obrany.

Kdyby nabývalo přišlo k tomuto netušenému zločinu, pak by byla posádka vrůtská lehce postup Maďarů odrazila a byl by se pořádek ve Vrůtkach a v Žilině snadno udržel.

Jest ale faktum, že se stalo několik chyb ze strany vojenských velitelů, které následovně udávám, ale předem ještě jednou podotýkám, že by se bez nich té nešťastné události nebylo předešlo, poněvadž zákeřnictví a zrada shora uvedená by byla též vypukla.

Chyby vojenské byly:

1/. Obsazení Turáně[19] na místo držení jen posice u mostu /Brückenkopf/ 2 km východně od Sučan; to se stalo bez mého vědomí a byl bych toto exponované obsazení nedovolil.

2/. Nedostatečné zabezpečení jižního křídla a Sv. Martině[20].

3/. Podle mého náhledu: předčasné opuštění Žiliny nadporučíkem Němečkem a zvláště čadce nadp. Hrdinou.

Dotyčné zprávy ještě nedošly, budou pak ihned zaslány.

Mně není doposud známo, že by důstojníci posádky žilinské a vrůtské byli bývali opilí, jak to bylo vrchnímu voj. vel. v Praze udáno – a že se služba vůbec nedělala. Přísné vyšetřování v tomto směru je zavedeno a bude resultát co nejdřívě sdělen.

---

17 Bývalá železničiarska kolónia, dnes časť Žiliny.

18 Trenčianske Teplice.

19 Turany.

20 Martin.

Vysvětlení chyb jednotlivých velitelů vidím spíše v jejich nezkušenosti, toto jsem ihned při mé informační cestě pozoroval a o poslání starších důstojníků žádal, tito přišli bohužel pozdě.

4 přílohy[21] [nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 2, fotokópie z VÚA – VHA Praha

21 Dopísané perom.

4/ VÝZVA NA VSTUP DO GARDY SLOVENSKEJ SLOBODY

27. november 1918

ČTK Praha[22] Telegram[23] Nutné ![24]
27/ XI 18[25] 10 [40] dop.[26]
351[27]

Slovenskí vojaci !

Maďari, židia a rozliční čvaši so zbraňou v ruke idú proti našemu slovenskému ľudu, pália, vraždia a nivočia naše dediny a majetky. Proti tomuto barbárstvu trebasa brániť. Naša slovenská sloboda, ktorú nám prináša prezident Spojených Štátov Wilson[28] a ktorú pozdravujeme po tisícročnom otroctve, musí byť chránená.

Bratia, Slováci ! Staňte si pod slovenské zástavy a vstúpte do novej :
Gardy slovenskej slobody[29] !

Dokážte, že si svoju mladú slobodu viete obrániť proti surovostiam čvachov a šialbam židov.
Nech každý slovenský vojak a dôstojník stane na obranu slovenskej zeme, slovenských rodín, slovenského majetku a slovenskej deťvy.
Po štyrročnom utrpení voláme Vás zas do boja, do ktorého nás ženie maďarské barbárstvo. Tento boj ide o to, aby slovenský národ nestal sa obeťou zúrivcov a lotrov, ktorí nám idú na život, na náš majetok a naše práva.
Československé vojsko nesie nám pokoj, poriadok a slobodu. Ruka v ruke s ním budeme bojovať za naše slovenské právo, za poriadok a šťastie slovenského národa.

22 Dopísané perom.
23 Dopísané perom.
24 Dopísané perom.
25 Dopísané perom.
26 Dopísané perom.
27 Dopísané perom.
28 Wilson, Woodrow (28. 12. 1856, Staunton – 3. 2. 1924, Washington) – 28. prezident USA.
29 Garda slovenskej slobody (neskôr premenovaná na 1. pluk slovenskej slobody) – vznikla 4. 11. 1918 v Uherskom Hradišti, veliteľom bol kpt. Ľudovít Šimko. Podieľala sa na obsadení východného a severného územia Slovenska, rozpustená bola v marci 1919.

Povinnosťou každého Slováka, ktorý slúžil pri vojsku je, aby vstúpil do Gardy slovenskej slobody a prihlásil sa u veliteľstva v Uh. Hradišti.
Hláste sa tiež v Senici, v Holiči, v Trenčíne a v Malackách u Národnej Rady Slovenskej, odkiaľ Vás pošlú do uh. Hradišťa.

Vojenské veliteľstvo na Slovensku.
Za dočasnú slovenskú vládu:

Dr. Pavel Blaho[30] zo Skalice.

Dr. Ivan Dérer[31] z Prešporka.

Za sriaďujúci výbor Gardy slovenskej slobody:

Ľudevít Šimko, setník zo Senice; Edmund Borek, predseda robotníckej Telocvičnej jednoty v Prešporku, poručík; Ján Michalko z Važca, poručík; Ján Hrušovský z Turč. Sv. Martina, nadporučík; inž. Zeno Krivoš, nadporučík z Lipt. Sv. Mikuláša; Ján Halaša, práporčík z Turč. Sv. Martina

49

Pr[32] 27/11[33] 11 dp[34]

[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

30 Blaho, Pavel (Pavol), Dr. (25. 3. 1867, Skalica – 29. 11. 1927, Bratislava) – lekár, publicista, politik, poslanec uhorského snemu, 1918 signatár martinskej deklarácie, poslanec Národného zhromaždenia ČSR.

31 Dérer, Ivan, JUDr. (2. 3. 1884, Malacky – 10. 3. 1973, Praha) – advokát, politik, poslanec Národného zhromaždenia ČSR, 1920 – 1938 niekoľkonásobný minister.

32 Dopísané perom.

33 Dopísané perom.

34 Dopísané perom.

5/ HLÁSENIE O SITUÁCII NA SLOVENSKU

30. november 1918

vrchni vojenske velit, situacni zprava z 30/11.
rimska 1 skupiny: klid, vcera vecer byli madarsti namornici (as 300) muzu jihozapadne trnavy rozpraseni; ukoristili jsme 2 strojni pusky. rimska 2: skupina: jedna ceta prvniho prvniho c. sl. pl. obsadila nadrazi leopoldov zapadne hlohovce a ukoristila 2 madarske vlaky, z trnavy tam byla poslana posila 100 muzu a pancerovy vlak, rimska 2 prapor 1. c. sl. pl. a 4. setn 28 p p pribyli dnes do povaz. bystrice a vystrodaji oddily na severnim kriedle rimska 2 skupiny od velke byce[35] az do illavy. dle zprav duvernika nachazi se v presburku[36] 1 honvedsky pluk 2600 muzu, dobre disciplinovany 57 strojnich pusek a 12 polnich del. trencinem projelo doposud 6 nemeckych transportu pechoty ktere vojsko to bylo se nevi; pristi transporty budou dukladne zjisteny hlaseny

c. sl. vel. op cis 30/12

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 22, fotokópie z VÚA – VHA Praha

35 Bytča.
36 Bratislava.

6/ PRAVIDLÁ PRE ZAOBCHÁDZANIE SO ZAJATCAMI, INTERNOVANÝMI A PODOZRIVÝMI OSOBAMI

3. december 1918

Vojenské velitelství I. skupiny na Slovensku Zpravodajské oddeleni
Zprav. cis. 11.
Delektivy pro zachazeni se zajatci, osobami internovanimi a podezrelymi
Vl. ex. č. 18[37]

VOJENSKE VELITELSTVI
V TRNAVE

Holic, dne 3. prosince 1918

A/ Všeobecné zásady

I. a/ S osobami pravidelného maďarského vojska, které bojují proti nám se zbraněmi v rukou, zacházíme jako s válečnými zajatci.

b/ osoby jiné, podezřelé z jakéhokoliv nepřátelského aktu proti naší moci vojenské nebo úřední, buďtéž zatčeny a internovány.

c/ Zběhové naši branné moci pronásledují se zatykačem a odevzdávají se jako zrádcové národa k polnímu soudu.

II.

1/ Všecky osoby civilní v oblasti operujícího vojska na Slovensku pristižené podléhají bezohledu na svou státní příslušnost ve všech trestních případech (: také vyzvědačství, sabotáži, franktieurství, plenění a drancování :) civilnímu soudu trestnímu. Totéž platí pro příslušníky maďarských nepravidelných naverbovaných tlup (: gard :).

II/ Pro vojenské osoby, které vstoupili do služeb českoslov. vojsk a složily přísahu, pokud podléhají velitelství českoslov. vojsk v Slovensku, jest příslušný ve všech trestních případech, vymezených vojenským trestním zákoníkem, polní soud.

B/ Detaily.

Insultovat zajatce nebo bezbrané osoby, určené k internování se zakazuje. Peníze odebírati zajatcům a zatčeným jest rovněž zakázáno. Zajatcům odeberou se zbrane a polní výstroj jakožto kořist. Jídelní příbor si může každý zajatec ponechat. Pro zacházení se zajatci vůbec platí ustanovení ženevské konvence.

Oddíl nebo úřad, který učiní zajatce nebo osobu podezřelou zatkne, musí s každou takovou osobou sepsati věcný stručný ale výstižný protokol, který se odevzdá zpravodajskému referátu nebo polnímu soudu při předávání zatčeného.

37 Dopísané perom.

Každý i sebemenší transport zajatců či internovaných osob dlužno vždy za v čas předem oznámiti (: počet osob, den příjezdu :), aby operační velitelství mohlo pro ně připraviti přístreší a stravu.

Toto nařízení jde na podřízená velitelství oddílů, na staniční velitelství v Holíči, na dělostreleckou četu.

Osoby vyjmenované pod a, b c a 2 dirigujte přími voj. velitelství I. skupiny (: zpravodaj. Oddělení :) v Holíči.

VERICH, podpl.
m. p.

Dodatek posad. velitel Trnava: Všechny internované a zajaté předat i s protokolem, jak výše uvedeno posádkovému velitel. odkudž budou na patričná místa odesláni.

Za správnost ručí: BRUNNER, setník
m. p.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

71 ZÁPISNICA ZO ZASADNUTIA MYJAVSKEJ SLOVENSKEJ NÁRODNEJ RADY

4. december 1918

Zápisnica

zo zasadnutia myjavskej Slovenskej Národnej Rady zo dňa 4. dec. 1918.

Rada s tou prosbou obracia sa na Slav. Veliteľstvo v Uh. Hradišti[38], aby dosavádna posádka i naďalej zostala na Myjave.

Rada túto svoju prosbu podpiera tymito dôvodami:

1.) Zo 100 hláv pozostávajúca posádka na Myjave a v súsedných obciach je práve len dostatočná na udržavanie verejného poriadku, lebo 10 vojakov odpadne na Turú lúku[39] a po 5 – 6 vojakov treba rozposlať po naších kopaniciach, ktoré od mestečka na 2 – 3 hod. vzdialené ležia a ktorých máme vyše 125, a tak na tieto pripadne aspoň 60 vojakov, takže pre mestečko ostane riadne len 25 – 28 hlavová posádka.

2.) Poneváč Myjava leží na hranici moravskej, moravskí keťazi skupujú mäso, maslo, syr, vajcia na Myjave, čo v Brne veľmi draho predávajú. Toto ale zamedziť chceme a ochotní sme, ba už sme prvú zásielku poslali do Brna do „Zemskej úradovne pro potraviny a tu“ , čo ale len tak je nám možno, ak naša posádka bude nám po ruke.

3.) Udržanie tejto posádky požaduje i stránka verejnej bezpečnosti, čo dokazuje sa v tom, že na našej patróle v St. Myjave a na Turej lúke už i strielano bolo a že skrz lúpež z Myjavy už troch vojakov boľševikov na Moravu internovať sme poslali.

D. a h.

Dr. Ján Slabej
[vlastnoručný podpis]
jednateľ

Ján [.....]
[nečitateľný podpis]
predseda

níže podepsaný

Michal Slávik
jednateľ
[vlastnoručný podpis]

[.....]
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

38 Obec Uherské Hradiště na území dnešnej Českej republiky.

39 Dnes časť mesta Myjava.

8/ ROZKAZ NA OBSADENIE ÚZEMIA SLOVENSKA

6. december 1918

Velitelství československých vojsk na SLOVENSKU
Op. čís. 126/3.

ROZKAZ.

Stanovište, 6. prosince, 1918.

1/. Francouzský maršálek FOCH[40] nařídil, že československé vojsko na Slovensku má poněvadž jest součástkou dohodové armády, jako takové obsaditi celé Slovensko.

2/. Nechť se obsadí následující linie: Děvínské jezero, Bezinek[41], Szered[42], Nitra, Nitranské pohoří, Rájecké pohoří, soutěska sev. záp. od Vrůtek /mezi Vrůtkami a Srečnem[43]/.

3/. Této linie má se dle možnosti bez boje dosáhnouti.
Podpl. Verich vyjednáva s Maďary k vůli obsazení Bezinku a Szeredu.
Podpl. Šembera –„ – –„ – –„ – –„ – Nitry a Žiliny.

4/. Severočeský prapor setníka Brauna /železobrodská, jičínská a kladenská setnina/ xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx[44] bude podřízen II skupině.

5/. Hranice medzi I a II skupinou jest: Uh. Hradiště, Nov. Město n/V Výčapy a Gyméš.

6./ Podpl. Verich přesídlí co nejrychleji do trnavy. Jsou mu podřízeni: Prapor 25 stř. pluku setník Stuchlík /4 setniny, Moravský prapor setník Perner /3 setniny, Východočeský prapor setník Brunner /3 setniny/, Uh. Hradištský prapor setník Skýva /prozatím 2 setniny, třetí přijde z Uh. Hradiště /, setnina Šeinhera z Trnavy sespojí se setninou Stehlíka v Píštanech. /

7/. Podpl. Šembera řídí akci proti Žilině.

40 Foch, Ferdinand (2. 10. 1851, Tarbes – 20. 3. 1929, Paríž) – francúzsky maršal, počas 1. svetovej vojny veliteľ severnej armády na západnom fronte, 1917 vymenovaný za náčelníka francúzskeho generálneho štábu, od marca 1918 vrchný veliteľ spojeneckých síl a jeden z hlavných predstaviteľov mierovej konferencie v Paríži.

41 Pezinok.

42 Sereď.

43 Správne má byť Strečno.

44 V texte začiernené slová.

8/. Nejdřívě se obsadí Žilina a zajistí se v linii Minčel, Běla /sev. záp. Vrůtek; současně se posune oddíl do Gajdel[45] u pramene Nitry.

9/. Szered, Nitra a údolí Nitry obsadí se současně, rozkaz bude dán od zdejšího velitelství.

10/. Pezinek se obsadí jakmile vyprší výpovědní lhůta.

Obdrží I, II skupina, podpl. Hrbenský[46] a praporník Taukner.

První pobočník[47]
Bartoš ppl
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 2, fotokópie z VÚA – VHA Praha

45 Kľačno.

46 Hrbenský, Arnošt – plukovník, od 1. 10. 1920 veliteľ 44. pešieho pluku, 1938 veliteľ Veliteľstva zborovej oblasti VI.

47 Dopísané perom.

9/ PROTEST ZASTUPITEĽSTVA MESTA TRENČÍN VOČI OBVINENIU ŽUPANA LADISLAVA MEDŇANSKÉHO ZO ZODPOVEDNOSTI ZA ČINNOSŤ NAMIERENÚ PROTI ČESKEJ VOJENSKEJ MOCI

6. december 1918

Trencin
6/12 1918 ex. čís. 109

VELITELSTVÍ
II. VOJ. SKUPINY

Č. 8732
1918

Na vedomje nám prišlo, že velitelstvo českej zbrannej moci Ladislava Mednyanszkeho[48] hlavneho župana stolici Trenčanskej ve svojej osobe za odpovedliveho vislovila a za ručitela určila za všetke asnad pripadajuce vládne vistupky, proti českej zbrannej moci.

Mestke urady a obyvatelstvo mesta Trenčina straniva podržania a poistenia všeobecneho poriadku, majetku a osobností na okolje stolici aj do našeho mesta vislanej českej zbrannej moci naridenja s najvatšou predstihnostou a uspokojenostou prijala a ani proti všeobecnému poriadku, ani proti tejto vojanskej vlade sa nije len oproti ne postavila, alebo istotu tejže zanebezpečit nie len neprobuvala, ale všeobecni poriadok a pokoj ani s najmenším prestupkom ne narušila.

Preto obecenstvo mesta mosi s najžalostnejšim pohnutim prijat to, oproti hlavneho župana zavedene nariadenie, ktory v čase najvatšej války všetko učinil, abi na okolie stolice všeobecni poriadok a všeobecnu bezpečnost viesť mohol a sktory skrz svoj urad jako exponent vlády uhorskej pri udržanie svojeho političneho stanoviska, učinlivost českej vojanskej vlady, ktora na udržanie všeobecneho poriadku a bezpečnosti cielila, nie len neprekážal ale tou istou, ze svojimi – v svojom kruhu činnosti – nariadeniami podporoval, a ktoreho kruh činnosti, po zastavania obchodnych nastrojov, sa len na mesto Trenčin a teho okolje obmedzuje, a tak ani neni v jeho moci prekázanie prestupkov a protivenia na ohraničnych okreso stolici asnad pripadajucich.

48 Medňanský, Ladislav – župan Trenčianskej župy.

Na základe tychto obecenstvo mesta Trenčina, určenie hlavneho župana stoličneho za ručitela za prihodne nedrži a sice tim menej, ponevač do všeobecneho človečenskeho prava, učinkuvaje takych, ktori krom jeho vlpivy a vlády stoja, ta osoba, ktora v predvolány učast, a odstranit tieto možnost nemala, odpovedliva byt nemože.

Obecenstvo mesta teda o to prosi Velitelstvo zbrannej moci, žebi toto proti hlavnemu županovi stoličnemu vydane narádenie zastvit račilo.

Zakladom na kore udane a hlavne aj na to, že sa obecenstvo loyalne a spokojne chova, dokazom je toho že burične lebo nepriatelske počinanie sa ani predpokladať nemožu, a tak žiadne prisne vojenske nariadenie su neni potrebne, aj oto prosi Velitelstvo, žeby pre všeobecnu potrebu železnice, počtu, telegraf a telefon znova otvorit račilo, ktora prosba je tim dovodnejsa, ponevač cele obecenstvo mesta po velkom utrpeni a nedostatku predlhej vojny tuži po pokoji a nastupenie normalnich pomerov, ale zastavenie menovanych obchodnych prostriedkov miesto dlhoučakaneho pokoja dalše nedostatky a biedy uvali, lebo naše zasoby nezadlho vyndu uroda našeho okolja potrebu nekryje a nahradenie je nemožne.

Konečne predstavenstvo mestske odebjera na seba garanciu za udržanie všeobecneho poriadku a bezpečnosti v meste pri spoluučinkovani slovenskej narodnej rady a vojenskej vlady.

Dano v Trenčine na 22ho novembra roku 1918. vydržanem zásadnutim zastupitelstva mesta.

Alex. Zelenay[49]
Meštanosta

*

Rukopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 4

49 Zelenay, Alexander – predseda Trenčianskej maďarskej národnej rady, mešťanosta.

10/ HLÁSENIE O SITUÁCII NA SLOVENSKU

7. december 1918

vrchni velitelstvi praha - situace 7 prosince : rimska 1 skupina ve vsech usecich klid. velitelstvi rm 1 skupiny presidlilo do trnavy. rim 2 skupina hlohovec byl nami vcera vecer opetne obsazen. Zprava o vcerejsi srazce u hlohovce: 6 prosince 9/30 dopoledne zahajili madari palbu del a strojnich pusek na hlohovec a postupovali proti zeleznicnimu mostu. pod ochranou teto palby podarilo sej im mostu dosahnouti. nase posadka byla v nebezpeci ze by mohla byti odriznuta proto ustoupila na pravy breh vahu. druha setnina 2 csl pluku nadporucik ruml prispechala na pomoc a obsadila pravy breh vahu v leopoldove a drzela jak zeleznicni tak i silnicni most. dale pribyla 1 setnina 2 ppluku porucik hardt do leopoldova a rozvinula se proti zeleznicnimu mostu. kolem 10 hod vecer prijel pancerovy vlak prejel most podporoval akcia z se vysinul nasledkem delove rany pred lokomotivou. nas protiutok pocal. prvni setnina 1 pplku a 2 setnina 2 ppluku postupovala po silnicim moste a po kratkem odporu obsadila hlohovec a vyhnala madary. vetsi pocet madaru zajat jedno delo ukoristeno. Nase ztraty jeden muz mrtev 1 dustojnik 7 muzu zraneno. pri teto akci se obzvlaste vyznamenale 2 setnina 2 csl pluku nadp. rumla. akce zilinska: dnes v noci byla zilina nasim vojskem obsazena. naleza se tam 4 setnina 28 pluku oddil namorniku 50 muzu jedna ceta 2 praporu 1 csl pluku oddil dobrovolnych slovaku. setnina ostravska v turzovce (120 muzu a 5 stroj. pusek) dostala rozkaz aby ihned nastoupila pochod do ziliny, stab prapornika fauknera presidlil z povazske bystrice do ziliny. v ziline jest klid nase zajistovaci hlidky jsou posunuty do soustesky mezi strecnem a vrutkami. zprava o boji v nove byce a pocatku zilinske akci. dne 5 prosince postupovali madari od kotesova k nove byci. byl hlasen hlidkami silnejsi oddil se strojnimi puskami. nas oddil asi 100 muzu a 2 strojni pusky obsadil okraj mesta nove byce srazil se s madary a zadrzel je na postupu. ihned nato prisel nas oddil k protiutoku. po tuhem boji madari dali se na utek. tim bylo jizni kridlo jizni kridlo madaru rozpraseno. hlavni sily madaru byly uvedeny v zmatek, daly se na utek a nezastavily se ani v ziline. dne 6 prosince rano prijel dr halek s nekolika cleny narodni rady do nov. byce s prosbou aby nase vojsko obsadilo zilinu a radeni bolsevismu zastavilo. pri srazce v nove byce padli dva madarsti nadporuci bratri gergey jeden porucik a jeden jedn dobrovolnik. zajato 18 madaru, ukoristeny 3 stroj pusky. dne 9 prosince pocne akce proti nitrianskym zabokrkam[50] 10 prosince proti szeredu[51] a nitre. prvni setnina 12. str pluku presune se 8 t m z kunovic do trencina.

*

Strojopis

VHA Bratislava. f. Boje na Slovensku I/ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 2, fotokópie z VÚA – VHA Praha

50 Žabokreky nad Nitrou.

51 Sereď.

11/ VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU INFORMUJE MINISTERSTVO NÁRODNEJ OBRANY O PROTIČESKEJ PROPAGANDE NA SLOVENSKU

8. december 1918

399[52] 8/12[53] 7 [25] odpol[54]

Telegram Hughes.

Ministerstvo národní obrany v Praze. Zprávy pro Č. T. K. : Maďaři decilují svou štvavou protičeskou propagandou na Slovensku pravého opaku teho, čeho chtějí dosíci. Ve východních slovenských stolicích rozšírila Východoslovenská Rada[55] pod vedením maďarona Dvortsaka[56] z Prešova ve velikém počtu letáky a plakáty, v kterých slibuje Slovákům hory doly a spílá Čechům. Na 1. prosince svolala do Nové Vsi /Iglova/[57] schůzi delegátů slovenských obcí ze spišské, abaujské a šáryšské stolice. Schůzi předsedal ředitel maďarské měšťanské školy v Nové Bani Batthyáni, který prohlásil, že Slováci ~~mají se oddělit~~[58] východních stolic mají se oddělit od západních Slováků, ktří se chtějí připojiti k Čechům. Východní Slováci mají se prí přidržeti své tisícileté vlasti uherské. Slova jeho přijata byla bouří odporu. 400 Slováků povstalo ze svých míst a volalo: „My nechceme se oddělit od západních Slováků. Nechť přijdou Slováci z Turčanského Svatého Martina[59] a mluví nám o slovenské svobodě. Budou – li západní Slováci v jednom státě s Čechi, chceme býti s nimi. My nechceme žádných Maďarů.“Ve všeobecné vravě oznámil předseda[60], že ministr maďarský Dr. Jászi[61] nemohl se dostaviti a na jeho místě bude mluviti jeden

52 Dopísané perom.

53 Dopísané perom.

54 Dopísané perom.

55 Východoslovenská národná rada – vznikla 2. 11. 1918, mala byť protipólom Slovenskej národnej rady v Martine. V jej čele stál Viktor Dvorčák.

56 Dvorčák, Viktor (maď. Dvorcsák Győző, tiež Dvortsak, Dvorcsak, Dvortsák, Dvorczák) (21. 4. 1878, Vyšný Svidník – 8. 8. 1943, Budapešť) – prešovský župný úradník, archivár, novinár a politik, spolupracovník maďarskej vlády, predseda Východoslovjackej (Východoslovenskej) národnej rady, 11. 12. 1918 vyhlásil v Košiciach samostatnú Slovenskú ľudovú republiku, 1920 poslanec maďarského Národného zhromaždenia, odmietal pripojenie Slovenska k ČSR.

57 Spišská Nová Ves.

58 V texte prečiarknuté.

59 Martin.

60 Slovo dopísané perom.

61 Jászi, Oszkár (2. 3. 1875 – 13. 2. 1957) – maďarský sociológ a politik, 31. 10. 1918 – 19. 1. 1919 minister pre národnosti.

důstojník. Sotva shromáždení Slováci uslyšeli tato slova, strhla se nová bouře. Volali: „My nepotřebujeme žádných maďarských důstojníků, dost se nás natrápili celé 4 roky ve válce. Nechť k nám mluví slovenští důstojníci. Chcete nám hlásat slovenskou svobodu a slovensky ste se nenaučili. Předseda Batthyáni vida, že jeho namáhání je marné, skončil schůzi slibem, že se bude snažiti vstoupiti ve spojení se slovenskou Národní radou v Turčanském Svatém Martině, aby na příští schůze vyslala řečníky. Slováci rozcházeli se volajíce: „Nechť žije československá republika. Pryč s Maďary.“ Východoslovenská Rada zneužila také firmy sociálně demokratické strany, jménem které vydala v Košici hanebnou slovenčtinou psaný leták, v kterém stvou slovenské dělnictvo proti Čechům. Slovenští dělníci však ani na tuto vějíčku nesednou, a zůstanou, jak dosud věrni československé myšlence.

Jižně od Trnavy byla prestřelka předních stráží. Maďaři byli odraženi. Naše přední stráže obsadili Radosnou[62]. U Malacek a v jiných úsecích klid.[63]

Velitelství československých vojsk na Slovensku.
Zprav. čís. 117[64].

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

62 Radošina.
63 Informácie dopísané perom pod text telegramu.
64 Číslo dopísané perom.

12/ DOHODA MEDZI VELITEĽSTVOM ČESKOSLOVENSKEJ BRANNEJ MOCI NA SLOVENSKU A MAĎARSKÝM DIŠTRIKČNÝM VELITEĽSTVOM V KOŠICIACH O PRÍCHODE ČESKOSLOVENSKÉHO VOJSKA DO KOŠÍC

8. december 1918

Ujednání mezi velitelstvím československé branné moci na Slovensku a maďarským distrikčným velitelstvím v Košici.

Chtějíce zabrániti zbytečnému krveprolití, uchrániti obyvatelstvo před škodami, udržeti pořádek a jistotu v zemi, ujednáváme:
Postupující československé oddíly vyšlou 24 hodin před obsazením dotyčného místa k tamnějšímu nejvyššímu vojenskému veliteli parlamentáře, aby mu příchod vojska oznámili.
Uherská /maďarská/ posádka vyklidí v době od vyhlášení až k příchodu českosl. oddílu uherskou posádku. Všechny vojenské objekty, poštovní a telegrafní, železniční a jiná státní zařízení budtež nepoškozeny a schopny provozu s personálem, mínili totiž tento za daných nových podmínek ve službe zůstati, československému vojsku odevzdány. Odevzdání obstará komise sestávající s onoho voj. velitele vedoucího v místě nejvyšší kommando a odovzdávajícího detachementu dle velikosti posádky poměrně stanoveného. Dále ze zástupce státního /komitátu okresu/ a obecního /mestského/ úředu, dopravní služby, /železniční, telegrafní a poštovní/ a místní bezpečnostní služby /policie občasná stráž a. t. d./.
Tyto všechny osoby ručí za řádné odevzdání.
Ony osoby maďarského státu, /důstojníci a úředníci, kteří z rodinných neb jiných příčin hodlají v obsazených územích zůstati obdrží až do odvolání k tomu svolení, zavážou-li se písemně že nepodniknou ničeho škodlivého a nepřátelského proti státu československému.
Obsazující velitelství postará se o udržení veřejného pořádku. Český text platí jako úřední dokument.

Uh. Hradiště[65], 8 prosince 1918

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 287

65 Obec Uherské Hradiště na území dnešnej Českej republiky.

13/ SITUAČNÁ SPRÁVA Z KOŠÍC

20. december 1918

Minister
Československej Republiky
s plnou mocou pre Slovensko

Zilina, dne 20. 12. 1918.
Čís. 1251[66]
Voj. referát.

Zpráva 4.[67] voj. velitelství cs. Vojsk

na Slovensku

Zpráva z Košic ze dne 6. a 7. t. m.
10 000 letáku bylo rozdáno v Prešove a okolí (tyto letáky přišly od peštského vyslance Hodžy[68]). Nejvetší část z nich rozdala banka T a t r a, která tam má velký vliv. Účinek letáku byl dobrý.

V Košicích a okolí čekají a těší se na slovenské vojsko. Šijí se tam prapory a zhotovují stusky. Přípravy řídí pan farář Straka (upřimný Slovák), bydlí v Košici karpath utca 12. Pracuje tajně i v okolí a vychází v noci, aby nebyl insultován.

Maďarského vojska pěšího jest circa 1500, velmi špatně disciplinovaného a stále opilého. Službu nekoná skoro nikdo, vojáci potujulí se po krčmách a bordelích a důstojníci povalují se v kavárnách. Dělostrelectva jest 2 batterie 8 cm a 3 batterie 7 cm horské, (moděrní). Mužstva mají málo, asi 80 mužů, jsou tam také 2 panceřové vlaky (viden byl pouze jeden). Velitelem těchto je nadporučík katona, mužstva nemá. Pak je tam asi 150 husarů bez koní. Dále je tam maďarská garda, asi 600 nespolehlivých mužů, mají 30 K denně, důstojníci 50 korun. Zbraní mají dost, o službu se však nikdo nestará. Také městská policie má pušky, úhrnem je tam asi 3000 ozbrojených lidí.

Vojenskou službou povinné sedláky vodí násilně eskortou z vesnic do města. Ze zásob nebylo dosud odvezeno z města ničeho a jsou tam dle dohadu velké zásoby.

Při postupu na Košice bylo by záhodno přiděliti předním vojům nadporučíka Gašpara Baluška – Meszárose, byl v Košici profesorem na odborné škole a zná výtečne místní poměry.

66 Číslo dopísané perom.

67 Číslo dopísané perom.

68 Hodža, Milan (1. 2. 1878, Sučany – 27. 6. 1944, Clearwater) – slovenský politik, štátnik a publicista, 1918 bol menovaný splnomocneným zástupcom česko-slovenskej vlády v Budapešti, 1919 – 1920 ministrom unifikácií, 1926 – 1929 ministrom školstva, 1932 – 1935 ministrom poľnohospodárstva, 1935 – 1938 zastával úrad ministerského predsedu.

Jmenováni nového župana:
Jmenován byl pro župu Liptovskou Dr. Josef Kallay[69], sídlo Lip. Sv. Mikuláš

Rot. Bezděk [.....]
[nečitateľný podpis]

Velitelství československých vojsk na Slovensku

21. prosince 1918
Čis. 246

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

69 Kállay, Jozef (12. 8. 1881, Liptovský Mikuláš – 10. 2. 1939, Bratislava) — právnik a verejný činiteľ, 1918 – 1920 župan v Liptovskom Mikuláši, 1920 – 1922 prednosta oddelenia na Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska, 1922 – 1927 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1927 – 1938 verejný notár v Bratislave.

14/ SPRÁVA O SITUÁCII V NITRE A OKOLÍ

23. december 1918

1. českoslov. pěší pluk.
Res. Čís. 49.[70]

Velitelství II. voj. skupiny.
Velké Topolčany[71] dne 23. prosince h dopol. 1918.

Velitelství 1. českosl. pěš. pluku činí následující hlášení:

Od staničního velitelství z Nitry došla tato tel. zpráva:

Dnes o 1/1 1 h odpoledne prišla hlídka od Nimburské setniny s poručíkem Aksamitem a přivedla 5 vojáků: 1 poručíka, 1 kadetta asp. 1 jedn. dobr. svobodníka a 2 pěšáky. Po dedinách měla dělat pořádek.

Hlídka tato hlásila:

U Komnatic hlásil jim strážny nádražní hlídač, že v Komnatici je Maďarské vojsko. Vešli do udané továrny /neví které/ kde ve světnici překvapili 5 již výše uvedených vojáků u nichž bylo nalezeno ~~do~~[72] mnoho nábojů do strojních pušek a sice „dum dum“ a 1 italská strojní puška. Tato byla připravena ku střílení. Mimo toho byly nalezeny 3 revolvery nabité. Jeden rovněž k výstřelu připraven. Byli to příslušníci Maďarského vojska. Hlídka maďarská, která byla úplné překvapena nekladla odporu.

Vysvětlivky k situaci:

Dle udání lidí tamních byl příchod naší hlídky oznámen z kanceláře telefonicky do Nových Zámku a okamžitě zádáno o pomoc. Mimo to 1 žena se vyjadrila, že bylo mluveno mezi lidem, že všichni česi, kterí tam přijdou budou postříleni. Naše hlídka Nimburske setniny jsa slabá musila odtáhnout a vzala 5 zajatců sebou se strojní puškou a vším co měli.

Případ u 9 roty: Privedených 5 zajatců předáno místnímu velitelství /t. j. velitelství 9 roty/, sepsán s nimi protokol /Konopásek/ a byli vyslechnuti jeste nadp. Světlíkem, kterému tvrdili, ze hlidali po že zásoby tamnější továrny, aby nebyly obyvateli místními a z okolí vyloupeny. Mluvili čistě, slovácky, že nebylo téměř žádneho velkého podezření proti nim. Mluvili též o zásobách lihu a benzinu a jiných jež bychom mohli potřebovati.

Nadpor. Světlík rozhodl se, že vezme sebou zajatého poručíka a jedn. dobrov. Svob. do Komnatic, aby mu ukázali ty zásoby.

70 Dopísané perom.
71 Topoľčany.
72 V texte prečiarknuté.

Ti druzí 3 že zůstanou do vysvětlení celého případu u nás ve vazbě. Tak se též stalo. Nadpor. Světlík vzal sebou ještě 1 člena národního výboru v Nitře, dobrého čecha a odjel o ½ 2 se zajatým poručíkem a jednor. Dobrov. Svobodníkem z Komjatic. Od té chvíle jsme o něm nevědeli až v ½ 7 večer přišel ten člen nár. výboru co jel s ním a hlásil, že nadpor. Světlík je zajat. O případu vyprávěl toto:

Když přijížděli ke Komjaticům kočárem prali se lidi zdali je vojsko Maďarské v dědině. Odpověď zněla záporně. Přijeli do ulic města až na 10 kroků od továrny. Najednou proti nim skočí 2 vojáci udělají „Fertig". Kočár zastavil a nadpor. Světlíka hned odzbrojili. Z domu vyrojilo se přes 50 maď. vojáků se setníkem v čele, kteří nadpor. Světlíka hned odzbrojili, prohledali a tím kočárem odvezli na nádraží odkud odjel s ním a s průvodem hned zvláštní vlak ~~do~~[73] k Novým Zámkům. Člen Nár. Výboru byl rovněž prohlednut ale protože byl v civilu nevěnovali mu mnoho pozornosti a on jim ve zmatku utekl a nám podal o celém případu zprávu.

I ½ 8 přišel na koči který vezl nadpor. Světlíka a dodal mně lístek s následujícím obsahem:

„ Poručík Konopásek pošli ony 3 muže se všemi věcmi zítra ráno jistě zpět a vydej jim legitimace."

Nadpor. Světlík

To je všechno co o té záležitosti vím.

Konopásek m. p.

Na dotaz:

Podpis nadpor. Světlíka znám a uznávám napsaný za správný.

Na základě této zprávy dostala posádka Nitranská rozkaz zabezpečiti se polními strážemi proti Novým Zámkum a další rozkazy očekávati. Ony 3 zbylé zajatce nevydávati, dokud nebude nadpor. Světlík ze zajetí propuštěn. Vel II. voj. skupiny byla o této věci tel. depeše v 11hod 10 min. odp. odeslána.

Depeše zněla:

Velitelství II. skupiny Trenčín.

Nadporučík Světlík 9. rota zavlečen směrem Nové Zámky. Život jeho ohrožen. Posiluji posádku v Nitře. Rozkaz k vzetí rukojmí v Nitre vydán. Žádá se o rozkaz o okamžité přeložení I. pluku a 3 praporu do Nitry a zabezpečení údolí od Nitry severně prvním praporem.

Velitelství I. pěš. pluku.

O tomto obsahu bylo též velit. I. voj. skupiny v Trnavě vyrozumněno.

Asi o půlnoci odjela z Topolčan 1 četa pod velením nadp. Lacky do Nitry. Rozkaz obdržela následující:

73 V texte prečiarknuté.

Samovolná vojenská akce přes linii Nitra se zakazuje. Ihned vzíti rukojmí a to tamnějšího biskupa a jiné Nár. Radou označené osoby. S maďary prostřednictvím parlamentářů vyjednávati o okamžité propuštění nadporučíka Světlíka. Dva povozy budou očekávati transport na nádraží. Po ukončení této akce vrátí se vyslaný oddíl zpět do Topolčan.

Velitelství I. čsl. pěšího pluku
[nečitateľný podpis]

Vrch. Voj. velitelství čsl. Vojsk v Žilině
K vědomosti

Velitelství 1. pluku zároveň upozorňuje na telegram čís. Res. 42 dne 19. t. m. nadepsanému veliteli zaslaný.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 4

15/ ZMLUVA O DEMARKAČNEJ ČIARE MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A POĽSKOM

24. december 1918

Smlouva mezi oprávněnými polskými pány: prapornikem gen. stabu hrabětem VLADIMIR TYSZKIEWICZ, poslancem Dr. JAN BEDNARSKI a Dr. KASIMIR ROUPPERT a československými delegáty: podpl. ARNOŠT HRBENSKYM[74] a setnikem LADISLAVEM VYSUŠIJEM.

DEMARKAČNÍ ČÁRA

Aby se zamezilo krve prolití mezi dle nazoru československych delegatů dvěma slovanskymi, dle názoru POLAKŮ mezzi dvěma k dohodě náležijicimi mocnostmi bude prozatim nasledujici demarkační cara ve SPIŠI ustanovena: PRO POLAKY:
JAVORINA[75] /inklus./ I0SP_, MALA FRANKOVA[76]_ inklus, 655, GIBEL[77]inklus., RECHWALD[78]I086_976 KAMNONKA[79] inkus. JAREMBINA[80]_859, 856, KIS LIPNIK[81], ANDREJUVKA[82] ?, KOSTEL.

VÝPOVED

Označení této demarkační čáry má za účel POLÁKŮM DATI času, aby se se svou vládou domluvili, případně aby polská a československá vláda se politicky vyrozumněli. Z toho důvodu se ustanovuje, ze příměří mezi oběma skupinami počina 25. prosince 12 hodin v poledne a konči 28 prosince 12. hodin v poledne a ze se může po tomto termínu na 48 hodin vypoveděti. Nevipovi li se den smlouvy, pak považuje se smlouva samozřejmě za prolouženou. Výpověd může se po 30/12 dati. Príměří konci 48 hodin po dodani výpovedni listiny. Den a hodina, kdy vypovedni listina byla obdržena, musi byti na vypovedni listine zasnamenana. Kdyby náhodou jednotlivi velitele pododdilů přenahlenosti přiměří porušili, neplati to jakožto porušení přiměři.

74 Hrbenský, Arnošt – plukovník, od 1. 10. 1920 veliteľ 44. pešieho pluku, 1938 veliteľ Veliteľstva zborovej oblasti VI.

75 Tatranská Javorina.

76 Malá Franková.

77 Zálesie.

78 Veľká Lesná.

79 Kamienka.

80 Jarabina.

81 Malý Lipník.

82 Obec Andrzejówka na území dnešného Poľska.

POLITICKE NÁZORY POLSKEHO ZASTUPCE POLITICKE STRANY

Dr. BEDNARSI připomíná ze tato čára na žádny pád neodpovídá skutečným etnografickým poměrům a že netvoří uskutečněnou věc nýbrž, že konecná regulace hranic vždy na mírové konferenci se uskutečni.

V POPRADĚ, dne 24. prosince 1918.

a nasleduji podpisi všech zastupců

*

Strojopis

VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

16/ VIANOČNÝ ROZKAZ VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU

24. december 1918

VELITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU

Čís. jed. 1274

VÁNOČNÍ ROZKAZ
v Žilině, dne 24. pros. 1918.

Posílám svým vojákům přání radostných vánoc. Jsou to vánoce památné, první vánoce republiky, a soustreďují kolem sebe slavné události. Právě uvítal celý svorný národ svého prvního presidenta. My vítáme své statečné druhy zahraniční národní armády československé kteří přicházejí k nám na Slovensko zahájit spolu s námi nový, bohdá krásny rok nové doby. Zároveň vítáme na své půdé nového svého vrchního velitele generála Piccione[83], dosavadního velitele č. sl. armádního sboru v Itálii, a vojenské zástupce ostatních národů dohody. V nejbližsí době odjíždí naše delegace na mírovou konferenci. Hoši, uvědomněme si, jak důležité a rozhodné jsou tyto dny, a jak zadpovedný náš úkol.

Náš nový stát je jediným pevným ostrovem v moři zmatků. Tato okolnost bude mít na mírových poradách největší váhu. Celý svět se na nás dívá a zkoumá, zda přece jenom nekolísáme. Zachováme-li ve své zemi dosavadní imponující klid a pořádek i nadále <a pořádek se uchová svorností, kázní a podřízením malicherných zájmů osobních zájmu národního celku> máme velkou budoucnost zajištěnu. Nedovedeme-li však pořádek udržeti, pak můžeme ztratiti všecko. Nezapomínejme, že není ještě vše zajištěno, že nemáme dosud vyhráno.

Přál bych si, vojáci, abychom se o těchto památných svátcích všichni pročetli výzvy a poselství svého presidenta a abychom se zamyslili o těchto pěti věcech:

1. Naším úkolem je udržovati a zřizovati na slovensku vzorný pořádek, jinými slovy, potlačovat nepořádek, bezuzdnost, anarchii, kdekoliv se vyskytne.

2. Máme-li dělat pořádek mezi jinými, musíme mít předně pořádek mezi sebou. Máme-li potlačovat anarchii, nesmíme ji míti ve vlastných řadách.

3. Zprávy o našem chování na Slovensku přijdou až na mírovou konferenci.

83 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

Jsem pozorováni, a to důkladně pozorováni. Pozorují nás naši nepřátelé a o každém přehmatu našich vojsk informují tendenčně dohodu, aby ztížili naše postavení. Pozorují nás důstojníci spojenců a podávají o všem zprávy svým vládám.

4. Naši udatní bratři zahraniční armády, ti hodní hoši, kteří z lásky k vlasti odřekli si i to vánoční shledání se svými drahými, jsou už mezi námi. Dbejme toho, abychom si nikdo před nimi nezadali, aby jim snad nebylo trpko v naší společnosti, ale aby se jim mezi námi líbilo, jako mezi rodnými bratry.

5. A všeho toho docílíme tím, že se budeme ve všem říditi jejich zářním příkladem. Slíbili jsme jim, hoši, že se vynasnažíme ze všech sil, abychom smazali a smyli ze sebe všecko, ce ještě ulpívá na nás z těch smutných dob, kdy jsem sloužili v nezdravé, zkorumpované armádě rakouské, a že půjdeme po cestách našich bratří ze zahraniční armády. Hoši, chovejme se vždy slušně tak jako oni, veďme si důstojně jako občané obdivované republiky, a netrpme mezi sebou lidí sprostých, kteří dělají hanbu dobrému českému menu. Tak prokážeme svému národu velkou službu, tak jedině splníme svou povinnost.

Tento vánoční pozdrav nechť přečte se všemu mužstvu.

Za správnost zodpověden:
[nečitateľný podpis]

Schöbl[84] v. r.
velitel č. sl. vojsk na Slovensku

*

Rukopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 287

84 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

17/ SITUAČNÁ SPRÁVA O OBSADENÍ PREŠOVA ČESKOSLOVENSKÝM VOJSKOM A JEHO POSTUPE SMEROM NA KOŠICE

28. december 1918

Situační zpráva ze dne 28. prosince 1918.

Obsadili jsme Prašov[85]. Po krátkém boji vzali jsme Margitany (Márgitfalva)[86].
Naše vojsko postupuje proti Košice, která bude nejpozději zítra námi obsazena.
Prosíme nutně o vyslání železničních a poštovních úředníků. A zřízenců.[87]

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 287

85 Prešov.
86 Margecany.
87 Veta dopísaná perom.

18/ MINISTER ŠROBÁR INFORMUJE GENERÁLA PICCIONEHO O VYJEDNÁVANÍ ŽUPANA ZOCHA S KOMISÁROM JANKÓ O PREVZATÍ BRATISLAVY A ŽIADA O ZASTAVENIE VOJENSKÝCH OPERÁCIÍ PROTI MESTU

30. december 1918

Minister
1918
Československej republiky
s plnou mocou pre Slovensko

Žilina, dňa 30. prosince

Čís. 261/918.

Vyřízení přípisu č. 64 op.

Pane Generáli !

Zástupcem župana Zocha[88] bylo mi 26. t. m. telefonicky sdělené, aby se vojenské operace proti městu Prešpurku[89] zastavily na dobu, než župan Zoch s komissarem Janko[90] pojedná o podmínkach pokojného převzetí města Prešpurka naším vojskem. Tento návrh jsem schválil a V. E. hned sdělil. Byli-li důstojníci
7. divise o postupu vojska a vyjednávání o vzdání se města Prešpurka panem županem Zochem jináč informování, vysvětluji se věc jen omylem aneb nedorozuměním, které může míti základ v tom, že moje ústní pověření nebylo panu županov přesně a včas odevzdáno. Pán župan Zoch dostal dne 28. t. m. i osobně odemne úptavu na vyjednávání, což nemá míti však vlivu na pohyby nášho vojska.

Přeji si, aby župan Zoch dne 31. prosince vyjednával s komisarem Janko o pokojném vzatí města Prešporka naším vojskem.

S výrazem úcty:

88 Zoch, Samuel (18. 12. 1882, Cerovo – 4. 1. 1928, Bratislava) – evanjelický duchovný, politik, redaktor, od 15. decembra 1918 prvý slovenský župan Bratislavskej župy a mesta Bratislavy, 1925 – 1928 poslanec v Národnom zhromaždení ČSR.

89 Bratislava.

90 Jankó, Zoltán (30. 12. 1871, Baka – 12. 4. 1941, Bratislava) – publicista, úradník a redaktor, 1918 vládny komisár, hlavný župan Bratislavskej župy a mesta Bratislava.

Dr. Šrobár[91]
[vlastnoručný podpis]
Minister:

Panu generálu
Piccione[92]
hl. veliteli vojsk na Slovensku,
Kroměříž[93].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 6

91 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

92 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

93 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

19/ SPRÁVA O MAĎARSKÝCH JEDNOTKÁCH V BRATISLAVE

30. december 1918

Os. Velitelství I. moravského pluku na Slovensku
T. čis. 104.
Velitelství čs. vojska na Slovensku
v Žilině
Dne 30. prosince 1918.

I./ Svobodník KLAPKA Vojtěch vyslaný do Prešpurku[94] za účelem zjištění maďarského vojenského stavu v Prešpurku hlásí:

V Prešpurku se nalézalo francouzské vojsko, asi 340 mužů jen do 19. či 20. pros. a sice za účelem rekvisice koní. 20. prosince odjel tento francouzský oddíl do Šoproně[95], kde se dosud nalézá. V Prešpurku jsou některé kasárny a též zámek býv. arcivévody Bedřicha obsazen maďarským vojskem. Počet nebylo možné zjistiti. T. zv. Schlossberg u Dunaje jest obsazen[96] asi setninou 13. honvédu. Přístup na Schlossberg je pro civilní obecenstvo zakazán. Dále za mostem přes Dunaj v t. zv. An-Parku[97] jest oddíl zákopniku, který, jak se všeobecně v Prešpurku vykládá, ma rozkaz, jakmile čs. vojsko obsadí Prešpurk, zničiti most dunajský.

Dále jsem zjistil, že hned za dynamitovou továrnou stojí 7 starších děl, obrácených směrem k Rotzersdorfu[98]. Dalších 7 děl bylo odstěhováno směrem k východu, na které místo, nebylo zjištěno. Více než těchto 14 děl Maďaři v Prešpurku neměli. Maďaři očekávají hlavní útok[99] čs. vojska se strany Děv. Jezera[100], kde jest[101] také největší síla maďarského vojska soustředěna.

2./ Dne 29. pros. přibyla do Malacek I četa čs. legionářů /7. divise/ pod velením 2 důstojníků s rozkazem, trať do devinskeho Jezera zajistit a denní zprávy odesílat na leg. prap. v Čer. Kutach. Ubytováni proti nádraží – strava vlastni.

3./ V Malackách zřízena zvláštní služba detektivni poněvadž se množí přistěhovaní Židů

94 Bratislava.
95 Obec na území dnešného Maďarska.
96 Slová dopísané perom.
97 Správne má byť Aupark (nem.) – dnes Sad Janka Kráľa.
98 Správne má byť Ratzersdorf (nem.) – dnes Rača, miestna časť Bratislavy.
99 Slovo dopísané perom.
100 Devínske Jazero.
101 Slovo dopísané perom.

a Maďaronu. Jsme na stopě zvláštního protičeského spiknutí. Výsledek bude ohlašen.
4./ Vojenská poštovní kontrola v Malackách funguje, zabaveno množství nepřátelských letáků.

V Trnavě, dne 30.prosince 1918.

Verich ppl.
[vlastnoručný podpis]

Došlo dne 1/I. 1919[102]
Č. j. p. 13 – 0 příl.[103]
Spravodajské odděl. Trenčín[104]

3.I. 1919[105]

[nečitateľný podpis]

Trenčín, dne 4. ledna 1919[106]
Zprav. čís. 15 – Bez příloh.[107]
Vzato na vědomí a předloženo k dalšímu odeslání.[108]

[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 1, fotokópie z VÚA – VHA Praha

102 Dopísané perom.
103 Dopísané perom.
104 Dopísané perom.
105 Dopísané perom.
106 Dopísané perom.
107 Dopísané perom.
108 Dopísané perom.

20/ NARIADENIE MINISTRA VAVRA ŠROBÁRA NA OBMEDZENIE SLOBODY TLAČE NA SLOVENSKU

30. december 1918

č. 7. prot. Op. 30. prosince 1918

Obsah: Omezení svobody tisku na Slovensku

Velitelství 6. a 7. div. a plukovník Schobl[109]

Minister pro Slovensko Šrobar sděluje, že se zakazují veškeré časopisy maďarské z Budapešti a z okrsků maďarských na Slovensku, vyjma – až na další rozhodnutí – „ Nad Ur“ a Koezlocni“.

Dále jsou zakázány časopisy slovenské „Vlast“ a Křesťan“.

Naproti tomu se povolují časopisy slovenské vycházející v Budapešti: „Dennik“ a „Stráž na Sionu“.

Zapovídá se tisknutí, vyvěšování a rozširování proklamací, vyhlášek a tiskopisů vůbec, v jakémkoliv jazyku, které by podněcovaly obyvatelstvo proti nám.

Proklamace a vyhlášky buďtež dle možnosti předloženy ku předběžnému schválení velitelstvím, jimž se tento rozkaz zasílá.

Zakázané časopisy buďtež zabaveny, při čemž nutno zaslati vždy jeden výtisk tomuto velitelství a jeden přímo Ministerstvu pro Slovensko v Žiline.

Velitelství, jimž se tento rozkaz zasílá, mají dáti toho, aby byla zabavena též čísla časopisů nezabavených, obsahují -li články a zprávy namířené proti zájmům národním, nebo poškozující vojenské operace. Jeden výtisk takových čísel budiž ihned zaslán tomuto velitelství, které nařídí zabavení časopisu, pakli vychází v oblasti námi na Slovensku obsazené, anebo zakáže jeho dopravu na Slovensko.

*

Rukopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 6

109 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

21/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O SITUÁCII NA VÝCHODNOM A SEVERNOM SLOVENSKU

4. január 1919

Cs HUGHG. STANICE
4. Leden[110]
J. Kratochvil

Kosice 4/1 6/30 odp. – vrchni vojenske velitelstvi – kromeriz[111] – situace dne 4. 1. nezmenena. – zemplinska stolica zada o pripojeni k c. sl. republice. – prosi vsak aby byli tam dani rusinsti urednici. Zadaji vojenske posadky, aby se mohli zbaviti madarskeho urednictva, ktere je utlacuje. – mluvci deputace dolhy ireni (farar) prosi o odpoved o vysne olsavy[112] protokol nachazi se v bisk. kanc dra bezkyda niko. –
k veliteli presova prisla deputace, ktera prosi o obsazeni vranova[113]. – pro obsazeni vranova (varanno) trebisova (toeketerebes), michalovce (nagymihaly) a humene stacil by jeden slaby prapor. – (operace se nepodniknou). – z okoli orlo[114] severne presova odvazeji polaci mnozstvi materialu. – polske aeroplany navstevuji okres caca[115]. byli tam jiz trikrat.
Skupina plk. Schoebla[116] op cis 14/20

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 6

110 Rok 1919.
111 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.
112 Vyšná Olšava.
113 Vranov nad Topľou.
114 Orlov.
115 Čadca.
116 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

22/ INFORMÁCIA ŽUPNÉHO ÚRADU V TRENČÍNE O ADRESE MINISTRA ŠROBÁRA V ŽILINE, MAĎARSKÝCH AGITÁTOROCH NA SLOVENSKU A O PRIJÍMANÍ SLOVÁKOV K ŽELEZNICIAM

5. január 1919

Od županského úradu v Trenčíne.

Číslo 197

1918

1. Všetkým služnovským úradom, 2./ Predstavenstvu mesta Trenčíne, 3./ Predstavenstvu mesta Žilina, 4./ Vojenskému velitelství v Trenčíne, 5./ Vojenskému velitelství Č. S. v Trenčíne, honvédské kasárny.

I.

Správná adresa ministra v Žiline jest: Dr. Vávro Šrobár[117], plnomocník vlády československé republiky pre správu Slovenska.

Ministrovi pridelení su nie referenti, leč „poradcovia" pre vládnu správu ba Slovensku v záležitosti vnútra, pravosudia, zasobovanie, vojenstvi atd.

II.

Dle zprávy župního úradu v Trenčíne[118]: Po Slovensku chodia nesvedomiti agitatori madarski a svadzaju ludi na práce do Srbska, kde jsou obce vojnou zničené. Dohoda rozkázala Maďarom, škody vojnou narobené prácou nahradiť a Maďari musa tam posielať robotníkov ako Nemci do Belgicka. Poneváč sa ale maďari roboty stitia nuž vábia na otrockú službu Slovákov.
Varujem pred takymi Agenty.

III.

Správa železnic na Slovensku v Žilině oznamuje, že ku Československým štátnym dráham prijme sa viatši počet Slovákov na miestá dopravnych uradnikov a poduradnikov. Pisomné prosby sa maju poslat na prievozny inšpektorát v Žiline, Pripojit se má kratky

117 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

118 Dopísané perom.

list svedectvo príslušnosti, posledné školské vysvedčenie a svedectvá mravnosti. Prosby majú byť vidované županským úradom.

O tom se uvedomuje tamni urad, aby v prípade potreby v tom smysle dalej tuto informáciu rozširil.

V T r e n c i n e dna 5-ho januára roku 1919

Za župana.
[nečitateľný podpis]

Došlo 6. januára 1919

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 4

23/ SPRÁVA O POLITICKEJ SITUÁCII V KEŽMARKU A OKOLÍ

6. január 1919

opis 6192[119]

BRIGÁDĚ PLUKOVNÍKA SCHÖBLA[120]

v

KOŠICÍCH.

Pokládám za svoji povinnost spraviti vrchní velitelstvi o politickém smýšlení obyvatelstva Kežmarku a okolí, kteréžto poznati měl jsem a mám často příležitost jak ze soukromého i úředního rozhovoru, tak zejména ze soukromých dopisů, a též v nynějších a předešlých novinářských článku.

Možno stručně řící, že obyvatelstvo zdejší jest nám nepřátelského smýšlení. Nezakládá se to na našem chování: vojáci této skupiny a též důstojnictvo nedopustilo se nijakých přehmatů. Město Kežmark jsem schválné ušetřil veškerou posádkou. Nalézá se zde jenom skupinné velitelství československé a italské. Veškeré setniny jsen rozložil v okolí.

Obyvatelstvo zdejší jest stále nakloněno nadvládě maďarské případně i polské a jmenovitě by sobě přálo zvláštní republiku spišsko – německou pod předsednictvím zdejšího ředirele gymnásia. Nadvlády Slováků ještě více se obává než nadvlády československé. S Poláky jest ve stálém styku a zpravuje je o vojenských událostech. Obsazení spisské krajiny považuje za přechodné a doufá, že na mirové konferenci hranice budou k jeho prospěchu tak uspořádany že spišská stolice v území českosl. republiky náležeti nebude. Z těchto důvodů bude nutno i na dále spišskou stolici vojenskými oddíly míti obsazenu o čemž též menšina zdejšího loajálniho obyvatelstva se přičiňuje.

V Kežmarku, dne 6. ledna 1919.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

119 Dopísané perom.

120 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

24/ SPRÁVA O SITUÁCII NA ORAVE

6. január 1919

Československé námorníctvo 7195

I. setnina

Rapport

ze dne 4., 5. a 6. ledna 1919

Vojenská situace nezměněna. Demarkační čára Suchá Hora – Babia Gura[121] dosud pevná. Pohraniční stráže v Podhoře a v Novoť na silnicích vedoucích do Halíče po 35 mužích a 1 stroj. pušce nehlásí žádnou změnu. Ve stolici Oravské klid. Z Trstenu patroluje se na Hladovku a Oravicu, Zuberec a po dráze směrem na Kubín. Z Námestova patroluje se na demarkační čáru směrem k Lipnici a Chyžnému, jakož i opačným směrem k Lokči. Z Rabči na silnici Slanica – Podhora patroluje se směrem na demarkační čáru směrem přes Rapčice a k Babia Guře. V Podhoře předsunutá stráž do Novoť, patroluje se na Mutné a do Erdötky[122]. Potěšitelným zjevem jsou četné deputace s písemnými doklady a podpisy obyvatelů obcí obsazených Poláky, ze kterýchž jasno viděti silný protest proti pobytu Poláků v obsazených obcích. Veškeré tyto doklady odevzdány jsou županovi, který předává je vládě, jakožto zřejmý ohlas plebiscitu. Tím způsobem myslím, že nebude nutno vojensky proti Polákům zakročiti, ale v případě rozkazu velitelství, aby se tak stalo, appeluji na minulý rapport. V příštích dnech doufám, že dojde další množství podobných žádostí, takže vládě bude snadno rozkázati odchod legionystům z Oravy, aniž by musela prolita býti krev. Stav mužstva dobrý. Zásobování jest těžké, avšak doposud ještě možné. Train v pořádku, výstroj a výzbroj dobrá. Dnes žádám na županovi nepřetržitou službu telefonní a telegrafní, abych mohl okamžitě přijímati rapporty pohraničních stráží a je udávati velitelství do Kežmarku.

Trstena, dne 6. ledna 1919. [nečitateľný podpis]

*

Rukopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

121 Babia Hora.
122 Oravská Lesná.

25/ ŽIADOSŤ PLUKOVNÍKA SCHÖBLA O POSILNENIE LETECTVA NA SLOVENSKU

7. január 1919

VELITELSTVI BRIGADY SCHÖBL.

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY,

v

Košice, dne 7. 1. 1919. PRAZE

Při počátku operací na Slovensku byla velitelství brigády přidělena jedna letecká setnina.

Při dalším postupu když bylo upotřebení létadel k propagandě a k spojení prospěsné nebylo lze leteské setniny užíti neb jediný stan který byl k disposici byl roztrhán, tím muselo přeložení setniny do Popradu odpadnouti.

U leteckého sboru bylo několikrát zakročeno mezi tím jednou i osobně leteckým referentem brigády, však dodnes nebyl zádný stan přidělen.

Při postupu zříditi byť i jen dřevěné boudy nebylo pro nedostatek materiálu a pracovnich sil možno zříditi.

Dne 6. 1. hlásil se nadporučik Braun od leteckého sboru u velitelství brigády, že je sem přidělen k leteckému referentu. Nadporučík Braun zaslán byl zpět jelikož jmenování a k přidělování důstojníku k velitelství brigády nepřisluší leteckému sboru a jest jen cexxstou Ministerstva národní obrany přípustné. Nadporučik Braun hlásil též že letecký referent ma zřiditi na Slovensku tři letiště a vystavět na nich hangáry.

Jelikož není žádné písemné plnomoci pro leteckého referenta brigády od Min. Nár. Obr. a žádný kredit povolený, jest nemožno leteckým referentem tato zařízení provésti. Velitelství brigády ma pouze povoleni obnosy do 5 ti tisici Korun likvidovati a s tohto obnosu nelz hangár postaviti.

Upotřebeni létadel při obsazování Slovenska bylo by velice záhodno a jest konečné přiděleni 2 stanů plátěných nutné, kterých by se při postupu a včase kdy dřevená bouda (provisorní hangár) není hotov užívalo.

Propagandní lety a lety vyskumné jest důležité provésti, dosud však velitelství brigady nemělo od letců nečeho. Rozširování letáku jest s jistotou a žádanou rychlosti pouze letci možno, neb mužstvo pěšky vyslané letáky rozsirovat buď neproniklo nebo se vrátilo. Polsti letci přeletuji Karpaty při svých propagandních a výskumních letech do našeho území a velitelství brigády svých letců užit nemůže, neb je setnina pro nedostatek stanů upoutaná na Uh. Hradište.

Též poštovní spojení létadly mezi Uh. Hradištěm a Košici bylo by potřebné. Noviny ku příkladu dochází až 4 tý den a maďarské noviny dokud byl průvoz povolen o 2 dny dřive nežli české, tím nastáva škoda Národní a hospodářská.

Po obsazení Užhorodu[123] bylo by nejlepší, nejrychlejší a nejjednodušší spojeni s Košici létadly neb železnice do Užhorodu vede za demarkačni čárou a zbývá tím jen spojeni autem a povozem.

By konečně mohlo býti pracováno letadly jest přiděl 2 stanu plátených nutný. Velitelstvi brigády zřídí z vlastních prostredku 2 boudy dřevené v Košicích, jednu bensinovou stanici v Užhorodě, pro vlastní spojeni.

Od leteckého sboru žádané 3 letiště z hangáry postavena nebudou. Jeli postavení 3 permanentních letiští v zájmu Mi. Nár. Obr. prosim o vydání plné moci referenta brigády, že má právo letiště vyhledati, smlouvy s nájemníky polí uzavříti a vyhledati inzenýra, který by stavby hangáru jako odborník řídil, neb pro stavbu hangáru u velitelstvi zádný odborník není.

Dále prosím o přiděl přiměřeného kreditu na nákup materialu pro stavbu.

Upozornuji. Ze velitelství zádné zodpovědnosti za stavby a nájmy, dále rozkazy leteckýcm sborem provedené a vykonané týkajíci se zarizováni nepřejimá.

Schöbl[124] plk.

[vlastnoručný podpis]

Skupina pluk. Schöbla. Hughes.
K ope. Č. 17/11 Hlašte tel. stav Vám podřízené letecké setniny a jména důstojníků.
Vrchní vel. čs. vojsk na Slovensku
Op. Č. 177[125]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 6

123 Obec na území dnešnej Ukrajiny.

124 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

125 Odsek dopísaný perom.

26/ SPRÁVA O SITUÁCII NA ORAVE

8. január 1919

Československé námorníctvo 9192[126]
I. setnina
[...] číslo 8/ v/ příl.[127]

Skupinovému velitelství v Kešmarku

Rapport
ze dne 8.~~ a 9.~~ [128]ledna 1919.

Vojenská situace nezměněna. Demarkační čára s Poláky nepřekročena, ač v Jablonke[129] soustředily se větší síly. (200 mužů)
Vojenská posádka v rabče a Podhoře hlásí soustředení větších sil legionářů za hranicemi (dle donesených správ přišlých civilistů, tedy ne určitě vierohodné). Vzhledem k tomuto hlášení pohraniční posádky, sesílil jsem stav mužstva v Podhoře na 40 mužů + 1 + 2 str. pušky, v Klinu Zákamenném[130] 26 mužů + 1+ 1 str. puška. V Námestove ku kontrolování příslušného úseku demarkační čáry 11 mužů + 1 štábní podd. Příslušné posádky patrolují rovněž na svých rayonech a dědinách za účelem udržení pořádku.

Zásobování celkem špatné, ač dosud nevyžaduji dodávaní potravin ze stolice jiné. Za účelem snazšího zásobování pohraničních posádek získávám veškerý, k výživě potřebný materiál za souhlasu župana z jižní Oravy, kterýžto materiál dopravovati bude vlakem do Tvrdošína, odkudž povozy svými rozveze jej do Námestova, kdež tamtéž přidělení důstojník diriguje transporty buď do Pollhory nebo Klinu Zakamenného. Requice v pohraničních obcích jest vyloučena, jak u stanoviska hospodářského, tak i s politického. Jelikož veškeré tyto dodávky vysílány budou pro okres Námestovský z Tvrdošína, (Tvrdošín – Námestov okresní silnice Trstena – Námestovo polní cesta, nebezpečná pro koně i povozy, v době sněhu úplně neschůdná) nucen budu kancelář administrativní i vojenskou přeložiti do Tvrdošína (3/4 hodiny cesty od Trstene. V Trstenej ponechám pak dostatečnou posádku pod dobrým velením k udržaniu stykou k demarkacní čáře směrem na Hladovku i Chyžné. Příčinu přesídlení do Tvrdošína odůvodňuji též s toho

126 Dopísané perom.
127 Dopísané perom.
128 V texte prečiarknuté „a 9“.
129 Obec Jablonka na území dnešného Poľska.
130 Zákamenné.

důvodu, že patroly docházející do Habovky a Zuberce jižně od Trstenej, choditi musí tamtéž přes Tvrdošín a Podběl. Další důvod jest ten, že trať mezi Kubínem[131] a Tvrdošínem neni obsazena našimi úředníky, takže Tvrdošínská patrola dochází na poloviční cestu s Kubínskými. Případné přesídlení ohlásím ihned.

Disciplinární setnina:

Z ohledu na toto nucen byl jsem odstraniti čtyři muže z nichž dva byli nenapravitelní zloději (ač positivních důkazů nemám přece přesvědčen jsem o jejich vině), druzí dva inklinovali silně k bolševismu. Všechny čtyřy muže poslal jsem s patřičnými dokumenty a doprovodem k disposici a lokální službě ku praporu do Prahy, neboť na Slovensku i po potřestnání a přidělení jich k formaci jiné zůstali by dále nebezpečny, kdežto v Praze lépe kontolovati se dají. Odstraněním těchto čtyr zaručena i na dále disciplina velmi dobrá, česť republikánského vojska neporušujíci.

Zdravotní stav mužstva dobrý.

Trstena, dne 8. ledna 1919.

Velitel setniny:
[nečitateľný podpis]

1. příloha

*

Rukopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

131 Dolný Kubín.

27/ NARIADENIE MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA NA ZRIADENIE ZEMSKÉHO VOJENSKÉHO VELITEĽSTVA V KOŠICIACH

8. január 1919

Ministerstvo Národní Obrany
Čj. 454 org. Velmi nutné

Zemské vládě na Slovensku[132]

v Žilině[133]

V Praze, dne 8. ledna 1919.

Vojenské zemské velitelství pro Slovensko zřizuje se v Košici.
Zemským vojenským velitelem jmenuju prozatím[134] plukovníka[135] Schöbla[136].

Vzhledem na veliký nedostatek zapracovaných sil mohou se nyní pouze pro nejhlavnější odbory určiti nejnutnější referenti, jak v přílohe uvedeno.

Další národnostně spolehlivý důstojníci, kteří budou nevyhnutelně zapotřebí, budtež vzati od náhradních těles tamnějších pluků; pakli by nebyli k disposici budtež vyžádáni u osobního oddělení ministerstva N. O.

Potřebné písaře, v každém ohledu spořádané, spolehlivé, inteligentní poddůstojníky dodají následující pluky /prapory/

pěší pluk č. 21.....4 poddůstojníky
„ „ „ 36.....4 „
„ „ „ 88.....4 „ Jest nutno, aby polovina těchto písarů
„ „ „ 98.....4 „ uměla psáti na strojích.
spojené náhr. baterie
v Hradci Králové.....3 „
vozotajský prapor č. 9
Praha.....3 „
zákopický prápor č. 1
Praha.....3 „

132 Dopísané perom.
133 Dopísané perom.
134 Slovo dopísané perom.
135 Slovo dopísané perom.
136 Slovo dopísané perom.

Velitelé těchto pluků /praporů/ jsou osobně zadpovědni za bezvadnou kvalifikaci těchto osob.

Důstojníci i písaři musí se nejdále do 15. ledna 1919 dostaviti u posádkového velitelství v Košici s určením pro zemské voj. velitelství. Další mužstvo určí si zemské voj. velitelství ze stavu podřízených voj. oddílů.

Ministerstvo N. O: očekává nejpozději do 20. ledna hlášení, že v seznamu uvedené osoby, jakož i písaři jejich služební místa nastoupili a že činnost zemského velitelství započala. Do 1. unora 1919 budiž předložen zeznam všech gažistů velitelství, v kterém budiž také uveden přidělený referát.

Vojenský referát při zemské vládě pro Slovensko v Žilině se zrušuje; setník Vitez /:toho času v Žilině:/ odejde ihned do Košic a připraví vše potrebné v dorozumnění s posádkovým velitelstvím v Košici.

Dosavadní vojenské velitelství ve Wilsonově[137] nebude nově zřízeno a veškerá agenda tohto velitelství přechází na zemské velitelství v košici. Zemské velitelství v Košici necht postará se o to, aby archiv i jiné potřebné zařízení býv. velitelství ve Wilsonově bylo zajištěno a použito pro zemské velitelství.

Kompetence: zemskému velitelství na Slovensku přináleží veškeré agendy dřívějšího voj. velitelství a veškerá tělesa a ustavy, které nepatří k operační armádě na Slovensku. Operační záležitosti náleží výhradně vrchnímu velitelství čs. vojsk na Slovensku. Zemské velitelství podléhá přímo ministerstvu Národní Obrany.

Tento rozkaz zasílá se vrchnímu vojenskému velitelství na Slovensku v Kroměžíři, zemským velitelstvím v Praze a v Brně, zemské vládě na Slovensku v Žilině, vojenskému referátu při zemské vládě v Žilině posádkovému velitelství v Košici. Peš. plukům číslo 21, 36, 88, 98 spoj. náhrad. bateriím v Hradci Králové, vozatajskému praporu č. 8 zákopnickému praporu č. 1 a dopl. Okresnímu velitelství v Kroměříži.

V. Klofáč[138]
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 287

137 Wilsonov (príp. Wilsonovo mesto) – prechodné pomenovanie Bratislavy (podľa mena amerického prezidenta Woodrowa Wilsona).

138 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Říšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

28/ ČESKOSLOVENSKÁ VOJENSKÁ KOMISIA V BUDAPEŠTI INFORMUJE VRCHNÉ VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK V ŽILINE O SITUÁCII V BRATISLAVE

9. január 1919

ČESKOSLOVENSKÁ LIQUIDAČNÍ KOMISE V BUDAPEŠTI
CSEH – SZLOVÁK LIKVIDÁLÓ BIZOTTSÁG BUDAPESTEN

COMMISION DE LIQUIDATION TCHECHOSLOVAQUE BUDAPEST

Vrchnímu velitelství československých vojsk

v Žiline.

Telefonuje se nám z Vídňe, že 3 prapory něm. rak. vojska dopraveny byly do Mostu n/ Litavou /Bruck a/L./[139], aby prý se postavily dalšímu našemu pronikání na jihu od Prešpurku[140] na odpor.

Zároveň se nám sděluje telefonicky z Prešpurku, že červené gardy řádí a loupí na pravém břehu nami dosud neobsazeném. Velitelství přespurské žádá nás bychom zakročili u podpl. Vixe[141], aby nás splnomocnil překročiti na tomto místě Dunaj a zříditi předmostí ku ochraně města. Intervenovali jsme u zástupce Vixova /Vix je mimo Budapest/ pluk. Collada a kapitana Ameye, kteří nám ochotně vyšly vstříc v tomto ohledu, že prohlásili, že franc. poselství dá vládě maďarské[142] 5 denní ultimátum, aby odzbrojila nepravidelné tlupy vojska a tzv. červenou gardu, jinak že bude prešpurská posádka splnomocněna, oprávněna aby obsadila druhý břeh a zajistila město.

Velitel srbské mise major Body žádá za vysvětlení v těchto dvou bodech. Račte 1.) [143] vyšetřiti zda se dosud v Prespurku nalézá notář Emerich Zimra bývalý rak. důstojník a zavésti s ním protokol o tom, kam přišel nábytek srbského poddaného Dušana Jozimoviče, Bělehrad ul krále Milána č. 5. ježto je v podezření, že tento nábytek odvezl.

139 Obec Bruck an der Leitha na území dnešného Rakúska.

140 Bratislava.

141 Vix, Ferdinand (26. 10. 1876, Sand – 21. 3. 1941, Neuilly-sur-Seine) – francúzsky dôstojník, 1918 – 1919 stál na čele spojeneckej komisie v Budapešti, v decembri 1918 vyzýval maďarskú vládu na opustenie územia Slovenska zhruba v dnešných hraniciach (nóta z 23. 12. 1918), 20. 3. 1919 vydal nótu upravujúcu rumunsko-maďarskú demarkačnú čiaru.

142 Dopísané perom.

143 Dopísané perom.

2.)[144] Srbský poddaný Gaja Uroševič ze Skoplije v Novém Srbsku byl v Čačaku[145] rak. úřady odsouzen na 20 roků žaláře, odvlečen do Petrovaradínu[146] a později do Leopoldova /Lipótvár/ prosíme, aby jste okamžitě ujistili zda se Urosevic dosud v Leopoldově nalézá a nás o tom ihned telegraficky zpravili.

Oznámili jsme včera telefonicky do Vídně s určením pro Vás, že maršál Foch[147] žádá, aby zdravotní vlaky bavorské č. 1 a 8 co nejrychleji byly z Prešpurka propuštěny. Vyžadujíce si vaších zpráv znamenáme

V Budapesti, dne 9. ledna 1919.

1 příloha.

Československá vojenská komise
v Budapešti

Dr. [....] Dušek
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

144 Dopísané perom.

145 Obec Čačak v dnešnom Srbsku.

146 Dnes mestská časť Nového Sadu v Srbsku.

147 Foch, Ferdinand (2. 10. 1851, Tarbes – 20. 3. 1929, Paríž) – francúzsky maršal, počas 1. svetovej vojny veliteľ severnej armády na západnom fronte, 1917 vymenovaný za náčelníka francúzskeho generálneho štábu, od marca 1918 vrchný veliteľ spojeneckých síl a jeden z hlavných predstaviteľov mierovej konferencie v Paríži.

29/ ŽIADOSŤ VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU GENERÁLA PICCIONEHO O DOPLNENIE JEDNOTIEK NA SLOVENSKU

11. január 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKEHO VOJSKA NA SLOVENSKU.

Cis. prot. 202 11. ledna 1919
PREDMET: Sily potrebne k udrzeni
poradku na Slovensku.

MINISTERTVO NARODNI OBRANY.
PRAHA.

V odpoved na telegram c. 264 org. ze dne 7. t. m. sdeluji tomuto ministerstvu, ze po ukoncenem obsazeni hranic muze se miti za to, ze k udrzeni poradku na Slovensku postaci 7 brigad pocitaje kazdou o dvou plucich.

Nyni je v te oblasti vojensky sbor z Italie, majici silu asi 3 brigad, a brigada Schoblova[148] a tvori se prave druha brigada. Pocitame-li vsak, ze Schoblova brigada bude miti po skoncenem znovuzrizeni 3 pluky (36 rot) a ze silou se potom vyrovna dvema brigadam armadniho sboru, chybela by jednom 1 brigada.

Tomuto nedostatku bylo by lze snadno odpomoci, kdyz by se povolalo z Italie 6 praporu postavenych jiz v Gellarete ze zajatcu cis. 5, zajatych v posledni ofensive. Kdykoliv toto ministerstvo bude povazovati za vhodne, z techto praporu mala by byti utvorena brigada pod velenim jednoho generala a dvou plukovniku italskych. Tato brigada mala by byti vypravena co nejdrive a poslana primo na Slovensko, kde by mi byla podrizena.

Tak nebylo by zapotrebi jinych oddilu pro zajisteni a udrzani poradku na Slovensku po ukoncenych akcich.

Pokladam za svou povinnost upozorniti ministerstvo, ze by bylo politicky dulezite, prikrociti potom k odzbrojeni legionaru starsich 42 let, coz by velice zmensilo stav armadniho sboru.

148 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

VELITEL CESKOSLOVENSKYCH
VOJSK NA SLOVENSKU

General PICCIONE[149].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 6

149 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

30/ INFORMÁCIA O PRESÍDLENÍ VELITEĽSTVA 34. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU DO LUČENCA

13. január 1919

34. PLUK ČESKO – SLOVÁCKÝ
VELITELSTVÍ.
(VOJENSKÉ VELITELSTVÍ V LUČENCI)

Čís. 2524[150] prot.

Velitelství

Velitelství 34 pluku česko – slováckého z rozkazu velitelství 7 střelecké divise č. s. přesídlilo dne 8 t. m. do Lučence, kdež funguje jako velitelství úseky řeky Ipoli obsazeného 34 plukem.

K obsazení úseku velmi rozsáhlého délkou fronty i počtem obsazených míst, bylo nutno užít všech sil stojících k dispozici, takže ve městě samém nezbyl než nepatrný počet mužstva štábní roty pluku, naprosto nedostatečný k udržení pořádku a obstarání všech hlídek, k nimž potřeba 100 mužů denně.

Jest tedy nesbytná přítomnost dosavadní posádky vojska Národní Obrany, ba bylo by záhodno ji ještě početně zvýšit.

Prosí se příslušné velitelství, aby zakročilo v tomto směru.

Lučenec, dne 13. ledna 1919.
Za správnost překladu:
[nečitateľný podpis]

PLUKOVNÍK VELITEL PLUKU
GAMBI

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 2, fotokópie z VÚA – VHA Praha

150 Číslo dopísané perom.

31/ VÝŇATOK Z ROZKAZU NA ZRIADENIE VOJENSKÉHO VELITEĽSTVA PRE SLOVENSKO V KOŠICIACH

15. január 1919

VRCHNI VELITELSTVI C. S. VOJSK NA
SLOVENSKU.

C. Op. 309. 15. / 1. / 1919.

Velitelstvi 6. divise, Kosice

" 7. " Nitra

" skup. pl. Schobla[151], Kosice.

Rozkaz Ministerstva Narodni Obrany c. j. 454 org. ze dne 8. /1./ 1919k
vedomi co vynatek:
Vojenske velitelstvi pro Slovensko zrizuje se v Kosici.Zemskym vojenskym velitelem jmenuji prozatim plk. Schobla. Pro skupinu pluk. Schobla ustanovi Vrchni voj. Velitelstvi na Slovensku nastupce. Vzhledem na veliky nedostatek zapracovanych sil mohou se nyni pro nejhlavnejsi obory urciti nejnutnejsi referenti jak v priloze uvedeno. Dalsi narodnostne spolehlivi dustojnici, kteri budou nevyhnutelne zapotrebi, budtez vzati od nahradich teles tamnejsich pluku, pak-li by nebyli k disposici budtez vyzadani u osobniho oddeleni ministerstva N. O.. Ministerstvo N. O. ocekava nejpozdeji do 20. ledna hlaseni, ze ustanovene osoby, jakoz i pisari sva mista nastoupili a ze cinnost zemskeho velitelstvi zapocala. Do 1. unora budiz predlozen seznam vsech gazistu voj. zemsk. velit., v kteremz budiz take uveden prideleny referat. Vojensky referat pri zemske vlade pro Slovensko se zrusuje, set. Vitez / t. c. v Ziline/ odejde ihned do Kosice a pripravi vse potrebne v dorozumneni s posadkovym vel. v. Kosici. Zemske velitelstvi v Kosici necht postara se o to, aby archiv a jine potrebne zarizeni byv. velit. ve Wilsonove[152] bylo zajisteno a pouzito pro zemske velitelstvi. Kompetence: Zemskemu velitelstvi na Slovensku prinalezi veskere

151 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

152 Wilsonov (príp. Wilsonovo mesto) – prechodné pomenovanie Bratislavy (podľa mena amerického prezidenta Woodrowa Wilsona).

agendy drivejsiho voj. velit. A veskera telesa a ustavy, ktere nepatri k operacni armade na Slovensku. Operacni zalezitosti nalezi Vrchnimu velit. C. S. vojsk na Slovensku. Zemske velitelstvi podleha primo ministerstvu N. C.

V. Klofac[153] m. p.

K tomuto rozkazu narizuji: Velitelstvi skupiny plukovnika Schobla prevezme nejstarsi dustojnik skupiny, jehoz jmeno budiz mi telegraficky oznameno. Mimo to sem skupina plukovnika Schobla hlasi pisemne osobni data vsech stabnich dustojniku a jich zarazeni.

COMANDO SUPREMO DELLE FOHZE C. S. IN
SLOVACCHIA

N. 309 prot. Op. 16/1/1919

Al Comando 6. Divisone Kosice
“ 7. “ Nitra
“ Gruppo Schob

Ordine del Ministero della Difesa Nazionale N. 454 Org. in data 8/1/1919 che si trasmette per conoscenza:
“ Si costituisce a Košice il Comando Militare territoriale per la Slovacchia. E´ nominato provvisoriamente Comandante Militare Terrioriale il Colonnello Schobl Il Comando Supremo della Forza Czecoslovacche in Slovacchia deve nominare un suo sostituto. Siccome vi é scarzezza di uomi pratici possono essere destinati soltanto i relatori piu nacessarie e solo per i reparti piú inportanti, come si vade dall´ allegato. Gli altri Uffiziali, patriotticamente fidati e indisponzabili, sia no scelti fra i depoziti dei rispettivi reggimenti: in loro mancanza siano scolti dal Ministero della Difesa Nazionale (Uffizio Segrateria). Il Ministero della Difesa Nazionale attende - non piu tardi del 20 Gennaio - 1´ as sicurazionache le persone scolte e gli scritulari hanno giá osccupato i loro posti, e che il Commando Militare Territoriale funziona di giá. Per il 1. Febbrado 1919 dovrá essere presentato 1´ elenco di tutti gli impiegati del Commando Militare Territoriale indicante 1´ Uffizio loro assegnato. L´ ufficio di relatore di Wilsonovo Mesto non verrá ricostituito e tutto l´ archivie del Comando in parola passerá al Comando Militare Territoriale di Kosice provvederá a mettere al sicuro l´ archivio e la mobilia dell´ ex Comando di Wilsonovo Mesto che serviranno al Comando Militare Territoriale.

153 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

Attribuzioni: Al Comando Mil. Terr. per la Slovacchia spettano tutte le pratiche dell´ ex Comando Mil. e dispendono da sso tutti i corpi e gli istituti che non apartangonoall´ Armata d´occupazione in Slovacchia. Tutta le operazioni in Slovacchia. Tutta le operazioni dell´ ocupazione spettano esclusivamente al Comando Supremo delle forza C. S. in Slovacchia. Il Comando Militare Territoriale dispenden direttamente dal Ministero della Difensa Nazionale.

V. Klofac m. p.

Ordini in consuguenza:
Del Comando del Gruppo del Colonnello Schobl sará incaricato l´Ufficiale piu anziano del Gruppo stesso, il cui nome deve essermi subito comunicato telegraficamente. Inoltare il Gruppo del Colonnello Schobl dovrá farmi pervenire le generalitá di tutti gli Ifficiali superiori e i loro incarichi.

IL GENERALE
COMANDANTE SUPREMO DELLE FORZE C. S. IN SLOVACCHIA
L. PICCIONE
JENERAL

VRCHNI VELITEL CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU

L. PICCIONE[154]
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství skupiny Schöbl, škatuľa číslo 2, fotokópie z VÚA – VHA Praha

154 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

32/ SŤAŽNOSŤ VOJAKOV 39. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU NA ZÁSOBOVANIE NA SLOVENSKU

16. január 1919

V PRAZE DNE 16. ledna 1919.

Důverné.

Vrchní velitelství čsl. branné moci na Slovensku

V Kroměříži

Ministerstvu Národní Obrany byly ze strany dovolence 39. čsl. národního pluku přeneseny následující stížnosti:

1/ Druhý prapor tohto pluku neobdržel ve Wilsonově městě[155] po 5 až 6 dnů vůbec zádného chleba.

2/ Mužstvo neobdrželo dosud žádný tabák, ač se jej z Italie dosti dovezlo.

3/ Každý muž má nárok na ¼ l vína denně. Zásoby z Italie byly dovezeny, mužstvo je ale neobdrželo.

4/ Stížnosti mužstva na nedostatečnou stravu jsou od důstojníků čsl. národního vojska odmítnuty s poukazem, že dostanou se vojíni při ubytování na Slovensku dosti najísti, když o to ubytovatele požádají. Mužstvo pokládá doprošování o stravu za nedůstojné a prosí o nápravu,

5/ Z Budějovic[156] jel prapor tohto pluku bez světla, v nevytopených vagonech a bez slámy.

6/ Povolené, dovolené jsou příliš krátké; obyčejně jen 2 dny a další 2 dny pro cestu. Tato doba nestačí při špatných poměrech železničních ku návštěve příbuzných.

7/ Při dovolené obdržel každý muž pro prvý den 5 lír, za každý jiný den dovolené 1.35 lír. Z tohto obnosu strhuje se denně 40 centesimů. Mužstvo neví k jakému účelu a prosí o vysvětlení.

8/ Za poslední dva měsíce dostalo prý mužstvo vyplaceno měsíčně o 25 lír méně než jim náležalo.

9/ V Italii před odjezdem musel každý muž odevzdati 7 lír na národní daň. Mezi mužstvem se proslýchá, že tento obnos použit byl k jiným účelům. Mužstvo prosí o vyšetření a jest úplně srozuměno s odevzdáním tohto obnosu na jakýkoliv národní účel, prosí ale o vrácení, pak-li užito bylo obnosu onoho k účelům jiným než národním.

155 Wilsonov (príp. Wilsonovo mesto) – prechodné pomenovanie Bratislavy (podľa mena amerického prezidenta Woodrowa Wilsona).

156 Obec České Budějovice na území dnešnej Českej republiky.

10/ Mužstvo prosí, aby při vyšetrování všech těchto stížností vyslýcháno bylo mužstvo a nikoliov důstojníci čsl. národního vojska.

Račte laskavě uvedené stížnosti vyšetřiti, ke kterémuž účelu po případě použijte personálu etapního oddělení. Výsledek račte sem laskavě sděliti.

Z rozkazu ministrova:
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E 5, škatuľa číslo 239

33/ TEXT ZADRŽANÉHO PROTIČESKÉHO MANIFESTU

20. január 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU.

Op. c. 374. Kromeriz[157], dne 20. ledna 1919

MINISTR SROBAR[158],

ZILINA.

Predklada se proticesky manifest slovensky vyveseny v blizkosti Cziliny[159].

Z rozkazu:
Nacelnik Hlavniho Stanu
Plukovnik Gleyeses.

1. Manifest.

BRATIA SLOVACI !

Co ziadaju od nas Cesi! Preco prisli na podu nasich praotcov? Preco im to napadlo teraz, ze zaujmu zem ktoru im Slovaci od tisíc rokov ohrabame? To chcu, ze by sme mi na pozatim neboli Slovaci lec zeby sme sa stali cesmi? Chceju nas pocestit! Chcu nam odobrat nas slovensky jazyk chcu nase praocovske zvyky premenit, chcu nam cely zivot kalit a nas balamutit. Vyuzit nas chceju, toz zadaju od nas, zeby sme jim lacno pracovali, ze jim rky slovenske hojny zisk donasaly, ze by cesky pani este bohatsi boli z potu slovenskeho. Vtisknut se chcu medzi nas, aby tu nad nami panovali a vladarili.
Ale mi nechceme panov ceskych na nase grky. Mi Slovacou chceme zostat i na dale! Ako boli nasi otcovia a praotcovia. Mi sami chceme vlastnimi panmi byti. Mi chceme slovensku slobodu osoh prace nasej sami si pozivat.

157 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

158 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

159 Žilina.

Statocny Slovak nepocuva na podvodnikov ceskych. Syn slovenskej matky Slovakom chce zostat.

Slava ludu slovenskemu !!
Slava slobode Slovakov !!

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

34/ MINISTER ŠROBÁR INFORMUJE VELITEĽA ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU O SVOJOM PRESÍDLENÍ SA DO BRATISLAVY

21. január 1919

Minister
Československej Republiky
S plnou mocou pre Slovensko

Žilina, dňa 21. ledna 1919
Presid. Čís. 463/919.

Sídlo vlády, vrchní velit.
na Slovensku

Pán
Vrchní velitel československých vojsk na Slovensku,
Kroměříž.

K číslu op. 226 mám česť sděliti, že sídlem ministerstva pro Slovensko z důvodů politických musí býti Prešpurk[160]. Toto město s ohledem na svoji rozlohu a hospodářský význam jest predestinováno za sídlo vlády a kdybyse nestalo ním teď, došlo by k tomu v krátké budoucnosti. Jest však i otázkou prestíže, aby právě město, v kterém resistence maďarská proti nařízením generála Focha[161] dostoupila nejvyššího stupně, přijalo do svých zdí část vlády československé republiky. A konečně chci sídliti v Prešpurku i proto, aby nevzniklo podezření, že československá republika nehodlá trvale obsaditi toto město.

Přesídlení mé bude usnadněno vědomím, že pomoci jiskrové telegrafie bude rychlé spojení s vrchním velitelstvím možné.

Prosím Vaší Excellenci vzíti na vědomí moje stanovisko vzhledem k horějšímu.

160 Bratislava.

161 Foch, Ferdinand (2. 10. 1851, Tarbes – 20. 3. 1929, Paríž) – francúzsky maršal, počas 1. svetovej vojny veliteľ severnej armády na západnom fronte, 1917 vymenovaný za náčelníka francúzskeho generálneho štábu, od marca 1918 vrchný veliteľ spojeneckých síl a jeden z hlavných predstaviteľov mierovej konferencie v Paríži.

Dr. Šrobár[162]
[vlastnoručný podpis]
Minister.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

162 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

35/ TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII V KOŠICIACH ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI

22. január 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU.

C. op. 402 22. ledna 1919.

Panu

MINISTRU ŠROBÁROVI[163],

k vědomí ministerstva národní obrany.

Dne 20 t. m. odebral jsem se do Košice, abych osobně se přesvědčil o stavu města a dal potřebná nařízení a rozkazy vyvolané novými poměry při obsazení demarkační čáry.

Hned po svém příchodu prohledl jsem oddíly 6. divise a I. brigády posadkou v Košici: vsecky jsou ve vzornem stavu a vsem jsem také vyslovil své plné uspokojeni.

Obyvatelstvo jevilo během slavnosti velikou netečnost: několik zvedavcu jenom prihliželo defilovani vojů a několik stálo u oken; propory vůbec se nevidely, toliko na radnici byly vyveseny propor cesky, slovensky a italsky. Mesto jest – aspon zdanlive – tiche a život vyvýjí se normálně.

Konferoval jsem s komisarem Mutujanskym[164], ktery vyslovil svoji nadeji, ze novym obsazenim znovu vzejde klid a poradek v kraji. Prosil mne, abych promluvil se u vlady, aby dovolila navrat do kosic vsem internovanym, kteri tam drive byli v uradech nebo bankach a na nez mozno se spolehnouti, ze nebudou na zavadu nove vlade. Podobna prani vyslovil mi take biskup Msgr. Fischer[165] Colbrie[166], pokud tyce se osvobozeni dustojniku, posluchacu akademie pravne hospodarske v Kosici.

Odpovedel jsem, ze vsichni maji uplnou duveru v republiku, jez jim prinasi poradek a svobodu, a ze prani vyslovena mi budou blahosklonne vzata v uvahu a na zaklade spravedlnosti vyslysena v mesich moznosti. Prosím Vás proto, abyste ve své pravomoci o tomto ráčil rozhodnouti.

163 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

164 Mutňanský, Vladimír, Dr. (26. 1. 1885 – 24. 2. 1954) – prvý slovenský advokát v Košiciach, člen SNR v Košiciach, 1919 – 1923 prvý slovenský starosta Košíc.

165 Meno Fischer dopísané nad menom Colbrie.

166 Fischer-Colbrie, Augustín (Augustín Július Karol Fischer) (16. 10. 1863, Želiezovce – 17. 5. 1925, Košice) – rímskokatolícky duchovný, od 1907 košický biskup.

Ve meste je asi 1400 nezamestnanych, mezi nimiž potlouká se i nekolik socialistu prislych sem z Prahy, kteri cini zde propagandu stvanim delniku a sedlaku proti jejich panum, aby si vynutili vetsi mzdu. Hlavni vsak pricinou nezamestnanosti jest nedostatek uhli, pro ktery mnoho prumyslovych podniku jest nuceno zavriti zavody.

Shromazdil jsem vsecky v Kosicich pritomne dustojniky skupiny Schöblovy, a pojednal s nimi o kazni muzstva a o zpusobu, jakym maji si pocinati vuci obyvatelstvu, v zivote soukromem a verejnem, o povinnosti, jak bojovati proti vnikani ideji bolsevickych, a napomenul jsem je, ze absolutne nepripoustim, aby se opakovaly pripady nasili, a neporadku, jak z mnohych stran mi bylo stezovano: tim, ze si vojaci znepratelují obyvatelstvo, podnecuji zast a cini obtize vlade.

Plukovniku Schoblovi[167] jsem zvlaste odporucil, aby bez ohledu vycistoval zivly neukaznene, neschopne anebo z jakychkoli duvodu nehodici se k sluzbe, a naridil jsem, aby okamzite prestal spatny zvyk zakoreneny mezi vojiny, ze chodi do zabavnich nebo verejnych mistnosti s puskou a ze se prochazi po dovolene hodine po meste.

Na to jsem mel rozhovor s ministrem verejnych praci STANKEM[168], s nimz jsem konferoval o nutnosti spojeni vnitrnich trati s centry a odbockami zeleznicnimi, jez nyni jsou isolovany, protoze demarkacni cara odrizla hlavni spojovaci cesty : rekl jsem, ze prace mohly by byti vykonani z casti od vojaku, z casti – ji li s tim vlada srozumena – od cetnych nezamestnanych v teto krajine.

S velitelstvim 6. divise jsme pohovoril o kazni vojska, rozlozeni oddilu podel demarkacni cary, o dopravnich prostredcich, o sluzbe pomocnych uradu a o prisne bdelosti na hranicich, aby bylo zabraneno pronikani zivlu bolsevickeho.

Ve meste a okolnich obydlich byly odebrany vsecky sbrane, ale je jich malo. Zda se, ze mnoho jich odnesli a ukryli v blizkych lesich. Naridil jsem, aby hlidky je hledaly a tak znemoznily veskera nepristojnos

VRCHNI VELITEL CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU

General L. Piccione[169].

*

Strojopis

VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

167 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

168 Staněk, František (14. 11. 1867, Strmilov – 19. 6. 1936, Praha) – český politik, poslanec, 1918 – 1919 čs. minister verejných prác, 1919 – 1920 minister pôšt a telegrafov, 1921 – 1922 minister poľnohospodárstva.

169 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

36/ SPRÁVA O ÚČASTI SKUPINY PODPLUKOVNÍKA HRBENSKÉHO NA OBSADZOVANÍ ÚZEMIA SLOVENSKA

22. január 1919

VRCHNÍMU VELITELSTVÍ PL. SCHÖBLA[170]
V
KOŠICÍCH

OSVOBOZENÍ SLOVENSKA

Jedno měsíční účastenství skupiny podplukovníka Hrbenského[171] při osvobození Slovenska. Dějiny od 15. prosince 1918 až do 18. ledna 1918. v úseku Spišsko – Sarišské stolice.

Záhy po svém utvoření, dne 14. prosince 1918. byla skupina podpl. Hrbenského povolána k velkolepým úlohám. Pozustávala hlavné z pěchoty, jedné švadrony dragounů, jedné baterie, jednoho pancéřového vlaku a zákopnické setniny.

Předem byla určena k postupu proti Maďarům, směrem od Píšťan na Nitru, potom obrácena směrem jihozápadním od Trnavy kdež byla soustředěna. Bylo by se jí dostalo málem slávy – plné úlohy dobytí Prešpurku[172]. Již bylo všechno soustředěno v úseku Trnava – Cífer – Pezinek, radostně a netrpělivé očekával se povel k postupu na hlavní město Slovenska Vilsonov[173]. Než osud rozhodl jinak.

Toho času utvořila se na popud Maďarů v okolí Košice samostatná Slovac, ze severu směrovali z Bochni – Krakova a Nového Sandce Poláci, na Oravskou a Spiškou stolici. Bylo nutno okamžitě si zabezpečiti tyto krásné a bohaté kraje, by nebyli dány v šanc nejistému osudu. Tím ze zamýšlené akce proti Prešpurku sešlo.

Skupině byl dán rozkaz 14/12. 1919. k přesunutí z Trnavy přes Trenčín, Žilinu, Ružomberok do Popradu a obsaditi tamnější kraj.

Pravý bok skupinový chráněn byl na trati z Vrútek do Kremnice práporem setnika Zajíčka, proslulími osmadvacátníky. Tenkrát byla obsazena našim vojskem trať Trnava

170 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

171 Hrbenský, Arnošt – plukovník, od 1. 10. 1920 veliteľ 44. pešieho pluku, 1938 veliteľ Veliteľstva zborovej oblasti VI.

172 Bratislava.

173 Wilsonov (príp. Wilsonovo mesto) – prechodné pomenovanie Bratislavy (podľa mena amerického prezidenta Woodrowa Wilsona).

– Trenčín a Žilina ke Vrůtkám. Nejistý byl kraj od Vrůtek až k Popradu, nejistý tudíž osud výpravy na vzdálenost asi 200 km od operační základny.

Dne 14. prosince 1918 dala se tato výprava na pochod železnicním transportem. Předcházel pancéřový vlak nadp. Janaty, následovala švadrona rytmistra Napravila, potom jelo dělostrelectvo setníka Pratta a zákopnická setnina nadp. Pěnkavy, pak velitelství skupiny a sice:

Velitel, podplukovník Hrbenský,
I. pobočník, setník Vysušil,
II. pobočník, poručik Capisar,
spojovací důstojník, poručík ing. Žižka,
likvidační důstojník, nadporučík Lacina,
kancelářský důstojník poručík Kolář,
účetní důstojník, poručík Fridrich,
ordonační důstojník, nadporučík Ventura a
místní velitel popradský. Setník Liška a poručík varta.
Následovaly pěší prápory setníka Brauna, setníka ing. neumana a právě nové utvořená chrabrá Slovenská Sloboda setníka Rejthara.

Byla to jízda o překot za kýženým cílem, smělým letem bylo zabráno v krátké době veliké území.

Maďari, ačkoliv tenkráte jěště bojachtivý, tímto nenadálým přepadovým postupem takřka omámeni, nekladli nikde vážného odporu.

Bez krveprolití dosazeno bylo rájů Slovenských, krajů a oblastí, v jichž hlavních městech na příklad: v Ružomberoku, Turč. Sv. Mikuláši, byla výprava slavnostně uvítána a duševně znovu posílena, postupovala dále ve svém husarském pochodu.

Konečně 15/12. 1918. kolem 4. hod. odpoledne dosáhnuto bylo vytčeného cíle, nádraží popradského, jehož obsazení bylo okamžitě provedeno posádkou pancéřového vlaku, která vystřídala po příchodu pražskou zákopinickou setninu. Zastaveno bylo vlakové spojení s Košicemi, ukořistěno v nádraží popradském a iglovském[174] množství nádražního materiálu, cítajícího asi 35 rychlíkových strojů, 100 prvotřídních osobních a na 100 nákladních vagonu, přemnoho z nich ještě drahocenným zbožím naloženo, jako: obilím, solí a podobně.

Obsazením kraje popradského dostal se nám do rukou též lázenský kraj Vysokých Tater, s hlavními lázněmi světové pověsti, jaké mají Smokovce, Lomnice atd. Hned 15. prosince dostavilo se k veliteli skupiny v Popradě popl. Hrbenskému asi na 15 ředitelů podniků velkolázeňských, vyslovujíce svoji oddanost vůči československému státu a svoji ochotu, býti mu podporou. O milliardy jmění byl touto vojenskou výpravou náš nový stát obohacen. Obsazením vysokých

174 Spišská Nová Ves.

Tater dobyta byla vlastní a hlavní kolébka slovenského národa: jejich milé Tatry a národní slovenská hymna „Nad Tatrú sa blýska“ nabyla vlastně teprve nyní svého významu a platnosti.

Ještě téhož odpoledne, obrátil se velitel skupiny podpl. Hrbenský telegraficky na velitele posádky v Košicích, aby se srozumněl s ním ohledně nerušeného postupu do Košic. Též purkmistrovi[175] města Košic byla zaslána depeše, aby svým působením vojenského velietele donutil město Košice bez boje vydati. Byla to v záimu obyvatelstva Spišské, Oravské a Sarišské stolice a ponejvíce obchodnictva, ježto všichni žijíce v chudším horském kraji tatranském, okázáni jsou od pravěku na obchodní styky a dovoz z Košic.

Nově prišlý československý velitel pochopil okamžitě zájmy jemu prozatím svěřeného obyvatelstva, ne tak ve své zemi obeznalý velitel maďarský. Nepřipojil se k smírnému vyjednávaní, krvelačně žádla boj ve své stavovské nadutosti.

Československý velitel věda, že brze ohromnou přesilou budou zaplaveny, nechtěl a nevydal drahocenný život svých vojáku v šanc a prozatím demarkační čáru u Margecan svým vojskem nepřekročil.

Maďarský velitel v Košicích se tenkráte odvolával na demarkační čáru, stanovenou poslancem Hodžou v Pešti, jež nejdřív měla jíti podél potoka Gelnice a severně hranic stolice Sáriské. V tomto případě by tedy Košice náležely Maďarům, což však se na pravdě nezakládalo. Maďarská vláda o tomto vyjednáváni zpravena, ustoupila poněkud od příkrého, krvežíznivého návrhu velitelova. Dopouštěla novým telegramem ze dne 16.prosince 1918 že snad se jednalo o mýlku a navrhla vyjednávání a navrhla vyjednávání o novou demarkační čáru severně od Košic prostřednictvím generál~~xxx~~[176] - štábních důstojníků. Tyto telegramy znějí doslovně:

I. Českosl. velitelství v Popradě.

Podle smlouvy maďarské vlády čára se zástupci československé vlády, /kteroutož smlouvu též vrchní dohodové velitelství schválilo/ běží demarkační čára severně od Košic podál řeky Gelnice, potom podél jižních hranic komitátu saryšského. Košice tedy leží jižně této přímky a nemají česká vojska žádného práva, podle tohto vyjednávání do města vkročiti. Poněvadž české vojsko se pokusilo o dobytí Košic, nepřijímá velitelství distriktu žádnou zodpovědnost za bitvy a krveprolití z tohto důvodu vyplývající.

Vojenské distriktní velitelství v Košicích
Generál. štáb oddělení 342

Přišlo do Popradu 15. prosince 1918. v 5. hodin odpoledne.

II. Košice c. 2 16. prosince 1918. v 10. hod. 20. min. odpoledne.

175 Purkmystr (čes.) – starosta, predseda mestskej rady.

176 V texte prečiarknuté.

Velitelství československých vojsk v Popradě.

Maďarská vláda zaujímá stanovisko, kteréžto Hodža[177] utvořil ohledně demarkační čáry.

Jelikož dle Vašeho pojetí jiná čára se zdá býti platnou. Žádám, aby se zabránilo zbytečnému krveprolití a srážkam, by byl vyslán generální štábní důstojník československých vojsk do Spišských Vlach /Wallendorf/, kde by náčelník generál. štábu uherského ujednal demarkační čáru a žádám aby do toho času postup vojsk byl pozastaven.

Zasílá se nejvyššímu velitelství v Popradě.

Vojenské distriktní velit. v Košicích st. čís. 348

Na tento telegram z naší strany odpověd dána nebyla. Dohoda již tenkrát určila, že hranice Slovenska jdou podél toku Moravy k Vilsonovu městu[178], dále po Dunaji až ku vtoku řeky Ipoly, podél Ipoly, až k mostu městečka Ožďánu[179], potom přímka přes Rimavskou Sobotu, Dorďalu, Hüdašnemety[180], Lastoš a k Užhorodu, potom podél řeky Ungu ke Karpatům a dále podél dosavadních haličských hranic. Náležely tudíž již tenkráte Košice do československého území.

skupina podpl. Hrbenského byla tenkráte rozložena následovně:

štáb – Poprad,

prapor setníka Brauna – Levoče,

prapor setníka ing. Neumana v Iglo[181],

jízda – Levoče,

ďelostrelectvo a zákopníci v Popradě.

Slovenská Sloboda[182] setníka Rejthara, ještě na cestě, určena byla k obsazení Kežmarsko – podolínskeho kraje. K tomu však, tak hned nedošlo.

Poláci, nepřátelským obyvatelstvem Spišské stolice, která hlavně měla v úmyslu zříditi si vlastní republiku spišsko – nemeckou a ředitelem gymnasia v Kežmarku jako presidentem v čele, o postupu Čechoslováků zpraveni, plni závisti nad nenadálým úspěchem a pokrokem zabírání Slovenska, dali se okamžitě na postup přes Nový targ a Pivniczi pod velením plukovníka Trzinszkého. Měli již tenkráte postaveny 4 horské pluky, vyzbrojené u náhradnich praporu v Krakově,

177 Hodža, Milan (1. 2. 1878, Sučany - 27. 6. 1944, Clearwater) – slovenský politik, štátnik a publicista, 1918 bol menovaný splnomocneným zástupcom česko-slovenskej vlády v Budapešti, 1919 – 1920 ministrom unifikácií, 1926 – 1929 ministrom školstva, 1932 – 1935 ministrom poľnohospodárstva, 1935 – 1938 zastával úrad ministerského predsedu.

178 Bratislava.

179 Ožďany.

180 Obec Hidasnémety na území dnešného Maďarska.

181 Spišská Nová Ves.

182 Garda slovenskej slobody (neskôr premenovaná na 1. pluk slovenskej slobody) – vznikla 4. 11. 1918 v Uherskom Hradišti, veliteľom bol kpt. Ľudovít Šimko. Podieľala sa na obsadení východného a severného územia Slovenska, rozpustená bola v marci 1919.

Bochně a Novém Saci a něco dělostrelectva. Dosáhli hranic Spišské stolice u Staré Vsi, kdež se nalézal jejich hlavní stan.

Skupina podpl. Hrbenského tenktáte ještě úplně soustředena nebyla. Scházel slovenský prapor setníka Rejthara úplně kdežto prapory setníka Brauna a set. Ing. Neumana rozjížděly se právě směrem východním, čelíce hlavnímu nepřáteli: Maďarům.

Že též bratrský národ polský by kritické této chvíle využitkoval a české bratry s boku napadl a tak úhlavního nepřítele Slovanstva podporoval a se s ním spolčil, na to se v skupině nikdo nepomýšlel. A přece se tak stalo.

16. prosince 1918. odpoledne docházely do sídla skupinového velitelství v Popradě, poblíže nádraží, neutěšené zprávy o postupu Poláků jednak na Podolín, jednak přes Maguru na Kežmark. Bylo již v úmyslu Poláků zmocniti se hlavně Kažmarku, tohto starobylého a dějinného města, nám Čechům obzvláště drahého, ježto ve staré ještě nyní úplně zachovalé budově gymnasia a university kažmarské, studoval Šafařík. V okolí kažmarském proslul náš Komenský a hrad kežmarský byl českým vojevůdcem Janem Žižkou z Trocnova dobyt a jeho nástupcem znovu postavem. Poláci chtěli svůj náhradní prapor z Bochni v Haliči přeložiti do Kežmarku.

Neutěšené chvíle zažily se ve stanu skupinového velitelství v Popradě, když postup Poláků se stále vyvinoval a obhajovacích sil po ruce dostatečně nebylo. Okamžitě poplachem vyzvána dělobitna setnina nadp. Pratta, která brzo pohotově dala se na pochod nedělním klidem přes zasněženou a zavátou silnici popradsko – kežmarskou. Zákopnická setnina nadp. Pěnkavy s bitevním stavem mužstva vstoupila na rychlo do seskupené vlakové soupravy s nasazenými bodáky, nabitými ručnicemi a hlídkou obsazeným strojem, bojechtivě jela plnou parou za padajícího již zimního šera nejistému osudu vstříc.

Právě při odjezdu došla nemilá správa, že drahý Podolín, konečná stanice dráhy Poprad – Kežmark – Podolín, byl Poláky obsazen. Pro značnou přesilu Poláků nebylo lze vytčeného síle, Podolína, se zmocniti a vzhledem na to, že zaručené zprávy hlásily, že též přes Maguru polský pluk postupuje na Kažmark, byl dán s krvácejícím srdcem zákopnické setnině, která toho času právě do Busoče se dostavila, rozkaz až k Hundsfalu[183] se stáhnouti, kde též dělobitna Prattova téže noci byla umístěna.

Prozatimním bitevním úmyslem velitele podpl. Hrbenského bylo chrániti nádraží popradské před útokem Poláků, soustřediti svou rozsáhlou skupinu v úseku Hundsfalském a druhého dne podniknouti protiútok soustředenými silami, všemi zbraněmi, směrem přes Kažmark a Poláky zahnati za hranice Slovenska. Ještě téže noci vydány byly telefonické i telegrafické rozkazy do všech

183 Huncovce.

končin skupinového obvodu, projížděly vlakové soupravy nádražím popradským, drnčely dlažby starodávného náměstí popradského otřesem podkov a kol vozů, projíždějících noční tmou. Mezitím též dojel slovenský prapor setníka xxxx[184] Rejthara, který hlavně se zdržel v Ružomberoku, kde byl nadšeným obyvatelstvem jásavě vítán. Tento prapor byl posunut na místo příštího bojiště poblíže Velké Lomnice. Na příští den 18. prosince 1918. byl vydán večer písemný i ústní rozkaz op. čís. 171286, který následovně zněl:

Útočný rozkaz.

1. Nepřátelští Poláci, židy podplacení a vyzváni, chtějí nám vyrvati námi právě osvobozené Slovensko. Každopádně tomu zabráníme.

2. Nepřátelský oddíl nalézá se v Belé.

3. 18. prosince o 1. hod. odpolední počne útok směrem na Kežmark a sice:

a./ Východně dráhy Poprad – Kežmark, prapor setníka Rajthara. Utočí směrem na levé křídlo, přiblížení ku dráze Kakaš – Lomnice – Kežmark.

b./ Prapor setníka Brauna a sice: Zákopnická setnina nadp. Pěnkava, 2/II. československý prapor, a dvě čety východočeského praporu a strojní pušky. Má směr pravé křídlo podél dráhy Kakaš – Lomnice[185] – Kežmark.

c./ Dělostrelectvo poblíž výšiny 771 pálí směrem Kežmark – Belá.

d./ Jízda kryje křídlo směrem přes Forberg[186] na Roks[187].

e./ Pancéřový vlak pálí od nádraží Matzesdorfu.

f./ Já bude se nacházeti u křižovatky Kakaš – Lomnice.

4. Ranění do Popradu na nádraží.

5. Průběh boje:

a./ O 1. hod. musí býti seskupení hotové u křižovatky dráhy Kakaš – Lomnice.

b./ Potom započne dělostrelectvo palbou[188].

c./ Současně počne pěchota streleckým postupem.

d./ Nepřítel budiž pronásledován až přes Podolín.

6. Muniční záloha pro pěchotu, bude sa nacházeti poblíže pancéřového vlaku.

7. Mužstvo bez torny.

V Popradě, dne 18. prosinece 1918.

Hrbenský, podpl.

Poláci tenkráte postoupili až k Belé severně od Kežmarku. Téhož večera dostavili se 3 polští zástupci a sice 1 setník, 1 nadporučík a 1 poručík k vyjednávání do Popradu.

184 V texte prečiarknuté.

185 Veľká Lomnica.

186 Stráne pod Tatrami.

187 Rakúsy.

188 Slovo dopísané perom.

Bylo jim podotknuto, že Poláci na Slovensko zádných nároků nemají a že neopustí-li do příštího dne 12. hod. dopoledne hranice Slovenska, bude použito zbraní a že budou zahnáni.

Poláci protestovali proti tomuto ostrému zakročení, poukazujíce na zvláštní etnografickou mapu, kterou sebou přinesli a kde znázorněno bylo, že polská řeč panuje i v krajích jižně Popradu, ačkoliv je jisto, že v celé Spišské stolici kromě dvou tří služek polštinu nikdo neovládá. Poláci na večer odjeli zvláštním strojem pro ně vypraveným. V táboře našem radostně se chystaly oddíly i pododdíly k tomu určené pro nastávající den bitevní.

Bylať to první bitva útočného rázu, programová – podniknuta všemi zbraněmi, byl to první boj vysokého slohu dle bitevních pravidel sestavený, jakéhož doposud na Slovensku nebylo. Oprávněna byla tudíž radost všech spoluúčinkujících a vše se hrnulo do bitevní čáry, i ti, kteří tam co hledat neměli, jako na příklad kancelářští dustojníci a mužstvo. Svědčilo to o vysokém vojenském a bitevním duchu důstojníků i mužstva, schopnosti a zdatnosti všech velitelů oddílu, pododdílu i čet.

Dne 16. prosince 1918. z rána prehlizel skupinový velitel nastávající bojiště a zkoumal i táhnoucí mraky, zda-li pro nastávající boj jsou příznivé. Byl krásný zimní den, stráně zasněžené, na vzdálenost až 3000 kroků pouhým okem každá myška kmitnoucí se strání okamžitě by byla k spatření a na mušku vzata. Příznivějšího počasí, nebylo sobě přáti. Záhy z rána odebírali se setniny dělostřelectva i jízda na určenou bitevní základnu, pod vlajícími bílo-červenými prapory, nadšeně národní písně zpívajíce s hudbou národní jsouce doprovázeny. Byly to chvíle plné štěstí a radovánek, přímo jak svatební průvod.

Poláci zvěděvše o našem postupu nenechali však dojíti ku srážce, plným právem se obávajíce, že by ani jeden z nich haličské hranice více nespatřil. Dali tudiž zavčas do zaječích. Ačkoliv měli stanovenou lhůtu do 12. hod. polední, opustili již o 6. hod. ranní své teplé noční pelechy a spěšně táhli za hranice.

Zklamání byli jsme všichni, kteří jsme se chtěli vydati do boje v zájmu naší milé vlasti a přísně potrestati slovanské závistlivé bratry.

Ještě téhož večera, obsazen byl Kežmark i Podolinec, zachráněna Spišská Stolice před neoprávněným panstvím Poláku, zmařen takticky i strategicky postup nepřátel, jenž za účelem měl náhlým neočekávaným přepadnutím odtrhnouti pravý bok postupujících československých vojsk, zmocniti se nádraží v Popradě, podříznouti trať Bohumín – Košice a tímto znemožniti aneb stížiti vojenskou akci proti Košicím.

Co poprvé se Polákům nezdařilo ve chvíli předvánoční, o to chtěli se pokusiti později, v čase výhodnějším, o svátcích vánočních.

Dověděli se pomocí stálých špehounů, že valná část, skupinového vojska nalézá se na vánoční dovolené a tímto je značně seslabená, tož sesílilo se polské

vojsko hlavně přívojem od lvovské čáry a započalo nový postup, tentokráte lépe organisovaný ve 4 kolonách, všechny řízeny proti Kažmarku a sice: přes Ľubló[189] na Podolín, kolona 2 přes Reichvald[190] na Toporc[191], kolona 3 přes Reylov[192] na Belou a kolona 4 přes Javorinu, Ždar[193] na Kežmark.

Dik činnnosti vyzvědačské skupinových oddílů dozvědělo se skupinové v čas o polském záměru, povolalo roztroušené oddíly znova, ale tentokráte již do Kežmarku a nechtějíc o štědrém večeru prolévati ni vlastní, ani nepřátelskou krev, vyzvalo Poláky k vyjednávání o demarkační čáře. Toto vyjednávání bylo v Popradě na štědrý den 1918. a mělo dobré úspěchy.

Smlouva mezi oprávnénými polskými pány, praporníkem gen. štábu hrabětem Vladimírem Tyszkieviczským poslancem Dr. Janem Bednarským a Dr. Kazimirem Rouppertem a československými delegáty, podpl. Arnoštem Hrbenským a setníkem Ladislavem Vysušilem.

Demarkační čára.

Aby se zamezilo krveprolití mezi, dle názoru československých delegátu, dvěma slovanskými, dle názoru Poláku, mezi dvěma k dohodě náležejícími mocnostmi, bude ustanovena prozatimní následující demarkační čára v Spišské stolici: Pro Poláky, Javorina /inkl./ 1081-, Malá Frankova – inkl. 655, Gibl inkl. Reichvald 1086 – 976, Kamjonka[194] inkl. Jarembina – 859 – 856, Kiss Lipník, Andrzejovka kostel.

Vypověd.

Označení této demarkační čáry má za účel Polákům dáti čas, aby se se svou vládou domluvili, připadně aby polská a československá vláda se politicky srozuměla. Z tohto důvodu se ustanovuje, že příměří mezi oběma skupinami počíná 25. prosince 12. hod. v poledne a že může po tomto termínu na 48. hod. se vypověděti. Nevypoví-li se den smlouvy, pak považuje se smlouva samozřejmě za prodlouženou. Výpověď může se po 30. prosinci 1918. vždy dáti. Příměří končí 48. hod. po dodání vypovědní listiny. Den a hodina, kdy vypovědní listina byla obdržena, musí býti na výpovědní listině zaznamenána. Kdyby náhodou jednotliví velitelé pododdílu přenáhleností příměří porušili, neplatí to jakožto porušení příměří.

Politické názory polského zástupce politické správy:

Dr. Bednarský pripomíná že tato čára na žádny pád neodpovídá skutečným etnografickým poměrům a že netvoří uskutečněnou věc, nýbrž že konečná

189 Stará Ľubovňa.

190 Veľká Lesná.

191 Toporec.

192 Reľov.

193 Ždiar.

194 Kamienka.

regulace hranic, až na mírové konferenci se uskuteční.
V Popradě, dne 24. prosince 1918.

Následují podpisy všech zástupců.

Při tomto vyjednávání vyšlo na jevo, že vlastně v Polsce panuje dvojí vláda: Waršavská, jež postup zamítá a Krakovská, jež štve a postup nařizuje. Od té doby rozvinula se hlavně vyzvědačská činnost podél demarkační čáry, zjistilo se, že Poláci se značně na demarkační čáře sesilují, též dělostřelectvo přibírají, platejí mužům až do šikovatele denního žoldu 10 K, což polský stát, kdež všeobecná mobilisace od 18. do 35. roku panuje, značně poškozuje.

Úkolem skupiny podpl. Hrbenského od té doby bylo chrániti Oravskou – Spišskou a Sárišskou stolici před vpádem Poláku a zebezpečiti volnost tratě od Žiliny až k Aboši u Košic.

Též v Oravské stolici sjednáno bylo příměří na 24. hodinovou výpověď. Těmito dvěma příměřími docílen byl hlavně velký strategický úspěch. Všechno přebytečné vojsko v úseku kežmarsko – podolínském mohlo ještě během 24. prosince 1918. býti vzato ku postupu na Košice, který nyní směle mohl býti proveden, ač levý bok postupující košické armády příměřím byl úplně chráněn. V Levoči, hlavním to starobylém městě Spišské stolice, sídla vrchního župana spišského, ukořistěno bylo veliké skladiště výzbroje vojenského rázu bývalého uherského vojska v ceně mnoha milionů, kteréžto zásoby převezeny byly do Popradu. Též Sárišská stolice jest velice bohatá. Kromě již zmíněných lázenských světových míst nalézá se v každém skoro městečku mnoho továren veškerého druhu, takže možno tento kraj vskutku nazvati bohatým rájem, kdež ještě mnoho československých pokolení se zdatně uplatní.

Velikou radost a nadšenou ozvěnu způsobila správa dne 15. ledna, znějící, že Poláci tak jak Oravskou, tak i Spišskou stolici opouštějí. Okamžitě bylo nařízeno pronásledování hustými a neschůdnými tatranskými pralesy, kteréhož skupinové vojsko se ochotně ujalo, nečekajíc povzbuzujícího povelu.

Ještě téhož dne obsadili podskupina Kulík s 1/II. československým plukem, setník Braun severočeským praporem, ing. Kubát námořnickou setninou severní hranice a tímto jednou pro vždy učiněn panství Poláků ve Slovenském území konec. Okamžitě utvořila se ve Staré Vsi, byvalém to hlavním stanu polském, Národní rada slovenská, dékovala za osvobození skupinovému veliteli blahopřejnou ~~xxxxxx~~[195] depeši a vyslovila svoji oddanost vůči československému státu.

Ještě pokusily se polské roty přes hranice rekvirovat a krásti v čemž jim našim vojskem bylo zabráněno.

Od té doby kvete průmysl, prospívá obchod v osvobozeném území ku cti a slávě naši milé vlasti.

195 Slovo v texte prečiarknuté.

NA ZDAR !!

Stanoviště, dne 22. ledna. 1919.

Hrbenský podpl.
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

37/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA PRAVOM BREHU DUNAJA V OBLASTI BRATISLAVY

23. január 1919

VRCHNÍ VELITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU.

Op. C. 349 Kromeriz, dne 23. ledna 1919.

OBSAH: Znovuzrizeni trate Marchegg, zabrani praveho brehu dunajskeho atd.

CESKOSLOVENSKA VOJENSKA MISIE,

BUDAPEST

K cis. 51/3 – 1919. Na navrhy a dotazy podplukovnika Vixe[196] se sdeluje:
1.) S praveho brehu dunajskeho proti Prespurku[197] Madari neustavaji strilet, jak jest zrejmo ze situacnich zprav 7. divise legionaru a sice:

V noci z 20 na 21 ledna bylo vystreleno s praveho brehu dunajskeho v blizkosti zidovskeho hrbitova nekolik ran z pusek. Byl lehce ranen 1 vojin 33ho pluku legionaru.

Vecer dne 21 ledna vysla 1 rana z pusky s praveho brehu dunajskeho a byl zranen strazmistr majici sluzbu od tehoz pluku.

Bude spravne upozorniti vladu uherskou, bude-li madarska posadka na pravem brehu znepokojovati nas strelbou, bylo by toto velitelstvi nuceno zadati od ctyrdohody, aby mu bylo dovoleno zabrati take breh pravy a zriditi si tam opevneni predmosti. Dle meho mineni se stanoviska vojenskeho nebylo by radno zabrati malou cast nebezpeci, byti isolovana a odriznuta.

2.) Pokud se tyce listu podplukovnika Vixe z 9. a 12. t. m. byly predany dle sve prislusnosti podm. Podhajskemu do Brna a plukovniku Schoblovi[198] do Kosice, ponevadz pripady v nich vylicene staly se v dobe, kdy tito panove velitelstvim byli povereni a v dotycnych uzemich pusobili.

196 Vix, Ferdinand (26. 10. 1876, Sand – 21. 3. 1941, Neuilly-sur-Seine) – generálmajor, 1918 – 1919 stál na čele vojenskej komisie spojeneckých mocností v Budapešti, známy je tzv. Vixovou nótou, ktorou požadoval stiahnutie maďarských vojsk zo Slovenska a určoval demarkačnú čiaru.

197 Bratislava.

198 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

3.) Ohledne obnoveni zeleznici trate Marchegg[199] sdeluji, ze nadrazni velitel v Marcheggu zadal, aby mohl vyjednavati o prechodu vlaku z Vidne do Prespurku. Nadrazni velitelstvi neni vsak opravneno podobna vyjednavani vesti. V souhlase se zemskou vladou na Slovensku sestavili jsme pro zalezitost tuto komisi a pozadali nemecko rakouskou vladu, aby i ona ustanovila svoji komisi s nalezitou plnou moci. Tyto korporace zahaji pak vyjednavani v Marcheggu, odkudz o svem jednani zaslou protokol.

VRCHNI VELITEL C. S. VOJSK NA SLOVENSKU
General Piccione[200].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

199 Obec Marchegg na území dnešného Rakúska.

200 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

38/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O ODSTRÁNENÍ MAĎARSKÝCH DÔSTOJNÍKOV NACHÁDZAJÚCICH SA V BRATISLAVE

24. január 1919

VRCHNÍ VELITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH
VOJSK NA SLOVENSKU

ČÍS. 426 PROT. OP.
KROMĚŘÍŽ[201], dne 24 ledna 19.

MINISTERSTVU NÁRODNÍ OBRANY
V Praze.

Jak již bylo uvedeno pod č. mého operačního rozkazu č. 2 ze 4. ledna t. r. byv osobně přítomen v Pressburgu[202] nařídil jsem, aby maďarští důstojníci, kteří ještě zůstali v tomto městě byli bezprodlene odstraněni, což se také stalo.

Toto opatření nezavdalo příčinu k pořádnému jitření mezi obyvatelstvem, naopak přispělo k obnovení úplného pořádku.

Nemám nic jiného co bych poznamenal k této záležitosti.

VRCHNÍ VELITEL
Československých vojsk na Slovensku:
L. Piccione[203]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

201 Obec na území dnešnej Českej republiky.

202 Bratislava.

203 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

39/ OPIS NARIADENIA NA ODOVZDANIE ZBRANÍ DRŽANÝCH CIVILNÝMI OSOBAMI

25. január 1919

Odpis ![204]

Od Župana stolice Liptovskej. Číslo: 518/1919. Mestskej rade Ružomberok. V Dnukajšom odpise sdelené nariadenie ministerstva národnej obrany dávam Vám s tým vyzvaním, aby ste ho všeobecne vyhlásili a o jeho prisne prevedenie sa postarali. Liptovsky Sv. Mikulás, dna 5. januára 1919. Za zupana: Neprečitadelný podpis. v. r. radca.

Odpis. Minister Československej republiky s plnou mocou pre Slovensko – Žilina, dňa 25. ledna 1919. čís. 443 Adn. Všetkým Ž u p a n o m, na svojich miestach. Nariadenie ministerstva nar. Obrany c. 1.335/T – No, dávam Vám na vedomie, aby ste na jeho prisne exekuvovanie všetky podriadené úrady upravili: „Povinnosť odevzdati zbraně. Již 9. listopadu 1918 bylo v denních listech uveřejněno vyzvani, aby zbrane a veškeré výzbrojné předměty, jak soukromými osobami zadržané neb zabavené a na nádraží neb jinde ležící, byly vojenským úřadům odveděny. Zároveň bylo poukázáno na neoprávněnost předměty takové někomu prodati neb darovati neb u sebe podrzeti. Nařízení tomu bylo však dosud jen v řídkých případech vyhověno. Jelikož nejvyšší zájmy naší mladé republiky vyžadují, aby vyzbrojení vojenských sil pro udržení poriadku uvnitř země a na Slovensku dálo se pokud možno rychle a bez průtahu, nařizuje ministerstvo národní obrany ve shodě s ministerstvem vnitra, aby veškeré úřady politické i obecní obvyklým způsobem ve svém okruhu uveřejnili, že jest každý bez výnimky povinen veškeré vojenské /státní/ zbraně a předměty výzbrojné nejpozdeji do 15. prosince 1918 nejbližším vojenským velitelstvím odvěsti. To muze se státi tez prostrednictvím obecních úřadů neb četnických stanic. Po 15. prosinci bude podrženi a uschován uvedenych vojenskych potreb stihánó vojenskymi popřipadě civilnimi soudy, dle prislusnych předpisou trestniho zakonu. Každé okresni hejtmanstvi ustanovi pro svuj obvod komisi sestávající z politického úředníka a velitela příslusné četnické stanice ktorym budiž přidan obecním úřadom jmenovaní mistni důvernik a prohlidkami vyplněni shora suvedeného nařizeni kontrolovati. Povinnosti každého jednotlivce jest, aby temto komisim obtižnou práci usnádňoval a označil jim ony osoby, které bud ze zištnich aneb jiných ohledů zbraně a jiných vojensky materiál nařizenim navzdor u sobe dále podržuji, tím vyzbrojeni naši armády v nynějši kritické dobe svévolné stežuji a zájmi státu poškozuji. Každému kdo

204 Dopísané perom.

po 15. prosinci k vypátrání zajatych vojenskych věci umožní, vyplatí se u nejbližšimu voj. nahrad. tělesám které vojenské stanični velitelstvi stanovi, prostřednictvím obecniho úřadu na poukázáni vyse označenou komisi nasledujuci premie:

za jednu strojní pušku	20 korun
za xxxxxxx pusku	5 „
za pistoli neb revolver	10 „
za šavli	2 „
za bodlo	1 korunu, za predmety

jiné stanoviti osobne přemie uvedená komise. Ku získani přehledu nechť každá obec dne 16. prosince hlási prostrednictvim politického úředu počet a druh odvedenych vojenských předmětu ministerstvu narodni obrany. Nadále hlási koncem každého mesice ustanovené komise stejným spůsobem počet a druh vypátraných vojenských vecí a vyši poukázaných premis.
Vládny referent: Dr. Ivanka v. r.

Za hodnověrnost odpisu
Gustav [nečitateľný podpis]
policajný kapitáň[205]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Pluk slovenskej slobody, škatuľa číslo 1

205 Dopísané perom.

40/ ZMLUVA UZATVORENÁ MEDZI PARLAMENTÁRMI VELITEĽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE A VELITEĽSTVA MAĎARSKEJ SKUPINY SALGÓTARJÁN O PRIEBEHU DEMARKAČNEJ ČIARY

31. január 1919

OPIS.

VELITELSTVÍ 7. CS DIVISE – HLAVNI STAN.

SMLOUVA Z 31. LEDNA 1919.

Sepsano v pritomnosti ceskoslovenskych parlametaru a Vrchniho velitelstvi skupiny Salgo-Tarjan Stop Na zaklade navrhu ohledne urceni demarkacni cary byla dohodnuta nasledujici smlouva:

1.) demarkacni cara je reka Ipel od sveho vtoku do Dunaje az k bodu bezprostredne na vychod od koty 278 Magoshagy Stop

2.) Pokud se tyce zajatcu, navrhuje se vymena dle postu Stop Podrobnosti vymeny, misto predani a cislo zajatcu bude urceno prostrednictvim parlamentaru Stop

3.) navrh podany ceskoslovenskymi parlamentari, aby bylo dovoleno pouziti zeleznice mezi Lucencem a Viskem pro dopravu potravin oddilum na demarkacni care a pro dopravu kuryru doprovazenych poddustojnikem a posty byl prijat s podminkou, ze podrobnosti ohledne dodani personalu zbozi a jizni rad bude urcen pozdeji (dle zasob uhli) Stop

4.) Na demarkacni care (jak v c. 1) bude dne 1. unora ve 12 hod zastaveno nepratelstvi Stop Mosty na rece Ipel mohou byti obsazeni na prislusnych brezich, prislusnymi oddily Stop

5.) Pripadne nepratelstvi muze byti zahajeno az 7 dni po prohlaseni zruseni teto smlouvy Stop O prijeti tohto bodu ceskoslovenske velitelstvi poda zpravu behem dne 2. unora (poledne) velitelstvi skupiny ve Fullek Stop

6.) Parlamentari oznami svym velitelstvim navrh ucineny velitelstvim skupiny Salgo-Tarjan; aby demarkacni cara od koty 278 Magoshagy sla v prime care k jiznimu bodu okraje mesta Rim. Sobota Stop.

Fulek[206], dne 31. ledna 1919.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E 5, škatuľa číslo 235

206 Fiľakovo.

41/ INFORMÁCIA O SPRÁVANÍ SA TALIANSKYCH DÔSTOJNÍKOV NA SLOVENSKU

31. január 1919

Minister
Československej Republiky
S plnou mocou pre Slovensko

V Žiline, dňa 31. ledna 1919.

Presid. Čís. 742/919.

Predmet: Zprávy o neprístojnom pôsobení niektorých italských dôstojníkov na Slovensku

Vaše Excellencia !

Po bedlivom vyšetření župana novohradnej župy Dr. Ľudevíta Bazovského[207], vládneho poradcu Antona Štefánka[208] a sekretára Dr. Igora Beniača[209] sdělujem Vašej Excellenci nasledovné:

Dôstojníci a mužstvo československej armády na fronte Filakovo – Lučenec – Balážďrmoty[210] si sťažuje,, že italskí dôstojníci zjavne fraternizujú s Maďarmi, že komnadant Gambu a terajší komandant Nascimbeme Prijíma maďarské deputácie a celé italské písané prosby, informácie politického charakteru od Maďarov.

Všeobecne sa má za to, že prílišné kavalierstvo a dobrodenie zo strany italských dôstojníkov voči Maďarom má politické pozadie. Naši ľudia Slováci sa obávajú, že budú-li dôstojníci zasahovať do politiky a do verejnej správy, že tým odpor, aktívna a passívna resistencia Maďarov a maďarónov voči splnomocnenému ministrovi a vláde nadobudne takých foriem, ktoré môžu byť vo výsledku nebezpečné.

V Lučenci sa docela verejne vo všeobecnosti hovorí, že divisionár Boriani[211] stojí úplne pod vplyvom bývalého biskupa Batthányho v Nitre, ktorý je zúrivý nepriateľom Slovákov a u ktorého veliteľ aj bydlel.

Upozorňujem Vašu Excellenciu na následovné dokázané faktá:

207 Bazovský, Ľudovít (22. 7. 1872, Závada – 10. 12. 1958, Ľubochňa) – advokát, politik, signatár Martinskej deklarácie, 1919 – 1920 novohradský župan.

208 Štefánek, Anton, prof. (15. 4. 1877, Veľké Leváre – 29. 4. 1964, Žiar nad Hronom) – sociológ, politik, univerzitný profesor, pôsobil aktívne v politike ČSR, od 4. 11. 1918 bol členom Dočasnej vlády V. Šrobára, ktorá sídlila v tomto období v Skalici.

209 Beniač, Igor Ján Vladimír (8. 12. 1881, Ružomberok – 22. 8. 1958, Ružomberok) – politik a právnik, po vzniku ČSR pracovník referátu pravosúdia Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska.

210 Slovenské Ďarmoty.

211 Boriani, Giuseppe (18. 5. 1868, Caors – 28. 12. 1943, Rím) – generál, veliteľ 7. československej divízie.

1., V podvečer inštallácii župana nitrianskej župy Dr. Okánika[212], veliteľ Boriani zavola k sebe župného sekretára Dr. Štefánika, kterému sdělil, že zakazuje všetky sprievody, výves československých práporov, shromaždenia a rečnenia

2., mieša sa do administrácií nakoľko žiada povolenie a odobrenie výčapu liehu a nápojov

3., pre vojsko, nie pod jeho komando patriace, administratívne srekvírované veci naložil vrátiť majiteľom

4., robí oznámenia proti De. Bertovičovi, t. č. mešťanostovi mesta Nitry, ktoré sa po bedlivom prezkúmaní stavu a po vypočutí úplne vierohodných a exponované úrady zaujímajúcich ľudí dokázaly bezzákladným

5., pre Židov – ktorí slovenské presvedčenie vždy prenásledovali, ba aj teraz organizovali a značnými peňažnými obnosmi podporovali námorníkov zapríčinivších krvepreliatia v Trnave, Senici, Chtelnici atď. – stoja jeho dvere stále otvorené.

Podobné deputácie prijíma podplukovník Nascimbe v Lučenci, ktorý ešte mimo to vzbudzuje pohoršenie svojim bezuzdným sexuálnym životom. Túto slabosť Maďari dovedne využitkujú na svoj prospech. Podplukovník zakázal spoluučinkovanie vojenskej hudby pri slávnosti na počesť najväčšieho básnika slovenského Hviezdoslava, na deň 2. februára. Podobne odmietol účasť čestnej stotiny z odôvodnením, že je to slávnosť politická.

Naša československá armáda zajala na Rape 58 maďarských vojakov; italský komandant nariadil, aby títo zajatci i s tridsaťdňovým proviantom boli dodaní nazpäť do Rapu. Dôstojník prijal fiktívnu maďarskú výhovorku, že boli zajatí za Ipľom, kdežto väčšou čiastkou boli zajatí na stanici Rapskej a nová demarkačná línia – ako známo – bola predsa dľa nariadenia Vašej Excellencii posunutá na železničnú čiaru, vedúci z Baláž. Ďarmot do Lučenca. Dotyční zajatí boli teda na území našom. Ačkoľvek obyvateľstvo trpí na strašný nedostatok potravín a ačkoľvek na maďarskom území jesto potravín nadostač, nariadil komandant ukoristených tam 30 pytlov múky a 40 kg. tabáku naspäť poslať.

V Litke[213] chytili naší vojaci dynamitom opatreného Maďara, ktorý sa vyhrážal Čechom; komandant Nascibeme nariadil 30. ledna, aby bol prepustený, čo sa i stalo.

Župan Dr. Bazovský prosil, úpenlivo generála Borianiho, aby dodal do Baláž-Ďarmôt väčšiu posádku alebo posily. Generál Boriani vyhováral sa, že len v tomto prípade by mohol poslať posily, ak by Dr. Bazovský preložil svoju residenciu do Baláž-Darmôt. Dr. Bazovský ochotný bol tak učiniť, ale pre nedostatočnosť tamojšej posádky nemohol svoj úmysel uskutočniť. Krvepreliatia v Baláž-Darmotách dávajú Dr. Bazovskému za pravdu.

212 Okánik, Ľudovít Leopold, ThDr. (15. 8. 1869, Skalica – 21. 3. 1944, Bratislava) – politik a cirkevný hodnostár, signatár Martinskej deklarácie, 1919 – 1920 nitriansky župan.

213 Obec Litka na území dnešného Maďarska.

Ďalej žiadal Dr. Bazovský o vojenskú asistenciu, aby mohol dať zlapať 15 až 20 bolševikov v Lučenci a na vidieku /vo fabrike Zlatno/. Komandant odrieknul, že nemá sily, čo je ovšem pravda, ale Sokoli a setnina Národnej Obrany boly odstránené, ktorí by boli mohli strážnu službu najlepšie a najúčelnejšie vykonávať v meste a na okolí, už i preto, že naší legionári sú vlastne útočné trupy a musia vykonávať teraz z velkej čiastky službu bezpečnostnú.

Dostal som presné informácie /a podplukovník Nascimbeme zaiste tiež i tom vie/ že južne od Fiľakova sa shromažďuje maďarské vojsko a že ich je tam aspoň 3000 – 4000 mužov.

Na začiatku označení páni sdeľujú mi úradne, že bohužiaľ klesá pre tieto a iné dôvody dobrá nálada medzi vojskom. Hnev a nedôvera voči italským dôstojníkom z udaných príčin rastie. Nebezpečie je tým väčšie, že vodca socialistických komunistov Dr. Hercz v Lučenci oznámi Dr. Bazovskému, že za delníkov a za bezpečnosť mesta neručí.

Pane generále, račte odpomôcť týmto anomáliám takým spôsobom, aký za najlepší považujete.

Prosím Vašu Excellenciu prijať výraz mojej dokonalej úcty.

Dr. Šrobár[214]
[vlastnoručný podpis]
minister.

N. B. Dodatočne sa dozvedám, že podplukovník Nascimbeme zdráha sa civilné obyvateľstvo odzbrojiť a že často nespolahlivcom dáva vojsko passy do Maďárie tedy do nepriatelskej cudziny.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. L 13, škatuľa číslo 13

214 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

42/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

2. február 1919

VRCHNI STAB Č. S. VOJSKA NA SLOVENSKU

Situacni zprava	2/II[215]	8 H. ODP.
Ministerstvo N. O.	Praha	1
-„- Srobar	Zilina	2
Velitelstvo I. brigady	Kosice	3
-„- III. –„-	Poprad	4
-„- VI. Divise	Kosice	5
-„- VII. –„-	Nitra	6
2/2 19 Zem. voj. velitelstvi	Brno	7

Kromeriz[216], situacni zprava 2/2 c. 651 op. stop.

7. divise: situace Lucence kriticka ne tak ze strany nepritele jako podrazdenim civilniho obyvatelstva stop. Ministr Srobar[217] zada posily pro Prespurk[218] i Kosice odkud se hlasi znepokojeni obyvatelstva a pripravovane zboureni na 4. t. m. stop. Na zadost ministra Srobara ucineno opatreni ku prohlaseni stanneho prava nad Prespurkem a vyrozumen pluk. Schoebl[219] aby ~~vy~~[220]dal k dispozici velitelstvi 34. pluku sily potrebne ku udrzeni poradku stop. ~~Jinak situace nezmenena~~[221]. Dle zprav z Lucence nachazi se v salgotarjanu[222], Fuleku[223] a balassa gyarmatu[224] 18.000 madaru se silnou ~~artilerii~~[225] delostrelectvem stop.

215 2. 2. 1919.

216 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

217 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

218 Bratislava.

219 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

220 V texte prečiarknuté.

221 V texte prečiarknuté.

222 Obec Salgótarján na území dnešného Maďarska.

223 Fiľakovo.

224 Obec Balassagyarmat na území dnešného Maďarska.

225 V texte prečiarknuté.

I. brigada: velitelstvi III. brigady odejelo z Trencina do popradu stop. Jinak situace nezmenena stop.

General Piccione[226]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

226 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

43/ ŽIADOSŤ GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI O POSILNENIE POSÁDKY V LUČENCI

6. február 1919

VRCHNÍ VELITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU.

Cis. Prot. 723 op. KROMĚŘÍŽ, 6. února 1919.

MINISTRU ŠROBÁROVI[227].

Prešpurku[228]

Oznamuji text telegramu, který Vám byl zaslán zdejším velitelstvím v noci dne 30. ledna t. r.

„ C. 581 – Ministru Šrobarovi v Žiline[229] ~~Prešpurku~~[230]

Síla Maďarů oznámená mi telegramem c. 675 Do Fuelek[231] dostavili se parlamentáři řádné ověřeni vládou budapeštskou, kteří přišli do Lučence a žádali, abychom vyklidili Rácl a stáhli se na línii Ipely[232] stop – Ministr národní obrany Klofáč[233], který zde byl přítomen potvrdil mi rozkaz, ktery mi byl dán již dříve, abych stáhl naše vojsko na pravý břeh řeky Ipely stop – Dal jsme v tomto smyslu rozkazy veliteli 7. divise stop – Prosil jsem zmíněného velitele, aby sesilil posádku v Lučenci, pokud to připouštějí malé síly, které má k dispozici stop – Prosím Vás, abyste podporoval moji žádost, kterou jsem podal vládě včera i dnes, aby mi byly vráceny oddíly poslane do Těšína, kterých vzhledem k neklidným poměrům na Slovensku nutně potřebuji.

227 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

228 Bratislava.
Slovo dopísané perom.

229 Slovo dopísané perom.

230 Slovo v texte prečiarknuté.

231 Fiľakovo.

232 Rieka Ipeľ.

233 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

VRCHNÍ VELITEL Č. S. VOJSK NA SLOVENSKU.
Generál Piccione[234].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

234 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

44/ VRCHNÉ VELITEĽSTVO ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU INFORMUJE O PODMIENKACH PRÍMERIA S MAĎARSKOU ARMÁDOU

7. február 1919

7 – 2 - 919[235]

VRCHNÍ VELITELSTVÍ ČESKOSLOVENSKÝCH VOJSK NA SLOVENSKU.

K situaci ze dne 3. února, c. 683 op. a vzhledem k vyjednávání o uzavreni příměří, Vrchni veliteství skupiny Salgo Tarian[236], z rozkazu Vrchniho Uherského Velitelství, odpovědělo na návrhy učiněné našimi parlamentáři takto:

I. České vojsko neprekročí čáru dohody příměřím stanovenou, totiž Donek, Spoby, Pincz[237] (vyloucene) Magachegyi – kvota 278 – jižní bod Rim. Sobota – přímočarne az ku stoku reky Ung[238] – reka Ung – prusmyk Uszok[239].

Podel teto čary nebudou provádeny pohyby č. s. vojsk ani žádná opatření, která by mohla ohrozovati posici maďarskou. Maďari nepoužijí sice zbraní, vyhrazují si však právo zrušiti umluvu.

V případě, že by se české vojsko dopustilo v území okupovaném činu neoprávněných, maďarské velitelství si vyhrazuje učiniti potřebná opatření.

II. pokud se týče zajatců a internovaných, vzatých v posledních bojích, maďarské velitelství jest ochotne vyměniti je za podmínek, které stanoví rabská konference.

III. Bude povoleno uživani drahy Rim. Sobota – Osgys za podmínek již stanovených protokolem fuelskym ze dne 11. ledna. Podrobnosti budou vytceny rovnež na konferenci v Rabu.

Byla dána odpověd, že prijímají se veškeré podmínky, vyjma nesledujicich:

1) nemuzeme se zavazati neprovádeti pohyby vojsk za demarkační čárou a to tím spise, že tyto pohyby mohou byti diktovany duvody povahy jiné než takticke.

2) Neni naprosto mozne ponechati Maďarum pravo zrusiti primeri. Toto musi trvati tak dlouho, pokud mirova konference neurci hranice obou republik.

235 Dopísané perom.

236 Obec Salgótarján na území dnešného Maďarska.

237 Pinciná.

238 Rieka Uh.

239 Užocký priesmyk.

3) nelze pripustiti, aby vojsko madarske si osobovalo pravo vnikati do uzemi c. s. pod zaminkou neporadku a nasilnosti proti obyvatelstvu.

Kazen c. s. vojska jest dostatecnou zarukou, ze poradek nebude porusen.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

45/ SŤAŽNOSŤ POLICAJNÉHO KAPITÁNA Z RUŽOMBERKA NA DOMOVÚ PREHLIADKU A ZHABANIE ZBRANE

11. február 1919

Policajný kapitáň Ružomberka, mesta so sriadceným magistrátom.

Číslo:

Veliteľstvu náhradného práporu I. pluku Slovenskej Slobody

Tu.

Včerajšého dňa konala sa Vami nariadené prehliadka domov a medzi inými vrazili drze vaši vojaci aj do môjho bytu, aby Vašemu neopravnenému rozkazu zadosť učiniti.

Ked toto Vaše zaobchádzanie a učinkovanie nie len voči mňa ako policajného kapitáňa a hlavy policajnej vrchnosti ale aj voči obecenstvu nesprávneným a urazlivým nachádzam, vzkazujem Vám, že urazenie nie len mojej osoby ale aj mojho úradu, - ktorým poverený som dôverou Ministerstva s plnou mocou pre Slovensko, - oznámil som mojej viššej vrchnosti tojest pánu Županovi a pital najuplnejšie zadostučin~~eni~~[240]nenie.-

Zaroven dozvedel som sa, že ste pri prehliadke domu mestskeho učtovnika Jána Gryllusa zhabal aj moju pušku a že mám sa poťahom tejto u Vás legitimuvať. Požadujem Vás, aby ste mi túto jednorurovú brokovú loveckú pušku neodkladne navrátili, poneváč táto puška môj majetok tvorí. Čo sa na legitimovania tejto pušky vztahuje, nie som náklonný Vašej žiadosti sa podriadiť, lebo kontrollovať lovecké a zbroje u civilních osvôb a týmto spojené priestupky riešiť dla mne známich a teras platných zákonov je jedine policajná vrchnosť oprávnená. Policajný kapitáň ako vrchnosť ne legitimuje sa na uzemi svojej vrchnosti nikomu, ale každý má sa čo jemu legitimovať.

Vaše učinkovanie bolo neoprávnené lebo dla v hodnovernom odpise tuná pripojeného nariadenia ministerstva národnej obrany pod číslom ~~222/~~[241] 1.335/T. jedine vojenské/štátne/ zbrane mali byť vojenským veliteľstvom odovzdaté a nie civilné lovecké pušky. Ďalej nemali ste právo prehliadky domov z vojenskýma patrolmi vybavovať, na to bola oprávnená jedine komissia sriadená skrze policajnú /a nie vojenskú/ vrchnosť, ktorá má pozostávať z policajného úradníka, veliteľa četnickej

240 V texte prečiarknuté.

241 V texte prečiarknuté.

stanice a obecním úradom vymenovanim důverníkom a pripádne z jednim orgánom vojenskej policie.

V Ružomberku, dňa 11-ho februára 1919.

Gustav [nečitateľný podpis][242]

Policajny kapitáň

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Pluk slovenskej slobody, škatuľa číslo 1

242 Dopísané perom.

46/ ZÁPIS ZO SCHÔDZE PARLAMENTÁROV VELITEĽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE A VELITEĽSTVA SKUPINY SALGOTARJAN USKUTOČNENEJ 11. FEBRUÁRA 1919 V LUČENCI

11. február 1919

OPIS.

VELITELSTVI 7. CESKOSLOVENSKE DIVISE - HLAVNI STAN
VELITELSTVI OBRANE SKUPINY

LUCENEC.
Lucenec, dne 11. unora 1919.

Zapis z schuzi parlamentaru velitelstvi skupiny Salgo-Tarjan a velitelstvi 7. ceskoslovenske divise konane v Lucenci za pritomnosti velitele obranne skupiny Lucenec.

Bod 1.)

Pocinaje dneskem, 11. unora 1919, ustane nepratelstvi na demarkacni care stanoveno na fronte ceskoslovensko-madarske. Vojenske urady obou statu se zavazuji cestnym slovem dodrzati tuto slouvu s vyhradou, ze prislusne vlady prijmou tuto podminku. Tato vyhrada byla zadana zastupci madarskeho velitelstvi. Demarkacni carou je cara stanovena Dohodou , t. j. : D u n a j - I p o l a[243] – P i n z[244] (vyjimaje) – M a g a s H e g y - K o t a 278 - jizni bod R i m. S o b o t y - prima cara k usti reky U n g[245] - reka U n g - prusmyk U s z o k[246].

Bod 2.)

V dusledku 1. bodu maji obe velitelstvi – ceskoslovenske a madarske – povinnost trestati vsechny vojiny pravidelne i nepravidelne nebo i ozbrojene civily, kteri by neprekrocili demarkacni caru.

V pripade, ze by nejaky oddil, at ceskoslovensky nebo madarsky, ve zlem umyslu ucinil vypad za demarkacni caru, toto poruseni opravnuje vojsko k obrane, na vlasnim uzemi, ale neopravnuje k vykonavani represalii na protivnem uzemi.

Obe vlady potom prostrednictvim diplomacie zjisti zedpovednost a daji nutne zaruky na potrestani vinniku.

243 Rieka Ipeľ.
244 Pinciná.
245 Rieka Uh.
246 Užocký priesmyk.

Bod 3.)

Jestlize mezi obyvatelstvem z teto nebo z one strany demarkacni cary se objevi hnuti v odporu s nynejsim stavem veci a obyvatelstvo by zadalo zakroceni vojenske moci sousedniho statu, toto [.....] nema byt dovoleno a tim mene smi byti zakroceno z vlastni [.....] rozumejic se, vsechny otazky tykajici se obyvatelstva, musi byti vyrizeny vojenskymi urady, ketre maji obsazeno uzemi.

Bod 4.)

Vojenske urady obou sousednich statu maji naprostou volnost provesti na vlastnim uzemi jakekoli pohyby vojska.

Bod 5.)

Ohledne vymeny zajatcu a internovanych plati pravidla stanovena ve schuzi v Rap dne 4. unora.

V dusledcich toho musi madarske vojenske urady predati v Galsa[247] dne 15. unora vsechny ceskoslovenske zajatce i internovane. Vojensky urad ceskoslovensky preda tehoz dne vsechny madarske zajatce a internovane v Lucenci a zavazuje se cestnym slovem, ze preda s nejvetsim urychlenim vsechny madarske zajatce a internovane, kteri tam nemohli byt pro zeleznicni krisi dosud shromazdeni.

Protoze neni mozno shotoviti jmenne seznamy zajatych a internovanych pred jejich prijezdem do Lucence, budou tyto xxx odevzdany pri jejich predavani.

Bod 6.)

Vojenske urady se zavazuji zabraniti rozhodnym zpusobem podloudne doprave zbrani nebo jineho valecneho materialu, jakoz i vseho zbozi a zasob potravin, ktere by nebyly pro vyhradni osobni potrebu – pres demarkacni caru.

Vlady, kterych se to tyka, mohou se dohodnouti o zmene tohto narizeni ohledne zbozi a potravin.

Bod 7.)

Vojenske urady se zavazuji zdrzati se a zabraniti jakekoliv politicke propagande provadene vojskem nebo vojenskymi prostredky (letadly, vrhaci manifestu atd.)

Bod 8.)

Madarsky vojensky urad, dokud nebude definitivne rozhodnuta otazka zeleznic vladami, nebude braniti transportum zbozi a ceskoslovenskych vojenskych kuryru po trati Ipoly Szakal – Rap[248].

Jezto vsak zminene vojenske velitelstvi madarske nemuze dati primo rozkazu sprave zeleznic, ktera ridi zminenou privatni trat, vojenske velitelstvi madarske slibuje pusobiti svym vlivem na recenou spravu zeleznice a oznami ce nejdrive vysledek.

247 Holiša.

248 Rapovce.

Bod 9.)

Vojenske urady obou stran povazujice demarkacni caru od koty 278 (zapadne) ku stoku rek Ung a Lastocza[249] (na vychod) za zemepisne nejasne urcenou, zavazuji se vyzadati u svych vlad, aby byla co nejdrive urcena ceskoslovensko-madarska komise, ktera urci v samotnem terenu hlavni body teto cary, ktera nesmi byt prekrocena.

ZASTUPCI 7. C. S. DIVISE:
Plukovnik Gambi Cav. Enrico v. r.
Podplukovnik Nascimbe Cav. Pietro v. r.
Prapornik Senero Cav. Antonio
ZASTUPCI VELITELSTVI SKUPINY SALGOTARIAN:
Paul Radvancs Oberleutnant
Anton von Hochenburger Hauptmann
Rudolf von Kiraly Hauptmann

Za spravnost opisu:
Maggiore U.C. Ferrero m. p.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E 5, škatuľa číslo 235

249 Rieka Laborec.

47/ TELEGRAM MINISTRA KLOFÁČA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI PICCIONEMU S POKYNMI AKO POSTUPOVAŤ POČAS STÁVKY V KOŠICIACH

14. február 1919

14. II. 19

general piccione[250] kromeriz[251]

2840 Teleram – Telegramm

cs praha mno 902 96 14 7/30 vec
min nar obrany obdrzelo z kosic zpravu asi nasledujiciho obsahu: ve meste stavka stop. slovacky personal chtel by pracovati boji se vsak madaru stop strojvedouci odstranili z lokomotiv dulezite soucasti stop. ve vodarne poskozen motor k pumpe tak ze voda staci pouze na jeden den stop nutno ihned vsechny objekty vojensky obsaditi zeleznicni personal k praci ochotny vojensky chraniti a proti stavkujicim co nejenergicteji zakrociti ponevadz nejedna se tu o stavku hospodarskou nybrz politickou namirenou proti republice.
racte bezodkladne v tom smyslu rozkazati p generalu rossimu – klofac[252] ministr narodni obrany cj 4802 op

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku/ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

250 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

251 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

252 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

48/ ZÁKAZ ZHROMAŽĎOVANIA SA VYHLÁSENÝ V KOŠICIACH ŽUPANOM SEKÁČOM

15. február 1919

Oznámenie.

Oznamujem, že som na priestore mesta Košíc dnešným dňom zakázal barsaké shromažďovanie sa, a nariaďujem, že od dneška nesmie sa nikto od 8 hod. večer do 6 hod. ráno na ulici zdržovať. Prechádzanie je nie dovolené ani v jednej čiastke dňa.

Počnúc od dneška sú predstavenia v divadle ako i kinách zakázané. Tento zákaz vzťahuje sa i na ochotnícke predstavenia, na tanečné ako aj iné zábavy. Tiež zakázané je i navštevovanie kaviarní a kasinov po 8. hod. večer.

Kto sa previní, proti tomuto nariadeniu, bude vojenskou hliadkou chytený, v posádkovom väzení zatvorený a proti nemu bude zavedené najprísnejšie trestné pokračovanie.

V Košiciach, 15. feb. 1919.

Dr. Ján Sekáč[253],
vládny komissár a župan

Hirdetmény.

E ennel közhírré teszent, hogy a mai tól kezdve kassa város tertületén mindennemü csoportosulást megtiltottam, továbbá, elrendelem, hogy a mai naptól fogva este 8-órától reggeli 6-óraig senkinak az utcán tertózkodni nem szabad. A korzózás a nap egyik szakában sinc megengedve.

A mai naptól fogva sem a színházban sem mozgófényképszínházakban nem szabad elöadast tartani Ezen rendelkezésem a mökedvelö elöadásokra, tánc és egyébb mulatságokra is vonatkozik. Tilos továbbá este 8 órán túl a kávéházaknak és casinóknak látogatása is.

253 Sekáč, Ján (8. 3. 1882, Turzovka – 8. 6. 1964, Bratislava) – sudca a verejný činiteľ, od 1919 župan Abovsko-turnianskej župy, 1922 Liptovskej župy a 1923 – 1926 župan Podtatranskej župy.

A ki ezen rendelkezések ellen vét, azt a katonai őrjárat elfogja és a helyörségi fog házba elzárás czéljából bekiséri, és ezen bünösök ellen a bünvádi eljárás a legteljesebb szigorral llesz folytatva.

Kelt Kassán, 1919. február hó 15.

Dr. Sekáč János,
Kormánybiztos, zsupan

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 270

49/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII V KOŠICIACH ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI

15. február 1919

Telegram

15 – 2 – 1919

Ministr Šrobár[254] Prešpurk[255]

Na požádání Ministra Národní Obrany zaslal jsem mu dne následující zprávy ohledně situace v Košicích které sdělují také Vám k vědomí – Stop – Všeobecná stávka v Košicích jest politická z důvodů ekonimických a administrativních – Stop – Do Košic přibyl nový župan se kterým se velitel divise dohodl o rozdělení úloh – Stop – Veřejné služby jsou střeženy vojskem a z části obnoveny personálem vojenským, rovněž služba železniční – Stop – Před prohlášením stávky a bez vědomí socialistických vůdců byly odneseny částky lokomotiv a vodní pumpa které však budou samymi socialisty vráceny – Stop – Jiné případy sabotage se neudály – Stop – Stop – Vodovody vedení svitiplynové a elektrické fungují – Stop – Generál Rossi a župan se dohodli propustiti [.....] osoby arbitrárně a proti rozkazům úřadů uvězněné – Stop – Slovenští delníci pracují pod ochranou vojska – Stop – Dnes počne župan vyjednávati ohledně otevření obchodů – Stop . – Generál Piccione[256]

*

Rukopis
AUSE Rím, f. E 5, škatuľa číslo 2

254 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

255 Bratislava.

256 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

50/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA SLOVENSKU

15. február 1919

VRCH. VEL. C. S. VOJSK NA SLOVENSKU

4445[257]	MIN. NAR. OBRANY	PRAHA	1.
4446[258]	MIN.SROBAR[259]	PRESPURK[260]	2.
4447[261]	ZEM. VOJ. VEL.	KOSICE	3.
4448[262]	VEL. I. BRIG.	PRESOV	4.
4449[263]	VEL. III. BRIG.	~~NITRA~~[264] Poprad[265]	5.
44410[266]	Vel. II.[267] – „-	Žilina[268]	6.[269]

Situační zpráva ze dne : 15/2 19. c. 934 ...OP stop

I. brigáda: železniční stávka trvá, chystá se zde všeobecná stávka, kterou ale pravděpodobně zamezíme.
II. brigáda: Žilinou projely: velitelství 3. pluku do Turč. Sv. Martina[270], 3. prapor 3. pluku do Košic, I. prapor 3. pluku do Přešova, dělobitna Plzeň 1/19 do Turč. sv. Martina. Na cestě do Žiliny z Čaci[271] I. prapor 3. pluku, který jede dál do Popradu.
Velitelství II. brigády, velitelství dělostrelectva a telef. stanice nachází se v Žilině.

257 Dopísané perom.
258 Dopísané perom.
259 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.
260 Bratislava.
261 Dopísané perom.
262 Dopísané perom.
263 Dopísané perom.
264 V texte prečiarknuté.
265 Dopísané perom.
266 Dopísané perom.
267 Dopísané perom.
268 Dopísané perom.
269 Dopísané perom.
270 Martin.
271 Čadca.

Až na určitý počet zřízenců, kteří se ve Vrůtkach, Zvoleni, Lučenci, Nové Vsi přihlásili do práce trvá stávka dále. Jinak situace nezměněna.
7. divise: V Prešpurku klid. Občanský život znova zvolna započal. V Lučenci stávka rozšířila se za klidu i na pošty a telegraf. Včera odpoledne byl Maďary zadržen u Pincze[272] na cestě z Rim Soboty do Lučence automobil s 20. vojíny a 1. důstojníkem 32. pluku, kteří byli odzbrojeni Maďary a pušteny dále. Velitel Lučence poslal ostrý protest do Fuleku.[273]
Prosím, aby byl podán protest prostřednictvím plukovníka Vixe[274], se žádostí o vrácení zabavených zbraní.
6. divise: Všeobecná stávka trvá dále, klid nebyl porušen. Služby veřejné částečně obnoveny vojenským personálem, též služba železniční. Bylo zahájeno jednání o znovuotevření obchodů.[275]

Generál Piccione[276]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku, Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

272 Pinciná.

273 Fiľakovo.

274 Vix, Ferdinand (26. 10. 1876, Sand – 21. 3. 1941, Neuilly-sur-Seine) – francúzsky dôstojník, 1918 – 1919 stál na čele vojenskej komisie spojeneckých mocností v Budapešti, známy je tzv. Vixovou nótou požadujúcou stiahnutie maďarských vojsk zo Slovenska a určujúcou demarkačnú čiaru.

275 Dopísané perom.

276 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

51/ SPRÁVA SLOVENSKEJ TLAČOVEJ KANCELÁRIE O VŠEOBECNEJ STÁVKE V KOŠICIACH

16. február 1919

5154/56. 16/2 11^{40} dop.

5154 Č. T. K. Praha 1
5156 Č. T. K. Brno 2
5156 Slov. tlač. Kanc. Bratislava 3

V Košiciach všeobecná stávka. Všetko stávkuje, počnúc od mestského a štátneho úradnictva až do posledného roznášača novín. Stávkuje taktiež Košicko-bohumínska dráha, mestská elektrárna, plynárňa, obchod, kaviarne, vôbec všetky verejné a súkromné podniky. Stávkujúci v 10 bodoch podali generálu Rossimu[277], vel. 6. čs. divízie svoje podmienky, ktoré boly bratislavskej vláde predložené. Čiastka týchto bodov je nesplniteľná. Stávka ~~xxx~~[278] je viac politického, než hospodárskeho rázu a je proti čs. vláde namierená. Miestne časopisy následkom stávky nevychádzajú, iba „Slovenský východ“ vychádza neprerušene. Vojsko obsadilo elektrárňu a plynárňu a ~~vďaka ich~~[279] uviedlo ich v činnost, takže o osvetlenie mesta je postarané. Vyjednávanie so stávkujúcimi prevzal novovymenovaný abaújturňanský župan dr. Sekáč[280] ~~a jeho energickému vystú~~[281] a jesto nádej, že jeho energické vystúpenie nepominie bez účinku. Proti štrajkujúcemu maďarskému úradnictvu verejnej správy bude zvlášť prísne zakročené, poneváč týmto znovu dokázalo svoju nespoľahlivosť a neloyalitu voči čs. republike. Robotníctvo chystá puč, avšak mimo niekoľko prestreliek ešte nedošlo k vážnejším výtržnostiam. Mestom patrolujú silné stráže a celá posádka sa nachádza v stavu pohotovosti. Obyvateľstvo sa nesmie zbytočne na ulici zdržiavať a od 8-ej večer musí sa každý doma zdržovať.
Je nádej, že sa stávka skoro ukončí.

~~Slov.~~ [282] Slov. tlač. Kanc. odbočka v Košiciach

*

Rukopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

277 Rossi, Gaston – veliteľ 6. divízie čs. legionárskeho zboru z Talianska.
278 V texte prečiarknuté.
279 V texte prečiarknuté.
280 Sekáč, Ján (8. 3. 1882, Turzovka – 8. 6. 1964, Bratislava) – sudca a verejný činiteľ, od 1919 župan Abovsko-turnianskej župy, 1922 Liptovskej župy a 1923 – 1926 župan Podtatranskej župy.
281 V texte prečiarknuté.
282 V texte prečiarknuté.

52/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O SITUÁCII NA SLOVENSKU

17. február 1919

VRCH. VEL. C. S. VOJSK
NA SLOVENSKU

SITUACNI ZPRAVA
ze dne 17 února[283] 1919
Cis. 980[284] op.

MIN. NAR. OBR.	Praha	1.
MIN. SROBR	PRESPURK[285]	2.
ZEM. VOJ. VEL.	KOSICE	3.
VEL. I. BRIG.	PRESOV	4.
VEL III. BRIG.	NITRA	5.
VEL. 5. DIVISE	KOSICE	6.
VEL. 7. DIVISE	NITRA	7.

Situacni zprava ze dne 17/2[286] cis 980[287] op. stop.

I. brigáda Situace nezměněna.
II. –„ – Všechny oddíly skončili svoje přesídlení rozložíce sa na místech jim určených.
III. brigáda V Popradě dnes ráno stávkovali obchodníci, řemeslníci a továrny. Odpoledne byla zahájena odznovu práce ode všech. Ostatní situace nezměněna.
VII. divise Ve Bratislavi včera dopoledne odbýval se pohřeb zastřelených dne 12. t. m. stop. Súčastnilo se mnoho lidu asi 20.000 stop. Žádná příhoda stop. Včera představila se na velitelství poduseku Komárno sociálně - demokratická komise, která prohlásila, že dnes ráno úředníci a dělníci započnou prý pracovati. Stop. Velitel podúseku Lučenec sděluje, že mu bylo hlášeno, že oddíly maďarské nudou[288] prý útočiti na Lučenec, pojíce tuto akci se v městě stop.

Dnes večer odejdu z Kroměříže[289] do Košice, odkud odjedu zýtra večer, abych byl zpět v Kroměříži ráno dne 19. t. m. stop.

---

283 Dátum dopísaný perom.
284 Číslo dopísané perom.
285 Bratislava.
286 Dátum dopísaný perom.
287 Číslo dopísané perom.
288 Preklep v texte, správne má byť budou.
289 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

Situazione del giorno 17/2[290] N. 980[291] Op. stop

I. Brigada – Situazione invariata stop.
II. Brigada – Tutti i reparti hanno ultimato il transferimento dislocandosi nelle localitá rispettivamente loro assegnate stop
III. Brigada – A Poprad questa mattina hanno scioperato i fabbriche stop Nel pomeriggiotutti ripresero il lavoro stop Nel rimanente situazione invariata stop
7. Divisone – A Presburgo nel pomerrigio ebbero luogo i funerali degli uccisi del giorno 12 corrente stop Partecipó gran folla valutata a 20.000 persone circa stop Nessun incidente stop Ieri si est presenatata al Comando del sottosettore di Komarno una commissione socialdemocratica annunziando che stamani gli impiegati ed operai avrebbero ripreso il lavoro stop Comandante sotosettore Lucenec comunica che gli est stato segnalato che truppe magiare vorrebbero attaccare Lucenec combinando azione con sammossa in cittá stop

Questa sera parto da Kromeriz per kosice donde ripartiró domani sera per essere di ritorno a Kromeriz la mattina del 19 corrente stop

GENERALE PICCIONE[292]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

290 Dátum dopísaný perom.

291 Číslo dopísané perom.

292 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

53/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O UDALOSTIACH ODOHRÁVAJÚCICH SA PRI OBSADZOVANÍ ÚZEMIA SLOVENSKA

19. február 1919

VRCHNI VELITELSTVI C. S. VOJSK NA SLOVENSKU
Prot. op. Kromeriz, 20/II-/
PREDMET: Odpoved na 12 otazek Min. Narodni Obrany dle telegramu 5293 Op. Ze dne 19./II./1919.

HUGHES: Predava v preklad kapitana Dusek, prijima major Fiala.

Zde Jeho Excelence, general Piccione[293], ktery chce odpovedeti na 12 otazek danych vcera. Odpovi prirodzene jen na ty, na ktere dosly dosud odpovedi. Ostatni budou zadpovezeny co nejdrive, jakmile prijdou odpovedi.
Bod 1/ Pri vzeti Bratislavy byly zjisteny nasledujici madarske ztraty:5 mrtvych vojaku, 1 dustojnik tezce raneny, ktery padl do nasich rukou. Ohledne ranenych podle informaci zajatcu, zda se, ze jejich cislo provysuje znacne cislo nasich ranenych totiz 41. Ale nemuze se zjistiti presne cislo jejich, ponevadz byli okamzite odklizeni.
Bod 2/ Civilnich osob zabitych behem boju o vzeti Bratislavy jest celkem 15 v nasledujicich osadach a mistech Blumenau[294], Theben – Neudorf[295], Tovarna na cement a Bratislava.
Bod 3/ Behem a po zaujeti Bratislavy byla odsouzena nasledující individua v noci z 1 – 2 leden: 4 individua prinalezajici cervene strazi, ktera byla prekvapena pri lopezi.
Bod 4/ behem boju 7 ledna byla zabita na moste Wagsseley[296] 4 individua v uzemi 7. divise. 6. divise nemohla jeste zaslat prislusna data.
Bod 5/ jeden lodnik poblize Komarna od vojska patriciho k strazi na moste dunajskom a to dne 5. ledna. Dotycny vojak byl pohnan pred vojensky tribunal, 6. divise neposlala jeste prislusna data.
Bod 6/ Nikdo nebyl odsouzen v uzemi 7. divise, vyjma ovsem Bratislavy. Od 6. divise data nedosla, ale mysli, ze nebyl odsouzen taky zadny.

293 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

294 Lamač.

295 Devínska Nová Ves.

296 Šaľa.

Bod 7/ Dne 12. unora Min. Srobar[297] autorisoval schuzi, ktera se mela odbyvati ve 4 hod. na Trznim namesti v Bratislave. Vojensky velitel dal veskere dispozice, aby zajistil veskery poradek. Urciv zaroven, aby 3 roty vysly v radach k zajisteni poradku, ale ze vsechny ostatni oddily, aby zustaly v kasarnach. Na proti tomu rozkazu hloucky vojaku rozbehly se po meste a nastaly srazky s davem, ktery se shromazdoval v okoli zmeneneho namesti. Nektery vojak byl napaden a bylo s nim spatne zachazeno, nekteri z techto vojaku dobehli do kasaren, aby zadali pomoc. Z kasaren vysli z jejich vlastniho popudu hloucky namorniku a nejaky legionar, kteri pocali take strileti. Plukovnik Barecca, asi ve 2 I/2 hodiny, slyse vystrely, odebral se bezprostredne v automobilu k namesti. Znamy pribeh, behem kterehoz plukovnik Barecca byl ranen. Z vysetrovani, ktere bylo vedeno z meho rozkazu vysvita zpusobem skoro pravdepodobnym, ze onen, ktery ranil Bareccu byl legionar ktery bohuzel nemohl byti zjisten.

Bod 8/ Zodpovedni za neporadek ve Bratislave jsou ruzni a priciny velice obsirne. V utrapach obyvatelstva pro okupovani mesta vojskem C. S. nespokojenost obyvatelstva pro opatreni vzhledem k verejnemu poradku snad prilis velka, kterezte byly vzaty pro slavnostni vjezd vlady dne 4. unora. Nespokojenost, ktere vyuzili Madari pro propagandu proticeskou, reakcionarsky duch, ktery ozivuje vojsko narodni a kteryzti reakcionarsky duch zacina se siriti mezi legionari. Nedostatek autority dustojniku, jejichz cast sdili pocity vojska a zbytek zustava necinnym pro slabost a nebo pro strach, aby se nestali neoblibenymi, nebo byvse narknuti, jak se stalo dust. italskym, ze byli narknuti, ze favorizuji Madary, mezi oddily, ktere dne 12. unora daly nejvetsi dukaz nedisciplinovanosti byli namornici, kteri unikali vlyvu svych dustojniku. Pokladam za velmi prospesne, aby tento oddil namorniku byl poslan na Moravu. Pripojuji, ze tohto politovani hodneho stavu veci vyuzili agenti provokateri madarsti a bude to ukolem policie, aby je tato vyhledala.

Bod 9/ Madari zabiti behem behem dne 12 unora jsou poctem 8, tezce ranenych 29, lehce a kteri nejsou v nemocnicich 63

Bod 10/ Tyto obeti byly ucineny jednotlive akce vojsku a nebo hloucku vojaku, nebot nemam zpravy, ze by regulerni oddily vojska byly pouziti zbrane.

Bod 11/ Zlocinne ciny spachane behem okupace Slovenska jsou velice cetne a vyzaduji popsani celou knihu a bylo by zapotrebi mnoho casu, abych vypocital vsechny, ktere jsou mi znamy. Cituji jenom nektere:

a) Zeleznicni delnik usmrcen neznamymi poblize nadrazi N. Zamky.

b) 14 lety hoch usmrceny poblize nadrazi v Bratislave od legionare, ktery byl pohnan pred valecny soud.

297 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

c) loupeni v Ziline od legionaru 35 pluku ve spojeni casti obyvatelstva tohoto mesta. Bylo jich zjistene a pohnano pred valecny soud 29.
d) Loupez a zabaveni predmetu vlastnictvi dustojniku madarskych v Loch.
e) Predaj predmetu soukromeho majetku v Poprade, coz se stalo ze strany zeleznicnich zrizencu. Bylo zarizeno vse potrebne, aby vinici byli potrestani.
f) Vylopeni 1 drogerie a obchodu se svatymi predmety v Galante.
g) Vyloupeni soukromeho domu v Talles.
h) Neopravnene rekvisice ve velmi cetnych mistech.

Tyto udaje vztahuji se pouze na 7. divisi, ponevadz jsem jeste neobdrzel udaje, ktere tvorily skupinu pluk. Schoebla[298].

Z udaju sebranych osobne predevcirem v Kosici a preciny, ktere byly spachane behem meho pobytu v tomto meste, take v tomto uzemi staly se se strany oddilu vojsk akce promrstene represe; nedostatek ucty proti osobam, oproti majetku, oproti jazyku a oproti nabozenstvi.
Bod 12/ Ti vinici, kteri mohli byt zjisteni, byli vzati proti nim patricna opatreni s tresty disciplinarnimi a nebo byli pohnani pred valecny soud. Vetsi casti viniku podarilo se vsak uteci, opravnenemu potrestani pro trestuhodni slabost nejvetsi casti dustojniku.

General Piccione

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 235

298 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

54/ SPRÁVA SLOVENSKEJ TLAČOVEJ KANCELÁRIE O UKONČENÍ STÁVKY V KOŠICIACH

19. február 1919

č. 10 19/2 3 h. od. [299]
Hughes[300]

Česká Tisková Kancelář, P r a h a 1 5328[301]
Česká Tisková Kancelář, B r n o 2 5329[302]
Slovenská Tlačová Kancelária, B r a t i s l a v a. 3 5330[303]

Položenie v Košiciach. Stávka včerajším dňom prestala a dnes sa už všade pracuje. Hlavnú zásluhu na zahájení práce má energické vystúpenie vládneho komisára – župana dra Jána Sekáča[304], ktorý zvlášť proti stávkujúcemu štátnemu a mestskému úradníctvu vystúpil čo najprísnejšie. Priebeh celej stávky dial sa v najvätšom poriadku, hlavne zásluhou podplukovníka Berana[305]. Zprávy o pouličných bojoch, o mŕtvych a ranených sú úplne vylhané, a maďarskými agentami s priezračnou tendenciou rozširované. Dnes je v Košiciach ~~xxxx~~[306] vzorný poriadok a všetko ide v riadnom toku.

Slovenská Tlačová Kancellária,
odbočka v Košiciach.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku škatuľa číslo 9

299 Dopísané perom.
300 Dopísané perom.
301 Dopísané perom.
302 Dopísané perom.
303 Dopísané perom.
304 Sekáč, Ján (8. 3. 1882, Turzovka – 8. 6. 1964, Bratislava) – sudca a verejný činiteľ, od 1919 župan Abovsko-turnianskej župy, 1922 Liptovskej župy a 1923 – 1926 župan Podtatranskej župy.
305 Beran, František (22. 2. 1870, Dobřív – 18. 1. 1922, Čáslav) – plukovník, účastník 1. svetovej vojny, veliteľ 30. pešieho pluku, od 1920 veliteľ 8. pešej brigády.
306 V texte prečiarknuté.

55/ ŽIADOSŤ O KONTROLU OSÔB PRECHÁDZAJÚCICH PO MOSTE V KOMÁRNE

24. február 1919

Čs. zemské vojenské velitelství pro Slovensko v Košicích.
Pres. číslo 405.
Kontrola osob cizích na Slovensku.

Vrchní velitelství pro Slovensko
v
Košice dne 24. února 1919. KROMĚŘÍŽI

Dle přípisu min. čs. republiky s plnou mocou pre Slovensko jest známo, že jest Slovensko zaplavováno maďarsko-německými agitátory. Ve smyslu výnosu ministerstva vnitra ze dne 30 ledna t. r. číslo 1105 byla učiněna nutná opatření k uzatvoření a kontrole hranic.

Pan Župan z Komárna si stěžuje, že vojenský velitel dovolil bezpodmínečně každému bez jakého koliv průkazu volný přechod přes dunajský most komárenský, čímž ovšem i nejúčinnější kontrola na jiných místech stává se bezúčelnou.

Žádá se, aby ministerské nařízení bylo přesně prováděno a přes most byly puštěny toliko osoby, jež jsou řádnými průkazy opatřeny. U mostu dlužno zavésti co nejpřísnější kontrolu všech procházejících.

Schöbl[307] [....]
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 10

307 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

56/ GENERÁL PICCIONE INFORMUJE RIADITEĽSTVO PÔŠT A TELEGRAFOV O PRIEBEHU HRANICE MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A MAĎARSKOM

26. február 1919

VRCHNÍ VELITELSTVÍ VOJSK ČESKOSLOVENSKÝCH NA SLOVENSKU.

Č. 1172 OP. Kroměříč[308], 26./ II./1919.

Předmět: Hranice mezi Uhrami a Slovenskem

Ředitelství pošt a telegrafů

v Bratislavě.

V odpověď na Vaš telegram č. 7654/19 ze dne 25. t. m. oznamuji, že hranice mezi Slovenskem a Uhrami, určené Dohodou[309] jsou dle sdělení ministerstva Nár. Obr. ~~tyto~~[310] list č. 7453 op. ze dne 23. prosince 1918, tyto:

„Bratislava – tok Dunaje až ku vtoku Iplu do Dunaje – tok Iplu až k Pincu[311] /s vyloučením/ – Magas Hégy – kota 278 – Rim. Sobota – Tornalja[312] – Perkopa[313] – Buzita[314] – Hydas Németi[315] – Lasztocz /veškerá uvedená místa rozumnějí se v území československém/ dále až ku vtoku řeky Bugu do Laborce a konečně ~~v~~[316]tok Bugu až po Karpaty.

Jenerál
Vrchní velitel č. s. vojsk na Slovensku
Piccione[317].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

308 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.
309 Dohoda – vojensko-politický blok vytvorený pred a počas 1. svetovej vojny proti centrálnym mocnostiam.
310 V texte prečiarknuté.
311 Pinciná.
312 Tornaľa.
313 Obec Perkupa na území dnešného Maďarska.
314 Buzica.
315 Obec Hidasnémeti na území dnešného Maďarska.
316 V texte prečiarknuté.
317 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

57/ TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI INFORMUJÚCI O ŽIADOSTI O POSILNENIE POSÁDOK V LUČENCI A VO ZVOLENE

26. február 1919

5522 26/II 8 h 45

Telegram

Kroměříž, 26. února 1919

Ministru Šrobárovi[318] Bratislava

Č. 1178 op. stop. Odvolávajíce sa na včerejší telegram č. 1161 op sděluji, že mezitím, co tamnější ministerstvo požaduje ode mne posily pro Lučenec, žádá ~~zvoleňské~~[319] velitelství ve Zvoleni o rozmnožení posádky mužstvem, jež by se vzalo z Lučence stop. Jak jsem již několikráte opakoval, nemám již jediného oddílu volného, abych vyhověl nesčetným a neustálým žádostem, jež mne dochází a připomínám, že jsem úplně za jedno o způsobu, kterým mohlo provésti se uzavření hranic s malými silami v porovnání dlouhé čáry, která se musí chrániti.

Generál Piccione[320]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 3

318 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

319 V texte prečiarknuté.

320 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

58/ TELEGRAM GENERÁLA PICCIONEHO ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI O VYJEDNÁVANÍ VO VECI ŽELEZNICE CEZ ÚDOLIE IPĽA

1. marec 1919

Telegram.

Kroměříž, 1. března 1919.

Ministru Šrobárovi[321]

Bratislava.

Čís 1246 op. Předkládá se k vědomí telegram zaslaný velitelství 7. divise: „Autority maďarské, které byly žádány, aby schůze ohledně železnice přez údolí Ipoly odbývala se v Lučenci, odpověděli ~~autority~~[322], že žádost tu předaly vyšším úřadům a že odpověď doručí jakmile bude jim možno stop Podplukovník Squilloni je mínění, že schůzka nebude se moci odbývati před uplynutím 10 dnů stop Jakmile bude stanoven den a místo schůzky toto velitelství postará se by všechny osobnosti určené ministrem Šrobárem byly o tom vyrozuměny stop Generál Boriani[323] stop

Generál Piccione[324]

*

Strojopis

VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 9

321 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

322 V texte prečiarknuté.

323 Boriani, Giuseppe (18. 5. 1868, Caors – 28. 12. 1943, Rím) – generál, veliteľ 7. československej divízie.

324 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

59/ SITUAČNÁ SPRÁVA O POMEROCH NA HRANICIACH S POĽSKOM

3. marec 1919

VRCH. VEL. C. S. VOJSK NA SLOVENSKU
3/3[325] 11. 30 odp.

MIN. NAR. OBR.	PRAHA	1.
MIN SROBAR[326]	PRESPURK[327]	2.
ZEM. VOJ. VEL.	KOSICE	3.
VEL. I. BRIG.	PRESOV	4.
VEL III. BRIG.	NITRA	5.
VEL. II. BRIG	ZILINA	6.

Dne 3. brezna cis. 1318 op. stop

I. Brigada: V okoli u Fricky[328] (felseefrische) a Petrova[329] (Vegpetri) Polaci stale cini vpady na nase uzemi za loupezi. Vcera 2 brezna, hlidka 30 vojaku polskych, jez vnikla do Petrova, byla odrazena nasi silnou hlidkou a pronasledovana az na polske uzemi u Musiny, kde zajala polskeho dustojnika jenz byl na dovolene a dva cetniky. Jak dustojnik tak i cetnici tvrdi, ze muzstvo pravidelneho vojska polskeho je nasakle bolsevismem a za prepadeni ze prepadaji nase uzemi jen za ucelem loupeze. Zada se ma-li dustojnik a cetnici byti vydani polske vlade ci zadrzeni.

II. Brigada: Situace nezměněna.
III Brigada: V okoli Zvardonu[330] polske hlidky v sile 40 az 50 muzu prekrocili nase hranice loupice a requirujice obyvatelstvu potraviny. Byla vyslana ceta, aby zahnala polske hlidky a doslo ke srazkam, v nichz jeden nas vojak byl zranen. Nepritel mnel jiste ztraty, nemohly vsak byti zjisteny, pretoze nase ceta nasledkem polskych posil byla nucena

325 Rok 1919.

326 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

327 Bratislava.

328 Frička.

329 Petrová.

330 Obec Zwardoń na území dnešného Poľska.

ustoupiti. Nekteri muzi cety tvrdi vsak, ze videli padnout nekolik polaku u Kahlenbergu[331] a Omajor[332]. Stop. U VELIKEHO LIPNIKA[333] polska hlidka napadla nasi straz, byla vsak odrazena. Dle povesti mezi obyvatelstvem v TRSTENE[334] zda se, ze Polaci chteji obsadit DRAVOV a proto sesilili posadku CERNEHO DUNAJCE[335] o 400 muzu a o 12 strojnich pusek a posadku v CHOCHOLOVE[336] o 100 muzu. Z nasi strany byla sesilena posadka v CACE[337] kamz byla poslana setnina z TRSTENE a jedna setnina IV brigady stop.

IV Brigada: Premistuje se prave stop
6 divise: nic noveho stop
7 divise: Situace ve trech podusecich nezmenena. Ztraty 1 mrtvy nahodnym nestestim.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 10

331 Lysá nad Dunajcom (dnes časť Spišskej Starej Vsi).
332 Majere.
333 Veľký Lipník.
334 Trstená.
335 Obec Czarny Dunajec na území dnešného Poľska.
336 Obec Chochołów na území dnešného Poľska.
337 Čadca.

60/ DISLOKÁCIA PODRIADENÝCH ÚTVAROV 6. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE

6. marec 1919

VELITELSTVI 6 DIVISE C. S.
Urad valecnych operaci.

Rozlozeni
Podrizenych oddilu 6 divise C. S. ze dne 6 brezna 1919

Podusek A

I. / 32 Regg. (vyjimaje 1. rotu v Tiszolci[338]) ..... Rimavska Sobota

II. / 32 Regg. :

velitelstvi – 8 rota ..... Roznava
5 rota ..... Nagy Röcze[339]
6 rota ..... Nagy Veszvera[340]
7 rota ..... Tornalja[341]
Salmerie[342] ..... Varalje

III. / 32 Regg. :

velitelstvi – 12 rota (3 sekce) .. Torna[343]
9 rota a 1 sekce - zakopnici .... Perkupa[344]
11 rota ..... Almas
10 –„- ..... Sepsi[345]
xxxxxx[346] ..... xxxxxxxx[347]

338 Tisovec.
339 Revúca.
340 Gemerská Poloma.
341 Tornaľa.
342 Salmeria – trén.
343 Turňa nad Bodvou.
344 Obec Perkupa na území Maďarska.
345 Moldava nad Bodvou.
346 V texte prečiarknuté.
347 V texte prečiarknuté.

2. batterie pol. delostrel. ..... Varalja
Velitelstvi pluku ..... Roznava
Sanita ..... Rimavska Sobota
Sussistance ..... Rimavska Sobota
telegrafni ceta ..... Rimavska Sobota

Podusek B

Velitelstvi pluku 35 ..... Barcza[348]
II/35 pluku:

velitelstvi ..... Trebisovce
dve roty strel. bez 1 cety ..... Trebisovce
8 rota kulometna ..... Trebisovce
jedna ceta ..... Nagymihaly[349]
jedna rota ..... Lasztocz[350]

III./35 pluku:
velitelstvi)

2 cety 10 roty .....) Barcza
12 kulometna (3 cety) .....)
2 cety 10 roty ..... Hermadszadany
zakopnici ..... Tornyos Nemeti[351]
9 rota strel. – 1 sekce kulometu ... Hidasnemeti[352]
1 ceta 9 roty ..... Perény[353]
Telegrafni ceta ..... Barcza

Podusek C

Velitelstvi pluku .....)
II. prapor bez 1 cety 6te roty .....)
III prapor .....)
jedna batterie .....) ... Uzhorod[354]
sanitá .....)
sussistance.....)

348 Dnes časť Košíc (Barca).
349 Michalovce.
350 Lastovce.
351 Obec Tornyosnémeti na území dnešného Maďarska.
352 Obec Hidasnémeti na území dnešného Maďarska.
353 Perín-Chym.
354 Obec Užhorod na území dnešnej Ukrajiny.

telegrafisti .....)
svadrona Napravil .....)

Velitelstvi I/31 pluku.....)
2. rota.....) ... Perecsenyi[355]
dve sekce 4. roty .....)
salmerie 1/31. pluku .....)

1. rota – 1 sekce 4. roty ..... Nagy Berezna[356]
zakopnici – vrhaci plamene ..... Uzok[357]
jedna ceta 6 roty ..... Szobranc[358]
3. rota: 2 cety ..... Bezö[359]
1 ceta ..... Soslak[360]
1 ceta ..... Revhely[361]
jedna sekce 4. roty ..... Kisberezna[362]

Zaloha divisijni:

Skupina divisijnich kulometu ..... Kosice
6 pluk delostrelecky (velitelstvi) ..... –„-
6 svadrona jizdy ..... –„-
rota zakopnicka ..... Barcza
tri baterie pol. delosrel ..... Barcza
stanice rediotelegrafie ..... Kosice
1 letecka setnina ..... Barcza
pancerovy vlak (xxxxx) ..... Kosice
zasobovaci oddil ..... Kosice
sanitny –„- ..... Kosice
6 x xx autosekce ..... Kosice
6 bis -„- ..... Barcza

355 Obec Perecsin na území dnešnej Ukrajiny.
356 Obec Velykyj Bereznyj na území dnešnej Ukrajiny.
357 Obec Užok na území dnešnej Ukrajiny.
358 Sobrance.
359 Bežovce.
360 Obec Siľ na území dnešnej Ukrajiny.
361 Obec Zabrid‘ na území dnešnej Ukrajiny.
362 Obec Malyj Bereznyj na území dnešnej Ukrajiny.

III/III prapor (strel. 12):

velitelstvi – rota kulometu..... Nagy Szalancz[363]
jedna rota strel. ..... Aba Ujvar[364]
jedna rota strel. ..... Fùzer[365]

Velitelství divise a hlavni stan ..... Kosice
Velitelstvi pechoty divisijni ..... Kosice
Mimo vlastni oblast

I/35 pluku:

Velitelstvi a dve roty ..... Zvolen) vydán rozkaz ku vrácení
Jedna rota stral a 4 kulometna .... Lucenec) k divisi[366]

11/35 pluku ..... Praha
3í batterie ..... Slezsko[367]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 10

363 Slanec.
364 Obec Abaújvár na území dnešného Maďarska.
365 Obec Füzér na území dnešného Maďarska.
366 Dopísané perom.
367 Dopísané perom.

61/ SPRÁVA O SITUÁCII V BANSKEJ ŠTIAVNICI A PRELOŽENÍ ROTY 35. PLUKU ZO ZVOLENA DO BANSKEJ ŠTIAVNICE

6. marec 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU.

CIS 1391 OP. Bratislava, dne 6. brezna 1919

MINISTERSTVO NARODNI OBRANY.

PRAHA.

Predklada se k vedomi zprava velitele I. praporu 35. pluku o prelozeni jedne roty ze Zvolene do Stavnice[368]:

„Vrchnimu velitelstvi c. s. vojsk na Slovensku v Kromerizi[369].

K rozkazu danem na nadrazi ve Zvoleni vrchnim velitelem ceskoslovenskych vojsk na Slovensku p. generalem Piccione[370], aby velitel I. praporu 35. pluku C. S. oduvodnil, proc poslal 1 rotu ze zvolene do B. Stiavnice, mam cest podati tuto zpravu:

Dne 19. unora 1919 byly mi sdeleny mistnim velitelem ve Zvoleni tyto depese:

I.) Hlaseni od mistniho velitelstvi v B. Stiavnici na mistni velitelstvi ve Zvoleni.

„Vsechne urednictvo a robotnictvo zastavilo praci. Ve Stavnici 1 setnina o 100 muzich za poradek ruciti nemuze. Pocet stavkujicich kol 2000. Zadame posilu.“

II.) Fonogram od III. brigady v Popradu.

„Do B. Stavnice pribudne 1 setnina 21 pluku z Trnavy. Zatim vyslete 1 rotu legionarskeho pluku 35. C. S. sykora, setnik.“

Pro rozhodnuti odeslati do B. Stavnice 1 rotu byl jsem veden touto uvahou:

1.) Ze jsem pokladal skutecne situaci v B. Stavnici za kritickou z duvodu, ze velitelstvi III. brigady v popradu se rozhodlo, poslati tam pomoc v sile jeden setniny.

2.) Ze jsem pokladal za svou povinnost poskytnouti vojenskou pomoc v pripadech nutnych pro blizske okoli Zvolenske.

3.) Ze rota mela byti odeslana do B. Stavnice pouze na nekolik dni, az by prisla setnina, o niz se zminuje fonogram III. brigady v popradu.

368 Banská Štiavnica.

369 Obec Kroměříž na území dnešnej Českej republiky.

370 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

4.) Ze tato rota mohla v krátké dobe opet stihnouti do Zvolena (ze Zvolene do Stavnice asi 30 km, spojeni po zeleznici) a odejiti v kratke dobe na misto druheho urceni, jak se take stalo.

5.) ze mi nebyl presne znam vztah mezi III. brigadou v Popradu a mezi nasim vyssim velitelstvim t. j., zda velitelstvi III. brigady nejednalo v dohode s nasim vyssim velitelstvim, ke kteremu vyjasneni tohto pomeru bylo treba delsi doby, kdy odeslani pomoci ukazalo se jiz [.....]

Zvolen, 23. unora 1919.

Velitel praporu, rotmistr
Hnevkovsky m. p.

Z rozkazu :
Nacelnik hlavniho stanu
(plukovnik Gleyeses)

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 10

62/ SPRÁVA GENERÁLA PICCIONEHO O BOJOCH NA IPLI PREBIEHAJÚCICH V JANUÁRI A FEBRUÁRI 1919

9. marec 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU.

C 1503 op.[371] Bratislava, dne 9. brezna 1919.

PREDMET: Relace o operacich na Ipelu.

MINISTERSTVU NARODNI OBRANY

PRAHA

Zdejsimu velitelstvi dosli nyni dokumenty tykajici se vysetrovani narizeneho za ucelem stanovene zodpovednosti za udalosti poslednich dnu ledna a prvnich dnu unora na useku frontovem Ipoly Sag[372] – Balassa Gyarmat[373] (vych. od Lucence) – kde byly rozlozeny I. a II. propor 34. pluku. Tyto udalosti, jak jest znamo tamnimu ministerstvu, zpusobily nucene vyklizeni leveho brehu Ipoly[374], ztratu mnohych vojinu a cetnych zajatcu, jakoz i valecneho materialu.

Drive vsak nez podan tamnimu ministerstvu zpravu, jak se udalosti sbehly, citim povinnost poukazati na jednu z pricin, snad hlavnich, utrpene porazky, kterezto muse byti v tomto hledana: Madari, jiste drive nez zpraveni o usnesenich mezispojenecke rady v Parizi, ktera narizovala stazeni nasich oddilu z leveho brehu Ipoly (jejich utok provedeny nepredvidane v noci na 29. to dokazuje) a jisti, ze jednaji v mezich svych prav, chteli vypocitane ziskati moralniho vitezstvi, aby posilili svou uctu u obyvatelstva, a napadli cetnymi silami posadky rozlozene na bitevi care. Velitele posadek nevedeli ale niceho o vyse zminenych rozhodnutich, pochybovali o pravdivosti toho, co tvrdili madarsti parlamentari a nemohuce pro kratkost casu jim povoleneho zadati o vysvetleni, ktere ostatne nikdo by jim nemohl podati, jezto i ja teprve vecer dne 30 osobne a z ust poslance Kloface[375] dovedel jsem se o rozhodnutich, neznali a nemohli celiti situaci, kterou si Madari vedome vytvorili.

371 Dopísané perom.

372 Šahy.

373 Balážske Ďarmoty.

374 Rieka Ipeľ.

375 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

Ackoliv tehoz vecera, dne 30 odesla jsem telegraficky rozkaz k ustupu, rozkaz tento mohl dojiti k nejisolovanejsim posadkam teprve dne 31 ledna a neb 1 unora, kdy totiz bylo jiz provedeno nucene vyklizeni. Jest tudiz zrejme, ze kdyby sprava o rozhodnuti [....] nych v Parizi, byla dosla v cas, mohlo by se bylo provesti vyklizeni s vyvarovanim naporu nepritele a tim vzeskych strat.

Vyvoj udalosti:

Za svitani dne 29. ledna, madarske hloucky, nepresneho poctu a podporovany kulomety, prepadly zeleznicni trat mezi Dregely – Palank a Balassa Gyarmat nekolikrate, a na ruznych mistech. Kolem 12 hod. 30´ velitelstvi 7. divise dostalo od kapitana Krechta zpravu o utoku na Dregely Palank[376]. Tyz velitel oznamil dale, ze nema zpravy o situaci druhych posadek, ale ze Balassa Gyarmat byla silne napadena a ze je zapotrebi posil. Divise ucinila opatreni tim, ze rozkazala, aby pancerovy vlak, ktery nalezal se na stanici Parkany[377], odejel do Ypel Siahy[378] k disposici kapitana, Krechta, a ze vyzvala tohto, aby stahl posadky na pravy breh Ypoly jez v tech mistech, ve kterych madarsky utok byl proveden s velikymi silami „ priloha c. 1). Protiutok na stanici Dregely Palank, o ktery tehoz rana se pokusila cast druhe roty 34. pluku, vyslana tam jak posila kapitanem Krechtem, se shroutil pod ohnem Madaru, kteri pevne drzeli recene misto, branivse je silnou strelbou kulometu.

Ani pancerovy vlak nemohl prispeti ucinne svym ohnem, jezto zapadne od Dregely, byla Madary prerusena zeleznicni trat. Velitel vlaku se omezil na ostrelovani posic strojnich pusek jizne od stanice, a po kratke strelbe vratil se k Ypel Siahy, aby usel nebezpeci byti zajatu, v pripade, ze by trat byla prerusena i jinde.

Zatim Balessa Gyarmat byla silne napadena a cela straz, skladajici se ze zakopnickeho oddilu a 1 cety kulometu, sevrena v kasarnech, byla v kriticke situaci. Aby byl zlomen napor proti Balassa gyarmat, bylo poslano z Lucence as 50 muzu na posilu recene posadky, jejiz situace skutecne nebyla znama, jezto mesto bylo odriznuto od veskereho spojeni. Skoro ve vsech napadenych mistech civilni obyvatelstvo stranilo Madarum.

30. ledna: aby byla zvisena vykonnost oddilu v napadenem pasmu, poslala divise z Bratislavi do Ypel Siahy velitelstvi I skupiny 7. pl. delostr. S I bat. a z Novych Zamku 2 cety kulometu 39. pluku.

Z rana prijel madarsky pancerovy vlak Balassa Gyarmat, a podarilo se mu, ostrelovanim casti zeleznice Ypolskeho udoli, znemozniti pribliseni se posil doslych z Lucence, ktere ustoupily aniz by zasahly v boj.

K soumraku dostavili se na velitelstvi poduseku v Lucenci madarsti spravne autiorisovani parlamentari, zadajice o slozeni nasich posadek na levy breh Ipoly. Zadali okamzitou odpoved a navrhli preruseni nepratelstvi na poledne 1. unora.

376 Obec Drégelypalánk na území dnešného Maďarska.

377 Štúrovo.

378 Šahy.

Velitelstvi divise zpravene o tom, oznamilo mi zadost madarskych parlamentaru, a ja, dozvedev se prave od ministra Kloface, ktery toho dne meskal v Kromerizi, po[379] rozhodnutich ucinenych v Parizi, dal jsem ihned odpovedeti, ze oddily mohou se stahnouti na pravy breh Ipoly, jestlize posadka Balassa Gyarmatu, jez toho dne byla zajata, bude propustena se zbranemi a materialem. Na to velitelstvi divise rozkazalo veliteli poduseku v Lucenci, aby odeslal nase parlamentare na Madarske velitelstvi ve Fulleku, aby sdelil me podminky.

31. leden: zatim co nasi parlamentari byli ve Fulleku[380] madari utocili na fronte II. praporu 34. pluku. 7. rota napadena v Rapu[381] vetsimi silami, ustoupila v poradku napravy breh Ipoly, udrzevsi most a zamezivsi Madarum prechod na pravy breh. Vsak dve cety 5. roty, rozlozene v Litke[382] a Tarnoczu[383] napadene hloucky Madaru a ozbrojenymi civilisty, byly z velke casti po zurivem boji zajaty. Jedine 10 muzum podarilo se uprchnouti.

Posadky v Szakalu a Ludany, tez napadnute vetsimi silami, kdyz stahovali se na pravy breh Ipoly, ve vysi Torincsu, byli obejity v zadu od madarskych hloucku, prekrocivsi v jinem miste demarkacni caru, a byly vsichni zajati.

Ohledne chovanise techto dvou posadek, ponevadz nezdalo se jasne, jak mohly byti zajati bez veskerych ztrat na mrtvych neb ranenych bylo ucineno vysetrovani, provedene kap. Chlupacem, velitelem II. praporu (priloha cis. 2.). Z neho vysvita, ze porucik Mikulcak, velitel roty, ktera dala dve zminene posadky (5. rota), take on sam zajaty, z nedostatku energie a pak ze za ustupu neucinil nutna zajistovaci opatreni, jest castecne zodpoveden, ze byly zajaty ony posadky.

Prijav spravne usudky kapitana Chlupace a dobrovzdani velitele 7. divise, odejmul jsem poruciku Mikulcakovi velitelstvi roty a udelil jsem mu disciplinarni trest 30 dnu pevnosti a premozil jsem jej k 32. pluku.

Posadka v Posteny byla tez napadena, Madary, ale ac tisneni velkou pocetni presilou, ustoupili bojujice. Obklopeni nechteli se vzdati a svou agresivnosti vynutili si na Madarech, ze se mohli stahnouti se zbranemi a materialem. Sila posadky obnasela 3 cety strelecke a 1 ceta kulom.

Tehoz dne k veceru Madari obsadili bez boje zeleznicni stanici Ipol Siahy, jez byla vyklizena nasemi strazemi z rozkazu kapitana Krechta, ktery obdrzel zpravu, ze nepritel pripravoval si napadnouti s presilou, podporovan kulomety a delostrelectvem.

V 8. hod. vecer vratili se z Fulleku nasi parlamentari s textem konvence ujednane s madarskymi urady (priloha c. 3.). jakmile mi byl oznamen text konvence, vyzval jsem velitelstvi divise, by sdelilo madarskym uradum, ze zustavaji prijaty podminky pod cisly 1, 2,

379 Písmeno v texte prečiarknuté.

380 Fiľakovo.

381 Rapovce.

382 Obec Litke na území dnešného Maďarska.

383 Obec Ipolytarnóc na území dnešného Maďarska.

3, 4, 6: pokud se vsak tyce 5 bodu, vseobecne direktivy medzispojenecke rady nepripousti nepratelstvi behem doby vyjednavani.

1. unora: Konvece byla s Madary vyjednana na zaklade zadanych zmen.

2. unora: Odpoledne byli napadeny s uspechem posadky v Nagy Csalomia a Kovar od madarskych hlidek, zatim co od stanice Ipel Siahy byl ohlasen prichod vlaku s pechotou a delostrelectvem.

Jezto tato udalost byla v rozporu s tim, co ujednano bylo 31. ledna, byl dan rozkaz kap. Krechtovi, aby vyslal nase parlamentare nepratelskych linii by protestovali proti takovemu agressivnimu chovani, proti poruseni demarkacni cary a aby vynutili vaznost podepsane konvence. Madarsti dustojnici odvetili, ze utoky na Nagy Csalomia[384] a Kovar[385] nebyly jimi narizeny a ze jiste byly provedeny nepravidelnymi bandami neb malymi neukaznenymi oddily, ktere ani dustojnikum se nepodarilo drzeti na uzde. Situace byla ihned obnovena a na kratky cas byl pomerny klid, nehledne k poburujicim hlasum o poruseni primeri, o silnych utocich na celem frontu Ipoly, o vnitrnich bourich atd atd, jez kolovaly mezi muzstvem a obyvatelstvem.

5. unora: Kapitan K r e ch t, na ktereho silne pusobili ony zpravy uplne jej demoralisujice z vlastniho podnetu a bez uvedomneni vyssich velitelstvi a svych podrizenych, odebral se Ipolu Szakalas[386], opustiv velitelstvi praporu.

Ackoliv tento cin byl Krechtem vysvetlovan tvrzenim, ze sel do Ipoly Szakallas, aby mohl obdrzeti telefonicke spojeni s vyssimi velitelstvimi, prece jen povazoval jsme za vhodne nariditi vysetrovani, zejmene proc se kapitan Krecht nevratil do 8ho do Ipel Siahy.

Kapitan Krecht byl vyzvan, aby napsal relaci o svem pocinani. Priklada se jeji opis (priloha c. 4) jezto byla psana v Italstine.

Zasila se tez opis hlaseni kapitana H A M P L A , od velitelství 7. divise (priloha c. 5), ktery mal prilezitost videti cinost kapitana Krechta, jezti tech dnu byl s nim ve styku. Z veskereho vysetrovani a zejmena z vyslovnych prohlaseni kapitana Hampla vysvita, ze nahly a nevysvetlitelny odchod kapitana Krechta mel veliky vliv na demoralisaci podrizeneho mu muzstva, jmenovite proto, ze poburujici hlasy rozsirovaly jako jisty utok Madaru na celem frontu Ipoly ve dnech 6 a7.

Dale, ze tvrdil v pritomnosti muzstva, ze „prapor bude obetovan, jezto divise nechce poslati posil“ (priloha 5) a ze nechal proniknouti, ze mne strach o svou osobu, takze naridil, aby jeho pokoj byl hlidan strazi (priloha c. 6); tyto ciny spojene s opustenim praporu tvori hlavni a nejtezsi obzalobu.

Pro cin nenalezena se nijakeho ospravedlneni a je povahy zlocinu. „ Opusteni mista ze zbabelosti“; a jako takovy mel by byt kapiatan Krecht postaven pred soud. Pres to vsak, kdyz ma se na pamati zvlastni situce, v niz nalezal se prapor, zvlastni uvahy prostredi a kdyz se uvazuje, ze kapitan Krecht dlouhym casem starosti a bdenim byl nervosne a fisicky

384 Veľká Čalomija.

385 Koláre.

386 Ipeľský Sokolec.

vycerpan, a prijav v te veci navrh velitele 7. divise, naridil jsem, aby zmineny dustojnik byl definitivne zbaven veleni praporu, aby byl prelozen jako velitel roty k 32 pluku a aby byl potrestan 3. mes. pevnosti.

6. unora: Posadka v Miksi[387] (2. prapor 34. pluku) byla nenadale napadena madarskymi trupmi, ktere zabily 1 vojina a zajali 1 kulmet.

Protestuje se znova u madarskych uradu proti poruseni se strany jejich muzstva.

Zatim je vyslana z Bratislavy II. rota divisijnich kulometu, aby ulehcila muzstvu praporu kapitana Krechta, ktere bylo nasledkem utrpenych ztrat prilis deprimovano, a aby povznesla jeho ducha. Jezto potom byly uvolneny prichodem muzstva nar. obrany dalsi dve roty kulometne, tez ubytovane v Bratislavi, byly poslany do Ipel Siahy k dispozici velitele tamniho poduseku.

Aby konecne byla definovana otazka demarkacni cary, vymeny zajatcu a uzivani zeleznice v udoli Ipoly, podle mych intenci, byli vyslani jako parlamentari major Shuero a kapitan Dokoupil od velitelstvi 7. divise, kteri pri schuzce v Lucenci dne 11. unora se zastupci madarskymi stanovili protokol konvenci, obsazenych v priloze c. 6.

Ztraty utrpene nasimi oddily v bojich od 29. ledna do 6. unora ukazuje priloha c. 7.

UVAHY:

K vysvetleni ustupu nasich oddilu pred nepratelskym tlakem na pravy breh Ipoly jest zapotrebi vytknouti, ze nepatrny pocet nasich sil roztrousenych po malych skupinach podel zeleznice udoli Ipoly, a zivly ruzne povahy, jez pomohly rusiti pravidelny vyvoj vojenske akce (vymena parlamantaru, poburujici zpravy dodavane obyvatelstvu, vliv novin, ktere poukazovali na ustup na pravy breh Ipoly z rozkazu mezispojencke rady v Parizi, nejiste a casto nepratelske chovani obyvatelstva, nedostatek telefonickeho spojeni), zpusobily, ze akce oddilu byla rozkouskovana v castecne a nesouvisle akce. Vojenske chovani sucastnenych oddilu bylo vseobecna uspokojive, muzstvo vykonalo svou povinnost, odporujic mnoha silam mnohem vetsim. Zejmena I. prapor provedl akci hodnou pochvalneho uznani v kazdem ohledu.

Dustojnici I. praporu povsechne ukazuji se technicky nedostatecnymi, lechce uverili nejprehnanejsim zpravam. Vyjimecne prilis starostlivi moznosti vzpoury se strany obyvatelstva, nestarali se ale na opak, aby ucinili veskera zajistujici opatreni; prehaneli vyznam utrpenych ztrat a meli spatny vliv na ducha muzstva.

Jeneral, vrchni velitel cs, vojsk na Slovensku

(F. Piccione[388])

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 235

387 Mikušovce.

388 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

63/ SPRÁVA O POĽSKOM PREPADE V OBLASTI SKALITÉHO

10. marec 1919

Zemské velitelství četnictva pro Slovensko.
Oddělení: Žilina čís. 4
Četnická stanice: Skalité čís. ./.

Čís. j. 136 Opis !

Slúžnovský úřad na Čaci[389]

Hlásím, že dne 9. t. m. kolem 5 hod. odpoledne část polského vojska ve Zwardonu[390] ubytovaného v síle asi 1 setniny překročila slovenské hranice a zahájila bez jakékoliv příčiny palbu z pušek proti naší zde službu konající hlídce III. setniny 28. pěšího pluku, ve Skalitém ubytované.

Polské vojsko obsadilo vrch rozkládající se asi 300 m od hranic na území Slovenska a zahájilo střelbu proti naší při silnici skalitské službu konající hlídce, ve vzdálenosti asi 1.600 m.

Naše napadená hlídka vyčkavši sesílení přispěchavší zálohy, zahájila odvetnou palbu v sebeobraně proti Polákům. Tato srážka trvala asi 1 ½ hodiny, ztráty či zranění na straně naší žádné, u Poláků neznámo.

V noci pak kolem 11 hod. byla opět naše polní stráž, stojící asi 3.000 m od hranic polských, v síle 8 mužů přepadena polským vojskem v síle asi 30 – 50 vojáků, však obratností této hlídky útok Poláků překažen a odražen. Ztráty či zranění na straně naší žádné, u Poláků neznámo.

Tato provokace polská jest zdejším obyvatelstvem rozhorčeně odsuzována, poněvadž polské vojsko, překročivší hranice slovenské, bez vší příčiny střílelo ve směru do údolí skalitského, kde mnoho obyvatelstva usazeno jest a jest jen šťastné náhodě co děkovat, že žádná civilní ososba na svém těle či statku škody neutrpěla.

Dále hlásím, že síla zdejší III. setniny 28. střeleckého pluku v síle 120 mužů útokům a přepadům polským dlouho asi neodolá, pněvadž Polácí vesmés pěkné postavení na vrchách při hranici, však na území slovenském, mají, tudíž údolí skalitské, černečské a ostadnické vrestovské ovládají a odtud výpady na naše hlídky a s tím i prohlídky soukromých usadlostí skalitských občanů provádí.

389 Dnes Čadca.

390 Obec Zwardoń na území dnešného Poľska.

Krejčí v. r.
místostrážmistr

10./3. 1919
1623[391]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

391 Dopísané perom.

64/ INFORMÁCIA GENERÁLA PICCIONEHO O OBSADENÍ ÚZEMIA V OKOLÍ DEMARKAČNEJ ČIARY

16. marec 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSKA NA SLOVENSKU.

Cis. 1627op. Bratislava, dne 16. brezna 1919.
PREDMET: Obsazeni uzemi na jih od cary demarkacni.

PRILOHA: 1.

VOJENSKE SPOLNOMOCNENCI CESKOSLOVENSKE REPUBLIKY
v
BUDAPESTI

Prosime, aby v odpoved na ohrazeni madarske, zaslane tomuto velitelstvi dne 9./3. tamnim uradem, bylo sdeleno nasledujici:

Vojska ceskoslovenska podlehajici tomuto velitelstvi nepodnikla proti umluve zadnych obsazeni jizne od cary demarkacni.

Naopak:

a) Casti mesta Uzhorodu[392] na leve strane reky Ungu[393] jsou obsazeny vojsky C. S., jezto v temz smyslu byla ujednana umluva dne 28. unora t. r. tamtez mezi veliteli C. S. i uherskymi, prislusnych useku, jak vysvita z prilohy.

b) Uzemi Lasztoce[394] a Hidas nemeti[395] obsazeny byly vojsky C. S. jezto zahrnuto bylo do uzemi C. S. severne od cary demarkacni, pevne stanovene vrchnim velitelstvim dohody a oznamene tomuto velitelstvi M. N. O. pod cis. 7453 op. ze dne 23. prosince 1918. jez udava:

„Cara demarkacni stanovena vrchnim velitelstvim vojsk dohodovych vychazi z mesta Bratislavi podel Dunaje az k jeho stoku s Ipelem pokracuje po Ipelu az ku mestu Ozdany[396] – odtud pres Rimavska Sobota – Tornajla[397] – Perkopa[398] – Buzita[399] –

392 Mesto Užhorod na území dnešnej Ukrajiny.
393 Rieka Uh.
394 Lastovce.
395 Obec Hidasnémety na území dnešného Maďarska.
396 Ožďany.
397 Tornaľa.
398 Obec Perkupa na území dnešného Maďarska.
399 Buzica.

– Hidas Nemety – Lastocz. /: vsechna jmenovana mesta pojata do uzemi obsazeneho :/ - odtud az ke vtoku Ungu do Laborcze – dale dle toku Ungu az na Karpaty.

c) Mesto batka není obsazeno vojsky c. S., nybrz vojsky madarskymi, jezto u prilezitosti obhlidky cary demarkacni porucikem vojenske Misse dohodove v Budapesti Genevrierem, velitel poduseku Rimavske Soboty upozornil dne 3. brezna zmeneneho porucika, ze bude – li misto Batka[400] obsazeno vosjky madarskymi, bude pro nas preruseno spojenim s Tornalja, nacez porucik Genevrier ujistil, ze upozorni na to podplukovnika Vixe[401].

S uvedeneho vysvita, ze ohrazeni madarske je uplne bezpodstatne.

Jeneral
VRCHNI VELITEL C. S. VOJSK NA SLOVENSKU
(f. L. Piccione[402])

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

400 Bátka.

401 Vix, Ferdinand (26. 10. 1876, Sand – 21. 3. 1941, Neuilly-sur-Seine) – generálmajor, 1918 – 1919 stál na čele vojenskej komisie spojeneckých mocností v Budapešti, známy je tzv. Vixovou nótou, ktorou požadoval stiahnutie maďarských vojsk zo Slovenska a určoval demarkačnú čiaru.

402 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

65/ NARIADENIE NA ROZDELENIE SLOVENSKA NA VÝCHODNÝ A ZÁPADNÝ OBVOD ZA ÚČELOM UĽAHČENIA VEDENIA VOJENSKÝCH OPERÁCIÍ

20. marec 1919

Ministerstvo Národní Obrany. V Praze, dne 20. března 1919.
Presidium.
Čj. 9000/op.

Vrchnímu velitelství čs. vojsk na Slovensku
v Bratislavi.

Za účelem úpravy vedení na Slovensku na základě nových poměrů a za účelem ulehčení pozdějších operací pro obsazení nových hranic nařizuje se:
1/ Slovensko rozděluje se dnem 25. března na dva obvody: obvod východní a obvod západní, které rozděleny budou touto linii: západní a jižní hranice saryšské stolice až ke Kotě 943 „menší vrch“ odsud rovnou čarou přes Jozsefvölgy[403], Csermernye[404] /obě vesnice patří západnímu obvodu/ pak dále podle řek Topoly, Ondavy a Bodrogu až k novým hranicím republiky.

Velitelé obvodů budu podřízeni přímo ministru národní obrany, kterému budou zasílati všechny hlášení a žádosti.
2/ Západní obvod bude podřízen generálu Piccione[405], kterému bude k dispozici:
6. divise
7. divise
IV. brigáda
II. brigáda
Velitelství obvodu v Bratislavě

Obvod východní bude podřízen generálu H e n n o c q u e[406], kterému bude k dispozici:

403 Juskova Voľa.

404 Čemerné (dnes súčasť obce Vranov nad Topľou).

405 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

406 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

V. brigáda
VI. brigáda, tvoříci novou 3. divise /shromažďování oddílů této divise v okolí Košic počne 23. III. dle zvláštních rozkazů/.
I. brigáda

Velitelství obvodu zatím v Košici, později v Csapu[407].

3/ Etapní službu na celém Slovensku bude vykonávati nynější zemské velitelství v Košici /generál Schöbel[408]/, které bude podřízeno opět přímo ministerstvu národní obrany. Nynější etapní oddělení přesídlí do 25. t. m. do Košic a sloučí se se zemským velitelstvím. Všechny žádosti velitelství záp. i východ. Obvodu ohledně materielního zaopatření, buďtež podávány zemskému velitelství v Košici, které pokud prostředky jeho tomu dovolí žádostem vyhoví, pokud nebude mu možno vyhověti, vyžádá si dalších opatření u ministerstva národní obrany.
4/ V úseku východně řeky Topoly a Ondavy nyní se nalézající oddíly 6. divise, buďtež neprodleně vystřídány oddíly I. brigády. Vystřídáne oddíly 6. divise, buďtež soustředěny ve zbývající části této divise a připraveny k dalšímu postupu divise směrem k jihu až k novým hranicím, jakmile rozkaz k tomuto postupu bude ministerstvem národní obrany vydán. Rozkaz k vystřídáni a soustředění oddílů 6. divise východně řeky Ondavy vydá ještě generál Piccione.
5/ Generál Piccione nařídí mimo to neprodleně, aby prostor, obsazený dosud III. brigádou, byl obsazen oddíly IV. brigády, po případě též oddíly II. brigády a 6. divise. Tím uvolněna III. brigáda, budiž nejdéle do 1. dibna soustředěna v okolí Prešova, kde bude tvořiti zálohu, podřízenou počínaje dnem 1. dubna přímo ministerstvu národní obrany/ v záležitostech etapních zem. Velitelství v Košici/. Nové rozložení 6. divise, II. brigády a Iv. brigády nechť oznámí velitel západního obvodu ~~velitel~~[409] ministru národní obrany. Tomuto ministerstvu budiž též hlášeno skončené shromáždení III. brigády v okolí Prešova. Velitel III. brigády nechť postará se o spolehlivé spojení se zemským velitelstvím v Košici, kam mu bude min. nár. obrany zasílati rozkazy. Zřízení tohto spojení, nechť hláší velitel III. brigády min. n. o.
6/ Rozkaz po postup západní skupiny směrem k jihu a rozkaz ohledně úlohy velitele východní skupiny bude vydán později.
7/ tento rozkaz zasílá se: generálu Piccione, gen. Hennocque, zems. velitelství v Košici, etapnímu odd. v Bratislavě, veliteli III. brigády.

407 Obec Čop na území dnešnej Ukrajiny.

408 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

409 V texte prečiarknuté.

Minister
V. Klofáč[410]
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
AUSE Rím, f. L 3. škatuľa číslo 135

410 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

66/ DISLOKÁCIA IV. BRIGÁDY A SITUAČNÉ HLÁSENIE ZA OBDOBIE 16. – 25. MARCA 1919

25. marec 1919

VELITELSTVI IV. BRIGADY.
Op. cislo 104.

Vrchni velit. cs. vojsk ma Slovensku

Zilina, dne ~~15~~.[411] 25. brezna 1919. v Bratislavi

V priloze predkládá se:
10 denní Hláseni dle cisla op. 903 vrch. vel.
Ordre de Bataille, IV brigády
Dislokace IV brigady a vypis
Nacrt dislokace, jako priloha k vlastnimu c. op. 104.

Z rozkazu první pobočník:
[nečitateľný podpis]

Velitelstvi IV. cs. pesi brigady
Op. cislo 104.

Dislokace IV. brigady
dne 25. brezna 1919

Brigadni velitelstvi v Ziline.
Delostrelecke velitelstvi IV v Ziline,
Stabni ceta IV. v Ziline
Telegraficka ceta IV v Ziline,
Autokolna 15, v Ziline,
Zákopnická setnina IV/3 v Ziline,
Plukovni velitelstvi VII v Ziline,
Praporni velitelstvi III/VII v Ziline,
7, 8, 9, setnina a setnina kulometu III/VII v Ziline,
Bateria 3/I v Ziline,

411 V texte prepísaný dátum.

Praporni velitelstvi I/VII Tvrdosin,
2 a 3 setnina a setnina kulometů I/VII praporu v Tvrdosine,
I setnina setnina i/VII praporu v Kremnici,

Velitelstvi II/VII v Caci[412]
4. setnina a setnina kulometu Ii/VII praporu v Caci,
5. setnina II/VII praporu v Turzovce,
6 setnina II/VII praporu v Skalité,

Velitelství VIII pluku v Trencine,
velitelstvi III/VIII praporu v Trencine,
7. a 8. setnina a setnina a setnina kulometu III/VIII praporu v Trencine,
Velitelstvi I/VIII praporu v Novém Meste n/Váhom,
2. setnina a setnina kulometu I/VIII praporu Nové Mesto n/Váhem,
1. setnina I/VIII praporu v Myjave,
3. setnina I/VIII praporu v Pistanech,

Velitelstvi II/VIII praporu t. c. s celym praporem ve Vel. Topolcanech[413].

Dále se hlásí: ze od II/VIII praporu budou odeslány 2 setniny co posádky do Prievidze a Handlové.

Setniny I/VII v Tvrdosine budou teprve behem pristich dni do ruznych okrsku roztrideni.

Za spravnost
[necitatelny podpis]

Velitelstvi IV. cs. pesi brigady.
Op. cis. 104.

Desetidenní situační hlásení.

16. brezna.

Dle hlaseni VIII pluku svolali zeleznicni zrizenci dne 16. t. m. v Novych Zamcich nepovolenou tajnou schuzi do jednoho hostince, byli vsak policejnim agentem vypatrni a za asistence muzstva I/VIII pol. praporu rozehnani. Svolavatel schuze a hostinsky zatceni a policejnimu uradu predáni.

412 Čadca.
413 Topoľčany.

Tentyz pluk hlasi z Parkány[414]: Nad Párkany ukazuji se casteji letci, taktéz madarské hlídky jizne Dunaje cileji obchazeji. Jinak uplny klid.

1

7. brezna

VII pluk z Kosic hlasi, ze byl povelen k vyklizeni namesti pri cemz padlo nekolik vystrelu as oken bez vysledku. V kostele nalezeno skladiste zbrani a pozivatin. Major Vitavsky prevzal veleni I/VII praporu, setnik Dolezal II/VIII praporu.

10/VII setnina z Trstené hlási: Polaci strileji vetsim oddilem legionáru po hlidce u pekelniku a dvemi strojnimi puskami. Ztráty zádne.

18. brezna

VIII pluk hlási: koncentrování svojich oddilu do Novych Zámku. Setník Trojánek prevzal veleni III/VIII praporu. Jinak klid a situace nezmenena.

19. brezna

III/VII prapor as Tvrdosina hlasi: Polaci napadli stanici Sucha Hora v sile 20 muzu, byli odrazeni. Na polské strane tri raneni, vlastni ztráty zádne. Prapor III/VIII pribyl do Trencina.

20. brezna

½ setniny III/VIII praporu odesláno do Puchova, ½ setniny tohto samého praporu do Teplé. Mezi obyvatelstvem klid.

21. brezna

II/VIII prapor pribyl do Velkych Topolcan, kdez doslo k vystupum mezi vojskem a obyvatelstvem strany sociálne demokratické. Prapor byl v pohotovosti.

Praporni velitelstvi hlasi dále, ze nasimi urady vydané a plakatované narizeni byly obyvatelstvem strhány.

Do Puchova byla III/VIII praporem odeslana jeste jedna setnina, by zamezila predvidanym demonstracim. Tato setnina prevzala tez policejni sluzbu v Povazske Bystrici odkud se hlasi nepokoje.

22. brezna

V oblasti brigády jsou v následujících okrscich hlaseny nepokoje: Povazská Bystrice, Puchov, Luky, Stara Bystrice, Zborov u Caca Krásná. Nepokoje jsou ve spojeni s mobilisacnim narizenim podvratnymi zivly vyvolány. Do oznacenych mist vyslane asistence sjednavaji a udrzuji poradek.

Setnik Schneider Vilem pravzal veleni II/VIII praporu ve Velkych Topolcanech.

414 Štúrovo.

23. brezna

I. a II. prapor VII pluku nastoupili cestu z Kosic na sva mista urceni.

Zemske velitelstvi v Kosicich zádá, by setnina I/VII praporu prevzaly pohranicni sluzbu III/VII praporu, ponevadz se zdá, ze odchazejici dosavadni velitel setnik Klimes rozestval dustojnicki sbor, takze v tomto vypuklo vreni, jez vyvrcholilo v insultu jednoho dustojnika I/VII praporu proti plukovnimu pobocniku setniku Rebensteigrovi.

Soucasne byla ucinena závazná sdelení nekolika déle slouzicich poddustojniku, která svedci, ze u I. praporu panuji mezi dustojnictvem podvratné rejdy, jez prenáseji se jiz na muzstvo.

Plukovni velitelstvi v Kosiciach naridilo sepsani protokolu jemuz bude následovati soudní vysetrovani. By toto mohlo byti v klidu provedeno, pokládá plukovni velitelství a Zemské velitelství jez jest v zalezitosti uplne zasveceno, za nutné, aby setniky tohto praporu byly od sebe co nejvice rozdeleny a vzdaleny.

Této zádosti vyhovujic, naridilo brigadni velitelstvi vystridani III./VII praporu s I/VII praporem v Tvrdosine a detazovalo mimo toho jednu setninu tohto praporu do Kramnice.

24. brezna

Prapor II/VII pribyl v Cace.

25. brezna

Plukovni velitelstvi VII pribylo do Ziliny kam se dostavila téz jedna pochod. Setnina tohto pluku v sile 63 muzov.
I/VII prapor pribyl do Tvrdosina.
Mezi obyvatelstvem klid.

Vseobecny zdravotni stav brigády v poslední dekade uspokojivy.

Z rozkazu první pobočník
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

67/ SPRÁVA GENERÁLA BORIANIHO O UDALOSTIACH, KTORÉ SA ODOHRALI V BRATISLAVE 12. FEBRUÁRA 1919

27. marec 1919

OPIS

Velitelství 7. divise.
Hlavní stan. Nitra, 27/3. 1919.

Čís. 1715, op. Přísně důvěrné.
Předmět: Události bratislavské dne 12, února 1919,.
Odpověď na přípis č. 327 ze dne 10 března.

J. E. generálu P i c c i o n e[415]
Vrchnímu veliteli Č. S. vojsk na Slovensku

Bratislava

Na 3. hodinu odp. dne 12 února bylo povoleno ministrem Šrobárem[416] svolání táboru na náměstí v Bratislavi, za účelem vyzvání obyvatelstvo aby upustilo od všeobecné stávky.

Místní velitelství o tom nebylo nijak zpraveno.

Místní velitel, plukovník Barecca, přišel kolem 12. hod. 45. m. na poradu k ministrovi, dověděl se jen náhodou v sídle ministerstva o táboru, určeném na 3. hod. odp.

Aniž se dále omeškává, vydává ihned rozkazy k udržení veřejného pořádku.

Nařizuje:

1./ aby veškeré mužstvo posádky zůstalo v kasárnách, pohotovo k zasáhnutí, k dispozicui voj. velitelství.

2./ aby ve 2. hod. odp. 2. námořnické roty byly ve dvorech přiléhajících k městskému úřadu, ukryty zraku obecenstva.

415 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

416 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

3./ aby jedna námořnická rota odebrala se do budovy ministerstva.
4./ aby žádný oddíl, z jakékoliv příčiny, neopustil ubikaci bez rozkazu místního velitelství.

Asi ve 2. hod. odp. šíří se městem zpráva o stýrání českých vojáků zlomyslnými občany.

Plukovník Barecca chystá se vyjíti, aby zjistil osobné pravdivost těchto zpráv, když tu je slyšeti rány s pušek, vystřelené v ulicích města.

Místní velitel, v automobilu ještě s 3 českými důstojníky, opouští kolem 2.30 hod. odp. sídlo svého velitelství.

Dav uscpává ulice, zachovává však klid.

Provolává slávu Italii při spatření plukovníka Barreccy.

Na výši ulice Baroš[417] je seřazena četa námorníků, odebravší se na ono místo z vlastního popudu, chování vyhýbavého a hrozivého vůči davu, který žádá, aby sejmuty byly bodáky a mužstvo odvoláno.

Námořníci, kteří již nejsou pod vlivem svých důstojníků a z nichž někteří vměšují se mezi zástup, ohrožujíce jej bodáky, jsou plukovníkem Bareccou shromáždení a posláni zpět do kasáren.

Podobně si počíná plukovník Barecca vůči druhé ozbrojené stráži námorníků /která též samovolně vyšla a odebrala se na poštu/ ukryv ji zrakem obecenstva v přilehlých dvorech.

Asi ke 3. hod. odp. jde neustávající hlas o těžkém nepořádku a bitkách poblíž honvédských kasáren. Plukovník Barreca rychle ta ujíždí.

Vidí při ústí ulice Donaut[418] skupinu legionářů, nezařazených a shromážděných zde z vlastního popudu, se zbraněmi u líce, připraveni stříleti na dav.

Plukovník Barreca přichází v čas, aby zabránil střelbě a nařídil položení zbraní.

Za chaosu, který následoval je strašně udeřen do hlavy, ktorá ho sráží na zem v bezvědomí.

Plukovník Barreca při vykonaných vyšetřování ve městě je doprovázen kapitánem Ingrem, velitelem II. praporu 33. pl., poručíky Hollanem a Pinkem a 1 vojínem od útoč. oddílu.

Aby oddálil z ulic města oddíly, které bez jekéhokoliv rozkazu se tam shromáždily, a jednotlivé vojíny vmísené v zástupu /aby předešel zbytečným dalším konfliktem, jež se již udály se stratami na obou stranách/ využil vlivu českých důstojníků, kteří jej doprovázeli.

Potkav náhodou poručíka Miku od velitelství divisijní pěchoty nařídil mu, aby poslal zpět do ubikací některé jednotlivé vojíny, kteří se dostali do hádky s civilisty, ale dostal tuto odpověď: „Lépe je nechati stříleti.“

417 Dnešná Štúrova ulica.

418 Dnešná Dunajská ulica.

Z nejhoršího se mohou učiniti tyto úvahy:

1./ Vzdor rozkazu vydaného kolem 3. hod. odp místnímu velitelství Bratislavi, aby totiž veškeré mužstvo posádky bylo shromážděno v kasárních, pohotovo k eventuelnímu zakročení, ale jedině na rozkaz téhož místního velitelství, nacházely se v ulicích města skupiny jednotlivých vojínů, ozbrojených,a pak oddíly s vlastními důstojníky.

Věci se vyvynuly takto:

Jednotlivý vojíni nevědouce, že bratislavské obecenstvo je na 3. hod. odp. svoláno na tábor, a majíce podezření pro neobyčejné přeplnení ulic, že hodlá se připraviti jakýsi nepřátelský čin proti čsl vojskům, rozhodli se použíti zbraní. S počátů došlo k jednoduchým hádkám, potom k bitkám a použití zbraní.

Některý voják běžel zatím z vlastního popudu žádati o pmoc oddíly jež zůstaly v blízkých kasárnách a svedl ihned tyto, že vyšly, aniž by to ohlásily vlastním velitelstvím.

Oddíly dostavší se do styku se zástupem, jednaly pak dle přání důstojníků, kteří veleli, a v některých případech i proti vůli důstojníků.

A hle vysvětlení, proč bez jakéhokoliv rozkazu místního velitelství nacházely se v krátce čety seřazené u ústí ulic, a celá posádka alarmována a rozhodnuta použíti zbraní proti zástupu.

Toto vše dokazuje, že důstojníci ve službě nekonali v kasárnách žádného dozoru, a indelenci, a skoro bych řekl, svolení důstojníků, kteří se nestarali poznati pravý stav věcí, kteří se vzrušili pobuřujícími zprávami, kolujícími mezi jejich mužstve, a neuposlechli obržených výslovných rozkazů neopuští oddílů bez předchozího svolení místního velitelství. Konečně pak nepočínali si energicky a taktně, aby udrželi na uzdě vojíny prodchnuté nesprávnou ideou pomsty.

Toto chování dá se vysvětliti, jestliže se pomyslí na fanatisus jemž všeobecně byli prodchnuti důstojníci a čsl. mužstvo; jestliže se uváží, že v prostředí nepřátelském čs. /jako je město Bratislava/ každý čin, kterého se obyvatelstvo dopustilo, nabyl v očích mužstva obrovských rozměrů; jestliže se má na zřeteli nedisciplina národního /domácího/ vojska, na níž několikráte již bylo stěžováno a mezi nímž nejsou neznámy ideje bolševické a kde tudíž mnozí vojíni neradi trpí subordinaci a nejsou přesvědčováni o úctě, kterou jsou povinni svým nadřízeným.

Chování námořníků bylo odpuzující. Tito bez rozkazu, při rozkřiknutí pobuřujících zpráv o ztýrání jejich kamarádů, opustili, z části nezařazeni, kasárna; druzí se však shromáždili a vyšli seřazeni a potom byli dohoněni důstojníky; namířili do středu města; uživše svévolně zbraní stříleli jednak do vzduchu, a jedna na dav.

Také mnozí důstojníci ztratili smysl pro skutečnost a nezbytný klid. Velitel námořnického praporu kapitán Sládek utekl se k tomu nejkrajnějšímu opatření, že nechal vyjeti 2 nákladní auta se střelci a kulomety, aby rozptýlil dav; a přece věc ta nebyla ani nutná, ani logická, a on sám znal výslovné rozkazy místního velitele a opakované rady, udělené všem vojínům, aby zachovali klid a užili zbraní jen v nejnutnějším případě atd. atd.

Nelze se tudíž diviti, jestliže i vojáci ztratili klid.

Četař Zeman, velitel stráže u vrat kasáren, na první zprávy, donesené jednotlivými vojíny, vyšel s 10. námořníky, bez jekéhokoliv vyššího svolení.

2./ Také chování legionářů tohto odpoledne nebylo korektní a disciplinované. I oni skutečně vyšli ve skupinách o málo mužích, vmísili se mezi dav a dostavše se s ním do hádek a bitek, použili též svévolně zbraní proti občanům.

Nedá se vyloučiti provokace ze strany některých občanů, zločinných a zlomyslných /nejnespokojenějších s novou vládou/, aniž se dá vyloučiti, že někteří z nich byly ozbrojeni a použili zbraní, aby napadli vojíny, aneb aby se jim bránili. Tyto případy nemohou však ospravedlňovati chování mužstva a důstojníků.

Důstojníci od ozbrojených stráží /pohotovostní/ a velitelé kasáren měli zabrániti volný a svévolný východ skupinám jednotlivých vojínů a nedovoliti rozhodně východ ozbrojených oddílů podle rozkazů plukovníka Barrecy.

3./ Plukovník Barreca dne 12. odp. provedl své funkce jakožto místní velitel a velitel pluku racionelně a vážně.

Nařídil v pravém čase uzavření veškerého mužstva posádky, správně zařídil rozestavení menších oddílů v budovách blízkých táborů a vydal rozkazy výše uvedené, aby předešel neštěstí a udržel mužstvo ve své ruce. Nebyl však na neštěstí uposlechnut.

A přece se mu podařilo zakročiti v čas, že osobně potlačil činy těžší, než udály se v ulici města.

Jsa jednou již ve styku s davem, jednal vůči němu s velkým taktem, vyzvav jej několikráte aby se rozešel; oddálil zraku obyvatelstva oddíly již seřazené, shromáždil všechny vojíny rozptýlené mezi davem přiběhl hbitě ku pomoci všude tam, odkud hlášeny byly řeže.

Spíše se zdá podepsanému, že civilní úřady nejednali opatrně opomenuvše spraviti místního velitele o svolání táboru, u příležitosti kterého vojenské velitelství muselo by učiniti ochranná opatření.

Kdyby toto oznámení bylo v čas odešlo místnímu velitelství, mohlo by se snad bývalo předejíti konfliktu mezi jednotlivými vojíny a občany, kteréžto byly zakončeny smutnými událostmi.

Velitelé oddílů byli by mohli býti zpraveni a uděleny jim rady, tak že by byli potom pochopiti nutnost nedati vycházeti jednotlivým vojínům a oddílům. V tomto případě mohla býti užitečna jejich spolupráce a zamezilo by se pravděpodobně nesprávnému výkladu neobyčejného nahromadění davu v ulicích města.

4./ Kdo zranil plukovníka Bareccu?

Z různých sebraných výpovědí nepodařilo se učiniti si přesnou představu o způsobu jakým se přihodilo zranění. Aniž by se vypátral pachatel, který zasadil ránu.

Výpovědi svědků jsou příliš odporující si, nezakládají se na žádném specifickém činu, a ne všechny zdají se hodnověrné.

Vyzkoušeny ohladně všechny okolnosti, dají se odvoditi tyto úvahy:

a./ Je dosti pravděpodobné, že ten kdo zranil plukovníka Barrecu, byl voják, pomyslí-li se, že byl onen zasažen, když právě rozkazoval, aby skupina legionářů po pohotovosti stříleti na dav, sklonila zbraně.

b./ Může býti vyloučeno, že plukovník Barreca byl zasažen civilistou, jestliže se jen uváží, jaké úctě a simpatie těšil se u bratislavského obyvatelstva, tak že nechybělo, aby proti němu byly vznešeny tendenční obžaloby z „maďarskostí".

c./ Nelze připustiti, že zranění bylo způsobeno kamenem nebo kusem ledu, ježto poblíže místa činu není kamení a nebylo ledu, a ježto jak vysvítá z lékař. referátu, hrubé těleso mělo směr z dola nahoru a zasáhlo s velkou prudkostí levou nižší stranu haly, což nemůže býti způsobeno předmětem hozeným s jakési vzdálenosti.

d./ Plukovník Barreca pak při jasném vědomí potvrzuje, že byl uhozen vojínem; to však nevyplývá z výpovědí těch, kteří tvrdí, že jej viděli bytí uhozenu od civilisty, což však přichází do rozpor, ježto nemohou podati dalších a podrobných vysvětlení, aneb poněvadž rychlost událostí nedovolila přesně určiti věci, anebo poněvadž viděli plukovníka, když byl již na zemi, anebo když byl uložen v automobilu. Tři z těchto tvrdili věc nesprávnou.

Tvrzení o zranění, vykonaném civilistou, nemůže konečně nalésti ohlasu, pomyslí-li se, že nikdo z vojínů, kteří tvrdí, že viděli pachatele, nezakročil, aby jej zatknul. Lze těžko věřiti, že vojíni, kteří vidí civilistu týrati jejich vlastního velitele, necítí povinnost zakročiti.

Podle nahoře uvedeného vyslovuji názor:

A./ Že pachatel zranivší plukovníka Barrecu, musel býti vojín.

B./ Nelze tvrditi s přesvědčním, že čin spáchán byl náhodu, neb dobrovolně, /úmyslně/ a jaká v toto případě byla pohnutka k tomu zločinu.

C/ jak jsem již pravil, nemyslím, že by bylo snadné vypátrati pachatele, ať ze zájmu, že vojáci musí uchovati čin dosti těžký a nemilý, a že kdyby byl rozšíren /vypátrán/, svědčil by velmi špatně o kázni a duchu, ja drží pohromadě čsl. oddíly, anebo by si neodporovaly promitivní tvrzení důstojníků a mužstva, jimž se chtělo dokázati, že pachatelem byl civilista. Nařídil jsem proto plukovníku Cajovi, aby pokračoval ve vyšetřovní, které jednoho dne by nás přivedlo k poznání pravdy.

D./ Chování něterých oddílů posádky Bratislavi nebylo takové, jaké mělo býti a zachovati mužstvo vědomé nejelementárnější principů discipliny.

Fakt, že ozbrojené oddíly, nakupené v ulicích města, jednající jednotlivě a z vlastního popudu až použily neoprávněně zbraní jest toho zřejmým důkazem

E./ Lze rovněž říci, že v celku důstojníci a poddůstojníci čeští, kteří doprovázeli plukovníka Barrecu, vydatně jej nepodporovali. Poručík Mika pokusil se pak zhostiti se přímo obdrženého poslání; připojil skutečně ke svému ospravedlnění, že se necítil dosti energickým, aby shromáždil rozptýlené vojíny, i když se připustí, že neodpověděl: „Že je lépe nechati, aby vojáci stříleli.

Toto snad má vysvětlení ve faktu, že právě v tom čase, /jak je dobře známo tamnímu velitelství/, bylo pozorovati zřejmé nepřátelství elementu českého vůči důstojníků italským.

Proto:

1./ Nenavrhují žádneho opatření k tíži plukovníka Barrec -y, který vždy vyvíjel veškerou svou činnost k udržení pevné soudržnosti a discipliny 33. pluku, který obětoval sama sebe s mladickým zápalem, aby překonal nesčetné nesnáze, s nimiž se setkala při správě místního velitelství v Bratislavi v časech těžkých a nesnadných, tak že se mu podařilo udržeti pořádek, běh veřejného života, býti užitečným české věci, začež mnohdy setkal se s pasivní odporem právě v elementu, pro který pracoval a připravoval základy silné správy oduševnělé city spravedlnosti, prosté nenávisti ke straně a rase.

2./ Schvaluji ve všem disciplinární návrhy plukovníka Caja k tíži těchto důstojníků a mužstva, a pročež navrhuji:

N á m o ř n i c k ý p r a p o r:

Setník Sládek Karol – 10 dní přísného a 20 dní jednoduchého vězení.

Jako velitel kasáren, dne 12. února 1919 v Bratislavi, za konfliktu na náměstí mezi vojíny a civilisty, nezakročil s patřičnou rychlostí a energií, aby zamezil, by jedna část stráže u vrat kasáren, a jednotliví vojíni neb ve skupinách ozbrojení, vyšli svévolně z kasáren, aby se súčastnili konfliktu, a proti obdrženým rozkazům z vlastního popudu nechal vyjeti 2 ozbrojená auta, aby zakročila proti davu.

Poručík Václavek Emanuel, 10 dní přísného a 10 dní jednoduchého vězení.

Důstojník ozbrojené stráže /pohotovosti/ v námornických kasárnách V Bratislavi, nevykonával dne 12. února patřičného dozoru na stráž u vrat, takže, aniž by o tom věděl, velitel stráže vyšel s polovicí stráže, aby zakročil v konfliktu, povstalém mezi vojáky a civilisty.

Četrař Zeman František, 10 dní přísného a 20 jednoduchého vězení.

Jako velitel stráže v námořnických kasárnách v Bratislavi dne 12. nora 1919 uslyšev, že někteří vojáci a civilisti žádali o zakročení vojska k podpoře legionářů, kteří se dostali do konfliktu s davem v blízkosti ulice Baroš, vyšel z kasáren s polovinou stráže bez rozkazu a bez svolení důstojníka stráže. Při vedení oddílu během nepokoje, neprojevil náležitý klid a sílu, aniž vyjádřil energii a autoritu nutné k zamezení, aby někteří z jeho mužů stříleli bez povolení.“

33. p l u k.

Podporučík Jankovec Václav – 10 dní jednoduchého vězení.

Jako důstojník stráže /pohotovosti/ v honvédskych kasárňach v Bratislavi dne 12. února 1919, nevykonával náležitého dozoru nad služebným personálem u vrat kasáren za nepokojů ve městě, tak že někteří vojíni a ozbrojené skupiny mohly vyjíti jednotlivě z kasáren, aniž by byli bývali zastaveni, zatím co mužstvo nesmělo vycházeti k vůli veřejnému pořádku.

Čatař Sekyra Josef, 10 dní přísného a 5 dní jedn. vězení.

-„- Tykol Josef 10 dní přísného vězení.

„ První jako strážmistr ode dne a druhý jako velitel stráže u vrat honvédských kasáren v Bratislavi dne 12. února 1919, nevykonávali patřičného dozoru u vrat a nazabránili, že jednotliví vojíni a ozbrojené hloučky vyšli na vlastní pěst z kasáren, během pozdvižení na náměstí."

Mám za to rovněž:

a./ že strážmist Perkut a vojíni Janotka Myslovic musí býti udáni vojenskému soudu, protože neposkytli ochrany jednomu jejich nadřízenému a pro nesprávnosti, jichž se dopustili.

b./ aby četař Zeman od námořnického praporu byl udán vojenskému soudu, poněvadž opustil své místo.

Při událostech dne 12. února bylo:

5 vojenských osob raněno, mezi nimi plukovník Barreca.

7 mrtvých z řad civilního

29 raněných /přišli do nemocnič. ošetř. obyvatelstva.

Za správnost opisu:
Rotmistr Šišma

Generálmajor
velitel 7. divise Č. S.
G. Boriani[419]. m. p.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E 5. škatuľa číslo 253

419 Boriani, Giuseppe (18. 5. 1868, Caors – 28. 12. 1943, Rím) – generál, veliteľ 7. československej divízie.

68/ SITUAČNÁ SPRÁVA Z ÚZEMIA SLOVENSKA

28. marec 1919

28/3 / 2[10]odp[420]
SITUAČNÍ ZPRAV.
ze dne 1919
č. 1887[421] op.

TELEGRAM HUGHES:
Česky:

MINISTERSTVO NÁR. OBRANY	PRAHA 1909[422]
ZEMSK. VELITELSTVÍ	KOŠICE 1910[423]
VRCH. V. I. Č. S. VOJSK	P. OSTRAVA 1911[424]
VELITELSTVÍ I. BRIGÁDY	PREŠOV 1912[425]
„ II. „	ŽILIN 1913[426]
„ III. „	POPRAD 1914[427]
„ IV. „	ŽILIN 1915[428]

Situace ze dne 28. března 1919
Čísl. 887 Op.

6. Divise. Situace nezmenena.
7. „ Vcera 27. t. m. okolo hod. 13.3.30 Madari strileli z kulometu z praveho brehu Dunaje na nasi mostni hlidku v Parkany[429]. Jeden vojin mrtev a jeden ranen; tez jista zena

420 Dopísané perom.
421 Číslo dopísané perom.
422 Číslo dopísané perom.
423 Číslo dopísané perom.
424 Číslo dopísané perom.
425 Číslo dopísané perom.
426 Číslo dopísané perom.
427 Číslo dopísané perom.
428 Číslo dopísané perom.
429 Štúrovo.

ranena stop Z nasi strany odpovidame strelbou kulometu stop Poteto udalosti zadna dalsi nehoda nerusila klid tohto mista.
I. Brigada – Situace zmenena.
II. Brigada – Nepritel sesili hlidky podel demarkacni cary stop 26 t. m. pribyl pry do Janosi[430] vlak s madarskym vojskem stop Koluji slechy o nepratelskem utoku v nejblizsich dnech na Lucenec stop 26. brezna v 9. hod. dop. prepadl silnejsi madarsky oddil nasi spojku v N. Kerestur[431] a zajmul 4 nase vojaky od 2 praporu 3. pluku 3 muzi teto hlidky se zachranili stop Podan protest a zadano vydani techto lidi zajatych arbitrarne stop Do Balassa Gyarmat[432] pry prislo 1000 muzu a v Rappu[433] byly tez osobam civilnim vydany zbrane stop 26. t. m. odpol. jelo na trati Balassa-Gyarmat – Dregely – Palanak[434] – Veroec v kratkych prestavkach 6 vlaku dle vseho s transporty – stop – K situaci hlasene 26. t. m. cis. 1847 se sdeluje ze ze 7 ranenych jen 3 vojaci a 4 civiliste

III. Brigada – Situace nezmenena.
IV. Brigada – Situace nezmenena.

General Piccione.[435]

přijal [.....][436]
předal o 5^{h} dne 29/III 19[437]
[.....]

Italsky:
COMMANDO 7 DIVISONE C. S.
Nitra 1916[438]

Situazione dol. 28. Marzo.....1919
N. 1887

430 Rimavské Janovce.
431 Nové Hony.
432 Slovenské Ďarmoty.
433 Rapovce.
434 Obec Drégelypalánk na území dnešného Maďarska.
435 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.
436 Dopísané perom.
437 Dopísané perom.
438 Číslo dopísané perom.

6 DIVISIONE: Situazione invariata.
7 id : Ieri 27 corrente verso le bighuo i magiari hanno sparato con mitragliatrici dalla sponda destra del Danubio contro nostra guardia sul ponte di parkany. Un soldato é rimasto ucciso, uno ferito e duna donna pure ferita (stop) Da parte nostra si é risposto con fuoco di mitragliatrici (stop) Dopo tale episodio nessun altro incidente ha turbato la calma in quela localitá (stop)
I BRIGATA: Situazione invariata (stop)
II id: Il nemico ha rinforzato la guardia lungo la lina di demarcazione (stop) A quanto si dice il 26 corrente sarabbe guinto un treno di truppe a Janosi (stop) Circolano voci di un attacco nemice probabile nie prossimi giorni (stop) Il 26 marzo un reparto magiore alle ore parto magiaro alle ore 9 antimeridiana ha assalito presso N. Keresztur catturando quattro nostri soldati del II battaglione del III reggimento (s) Gli altri tre uomini di guesto posto sono riusciti a sfuggire (stop) E´stato protestato ed é stata chiesta la restituzione dei militari arbitrariamente catturati (stop) A Balassa gyarmat sarebbero arrivati mille uomini ed a rapp verrebbero distribuite armi alle popolazione (stop) nel pomeriggio del giorno 26 Marzo sono pasati sulla linea Balassa Gyarmat – Dregely Palank – Vercec sei treni a brevi intervalli che probabilmente transportavano truppe (stop) A modificazione della nostra situazione del 26 corrente N. 1847 Op. notifico che dei sette feriti segnalati solo tre sono militari e gli altri quattro sono borghesi (stop)

III BRIGATA: Situazione invariata (stop)
IV id : Situazione invariata (stop)

Generale PICCIONE

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

69/ GENERÁL HENNOCQUE INFORMUJE MINISTRA ŠROBÁRA O PREVZATÍ VELENIA 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE

30. marec 1919

3 tí česko-slovenská divise
Štáb
I. oddělení. Košice, dne 30 března 1919

Generál Hennocque[439], velitel
3ti česko-slovenské divise, panu
ministru Dr. Šrobáru[440] v Bratislavi.

Mám čest Vám oznámiti, že dle rozkazu ministerstva Národní Obrany, odjel jsem do Košice, kde převzal jsem velení 3ti česko-slovenské divise a místní velitelství města Košic, začínaje dnem 29 března t. r.

Račte přijmouti, pane ministře, ujištění mé hluboké úcty a oddanosti.

E Honnocque
[vlastnoručný podpis]

*

Rukopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 288

439 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

440 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

70/ SMERNICA PRE ĎALŠÍ POSTUP JEDNOTIEK 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE NA SLOVENSKU

1. apríl 1919

Ministerstvo Národní Obrany
č. j. 9880/o

Směrice pro další postup
gen. Hennocque[441]

Velitelství gen. Piccione[442] v Bratislavě[443]

1/ Nenastane-li podstatná změna ve všeobecné situaci, bude úlohou gen. Hennocque, aby s 3 divisí obsadil území nám nově přiříknuté vychodně řeky Bodrogu.

2/ K tomu účelu bude nutno, aby gen. Hennocque neprodleně prostudoval tuto operaci a již nyní seskupil svou divisi tak, aby mohl s okupací ihned započíti, jakmile dojde k tomu rozkazu od velitelství všech dohodových vojsk Při novém seskupení divise bude ovšem třeba jednati v dohodě se zemským velitelstvím v Košici, jakožto etapním velitelstvím, aby bylo možné nerušen zásobování divise neb jejich částí i tehdy, nebudou-li umístněny v bezprostrední blízkosti železnice.

3/ Pro přípravu dalšího postupu gen Hennocque nechť slouží následující směrnice:

a/ prvním cilem postupu 3 divise bude obsazení a zajištění železnice Alsomihalyi[444] – Satoralja-Ujhely[445], Csap[446] – Ungvar[447] pokud se nalézá východně řeky Bodrogu

b/ po dobu akce uvedené v bodě a/ bude nutno v úseku severně Ungvaru pouze zabrániti maďarskému vpádu na území námi dosud okupované.

c/ dle zpráv došlých min N. O. soustřeďují Maďary také síly v Ungváru. Nutno tedy již nyní míti pohotově zálohu směrem k Ungváru.

441 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

442 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

443 Dopísané perom.

444 Michaľany.

445 Obec Sátoraljaújhely na území dnešného Maďarska.

446 Čop.

447 Užhorod.

d/ po dosažení cíle v bodu a/ naznačeném započne další operace pro obsazení území jižně železnice Satoralja-Ujhely – Csap až k novým hranicím a k okupaci rusínského území východně linie Csap – Ungvar – řeka Uh.

e/ Min. N. O. zamýšlí při započetí operací gen. Hennocqua, podříditi jemu též území obsazené dosud I. brigádou se všemi v tom území se nalézajcími oddíly.

4/ Gen. Hennocque oznámí neprodleně M. N. O zamýšlené nové seskupení 3. divise, způsob, kterak chce operace ad a/ provésti a ukončení nového seskupení divise.

5/ Rozkaz pro započetí operací bude dán později, do té doby nesmí býti nynější demarkační čára za žádých okolnost překročena. Pro případ maďarského útoku nutné pouze brániti nynější posice a zabrániti Maďarům postup na naše území.

6/ Tento rozkaz zasílá se gen. Hennocque a na vědomí zemskému velitelství v Košici, vel. gen. Piccione a odborům M. N. O. : presidium, organisační oddělení, technický a správní a zdravotní odbor

V. Klofáč[448]

[vlastnoručný podpis]

Číslo 1976 op
Došlo 1./4. 1919

*

Strojopis
AUSE Rím, f. L13, škatuľa číslo 135

448 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

71/ SPRÁVA O ODZBROJENÍ CIVILNEJ STRÁŽE V KOMÁRNE

2. apríl 1919

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

V PRAZE dne 2. dubna 1919.

Č. j. 9782/op.
Odzbrojení civilní stráže
a odebrání zbraní v Komárně

VRCHNÍMU VELITELSTVÍ V BRATISLAVĚ

Posádkové velitelství v Komárně hlásí:
„Dne 10. března byl požádán županský úřad, aby nařídil správě města Komárna odzbrojení a propuštění civilní městské stráže.

Současně bylo žádáno vydání tištěných vyhlášek, v nichž by obyvatelstvo bylo vyzváno, veškeré vojenské zbraně, součástky těchto, výbušné látky atd. do 13. března tr posádkovému velitelství odevzdati. Po odzbrojení civilní stráže mělo posád. velit. v úmyslu zříditi okamžitě posádkovou vojen. policii, která by jako asistence politického úřadu po 13. březnu prováděla v celém městě domovní prohlídky za účelem zabavení neodvedených zbraní a všech erárních předmětů. Velitelství 39. legion. pluku zakázalo však odzbrojení civilní stráže a ohledně odevzdání vojen. zbraní obyvatelstvem event. zabavení jich prohlásilo, že tuto akci provede samo. To se však dosud stalo jen částečně a ježto jest záhodno, aby tato akce byla co nejdříve provedena, jak v zájmu veřejné bezpečnosti, tak i v zájmu lepšího vyzbrojení jednoho strážního oddílu mužstva v muniční továrně, které je ozbrojeno starými ruskými puškami, kdežto civilní městská stráž má pušky nejnovější soustavy, žádá se o rozhodnutí v tomto případě.“

Račte zaříditi, aby zvláště za nynějších napjatých a neklidných poměrů byla akce posád. velit. v Komárně ohledně odzbrojení civilní městské stráže a zabavení uchovaných zbraní a jiných erárních předmětů, činně podporována.

VELITELSTVÍ ARM. SBORU Č. S. z ITALIE
ČÍSLO 2107 PROT. Op.
DOŠLO 7./4. 1919

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 12, fotokópie z VÚA – VHA Praha

72/ NARIADENIE MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA NA POSTUP K NOVÝM HRANICIAM ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY

7. apríl 1919

Ministerstvo národní obrany.
Č. j. 10 807/op.
Obsazení nových hranic na Slovensku. V Praze, dne 7. dubna 1919.

Přísně důvěrné.

Velitelství čs. 4. divise

V Popradu.

1/ Postup k nově stanoveným hranicím v území bývalých Uher, pokud přiznány jsou jako nová provisorní hranice čs. republiky počne v nejbližších dnech. Současně s postupem čsl. vojsk započne též postup Rumunů a Srbů.
2./ K provedení této akce nařizuje se:

a./ Veškeré na půdě bývalého Uherska se nalézající čs. operační oddíly rozdělují se počínaje dnem 8. tm. na dvě skupiny. Západní skupina /slovenská/ pod vrchním velením generála Piccione[449], východní skupina /rusínská/ pod velením generála Hennocque[450].

b./ Hranicí mezi armádou gen. Piccione a skupinou gen. Hennocque bude tvořiti západní a jižní hranice Saryšské stolice[451] až ke kotě 943 „menší vrch“ , odsud rovnou čarou přes Joszefvölgy[452], Csemernye[453] /obě vesnice patří ~~západní~~[454] slovenské armádě/, pak dále podle řek Topoly[455], Ondavy a Bodrogu.

c./ K slovenské armádě patří 6. a 7. divise z Italie, dále II. a III. a IV. brigáda. Mimo to podřizuje se gen. Piccione v Popradu právě se tvořící 4. divise, vyjímaje 21. pěší pluk a konečně v Trenčíně právě sestavený 71. pěší pluk o třech praporech, který nechť zemské

449 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

450 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

451 Šarišská stolica.

452 Jozefova Dolina (dnes časť obce Snina).

453 Čemerné (dnes súčasť obce Vranov nad Topľou).

454 V texte prečiarknuté.

455 Topľa.

velitelství v Košicích v dohodě s gen. Piccionem okamžitě vyzbrojí. Ze 4. divise nalézá se na Slovensku již divisní velitelství, velitelství VII. a VIII. brigády a prapory I/94, II/94 patřící k VII. brigádě. K téže brigádě patřící dva prapory 21. pluku byly dirigovány ve smyslu dřívějšího zdejšího rozkazu ~~č. op.~~ [456] do Košic k dispozici velitele I. brigády. I. brigádé zůstáva též podřízen prapor 74. pluku, který byl gen. Piccionem dirigován k této brigádě. 6. prapor pro VII. brigádu bude odeslán na Slovensko co nejdřívě, prapor 29. střel. pluku z Těšínska. Prapory pro VIII. brigádu nebyly dosud domobraneckými prapory vystřídány. Aby VIII. brigáda byla rychleji shromažďována, nebude jak původně bylo určeno, sestavena z domácích praporů, nýbrž prozatímně z domobraneckých praporů z Italie které budou z Budějovic[457] dirigovány přímo na Slovensko, takže lze očekávati, že brigáda bude asi 18. t. m. na Slovensku soustředěna. Tím bude dosaženo též silnější obsazení Slovenska, jelikož domobranecké prapory mají průměrné 900 – 1.000 mužů. Provedení demobilisace ~~nařízené čís. op.~~[458] u italských divisí se tím ovšem ~~až nadále~~[459] o několik dnů odkládá. Jelikož 4. divise a 71. pěší pluk nemají dosud většího trainu, bude nutno použíti jich jen pro vystřídání oddílů dosavadní okupační armády a uvolniti tím jiné mobilnější útvary. Při použití 71. pěš. pluku jest mimo to nutno bráti ohled na to, že bude výhodné, aby pluk umístnén byl pokud možno do daleko od svého domovského okresu. Dle hlášení zemského velitelstí v Košicí chybí 71. pluku část důstojníků a poddůstojníků. Počet jich budiž ihned hlášen telegraficky min. národní obrany, které nařídí ihned odeslání tohto personálu ze zázemí. Z informací gen. Piccione podotýká se konečně ještě, že domobranecké prapory z Italie přijely bez strojních pušek. Strojní pušky byly však dodány Francií ~~a budou odeslány v nejbližších dnech na Slovensko kde budiž u každého domobraneckého praporu pak zřízena jedna kulometná rota po šesti kulometech se stavem dle čís. org.~~ [460] Mužstvo pro kulometné roty bude proto v Budějovicích praporům odňato a dirigováno do Milovic, kde sestavý se pro každý prapor jedna kulometná rota o 6 kulometech která bude zaslána za praporem na Slovensko. Aby se zamezilo zbytečné jízdě domobraneckých praporů, nechť generál Piccione oznámí min. n. o. neprodlené telegraficky, do kterých stanic nutno domobranecké prapory z Budějovic dirigovat.

d/ K rusínské ~~armádě~~[461] skupině patří 3. divise a I. brigáda včetně 21. pěš. pluku o třech praporech. Prapor 74. pluku jest již v Užhorodu, oba prapory 21. pluku byly min. n. o. dirigovány do Košic, kde obdrží další rozkazy již od gen. Hannocque. Mimo tyto oddíly podřízuje se generálu Hannocque ještě právě v Prešově utvořený 67. pěší pluk o třech praporech. O použití 21. a 67. pluku, které mají minimální vozotajstvo platí totéž co bylo řečeno v bodu c/ o 4. divisi a 71. pluku, aby tím pokud možno byla uvolněna I. brigáda

456 V texte prečiarknuté.

457 Mesto České Budějovice na území dnešnej Českej republiky.

458 V texte prečiarknuté.

459 V texte prečiarknuté.

460 V texte prečiarknuté.

461 V texte prečiarknuté.

pro mobilní operace. Chybící důstojníci a poddůstojníci u 67. pluku buďtež min. n. o. telegraficky hlášeni za stejným účelem jako v bodu c/ uvedeno ohledně 71 pluku.
e/ Generál Piccione nechť neprodlene připraví ofensivu jemu podřízené armády směrem na jih. Jeho úlohou bude dosáhnouti zatím linii Dunaj až k Verocze, Nagyzzai, Čeňkovský vrch, Vashegye, Sáp, Guta, Velik Vrch, Csecse, Szurdok, Muzslai h., Matra, Bona Halom, Dobagé part, Bakta, F. Tarkány, Kácsi bercz, Halom vár, Kakas nyilos, Malyi, Geszthely, Csanálos, Monok, Tallya, Szokolya 610, Szokolya 616, Varhegy t. , Saros Patak. Oddíly 6. divise, nalézající se dosud snad ještě východně Budrogu, buďtež do 10. t. m. staženy do nově určeného prostoru armády gen. Poccione. Gen. Piccione hlásí se co nejdřívě, kdy jeho armáda bude pohotová, aby postup započala, při čemž se podotýká, že nutno, aby postup započal co nejdřívě, pokud možno již 18. dubna. Rozkaz k postupu bude však ještě vidán.
f/ Prvním cílem skupiny gen. Hennocque jest dosažení linie Vajdacska, Szolomaj, Kis Kövest, N Rozvagy, Agard, Bezdod, N. Lanya, Hetzen. Směrem k východu nechť dosáhne gen. Hennocque linii Botrágy, Batyu, N. Dobrony, Putka Helmec, Arog 333, řeka Ung[462]. Na řece Ungu dosud stojící oddíly nechť chrání východní bok Slovenska. Tyto oddíly omezí se tedy zatím na defensivu a nepostupují dále, než toho bude vyžadovati ochrana východního boku armády. Začátek operací současně a v dohodě se 6. divisí.
g/ Po dosažení v bodech e/ a f/ naznačených cílů nechť seskupí gen. Hennocque svou skupinu tak, aby mohl co nejdřívě započíti s okupací rusínského území. Generálu Hennocque však nutno též bráti ohled na to, že bude snad zapotřebí zatím okupaci rusínského území odložiti a přispěti na pomoc armádě gen. Piccione směrem k jihozápadu pro případ, že by byla napadena Maďary. Rozkaz pro další postup po dosažení v bodech e/ a f/ naznačených cílů bude vydán později.
h/ Hned při započetí celé akce nechť snaží se gen. Hennocque zjednati spojení s rumunskou armádou postupující z východu. Pokud možno budíž co nejdřívé umožněno telegrafické / hughesové/ spojení rumunského vrchního velitelství s velitelstvím gen. Hennocque.
Rozkaz tento zasílá se gen. Piccione, gen. Hennocque a zemskému velitelství v Košici, které doručí opis rozkazu 4. divisi v Popradu.

Klofáč[463], min. nár. obr.[464]
čís. op.[465]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 5

462 Rieka Uh.

463 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Říšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

464 Dopísané perom.

465 Dopísané perom.

73/ NARIADENIE MINISTRA ŠROBÁRA NA ZRIADENIE ŠTÁTNEJ POLÍCIE V KOŠICIACH

14. apríl 1919

Minister
Československej republiky
s plnou mocou pre správu Slovenska.

Bratislava dňa ~~28. 5.~~[466] 14. 4. 1919
Pres. Čís. 3015

Opis

Ministerstvu vnitra v Praze

Velitel 3tí divise československé a místní velitel v Košicích generál Hennocqe[467] oznámil sem přípisem č. 36/9 ze dne 1. dubna 1919 následující:

1./ Doposud policejní službu v Košicích konající mužstvo převzaté z režimu maďarského jest smýšlení státu nepřátelského a jest absolutně nespolehlivé, takže nahražení jeho zřízenci stále oddanými jeví se nezbytným.

2./ Četnictvo stejného smýšlení nekoná svých povinností, takže rozkazy vlády nemohou býti ve vesnicích vykonány a hranice nemohou býti uzavřeny, takže vojenští povinníci mohou docela snadno přecházeti do Uher.

Z důvodů těchto jest nevyhnutelně třeba, aby stav personálu četnictva byl bez prodlení uveden na stav, jaký byl před válkou.

Výtah ze správy zasíláme na vědomí s důraznou žádostí, aby v Košicích zřízena byla státní policie.

Minister

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 269

466 V texte prečiarknuté.

467 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

74/ SPRÁVA O ZADRŽANÍ DESIATICH RUKOJEMNÍKOV V KOŠICIACH

26. apríl/ 30. apríl 1919

VRCHNI VELITELSTVI C. S. VOJSK NA SLOVENSKU

Cis. j. 135 R. P. C. Bratislava, 30.4.19

Panu Ministru s plnou mocou pre Slovensko
Dru. SROBAROVI[468]

General Rossi[469] mi oznamuje, ze policie v Kosiciach zatkla pred nekolika dny 10 osob jako rukojmi a aniz by si vyzadala jeho autorisaci, zavrela je potajmu ve 3. poschodi palace divisijniho velitelstvi, kadz je dovedla po vedlejsich schodech sluzebnich.

Pristiho dne dostavilo se ku generalu Rossimu nekolik pribuznych tech, jez byli zatceni, zadajice o dovoleni, by s nimi smeli mluviti a prinesti jim potraviny, ujistujice, ze jsou zavreni na divisijnim velitelstvi.

General Rossi prohlasil vsak, ze je to asi omyl, ponevadz uvnitr palace neni nikdo drzen ve vazbe.

Tvrzeni pribuznych, jakoz i pritomnost straze od revolucniho vojska postavene proti velitelstvi divise, kdez dosud nikdy nestala, vzbudilo podezreni u generala Rossiho, ktery naridil dukladnou prehlidku palace, s tim vysledkem, ze byl skutecne nalezeno 10 zatcenych, jez byli strezeni 5ti vojinu.

Po zjisteni tohto stavu veci, general zaslal zupanovi dopis (priloha cis. I), ktery prikladam v opise.

Zupan odpovedal kapitanu karabiniku jenz mu z narizeni gen. Rossiho list dorucil, ze zatceni stalo se na rozkaz generala Hennocque[470].

General Rossi odebral se ku gen. Hennocque, aby zadal o vysvetleni, nacez tento prohlasil, ze zupan nestydate lhal a jelikoz narizeni zatknouti zminenych 10 individui pripisoval gen Hennocque, tento pry dal ihned rozkaz, aby byli propusteni na svobodu.

468 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

469 Rossi, Gaston – veliteľ 6. divízie čs. legionárskeho zboru z Talianska.

470 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

Na to zaslal zupan gen. Rossimu dopis priloha cis. II., na nejz tento odpovedal ihned pripisem priloha cis. III.

Uvadim toto Vasemu Blahorodi na vedomi, zdrzuje se jakehokoliv komentare.

[.....] Bratislava 30 Aprile
[.....] MINISTRO PER LA SLOVACCHIA
DOTT. SROBAR

Il Generale ROTSSI mi informata che la polizia di Kosice esegui giorni fa l´arresto di 10 persone come ostaggi, e senza chiederne l´autorizzazione a lui, in segreto, passando per scale di servizio secondarie, li rinchiuse in un locale pel momento non occupato, al 3 piano del palazzo del comando della divisione.

Il giorno seguente alcuni parenti degli arrestati si presemtarono al Genarale ROSSI chiedendo il permesso diparlare e portare viveri agli arrestati, assicurando che essi erano rinchiusi nel comando della divisione.

Il generale ROSSI dichiaro che essi erano in errore perche nessuno era trattenuto in arresto nell´ interno del palazzo.

Messo pero in sospetto dalla insietenza dei parenti dei prigionieri e dalla permananza, prima di allora non notata, di una sentinella delle truppe rivoluzionarie, di fronte al comando della divisione, il generale ROSSI fece esequire una accurata visita nel palazo, in seguito alla quale furono infanti trovati i 10 arrestati guardati da 5 soldati.

Di fronte a questo fatte il Generale invio allo Zupan la lettera (allegato 1) si cui si unisce copia.

Le Zupan rispose al capitano dei carabinieri che gli aveva consegnato la lettera per incarico del generale ROSSI che aveva fatto cio per ordine deô generale Hennocque.

Recatesi allora il Generale ROSSI dal generale HONNOCQUE per chiedare spegazioni, questi dichiaro che le Zupan aveva spudoratamento mentite, e poiché aveva a lui imputato l´ ordine di aver fatto arrestare i 10 individui, avrebbe dato immediatamente l´ordine di lasciarli in leberta. Le Zupan invio poi Generale ROSSI la lettera allegato n 2 alla quale il Generale rispose subito colla lettera allegato n 3.

Porto quanto sopra e conoscenza della S. V. astenendomi da qualunque commento.

IL GENERALE
Comandante Supremo delle forze C. S. in Slovacchia
(L. Piccione[471])

471 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

ZUPAN MESTA KOSICE Allegato N.2[472]
a zupy
ABAUJ-TORNANSKEJ
Cislo 22/919 dôv.

Pánu Generalovi Rossimu
Košice

Na Vás pripis N. prot. 40 P. R. S. J. ze dne 26. dubna 1919
Dôrazne se ohradzujem proti zvuku a hroziacemu razu Vaseho pripisu.
Podobne dôrazne odmietnujem vyucovanie a vytykanie vztahujice se na chovanie uradov medzi sebou.

Vas pripis prave dokazuje, jak se nemaju chovať urady medzi sebou.

Ja som prvy politicky exponent ministra s plnou mocou pre spravu Slovenska v Kosiciach a ~~xx~~[473] len pan minister je opravnenym a kompetentnim mne vytykanie udelovat.

Prosim Vase Blahorodi racte prv sa prezvedcit o stave veci a potom zakrocit.

Vec internovanych rukojmov sa nesledovne ma:

Pan General Hennocque obdrzal od pana ministra Dr. Srobara plnu moc. Na zaklade plnej moci tejze nariadil pan General Hennocque rukojmich internovat.

S prevedenim tohto nariadenia ako aj umiestnenim rukojmich bol povereny pan vrchni policajni kapitan Kohout.

Z tohto dôvodu a ponevadz moj zastoj v tejto zalezitosti je pasivny prosim Vase Blahorodi, racte sa o umiestnenia internovanych na povolenych cinitelov obratit.

Kosice, 26. dubna 1919.

Dr. Sekac[474], zupan.

[nečitateľný podpis]

472 Dopísané perom.

473 V texte prečiarknuté.

474 Sekáč, Ján (8. 3. 1882, Turzovka – 8. 6. 1964, Bratislava) – sudca a verejný činiteľ, od 1919 župan Abovsko-turnianskej župy, 1922 Liptovskej župy a 1923 – 1926 župan Podtatranskej župy.

Allegano N. 3

VELITELSTVI 6. DIVISE
Operacni oddeleni

Cislo 1593 prot. Op. Kosice, dne 26. dubna 1919
PREDMET: Odpoved na cislo 22/919 dôv.

Panu zupanovi Dru Sekaci.

Kosice

Muj list cislo 40 P. R. S. J. nezabyva se tim, kdo naridil neb provedl uvezneni rukojmi – zalezitosti tyto nespadaji do moji kompetence.

Konstatuji pouze cin, ze bez zachovani radnych pozadavku ohledu a ucty vuci me osobe a me hodnosti byli internovani v palaci, ve nemz sidli moje velitelstvi, politicti veznove a uvnitrz i vne byly postaveny straze policejni.

Moje velitelstvi nezabyva se analysou toho, bylo-li to kapitan Kohout co kdo jiny, ktery naridil toto opatreni: stoji vsak pred skutecnosti, ze omyl byl spusoben civilni policii a jezto tato zavisi od autority politicke, jez za ni jest zodpovedna, proto ridil jsem na Vase blahorodi muj protest ciste formalni, na nemz vsak niceho nemenim.

Zdeluji jen, ze zaslal jsem po opisu vystridanych listu Jeho excelenci panu generalu Piccione, aby o tom podal zpravu Jeho Excelenci panu ministru Srobarovi.

Generalmajor C. S.
Velitel 6. divise C. S.
G. Rossi

[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
AUSE Rím, f. L 13, škatuľa číslo 135

75/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O POSTUPE 6. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE NA JUH OD DEMARKAČNEJ ČIARY

30. apríl 1919

OPIS

Telegramu vrchn. velit. z Bratislavy z 30. dubna tr.

Bratislava 30/4. 1919 č. 2588/op. stop Situace v 6. hod. večer dne 29. dubna 1919 stop Postupem, který zahájila 6. divise na jih od demarkační čáry v území vyklizeném maďarským vojskem, bylo dosaženo těchto míst:
a/ Kolona, operující v údolí Ronya[475] a mající za cíl Sátoralja-Ujhely[476], obsadila Alsómihalyi[477], železnice Alsómihalyi – Nagymihályi[478] jest celá v našich rukou stop
b/ Žádná zpráva od kolony, která operuje v údolí hernádu a míří na Garadnu[479] stop
c/ Kolona, operující na jih od Jánoku[480], překročivší čáru Perecze[481], quota 228, postupuje na vajdu stop
d/ Kolona sestupující údolím Bodvy obsadila Szalonnu[482] stop
e/ Kolona, která operuje v údolí Saju[483] a zmocnila se již Királyi[484], obsadila důležité místo a středisko železniční Bánréve[485] stop tato kolona učinila 11 zajatců, z nichž 1 důstojník, naše ztráty dosud hlášené: 1voják mrtvý a několik raněných stop V úseku 7. divise hlásí xxxxx[486] posádka z Duna radvany[487], že maďarsští vojáci volali: „Ať žije čsl republika, my jdeme proti Rumunům, toto jest poslední noc, co jsme zde.“ stop Ze Szalky[488] severně od Parkány[489] byl viděn oddíl 100 mužů na pochodu k východu stop Na ostatní části fronty situace nezměněna stop

475 Rieka Roňava.
476 Obec Sátoraljaújhely v dnešnom Maďarsku.
477 Michaľany.
478 Michalovce.
479 Obec Garadna na území dnešného Maďarska.
480 Janík.
481 Obec Perecze na území dnešného Maďarska.
482 Obec Szalonna na území dnešného Maďarska.
483 Rieka Slaná.
484 Kráľ.
485 Obec Bánréve na území dnešného Maďarska.
486 Slovo v texte prečiarknuté.
487 Radvaň nad Dunajom.
488 Salka.
489 Štúrovo.

Generál Piccione[490]

30/4[491]

Fiala[492]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 3

490 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

491 Dopísané perom.

492 Dopísané perom.

76/ NARIADENIE NA POSTUP ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDY NA ÚZEMIE MAĎARSKA V SÚVISLOSTI S POSTUPOM RUMUNSKEJ ARMÁDY

apríl 1919

OPIS.

Generál Hennocque[493] – Košice.
Generál Piccione[494] – Bratislava.
Generál Rossi[495] – Košice.
Zemské velitelství – Košice.

1/ Území až kam Rumuni došli 25/4. jest následující: Csap[496] /severní skupina rumunská generála Olteanu/, dále Tiza[497] od Csapu do Tiszapolgani[498] /jízda/, Püspökladany[499], Ciula[500], Ketegihasa[501].
2/ Úmyslem rumunského velitelství jest dosáhnouti Tiszu a obsaditi Solnog[502].
3/ Maďarské síly východně Tiszy jsou na ústupu na celé čáře a shromažďují se severně Miškovce a v krajině Kecskemetu[503], Czegledu[504] a Salnoku. Maďarské hlídky na jižním břehu Ungu[505] následkem postupu Rumunů ustupují směrem k jihu. Lze očekávati, že Maďaři opustí dosavadní demarkační čáru též západně řeky Ungu. Aby zabráněno bylo plenění a zavládnutí nepořádku v území Maďary opuštěném, nařizuji, aby toto území bylo naším vojskem obsazeno. Zejména důležité jest, obsaditi co nejrychleji Satoralja-

493 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

494 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

495 Rossi, Gaston – veliteľ 6. divízie čs. legionárskeho zboru z Talianska.

496 Obec Čop na území dnešnej Ukrajiny.

497 Rieka Tisa.

498 Obec Polgár na území dnešného Maďarska.

499 Obec Püspökladány na území dnešného Maďarska.

500 Obec Gyula na území dnešného Maďarska.

501 Obec Kétegyháza na území dnešného Maďarska.

502 Obec Szolnok na území dnešného Maďarska.

503 Obec Kecskemét na území dnešného Maďarska.

504 Obec Cegléd na území dnešného Maďarska.

505 Rieka Uh.

Ujhely[506] a vyhledati v Csapu spojení s Rumuny a dohodnuti se s nimi ohledně obsazení železnice a dopravy po dráze Satoralja-Ujhely, Csap, Ungvár[507]. Postup skupiny generála Hennocqua podél řeky Topoly[508], Bodrogu musí se díti v souladu s postupujícími oddíly 6. divise. Podrobnosti nechť vyjedná generál Hennocque přímo s generálem Rossim.

Klofáč[509] ministr Národní Obrany

č. j. 13062/op

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 3

506 Obec Sátoraljaújhely na území dnešného Maďarska.

507 Obec Užhorod na území dnešnej Ukrajiny.

508 Rieka Topľa.

509 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

77/ ŽIADOSŤ GENERÁLA PICCIONEHO O ZRUŠENIE ZVLÁŠTNEHO STAVU OBLIEHANIA VYHLÁSENÉHO V KOŠICIACH

6. máj 1919

Bratislava 6. května 19.
1124/voj.

FONOGRAM

Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku
Op. čís. 2720.

Ministerstvo pro Slovensko

Bratislava, 6. května 1919. Bratislava

Generál Rossi[510] sděluje, že v Košicích panuje úplný klida žádá, aby odvolán byl zvláštní stav obležení, vyhlášený nad tímto městem.

Žádost tuto podporuji a prosím laskavou odpověď.

Podpis:
Generál L. Piccione[511]

Předal: telefon. Krejčí
Převzal: v 10[45] h dop. [nečitateľný podpis]

Minister Československej republiky
s plnou mocou pre Slovensko,
Vládny referent pre vojenské veci.
Došlo dňa 6/5[512] 1919
Čís. jedn. 1124 príloh /.

Predkladá se presidiu ministerstva Zde.
6./5. 1919. poradca vojensky

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 288

510 Rossi, Gaston – veliteľ 6. divízie čs. legionárskeho zboru z Talianska.

511 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

512 Dopísané perom.

78/ SPRÁVA O SPRÁVANÍ SA VOJAKOV V GALANTE

12. máj 1919

Minister
ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY
S plnou mocou pre správu Slovenska.

Bratislava, dňa 12 května, 1919
Čís. 1155/Důvěrné

Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku Bratislava

Došly zprávy, že v Galantě se vojsko míchá do civilní správy. Ku príkladu dávají povolení k taneční zábavě, dovolují sedlákům nedodávati dobytek pri rekvisici, rozehnali divadelní představení, županem dovolené. Soudějí.

Odznaky, které se měly odstraniti, nešetrné postrhali, pošlapali, co zbytečně pobouřilo náladu v obecenstvě.

Paziny italský plukovník, vyzdvihuje exekuční nařízení županovi, atd.
Předkládám na vědomí a prosím o rychlé zakročení.

Za ministra
poradca vojenský
v. r.
Bezděk
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 239

79/ NARIADENIE NA PROTIOFENZÍVU PROTI MAĎARSKÉMU POSTUPU NA LUČENEC

14. máj 1919

Čís. Op. 48.

Opis.

II. brigáda, Lučenec
IV. „ , Rimavská Sobota
4. divise, Žilina
6. divise, Košice
7. divise, Nitra
Zem. voj. velitelství, Košice
Vrch. velitelství, Bratislava
III. brigáda, Putnok[513]

14./5. 10 večer

1./ Dle čís. 3891 Ɵ[514]op. Vrch. vel. a MNO[515] nechtíc, by další postup maďarských vojsk byl trpěn nařídilo výnosem č. 14922, by co nejrychleji provedena byla protiofenziva na bocích maďarských vojsk postupujících na Lučenec, aby tato byla zahnána za novou demarkační čáru.

2./ Mám v úmyslu v první řadě obsaditi a zabezpečiti pánev Salogotarjanskou[516]. K tomuto účelu provedu protiofensivu hlavními silami z východu proti čáře Kiss – Tarenne[517] - Fùlek[518] a chci donutiti nepřítele k odstupu z údolí řeky Ipoly.

3./ Nepřátelská situace:

Pánev Salgotarjanská jest obsazena 6. maďarskou divisi, sesílenou ozbrojenými dělnickými tlupami.

4./ Shromáždení sil:

a/ Oddíly 6. divise, 6 praporů s dělostrelectvom pod velením III. brigády, shromáždí se do 16./5 v oblasti JardanHáza – Nadasd – Apatfalva.

513 Obec Putnok na území dnešného Maďarska.
514 V texte prečiarknuté.
515 Ministerstvo národnej obrany.
516 Na území dnešného Maďarska.
517 Obec Kisterenye na území dnešného Maďarska.
518 Fiľakovo.

b/ IV. brigáda soustředí do 18./5 4 prapory /z toho 2 prapory 67 p. pl. jako mou zálohu/ a 2 dělobitny v okolí Rima – Szobmat[519], jeden prapor v Batka[520], jeden prapor v Rimaszecs[521].

c./ II. brigáda soustředí do 19./ 5 na čáře Törincs[522] - Pòstòny 3 prapory a jednu rotu kulometů, švadronu drag. 7 naproti Pòtòny, dělobitnu nedaleko Bussa[523].

5./ Provedení protiofensivy.

a/ III. brigáda započne 17./5 útok směrem Petervasára[524] – Nagyafalu[525] na Kissterenne[526], a udržuje spojení s oddíly IV. brig. z Petervasára přes Zabár[527] – Tajti[528] na Salgotarjanu.

b/ IV. brig. vezme dne 19 května skupinu shromaždenou v oblasti Rimaszombat – Batka[529] – Rimaszecs koncentricky Feled[530], pokračuje v postupu přes BalogFalva[531] – Ajnacskő[532] – Almad[533] – Tajti a obsadí Salgotarjan[534] a Somas – Ujfalu[535]. Vyšle od rozcestí severně Ajnacskő jeden prapor k obsazení Fùleku. Udržuje spojení přes Simonyi[536] – Peterfala[537], a z Ajnacskő – Zabar – Peter – Vasara s oddíly III. brigády.

c./ II. brigáda provede 20./5. demonstraci v čáře Törincs – Pöstöny, a jakmile nepřítel tuto čáru vyklidí, započne s postupem a to: jedním praporem a svadronou přes Szecsény – Told[538], obsadí Borik – Tapke h. a Pasztó[539], jedním praporem, kulometovou rotou legionářskou a dělobitnou přes Endrefalva[540] a obsadí Andrasfalva a Al – Pálfalva a jedním praporem přes Litke[541] – Karanc – Kissi do Salgotarjan. Započetí postupu zbývající částí bitevní čáry II. brigády si vyhraňují.

519 Rimavská Sobota.
520 Bátka.
521 Rimavská Seč.
522 Trenč.
523 Bušince.
524 Obec Pétervására na území dnešného Maďarska.
525 Veľka Ves nad Ipľom.
526 Terany.
527 Obec Zabár na území dnešného Maďarska.
528 Tachty.
529 Bátka.
530 Jesenské.
531 Blhovce.
532 Hajnáčka.
533 Gemerský Jablonec.
534 Obec Salgótarján na území dnešného Maďarska.
535 Drienovská Nová Ves.
536 Šimonovce.
537 Petrovce.
538 Dnes obec Felsötold alebo Alsótold na území dnešného Maďarska.
539 Obec Pásztó na území dnešného Maďarska.
540 Obec Endrefalva na území dnešného Maďarska.
541 Obec Litke na území dnešného Maďarska.

6./ Služba výzvědná budiž i na dále všemi prostředky prováděna a styk s nepřítelem za každou cenu udržován.

7./ Velitelství skupiny pol. podmár. Letovský[542] přesídlí 18./5. ve 12 hod. poledne do Rimavské Soboty. / odstavec 7./ škrtnut/

8./ Situační hlášení buďtež každodenně o 7 hod. dop. 11. hod. a 7 hod. odp. zasílán.

9./ Tento rozkaz jest přísně důverný.

10./ Doplňky k tomuto rozkazu následují. Obdržení tohto rozkazu budiž telegraficky potvrzeno.

Obdrží: II. III. IV. brigáda, 4. 6. 7. divise, zem. voj. vel. v Košicích a předkládá se vrch. vel. v Bratislavě.

Velitelství skupiny Lučenec

Za správny opis:

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 5

542 Letovský, Vojtech (27. 11. 1858, Rychnov nad Kněžnou – 28. 6. 1945, Praha) – do 1918 Adalbert Letowski, generál, počas 1. svetovej vojny 1914 – 1915 veliteľ c. k. pešej divízie 7, od septembra 1915 veliteľ posádky Ľvov, 1916 – 1917 zástupca veliteľa V. zborovej oblasti a zástupca veliteľa IX. zborovej oblasti, po vzniku ČSR pôsobil v rámci čs. brannej moci ako veliteľ 4. divízie (apríl – máj 1919) a veliteľ 2. divízie (máj – jún 1919).

80/ HLÁSENIE O SITUÁCII V OBLASTI FIĽAKOVA A LUČENCA

15. máj 1919

OPIS

Oper. čís. 515/IV. Lučenec, dne 15. května 1919

Vrchnímu velitelství československých vojsk

v Bratislavě

Zprávy o nepříteli a vlastní situace:
7 hodin odpoledne. V úseku klid. O nepříteli žádné zprávy.
Vlastní dělostřelectvo ostřílovalo nepřátelskou dělobitnu u Domecser pst. jižně Rapu[543].
Do Lučence III/71 pluku a jedna rota 6. domobr. praporu.
7 hod. dopoledně. Situace nezměněna. Klid.
Hlídkami zjištěno, že Korlat[544] není Maďary obsazen. Dosud tam ani maďarská hlídka nebyla. Druhá hlídka vyslána Bolgarem, šla až do Fülleku[545]. Hlásí, že město slabě obsazeno.
Dle výpovědí obyvatelstva jsou první maďarské stráže asi v linii Sid. sev. Fülleku a ve slabé síle. Ve Fülleku asi jeden prapor. Vě městě postaveny pouze 4 stráže, na nádraží ještě žádná. 13./V. do Füleku žádné vojsko.
4./V. ráno odešla 1. stn. Směrem na Kurtany pst. Též vesnice Sid byla obsazena. Na výšině 519 5 km sever. Východ. jest 50 – 60 mužů, kteří prý chtějí vyzkoumat Guszonu a Korlat. Maď. obrněný vlak jede až jižně Savely[546].
12. hod. odpoledne: Maďaři sesilují posádky u nagy szeczeny. Nepřítel obsadil Sabi Horu již. Galsa[547]. Slabé hlídky se tam zakopaly. Maď. obrněný vlak přijel až ke strážnímu domku 179, vystřelil dělové rány směrem k Fabiance a několik min směrem k mostu. Naše dělobitna jej přinutila k ustupu.
Potřeby: jak dosud hlášeno.

543 Rapovce.
544 Obec Korlát na území dnešnej Maďarskej republiky.
545 Fiľakovo.
546 Šávol.
547 Holiša.

Změny k rozložení vlastních trup: II/VII soustřeďuje se v Pöte, prapor III/102 na pochodu do prostoru Csalar[548] Busza[549], Raros – Mulat[550], 1. rota domobr. praporu 6 do Vilke, zbytek praporu přijede během dnešního dne.

Informace rázu hospodářského: Při zpátečním pochodu od Salgo-Tarjan[551] prchlo mnoho maďarského obyvatelstva ze strachu před bolševiky.

Příchodem větších záloh se obyvatelstvo značně uklidnilo.

Za správní opis:

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 5

548 Čeláre.
549 Bušince.
550 Muľa.
551 Obec Salgótarján na území dnešného Maďarska.

81/ ZÁKAZ ORGANIZOVANIA MAĎARSKÝCH BIELYCH GÁRD NA ÚZEMÍ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY

15. máj 1919

Čs. zemské vojenské veliteľstvo pro Slovensko v Košicích
Pres. Číslo 1446/1
Organisovaní maďarských důstojníků za účelem org. bílých gard.

Košice dne 15 května 1919.

Dle hlášení zpravodajů zemského velitelství byl maďarskými důstojníky učiněn pokus zříditi bílou gardu na uzemí čs republiky, která by měla za účel bojovati proti maďarským bolševikům.

Přípravné práce byly již v proudu. Dle ústního hlášení jednoho vyššího důstojníka maďarského měla by tato bílá garda též za účel dáti další podklad pro organisaci nového maďarského vojska. Zemské velitelství zakazuje zřizování a podporování organisací s hora uvedených a nařizuje posádkovým velitelstvím, aby proti všem podobným pokusům co nejpřísněji zakročila.

Občané čs. republiky maďarské národnosti, kteří proti bolševikům chtí bojovati a jsou v čs. vojsku službou povinni, nechť hlásí se u příslušných čs. pluků. O jejich zařazení a dalším použití rozhodne zemské velitelství. Náhradní tělesa hlásí případně počet čs vojínů maďarské národnosti kteří do služeb dobrovolně se přihlásí.

Organisování příslušníků maďarského státu na území cs republiky za účelem potírání maďarského bolševismu jest čs státu nebezpečné a tudíž přísně zakázáno.

Obdrží všechna posádková velitelství, náhradní tělesa, evidenční úřady a na vědomí ministerstvo Národní obrany, slovenská vláda, vrchní vel. na Slovensku a velitelství rusínské skupiny.

Zemský velitel
Schöbl[552] gm.
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

552 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

82/ TELEGRAM MINISTERSTVA NÁRODNEJ OBRANY O PREDĹŽENÍ DEMARKAČNEJ ČIARY MEDZI RUMUNSKÝM A ČESKOSLOVENSKÝM VOJSKOM NA ZÁPAD OD TOKAJA

22. máj 1919

VRCHNI VELITELSTVI CESKOSLOVENSKYCH VOJSK NA SLOVENSKU

Cis. 3082 OP. Bratislava, dne 22. kvetna 1919.

VELITELSTVI 3. DIVISE GEN. HENNOCQUE[553] – UZHOROD[554]
VELITELSTVI SKUPINY LUCENEC, pol. podm. LETOVSKY[555] – LUCENEC
MINISTERSTVO PRO SLOVENSKO – BRATISLAVA

Zasila se na vedomi telegram Ministerstva Narodni Obrany v plnem zneni: „Vrchni velitelstvi Bratislava.

Na vas telegram cis. 2959/op. Vrchnim dohodovym velitelstvim prozatim stanovena demarkacni cara mezi vojskem rumunskym a Ceskoslovenskym vychodne od Tokaje, jak bylo sdeleno zdejsim telegramem c. 14518/op prodluzuje se na zapade od Tokaje takto:
tok reky Tiszy az k usti reky Sajo, reka sajo az k ohbi jehozap. od gyrinese – dale N. Cseca – Szakald[556] – Neoe – Szalonta[557] – Emoed[558] – silnice od Vatty – Vatta[559] – Saly[560] – Trigon – 366 Karudh – Oserep – Varalja – Ѳ 261[561] – Erlau[562] – F. Szoland – Trigon – 368 bona Halom, kde splyva s dosavadni demarkacni carou. Vsechna vyse uvedena mista patri C. S. republice. Provedte obsazeni uzemi leziciho severne od teto cary. Aby zabraneno

553 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

554 Obec Užhorod na území dnešnej Ukrajiny.

555 Letovský, Vojtech (27. 11. 1858, Rychnov nad Kněžnou – 28. 6. 1945, Praha) – do 1918 Adalbert Letowski, generál, počas 1. svetovej vojny 1914 – 1915 veliteľ c. k. pešej divízie 7, od septembra 1915 veliteľ posádky Ľvov, 1916 – 1917 zástupca veliteľa V. zborovej oblasti a zástupca veliteľa IX. zborovej oblasti, po vzniku ČSR pôsobil v rámci čs. brannej moci ako veliteľ 4. divízie (apríl – máj 1919) a veliteľ 2. divízie (máj – jún 1919).

556 Obec Szakáld na území dnešného Maďarska.

557 Obec Salonta na území dnešného Rumunska.

558 Obec Emőd na území dnešného Maďarska.

559 Obec Vatta na území dnešného Maďarska.

560 Obec Sály na území dnešného Maďarska.

561 Kóta 261.

562 Obec Eger na území dnešného Maďarska.

bylo jakymkoliv nedorozumenim pri styku s rumunskym vojskem, nesmi zadny oddil naseho vojska byti dirigovan v mista, ktera jsou jiz obsazena Rumuny. Vsichni velitele budtez vyrozumeni pri postupu a jednani s Rumuny vystrihati se jakymkoliv konfliktum s Rumuny. General Hennocque byl c. 14839/op ze dne 12/5 csl. vladou poveren projednati podrobne podminky s rumunskym zastupcem.
M. N. O. cis. 15366/op."

Z rozkazu:
Nacelnik Hlavniho Stanu:
(pluk. Gleyeses)
[vlastnorucný podpis]

86/20/4[563]

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Vavro Šrobár, škatuľa číslo 10

563 Dopísané perom.

83/ ŽIADOSŤ O PONECHANIE 3. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE V KOŠICIACH ADRESOVANÁ MINISTROVI ŠROBÁROVI

23. máj 1919

Telegram

cs bratislava zemvel 1390 23./5. 12./50.

prosim okamzite doruciti
panu ministrovi srobarovi[564] praha

prosim pane ministre racte intervenovat u pana generala pelle[565] aby 3. divisia, ktora ma zacat odchod z kosic 26. t. m. bola tam ponechana aspon do podpisania mieru madarskom. nasledkom domobilizacie stav vojska sa tam tiez zmensil a ako viete agitacia na vychode je najsilnejsia. general destremeau sa boji odchodu tejto divizie. general mittelhauser[566] tiez ziadal o ponechanie 3. divisie v kosiciach a ziada to dnes nanovo. varsik[567].

Podplukovnik

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Vavro Šrobár, škatuľa číslo 10

564 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

565 Pellé, Maurice César Joseph (18. 4. 1863, Douai – 16. 3. 1924, Toulon) – francúzsky generál, člen francúzskej vojenskej misie v Československu, 1919 až 1921 náčelník československého Hlavného štábu brannej moci.

566 Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine (7. 8. 1873, Tourcoing – 19. 12. 1949, Paríž) – francúzsky generál, zástupca veliteľa a neskôr veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR, 1919 veliteľ Západnej skupiny, 1919 – 1921 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1921 až 1925 náčelník československého Hlavního štábu branné moci.

567 Varsik, Pavel (25. 10. 1891, Myjava – 23. 9. 1939, Bratislava) – podplukovník, príslušník 22. čs. streleckého pluku čs. légií vo Francúzsku, 1918 – 1920 referent pre vojenské veci Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska a krátko armádny inšpektor pre Slovensko.

84/ REAKCIA MINISTRA ŠROBÁRA NA ODSTRÁNENIE TALIANSKEJ VLAJKY V KOŠICIACH

28. máj 1919

Bratislava, dňa 28. května 1919

Pane generále !

Včera dne 27. května 1919 dověděl jsem se od Vaší Excellence a krátce před tím od svého referenta pro vojenské věci o politování hodném případě, který sa stal dne 24. května v Košicích, kde odstraněn byl z bytu italského důstojníka prapor italských barev. Poněvadž odstranění vlajky označuje pan generál Rossi[568] za urážku medzinárodních styků, vyslovuje Vaší Excellenci nad případem své hluboké politování a oznamuje Vám, že jsem nařídil přísné vyšetření a potrestání vinníků. Zároveň uložil jsem županovi košickému, aby bezodkladně u velitele 6. divise p. generála Rossiho ústně vyslovil politování a úřední omluvu.

Nelze mi dosti ujistiti Vaši Excellenci, že tento nepředložený čin podřízeného orgánu co nejrozhodněji odsuzuji a prosím Vás, abyste ani okamžik nepochyboval o neskonalé úctě a vděčnosti, kterou chovám ku spojenecké Italii a jejím barvám.

Prosím račte přijati výraz mé oddané úcty

Dr. Vavro Šrobár[569]
[vlastnoručný podpis]
splnomocnený ministr pro
Správu Slovenska.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 240

568 Rossi, Gaston – veliteľ 6. divízie čs. legionárskeho zboru z Talianska.

569 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

85/ ROZKAZ PLUKOVNÍKA POIRÉE NA OBRANU

29. máj 1919

6. Divise
Skupina Ciaffi. P. p. 73, dne 29./5.
Oddíl Poirée

ROZKAZ plukovnika POIREE
Velitele úseku.

I. POZMĚNĚNÍ OBRANNÉHO PLÁNU.
Plán obrany sdělený včera 28. května jest pozměněn následovně:
Setnina 71. pluku jest odeslána zpět de Nového Města pod Satorami[570] a nahrazena v první čáre mezi Gesztely[571] a Hornadkakem[572] 2 setninami 66. pluku. Jeden prapor 98. pluku, jenž má dojeti v příštích dnoch do Szoronczo jest dán k dispozici plukovníku Poireé[573] a ubytuje se v Czanalos, kdež bude v záloze.
Jeden prapor 11. pluku má taktéž dorazit do Hegyaso.
Kapitán Horvath uvědomí podplukovníka o příchodu těchto 2. praporu.

II. PODROBNÉ ROZKAZY PRO OBRANU ÚSEKU.
1. Všechny jednotky mají byti seskupeny důstojníci v tomtéž ubytišti jako mužstvo (stav poplachu pro všechny).

2. Jednotky v první čáře a v reserve vystavené případnému bombardování, vykopou ochranné zákopy v blízkosti ubytišť.

3. jednotky v záloze prozkoumají celý úsek, aby zjistily cesty kudy se ubirati v případě protiútoku.

4. Provésti cvičení poplachu ve dne a v noci aby si mužstvo uvyklo rychlo se shromážditi, zachovávajíc klid a obsadilo bez váhání předem určená místa

5. Přední stráže a jednotky v první čáře musí se ohraditi zákopy. Přední hlídky zajistí se železným drátem vzatým z plotu.

570 Obec Sátoraljaújhely na území dnešného Maďarska.
571 Obec Gesztely na území dnešného Maďarska.
572 Obec Hernádkak na území dnešného Maďarska.
573 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933, Senlis) – plukovník, veliteľ 23. československého pluku.

6. vyhledati pozorovací místa na levém břehu Hernadu[574], umístiti tam poddůstojníky opatřené dalekohlady. Pozorování musí býti neustále i vzhledem k obranně i za účelem pozdějšího útoku.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii / Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

574 Rieka Hornád.

86/ OPIS Z DENNÍKA I. PRÁPORU 23. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU

23. – 31 . máj 1919

Stav: důst. 11
mužstvo 415[575]

OPIS

I. prapor[576] Výpis
z deníku čs. legionárskeho pluku z Francie. 23[577]
23. do 31. května 1919

Od 23. do 31. května prapor se zúčastnil boje u Ongy[578] směrujících k dobytí Miškovce[579], dne 3. května kryl ústup celé skupiny Poireé od Ongy a obsadil a zřídil predmostí u Gaeztely[580] na pravém brehu Hernadu[581], jež hájil proti četným útokům maď. Ve 12 hod dne 31. května smeněn byl 2. praporem 31 leg. pluku z Italie. V tutéž noc dostal prapor rozkaz k ústupu od podpl. Poiree[582]. Z rozkazu divise a za účelem soustredení vojska k opětnému zahájení ofensívy oddíl podpl. „Poireé ustoupí na linii Monok[583] – Legges – Benye[584]. Prapor I/23 odejde z Gesztely ve 3 hod. ráno dne 1./6. a bude následovati prapor 66. pl. ve vzdálenosti 50 x“ . Ve 3 hod. pak bylo nařízeno praporníkem Battesti, by 1/23 počal ústup až ve 4. hod. Ústup praporu převeden předem po silnici směrem k Szerenci[585]. Praporní oboz byl v naprostém pořádku a kryt byl delobitnou 10 cm houfnic br. nadp. Nováka. Cestou obdržel rozkaz ustoupiti až do Szerencze. Kdež zůstal v zál. ve 23 h. 18 in. Rozkaz k pokračování v ústupu do Saros – Nagypatak[586]. Odchod prap. ve 23. h. 45. min.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii / Velitelství 23. střeleckého pluku, škatuľa číslo 7

575 Údaje o stave dôstojníkov a mužstva dopísané perom.
576 Číslo práporu dopísané perom.
577 Číslo pluku dopísané perom.
578 Obec Onga na území dnešného Maďarska.
579 Obec Miskolc na území dnešného Maďarska.
580 Obec Gesztely na území dnešného Maďarska.
581 Rieka Hornád.
582 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933, Senlis) – plukovník, veliteľ 23. československého pluku.
583 Obec Monok na území dnešného Maďarska.
584 Obec Legyesbénye na území dnešného Maďarska.
585 Obec Szerencs na území dnešného Maďarska.
586 Obec Sárospatak na území dnešného Maďarska.

87/ OHLAS GENERÁLA HENNOCQUEA PO PREVZATÍ VELITEĽSTVA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY A MESTA KOŠICE

1. jún 1919

Veliteľ mesta Košíc.

OHLAS!

Dnešným dňom prevzal som veliteľstvo východoslovenskej armády a mesta Košíc.
Srdečné privítanie Vaše ma velice potešilo a ďakujem Vám zaň.
Som priateľom poriadku a kludu a počítám na všetko čestné obyvateľstvo v mojom úkolu, toto udržať.

Budem sa usiluvat, Vás uchránit každého nebezpečenstva, nech prijde z ktorejkoľvek strany.

Dálej jak som pravil vo svojom ohlasu ze dňa 24. apríla 1919, ktorý jest ešte v platnosti,

budem všetkých občanom pokojných a čestnych podporovať.

proti špatným živlám budem bezohledne prísným a a zničím je.

Týmto posledným dávám následovné predpisy na známost:

1. Je zapovedané vstupovať do obcí bez písomného spolnomocnenia vojenského veliteľa. Každá osoba, ktorá pohostinostvo cudzincovi a jeho rodine a ktorá predpísané hlášenie behom jednej hodiny neučiní, bude prísne trestaná.

Obyvatelia sú nútení byť doma od 8-hod. vecer do 5-hod. ráno. Medzi touto dobou je neslobodno sa schádzať.

2. Všetky shromazdenia sú zapovedané a ku prípadnému ich rozprášeniu použije sa zbraní.

3. Všetky zbrane a munícia, ako aj všetky vojenské veci musia na policajnom úrade byž složené a môžu byť zadržané len na osobitné povolenie.

Každá osoba, pri ktorej nájdená bude zbraň, ktorú bez dovolenia nosí, bude okamžite lapená, prevedená vojenskemu velitelovi a na rozkaz zastrelená.

4. Domové prehliadky budu prevedené všade kde to uzná za dobré vojenský velitel.

5. Ničenie telegrafičných a telefoničných drôtov, železničného materiálu zásob a slovom všetkého, co môže byt užitočným Národnej Obrane, má za následok zastrelenie vinníka na rozkaz vojenského velitela. Obec, kde sa škoda stala, a susedné obce v okruhu 10 km od miesta, kde škoda zrobená bola, budu tahané na zodpovednost a budu platiť válečnú kontribuciu buď v prirodinách alebo ako ustálí velitel československej armády.

6. Žiadna sukromná stráž alebo vojenská organizácia není dovolená. Jestvujúce budu rozpuštené, menovite tie ktoré nemaju osobitného od velitela mesta.

7. Pri najmenšom pokosu vyvolat zmätok alebo ohnrozit úrady, rukojmi, určené vojenským velitelom mesta v pomeru k počtu obyvatelstva, odovzdajú sa pri prijati rozkazu na vojenske velitelstvo k jeho dispozicii a garantujú za bezpečnost československych vojsk ktoré obsadily mesto. Zostanu zadrzani 24 hodin a budu denne zameneni.

8. Automobilov civilnemu obyvatelstvu neslobodno užívať, len premávka vozov, k zásobovaniu, je dovolená.

9. Žiadny voják, ktorý nepatrí ku niektorej dohodovej mocnosti, nesmie chodit vo vojenskej rovnošate.

10. Ten, kto prekročí moje rozkazý, alebo týmto bude vzdorovať, alebo týmto bude vzdorovať, alebo ich neposluchne, bude lapeny, zastreleny bez akéhokolvek processu. Pomimo to bude mestu a obyvatelstvu daná pokuta.

11. Každá osoba, ktorá rozširuje alebo rozširovala povesti, ktoré by mohly verejný poriadok porušiť a nepokoj medzi obyvatelstvom vyvolat, alebo ktorá rozširuje tiskopisy nepriatelské československej vláde, bude potrestaná vazbou od 15 dnoch do 20 rokov a peňažitou pokutou od 100 do 100 000 korun.

12. Toto vstupuje v platnost okamžikom vyhlášenia.

Košice, dňa 1. června 1919.

Generál Hennocque[587]
velitel mesta

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii / Velitelství 23. střeleckého pluku, škatuľa číslo 7

587 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

88/ INFORMÁCIA O ROZDELENÍ VOJSKA OPERUJÚCEHO NA SLOVENSKU NA DVE SKUPINY

2. jún 1919

Ministerstvo Národní Obrany V Praze, dne 2. června 1919

Č. j. 17488/op

Rozdělení velitelství na
Slovensku.

Mission Mre Francaise
de Praque
date d´arrivée 4. 6. 19
No d´entreé 1612
Remis á

Francouské missi v Praze

Operující vojsko na Slovensku bylo rozděleno na dvě skupiny:
1/ Slovenská skupina – velitel generál Mittlehauser[588] v Bratislavě.
2/ Rusínská skupina – veltel generál Hennocque[589] v Košicích.

Hranice obouch skupin: Iglo[590] – Dobšina – Jelsva[591] – Harkacs[592]. Jmenovaná místa patří ke slovenské skupině generála Mittelhausera.

U každé skupiny zřizuje se jedno etapní oddělení. Přednostou etapního oddělení u velitelství generála Mittlehausera ustanovuje se podplukovník Franz, přednostou etapního oddělení u velitelství generála Hennocqua ustanovuje se major Materna. Místo majora Materny ustanovuje se prvním pobočníkem u 4. divise major Votruba, jehož místo u 2. divise byla zatím již obsazeno francouzským komandantem Ihlerem. Velitelství 2 čsl.

588 Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine (7. 8. 1873, Tourcoing – 19. 12. 1949, Paříž) – francúzsky generál, zástupca veliteľa a neskôr veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR, 1919 veliteľ Západnej skupiny, 1919 – 1921 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1921 až 1925 náčelník československého Hlavního štábu branné moci.

589 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

590 Spišská Nová Ves.

591 Jelšava.

592 Gemerská Ves.

divise prevzal podplukovník Šnejdárek[593]. Personál pro obě nová oddělení bude vzat ze zemského velitelství v Košicích, od bývalého vrchního velietsltví v Bratislavě a důstoníků aspirantů pro kurs gen. štábu, kteří byli min. N. O. gen. Mittelhauserovi a Hennocquovi dáni k dispozici.

Den, kdy obě etapní oddělení započnou svou činnost, bude oznámen. Zemské velietlství pro Slovensko v Žilině bude zastávati jen své vlastní záležitosti.

Generál Mittelhauser a generál Hennocque a zemské velitelství pro Slovensko podléhají přímo min. N. O.

Obdrží: I. pobočník, politické pres., vojen. pres., všechny odbory min. N. O., org. a zprav. odd. min. N. O. xxx[594]. vojen. kanc. pres. republiky, gen. insp. čsl. vojsk, francouzská misse, kancelář čsl. zahraničních vojsk, zemské velitelství v Praze a Brně.

Prednosta operačního oddělení
MAJOR FIALA
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 1

593 Šnejdárek, Josef (2. 4. 1875, Napajedla – 13. 5. 1945, Casablanca) – armádny generál, príslušník francúzskej cudzineckej légie, účastník 1. svetovej vojny, 1919 veliteľ čs. jednotiek operujúcich na Těšínsku, neskôr veliteľ 2. divízie, 1925 – 1932 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Košiciach, 1932 – 1935 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave.

594 V texte prečiarknuté.

89/ VYHLÁSENIE VOJENSKEJ DIKTATÚRY NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

5. jún 1919

Vojenská diktatúra na Slovensku.

Podľa zmocnenia Ministra Československej Republiky s plnou mocou pre Slovensko Dr. V. Šrobára[595] a vzhľadom na vojenské operácie vyhlasujem na Slovensku vojenskú diktatúru.

Vojenská diktatúra pozostáva v tom, že vojsko prevezme najvyššiu moc nad verejnou správou a tým aj nad civilnými úradníkmi. Títo ostanú naďalej v činnosti, podriaďujú sa však vojenským veliteľstvám. Vojenský veliteľ je vo svojom obvodu najvyšším vládnym orgánom.

Vojenskú diktatúru v plnom jej obsahu smejú prevádzať len vyšší (štábni) dôstojníci, alebo dôstojníci, ktorí sú k tomu veliteľom skupiny západného Slovenska alebo veliteľom divízie zvlášť ustanovení.

Vojenský veliteľ je zodpovedný za udržanie poriadku vo svojom obvode a smie k tomu účelu použiť každý prostriedok, ktorý uzná za dobrý. On má právo aj zákony zmeniť: principiálne však len so svolením veliteľa skupiny západného Slovenska a len v páde najvyššej potreby samostatne. Vojenský veliteľ jedná dľa svojho najlepšieho svedomia a presvedčenia a nech má na zreteli vždy len blaho svojej vlasti.

Žiadam od každého veliteľa spravedlnosť voči obyvateľstvu. Od tohto však žiadame pokoj a poslušnosť. Žiadnemu dobrému príslušníkovi našej republiky nestane sa žiadne bezprávie. Proti ľuďom však, ktorí kladú najmenší odpor vojenským nariadeniam, proti buričom a nepriateľom československého štátu zakročí sa s najväčšou prísnosťou.

Bratislava, 5. června 1919

Dr. Vavro Šrobár v. r.,
minister s plnou mocou
pre správu Slovenska

Generál Mittelhauser[596] v. r.,
veliteľ skupiny západného Slovenska

Tiskom Karla Augermayera v Bratislave. 19 629

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii / Velitelství 23. střeleckého pluku, škatuľa číslo 7

595 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

596 Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine (7. 8. 1873, Tourcoing – 19. 12. 1949, Paříž) – francúzsky generál, zástupca veliteľa a neskôr veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR, 1919 veliteľ Západnej skupiny, 1919 – 1921 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1921 až 1925 náčelník československého Hlavního štábu branné moci.

90/ OZNÁMENIE GENERÁLA HENNOCQUE O VYHLÁSENÍ VOJENSKEJ DIKTATÚRY NA SLOVENSKU A O PREVZATÍ NAJVYŠŠEJ MOCI NAD VEREJNOU SPRÁVOU A CIVILNÝMI ÚRADMI

6. jún 1919

OHLAS!

Dr. Šrobár[597] minister pro Slovensko, prohlásil vojensku diktaturu na celom Slovensko.

Nasledkem toho vojsko prevezme najviššiu moc nad verejnou správou a tom nad civilnimy uradmy:
Ačpráve tyto ostanu na ďalej v činnosti podrobeny su však vojenskym velitelstvim.

Vojensky velitel jest ve svem ucinkujucom kruhu najvyšším vládnym orgánom. Vojensku diktaturu v plnom obsahu môžu konať ku divisie západného frontu prideleny štábny dostojnici alebo aj dostojnoci.

Vojensky velitel jest zodpoveden za udrzeny porádku ve svem kruhu, a môže k tomu účelu použiť každý prostriedok, ktery za dobry uzná.

Velitel jé oprávnený aj zákony zmeniť svojou mocou, ale len v tom najsúrnejšom píde, ináč len s porozumeniu velitela západného frontu.

Vojensky velitel nech jedná svedomite dle svého najlepšieho presvedčenia pred očamy držaic blaho vlasti.

Žádám od každého velitela spravedlnost oproti obyvatelstvu, od obyvatelstva pokoj a poslušnosť, oproti vojenskej správe.

Ani jednému poslušnemu obyvatelovi našej republike sa nestane urazenia, ináčej proti naším nepriatelom, proti buricom a proti tym, ktory sa vojenskym nepriatelom československému rozkazu odporuju, zakroči sa najostrejšie.

Bratislava, dňa 5. června 1919 Šrobár v. r.

Minister s plnou mocou pre Slovensko.

DODATOK.

V smyslu ministerského nariadenia zo dňa 5-ho juna b. r. som povereny splnou mocou nad verejnou a vojenskou spravou.

Keď najmenšie zburenie, alebo priestupok sa spozoruje, pomedzi podozrivého

597 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

obyvatelstva sa vezmu 10 ručitelia. Tieto ručitelia su na každy pád zodpovedný, keď by sa pokoj mestského alebo okolného obyvateľstva zrušil.

Akékolvek shromaždenia tak pod slobodnym nebom, jako ai v zavretych miestnosťáh len z dovolením vojenského velitela sa môže vydržavať.

Zvláštnym pripade je povereny vojensky velitel opraveny prestupenia urcenych hranicov jednotlivich miestoch len dla vyplnenia zvláštnych podmienkov dozvoliť.

Prehádzanie sa na uliciach večer po 9-tej hodine je prísne zakázano.

Osoby ktoré následkom ich zamestnania sa nuťene aj večer po 9-tej sa na ulici pretrimovať su povinné od vojenského velitelstva zvláštne svedectvo si získať. Ináč len odovodnené pripady (nechoda, chorosť atď) sa vezmu do povahy.

Zavieračná hodina pre hostince, kaviarne a krčmy alebo iné verejné miestnosťi sa ustanovi o 9-tej hodine večer.

Okrem piva a vina nesmie byť iný nápoj odprepaný.

Nová Ves[598], dňa 6. juna 1919.

Vydáva: Hennocque[599] v. r. generál,
velitel ruthenskej a vychodnej Slovenskej armády

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii / Velitelství 23. střeleckého pluku, škatuľa číslo 7

598 Spišská Nová Ves.

599 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

91/ TELEGRAM PLUKOVNÍKA ŠNEJDÁRKA SO SŤAŽNOSŤOU ADRESOVANÝ MINISTROVI ŠROBÁROVI

7. jún 1919

Telegramm (Phonogramm)

2. divise 138 7/7 4/15 odp.

Plukovnik Snejdarek[600] ministru Srobarovi[601] Bratislava

Velmi duverne a predati osobne

Ma divise ktera jest opravdu ceskoslovenska jelikoz nemam ani jedineho ciziho dustojnika mela nejvetsi uspechy stop vystridaly se proti nam 3 madarske divise stop pozoruji ale proti mne velikou zarlivost stop na tvou laskavou intervenci bych byl jmenovan generalem dostal jsi odpoved ze jsem postupoval prilis rychle stop a ze obdrzim vysoke francouzske vyznamenani stop co se tyce tohto vyznamenani podotykam ze i bez udalosti na slovensku mam nan pravo dle platnych francouzskych predpisu stop mam totiz ve francii 47 sluzebnych let ackoliv slouzim teprve 21 let ale jelikoz jsem neustale byl v bojich plati 47 let stop tak radeji o tomto vyznamenani nemluvit stop co se tyce rychleho meho postupu neni muj postup nic rychlejsi nez vsech legionarskych dustojniku stop vsichni skoro postoupili o dva stupne jako ja stop tak to s tim rychlym postupem je odbyto stop tento postup sem si na boji
Stich vydobyl stop na tesinsku jsem velel dve divise dobyl jsem nasi vlasti karvinske doly, hodil jsem polaky za vislu stop a ted se mi rekne ze jsem prilis rychle postoupil ve vojenske hodnosti stop moje nyni situace je nasledujici stop kolem mne vidim same povysovani stop jedine ja velitel 2 cs druhe divise ktera situaci zachranila coz je dokazane

600 Šnejdárek, Josef (2. 4. 1875, Napajedla – 13. 5. 1945, Casablanca) – armádny generál, príslušník francúzskej cudzineckej légie, účastník 1. svetovej vojny, od 1918 príslušník čs. brannej moci, 1919 veliteľ čs. jednotiek operujúcich na Těšínsku, od mája 1919 veliteľ 2. divízie a vojenský veliteľ Veľkej Prahy, 1923 veliteľ 7. divízie, 1925 – 1932 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Košiciach, 1932 – 1935 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1940 zmocnenec Francúzsko-československej vojenskej misie.

601 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

nemam byti jmenovan stop za techto okolnosti mam v umyslu opustiti slovenskou frontu a oznamuji ti to duverne pane ministre stop velmi rad bych mel tvuj nahled o teto veci pane ministre stop

Srdecne na zdar ! – snejdarek –

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Vavro Šrobár, škatuľa číslo 10

92/ SITUAČNÁ SPRÁVA SLOVÁCKEHO PEŠIEHO PLUKU

13. jún 1919

Čs. velitelství pěš. Slováckého pluku 92 Důvěrné!
Dův. č. 4[602]

Čs. zemské velitelství

V Bratislavě, dne 13. června 1919. V Brně

Hlásíme situační zprávu Slováckého pěšího pluku:
Slovácký pěší pluk skládá se z plukovního štábu, I. III. a VI. p. prap. Slovácké brigády. Prapory tyto nacházejí se všechny na Slovensku. Původní účel těchto praporů bylo prováděti rekvisice na Slovensku.

Dle sem došlých zpráv je nynější situace tato:

I. prapor který rekvisice prováděl v župě Trebišovské na východní Slovensku, byl pŕi postupu Maďarů zapleten do bojů a částečně rozprášen, částečně některé oddíly odříznuty a musely ustoupiti do Rumunska. Pobyt prap. neznámý.[603]

III. prapor je ve smyslu pres. čís. 3728 západní skupiny gen. Mittelhausera prozatím k disposici zásobovacímu ústavu pro provedení rekvisice v obvodu Bratislavy.

VI. prapor, který prováděl rekvisice b obvodu Nových Zámků byl rovněž zapleten do bojů, část súčastnila se protiútoku na Parkány. Některé části jsou dosud nezvěstné. Velit. prap. posledně v Turč. Sv. Martině.[604]

Dle roz. ZV. V Brně. pres. čís. 3761 mají se první a šestý polní prapor shromážditi v Hodoníně a potom co nejrychleji odjeti k pluku. Vzhledem na xxxxx[605] dřívě líčené okolnosti bude asi počet mužstva těchto praporů značně mižší nežli předepsaný stav.

Žádá se, aby ZV. stavy těchto praporů v Hodoníně co nejdříve doplnilo mužstvo, které u Slov. brig. již sloužilo, bylo propuštěnoa nyní v Kroměříži k službě bude se hlásiti, jakož i mužstvem pocházejícího z politických okresů Uh. Brod, Uh. Hradiště, Hodonín a Kyjov. Poněvadž i III. prapor v Bratislavě je pod stav, žádá se o doplnění tohto 200 muži.

602 Číslo dopísané perom.
603 Veta dopísaná perom.
604 Veta dopísaná perom.
605 V texte prečiarknuté.

Došlo: 13/6 1919[606]
Čís. 02 op.[607]

Velitel Slov. pěš. pluku
Major CYRIL HLUCHÝ
Hluchý vel brig

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvo mesta Bratislava, škatuľa číslo 4

606 Dopísané perom.
607 Dopísané perom.

93/ TELEGRAM INFORMUJÚCI O BOMBARDOVANÍ LEVÍC

13. jún 1919

cs bratislava vel 1146 13/6 22/50
velit 7 divise nitra, – cis 3954/op na vedomi hlaseni 1 polni letecke setniny stop bombardovani levice provedeno hozeny ctyri bomby na nadrazi vybuch dvou bomb konstatovan stop v levicich uplny klid stop namesti opustene na nadrazi asi 50 vagonu bez lokomotiv stop aparat pristl v 21 h stop – velit zap skup

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní, škatuľa číslo 9, fotokópie z VÚA – VHA Praha

94/ HLÁSENIE O POĽSKÝCH JEDNOTKÁCH V TATRANSKEJ KOTLINE A OKOLÍ

13. jún 1919

V Kežmarku, dne 13. června 19u 7^{h} 15 ráno

Velitelství VII. Brigády

Dnes ráno v ½ 7 hod. prišlo následující hlášení od Černého strážmistra. Byl v 10 hod. v Kotlině[608] z hlídkou. Tam se dozvěděl že 2 setniny Poláků přišli do Ždáru a ptaly se po Spiské Belé. Vrátil se tudíž do Sp. Bělé[609] a telefonoval do Kežmarku. V Bělé vzal vůz a jel do Kotlina kamž došel ve 3 hod. ráno. Tam narazil na silnou hlídku, hlídka se rozprchla, byla pronásledována a z jich strany stříleno. On viděl jen hlídku a mužstvo nemohl konstatovat. Včera v poledne byl zde francouz. podpl. Paré, který dal rozkaz proti Polákům nepřátelsky nevystupovati a ustupovati zpět. Dále obdržel jsem dopis psaný podpl. Paré v mé přítomnosti by byl poslán na polskou hranici a předán prvnímu polskému důstojníku, kterého četníci potkají. Toto psaní poslal jsem ihned do Sp. Staré Vsi[610], ježto mi nebylo hlášeno, že tam již Polaki jsou.

Velitel četnického odděl. stk. Malík
Kežmark

Převzal: plukovník Wosátka

*

Rukopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

608 Tatranská Kotlina.
609 Spišská Belá.
610 Spišská Stará Ves.

95/ SPRÁVY O NEPRIATEĽOVI ZÍSKANÉ SPRAVODAJSKÝM ODDELENÍM VELITEĽSTVA ZÁPADNEJ SKUPINY

14. jún 1919

VELITELSTVÍ ZÁPADNÍ SKUPINY SLOVENSKÉ
TAJNÉ!
Zpravodajské oddělení.

Čís. 524 prot. zprav. Bratislava, dne 14. června 1919.

ZÁZNAM SPRÁV O NEPŘÍTELI Čís. 1.

Rakouská fronta: rakouské posádky silně sesíleny po celé frontě, zvláště ale u Marchegu, kde též vyhlášen z neznámého důvodu válečný stav. Disciplina vojska poměrně dobrá, ale vojsko silně bolševického smýšlení. Výzbroj i ošacení pohraničních trup dobré, vše nové.

Fronta bratislavská: Dle spolehlivých zpráv nezamýšlejí Maďaři útočiti přímo na Bratislavu, čekají, že musíme vykliditi město bez boje, poněvaž budeme obklíčeni ze severu maďarským vojskem, které postupovalo na Nitru. Tento plán jest prozatím překažen. Posádka v Ligetfalu[611] a okolí jest dosti silná, ale na útok slabá. Přímo v Ligetfalu jsou dvě strážní roty asi 250 mužů, jedna rota kulometů (8 pušek), jedna rota pionírů se 30 pontony, as 1000 ozbrojených delniků; východně od Ligetfalu v lesíku jsou zjištěna 4 polní děla. Přístup do toho lesíka jest přísně střežen, tak že jest těžko zvěděti, co se tam mimo toho ukrývá. Ve skladišti jest dosti pušek a munice na ozbrojení všeho obyvatelstva v případě našeho útoku. Mužstvo a část dělníků jest ubytována v barácích v Ligetfalu. Druhý pilíř mostu přes Dunaj je z maďarské strany silně zaminovaný.

Fronta Raab[612] – Komarno.

Dunajský břeh po celé délce jest hustě obsazen polními strážemi v síle po jedné četě. Několik km. Za těmito strážemi jsou ve vesnicích reservy ku posílení, aneb k výměne. Z tajeného pramene se dozvídáme, že se koncentruje nápadně mnoho vojska z Ung. Altenbergu (10. t.m.). Zpráva došlá z Prahy, že 8 k od Raabu[613]proti

611 Petržalka (dnes mestská časť Bratislavy).
612 Obec Györ na území dnešného Maďarska.
613 Obec Györ na území dnešného Maďarska.

Nedvě[614], jest připraveno k útoku 5000 Maďařů , se částečne potvrdila, ale dne 12. t. m. bylo ze spolehlivého pramenu hlášeno, že většina sil s této strany odjela kvapem na rumunskou frontu.

Velitelství úseku nalézá se v Horu, u velitelství jsou přiděleni též němečtí důstojníci bývalé Hachensenovi armády. Podél Dunaje v místech Gonyo[615], Szony[616], Heszmely[617], Suto[618] jsou silné polní stráže, již reservy, v síle asi 1 praporu jsou rozloženy ve městech Kisberg[619], Nezo-Ors, Tovaros[620]. Jsou to oddíly prvního, 25., 32. rudého pluku. Velitelství těchto reserv jest v Tovarose. V Nagyigmand[621] jest jedna rota sapeuru a pioníru. V Tatabanya jest 6 děl od 15. pluku polního dělostrelectva. V Gerosen jsou dvě děla 7 cm. (pravděpodobně od téhož pluku). Ve Varhegy stojí dvě děla 15 cm. (pluk neznam). Na stanici kisber stojí 2 pancéřové vlaky. Jeden o 3, druhý o 4 vozech. Dohromady mají 6 děl a 4 kulomety. Zadní vozy obou vlaků jsou porouchány od granátů. V [.....] a v Bajna[622] bylo mnoho pěchoty dělostrelectva a kulometů, ale ve dnech 11. a 12. t. m. byla většina s velkým chvatem odeslána na rumunskou frontu a ku Košicím a Prešovu k části bývalé armády Machensenovi. Úsek Komarenský prvý velí Boroevič (?).

Hronská fronta

Zpráva ze dne 12. t. m.: mezi Levicemi a velkým Garem bojoval 3. rudý pluk, na pravo od něho oddíl Palmajiho (č. prapor myslivců dobrovolníků), na levo 16. rudý pluk. Za 3. rudým plukem stála dvě děla 7. cm. a 2 děla 10.cm. Bezprostředně u Levic bojoval též 1. rudý pluk. Dne 10. t. m. ráno přijel též 16. rudý pluk od Zvoleně. U Levic stojí 5 děl 10. cm. V Nagy Ballo jest 1. prapor 53. pluku (složení z bankovních úředníků , druhý prapor zůstal na Tise a třetí prapor nyní přichází z rumunské fronty. Prvý prapor přijel dne 9. t. m. přes Báňskou Bistřici na posilu.

Dle zpráv ze 4. t. m. nalézaly se na silnici Lučenec Zvolen 28. rudý pluk, 68 rudý pluk, 29. rudý pluk (honvédsky), 30. a 52. honved. Pluk (rudý pluk?); mimo toho viděna tam 3 děla 15. cm. a 8 děl 6 cm.

29. pluk jest zjištěn od 9. t. m. k Miškovci. Zprávy o medzinárodním pluku se velice rozcházejí ale zdá se, že existuje pouze jeden mezinárodní pluk o 4 praporech. I. a II. prapor jsou většinou Němci a části Čechů, 3. prapor jsou Rusové a Poláci a IV. prapor většinou Rumun. I. a II. prapor bojují právě u Zvoleně, III. prapor útočil dne 4.

614 Medveďov.

615 Obec Gönyű na území dnešného Maďarska.

616 Dnes mestská časť maďarskej obce Komárom.

617 Obec Neszmély na území dnešného Maďarska.

618 Obec Süttő na území dnešného Maďarska.

619 Obec Kisbér na území dnešného Maďarska.

620 Dnes mestská časť maďarskej obce Komárom.

621 Obec Nagyigmánd na území dnešného Maďarska.

622 Obec Bajna na území dnešného Maďarska.

t. m. severovýchodně od Detvy. 4. prapor byl jestě 7. t. m. východně od Nových Zámků. 22. dělnický pluk zjištěn dne 2. t. m. proti Zvoleni.

16. rudý pluk patrí II. brigádě 3. divise. Politický vůdce dicise jest advokát Lander. Zjištujeme v tomto pluku tak zvaný hornouherský pluk, složený ze slovenských zbytků staré rakouské armády ponejvíce z Detvanu. Tento pluk dobyl Zvoleň.

Levice byly dobyty palmajovým oddílem, který jest pokládán za elitní trupu a složen z dobrovolníků, jichž jádro jsou obyvatelé z okolí Levic, které bývalý rakouský setník Palmaj převedl k Maďarům před naší okupací Slovenska. Tento oddíl nemá pěších kulometů ale za to jízdní oddíl kulometů asi 130 jezdců.

3. rudý pluk utvořen z 1. pešťanského honvéskedskeho pluku.

U každého pluku připadá průměrně 5 kulometů na 1 rotu; některé pluky mají 1 prapor kulometů. U pluku bývá též přidělena 1 baterie polních děl.

Na trati Parkan[623] Levice a Nové Zámky byly zjištěny 4 pancéřové vlaky čís. 2, 5, 6 a snad čís. 7. Každý vlak má jednu lokomotivu, 1 vůz před a 5 vozů za lokomotivou. Čís. 2 má jedno dělo; čís. 5 má 1 dělo 7. cm. a obyčejně mívá též 1 dělo 10 cm. ; čís. 6 má určitě 1 dělo, o čísle 7 neví se nic podrobného. Na každém voze jest 6 kulomet, po dvouch kulometech na bosích jedna v zadu a jedna v předu. Vůz kde jest dělo nemá kulometů.

Zprávy ze zázemí – zbrojení

Maďaři za bolševického režimu sami horečnatě zbrojili, zarazili výrobu ve všech továrnách až na továrny muniční a zbrojovky. Mimo toho urychlovali ještě zbrojení přikupováním válečného materiálu od Rakouska a Itálie. Dodávky od Italie docházejí přes Vídeňské Nové Město, Šoproň Raab do Pešti. Maďarským zajatcům byly v posledních bojích v úseku 2. divise odebrány úplně nové italské karabiny Model. 91, a nalezeny kartony pro munici do Manlicherových pušek na nichž bylo vytištěno „Fartuce N. 10, riparato Bologna“. Od jistého bývalého důstojníka který prchl z Budapešti a přebehl k nám 11. t. m., se dozvídáme, že asi před měsícem došlo z Itálie do pešti 32 aero a hydroplánu; v medzinárodním pluku prý se nachází též několik italských důstojníků, kteří však nejedou na frontu, nýbrž zůstavají v pešti. Mezi nimi jest prý též jistý italský plukovník (pamatuje se na jméno podobné Bareccovu). V obrázkovém časopise „ Tolnoy vilagvapia“ viděl podobiznu tohto plukovníka vedle podobizny vrchního armádního velitele maďarského Böhma, asi před 4 týdny.

V kanonce v Raabu pracuje se horečně vo dne v noci. V poslední době odesláno bylo 6 hmoždířů 305 a 1 420 mm. Dle zprávy 12. t. m. dodělávají se tam právě 2 nové pancéřové vlaky. Co se vyrobí, jest ihned odesíláno do pešti; prý z obavy před bombardováním od našich letců.

623 Štúrovo.

V rudé maďarské armádě bojuje mnoho Rakušanů (mimo jiné též celý 10 vídeňský okres.) Jejich shromáždištěm jest Kittsee[624] (jižně od Bratislavi). Tam se též nalézá velitelství s jednou rotou.

Továrna na monitory jest v Ujpestu[625], kde se nyní dělají též improvisované monitory z vlečných lodí. Na ostrově Čepel[626] jest továrna na opravu letadel. Jeden hangar jest v Budafog[627] a druhý v Rakos (východně od Budapešti). Létadel mají Maďaři spoustu, ale pro nedostatek benzinu a potahovací látky zbývá jim pouze asi 20 upotřebitelných. Dělníci v zbrojovkách jsou prý placeni pouze zlatem.

Disciplina rudého vojska železná; o českém vojsku síženy jsou úmyslné strašné zprávy, tak že rudí gardisté bojí přebehnout nebo dáti se zajmout. Výzbroj a strava výborná, výstroj chatrná a různorodá.

Za správnost:
Poručík Mikulík Josef.

Podplukovník
NÁČELNÍK HLAVNÍHO STANU:
(Faucher)
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 3

624 Obec Kittsee na území dnešného Rakúska.
625 Dnes mestská časť Budapešti.
626 Csepel – ostrov na Dunaji v Maďarsku.
627 Dnes mestská časť Budapešti.

96/ ROZKAZ NA POSTUP SKUPINY POIREE V OBLASTI PREŠOVA

16. jún 1919

6. divise
Skupina POIREE L., dne 16. června 1919

ROZKAZ.

V poledne všechny cíle jsou vzaty.
Zprávy zvěstují, že nepřítel je na ústupu.
Skupina POIREE zvětšena o 1/21 legionářů z Francie má za úkol postupovati z Prešovu.
Jiná kolona s dělostřelectvem vyjde ze Szingo na Prešov.
Dávám studiž rozkaz oddílu Machačikovu, složenému ze 3 rot Knoblochových a ze 2 rot 1/23, aby vyšel jako předvoj směrem k Prešovu.
Dle posledních zpráv jedna nepřátelská baterie zadního voje držela statek Sz. Marta severozápadně od Szentmihalyfalva[628] (speciálka).
Hlavní část skupiny složená z praporu Šprynarova praporu I/21 a 12. myslivců zaujme postavení článkovitého seskupení za následujících podmínek:
12. prapor myslivců v Orkuta[629], první vsi na jihovýchod od Kisszebenu[630].
Prapor I/21 v Nyasárde[631].
Baterie v pozorovací posici na svazích severně od Kisszebenu poblíže okrajů této vsi.
Prapor Šprynarův v Magyar-jakabfalva[632] kota 422.
Poslání oddílu Šteklova jest nezměněné.
Služba zásobování střelivem a potravinami taktéž se nepozměňuje.
Upozorňuje se, že železnice nelze používati dále než do Lipjan[633].
Velitelství podpl. POIREE[634] postupuje na cestě do Prešova.
Svinuti pečlivě všechny telefonické linky a prodloužiti linii podél železniční trati podle postupu velitelství.

628 Šarišské Michaľany.
629 Orkucany (dnes časť obce Sabinov).
630 Sabinov.
631 Ražňany.
632 Jakubovany.
633 Lipany.
634 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933, Senlis) – plukovník, veliteľ 23. československého pluku.

Vozatajstvo může býti přemístněno ku předu, nesmí však jeti za Pecsujfalu[635] bez nových rozkazů.
Všechny Horejší údaje jsou dány dle mapy 1:75.000.

Podplukovník velitel skupiny:

POIREE

Dodatek.

Pozornost plukovníka Poireé jest obrácena k obklíčení Prešova ještě tento večer ze severu a sice oddílem, který půjde ze Szinye[636] na Prešov.

Následkem toho prapor I/21, jakmile přijde do Nyarsardes, obrátí se na pochod k Prešovu po pravém brehu Tarczy[637]: přejde tuto v Nagysaros s úkolem zajistiti svaz s oddílem, který jde zo Szinye na Prešov.

Prapor Šprynar, jakmile dosáhl Magyar-jakabfalva, obráti se na poskupiny a učiní nezbytné, by v Alsosobes[638] byl ještě tento večer.

Plukovník uvedl rovněž na cestu směrem k Prešovu ostatní oddíl v následujícícm pořádku: Avant – garde oddíl Machačík; dále ve vzdálenosti 3000 m 2/12 myslivců a dělostrelectva.

Dbejte přísně, aby každý prapor vyslal hlídky ke krytí svých boků.

Plukovník sleduje celou cestu skupinu a potrebné přesné rozkazy dá během pochodu.

Jest se svým štábem stále na silnici Kisszeben – Prešov.

Při setkání se s nepřítelem zdolati každý odpor.

Velitel skupiny: Podplukovník Poiré

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

635 Pečovská Nová Ves.
636 Svinia.
637 Torysa.
638 Nižná Šebastová (dnes časť Prešova).

97/ NARIADENIE GENERÁLA HENNOCQUEA O POSTUPE PROTI SABOTÉROM Z RADOV CIVILISTOV

16. jún 1919

Nova Ves[639], dne 16. cervna
1919

rozkaz[640]

SLUZEBNI OZNAMENI.

Byly podniknuty utoky proti ceskoslovenskym vojakum ozbrojenymi civilisti. General pripomina znovu rozkazy jiz dane:
Kazda civilni osoba, jez se chopi zbrane, nebo se dopusti nasili na ceskoslovenskych vojskach, nebo se pokusi zniciti nektery spojovaci prostredek ceskoslovenske armady (zeleznici, telegraf, telefon) bude okamzite a a na miste usmrcena.

Obec (nebo prip. okolni obce) bude potrestana penezitou pokutou, jejiz vyse bude ustanovea generalem, velitelem armady.

Nebudou-li nalezeni ihned puvodci utoku, budou vzaty osoby zodpovedne z obce neb z obci sousednich a budou zastreleny, nebudou-li vinnici nalezeny ve lhute, urcene generalem, velitelem armady.

General Hennocque[641],
velitel vychodni armady na Slovensku.

VELITELSTVI 6 DIVISE C. S.
Generalni stab.
3. kancelar.
Cislo 83/3.

Souhlasny opis predan:
panu plukovniku Poirée[642]
-„- Slezáčkovi[643]

639 Spišská Nová Ves.

640 Dopísané perom.

641 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

642 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933, Senlis) – plukovník, veliteľ 23. československého pluku.

643 Slezáček, Vilém (1873 – 1926) – generál, účastník 1. svetovej vojny, od decembra 1918 veliteľ 35. pešieho pluku, od februára 1919 na čele Vojenského inšpektorátu Plzeň, od júna 1919 veliteľ 10. pešej brigády, od januára 1920 veliteľ 15. pešej brigády, od januára 1923 veliteľ 23. pešej brigády, od apríla 1923 zástupca veliteľa ZVV pre Podkarpatskú Rus.

Commandantu Rotonovi

Z rozkazu
Nacelnik generalniho stabu
Commandant BARON.
Est
Armeé/de Slovaquie
ETAT MAJOR
2eme Bureau
N I46/P

NOTE de SERVICE

Des attentats ont eté
commis par des civils armés contre des militaires T. S. Le Géréal rapelle d´une facon formelle les ordres déjá donnés:
Tout civil, pris les armes á la main, cu se livrant á un acte de violence contre les troupes T. S.

Oú cherchant á détruiere unmoyen de liaison de l´armée T. S. (chemin de fer, télégraphe, télé phone) sera immédiatement et sur place passé par les armes.

La localité (oú suivant le cas les localités voisine) sera punie d´une amende dant le montant sera fixé par le Général Commandant l´Armée.

Lorsque les auteurs de l´attentat ne serent pas imédiatement trouvés, des responsebles serengt pris dans la localité oú les localités voisines et seront pris dans la localité cú les localités voisines er serent fusillés si les coupables ne sont pas trouvés dans un délai fixé par le Général Commandant l´Armeé.

Le Général HENNOXQUE
Commandant l´Armée EST de SLOVAQUIE.
Signé: HENNOCQUE

Copie confrome nitifiée:
Aus
Colonel.....SLEZACEK
-„- .....POIREE
-„- .....ROTON

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 3

98/ HLÁSENIE O INFORMÁCIÁCH ZÍSKANÝCH OD MAĎARSKÝCH DEZERTÉROV

18. jún 1919

Velitelství 6. divise č. s.
generální štáb
2. kancelář

Cis. Prot. 794. inf. N. Ves[644], dne 18. června 1919.

Zprávy č. 3.

Od včerejška 17. června 1919 byli předvedeni 2. kanceláři 6. divise T. S. 4 desertéři. Byvše vyslechnuti prohlásili všichni, že mají již dosti války. Jsou placeni bankovkami, které nemají žádné ceny; jsou špatně živeni nebot zásobování stává se nesnadným, prý nerozumí již konec konců ničemu v „bolševismu".

Podle jednoho z nich, který se vzdal 42 proporu 16. června blíže Torny náleží 13 pluk pěchoty /rudý/ 5 divisi jejíž P. C. je prý Sajo Sant Peter.

Deserteři setkali se v okolí Torny[645] se 24 rudým plukem a s 10 plukem.

Tyto 2 pluky jsou utvořeny dělníky z Miškovce[646].

Vojáci 24 pluku jsou částečně v civilním šatě holou hlavou.

Zádný z nich nemá vojenského nářdí.

Kázen v těchto 2 plucích velmi přísná. Každý vojín, který nemůže statičí béhem pochodu je předveden okamžitě před vojenský soud, který jej odsoudí 10letému žaláři.

Většina vyslýchaných zajatců potvrdila, že nedostali korespondence od svých rodin již 2 měsíce.

Politické zprávy:

Dle dopisů nalezených u zajatců a dle dopisů došlých jimod rodin je vidět, že obyvatelstvo Uher věřilo v rychlé a jisté vitězství bolševiků.

Nyní se vidí opak. Dopisy jsou naplněny velikým naplněny velikým smutkem; morálka xxxxx[647] den ode dne klesající. V Budapešti je stále větší nedostatek potravin a jsou velmi drahé.

644 Spišská Nová Ves.

645 Turňa nad Bodvou.

646 Obec Miskolc na území dnešného Maďarska.

647 V texte prečiarknuté.

Morální xx[648] a materiální stav našich vojáků:
Zprávy podané velitelství Divise přímo velitelstvími skupin.

Za opis:
Chef gen štábu

Generál Chabort[649]
Velitel 6 Divise T. S.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 3

648 V texte prečiarknuté.

649 Chabord, Rémi Alphonse (1867 – 1941) – francúzsky generál, účastník 1. svetovej vojny, od jari 1919 bol členom francúzskej vojenskej misie v ČSR vo funkcii veliteľa čs. letectva, od júna 1919 stál na čele 6. streleckej divízie talianskych légií, od januára 1920 bol veliteľom 6. divízie, v júli 1920 prevzal funkciu veliteľa Vojenskej akadémie, po odchode z ČSR pôsobil do januára 1929 vo francúzskej armáde.

99/ ŽIADOSŤ VELITEĽSTVA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY O ZOZNAM ŽUPNÝCH ÚRADNÍKOV

20. jún 1919

Armeé Est de Slovaquie
Etat major
E. Bureau
No. 142

Nová Ves /Iglo/[650] dne 20 cervna 1919

Le général HENNOCQUE Commandant[651]
!Ermée! Est
Á Monsieur le Ministra pour la Slovaquie
BRATISLAVA

Žiadam Vás, aby ste mi /Velitelstvo Východoslovenskej armády, Nová Ves/ bezodkladne predložili seznam všetkých župných úradníkov a funkcionárov. Soznam má obsahovať nasledujúce dáta:

a/ Meno a úrad
b/ Národnosť
c/ Znalosť reči /menovite či ovláda reč slovenskú alebo českú/
d/ Či složil slub
e/ Dla možnosti podrobné údaje o tom, ako sa patričný úradník osvedčil dosiaľ, menovite či sa dokázal spoľahlivým počas vojenských operacií.

Le Général HENNOCQUE
Commandant 1 ! Armée Est de Slovaquie
Signe. Hennocque
[vlastnoručný podpis]

650 Spišská Nová Ves.

651 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

Pour ampliation[652]
Le Chef D Etat major[653]
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 256

652 Dopísané perom.
Za správnosť opisu (preklad z francúzštiny).

653 Dopísané perom.

100/ OFICIÁLNE STANOVISKO ČESKOSLOVENSKA VOČI NEDODRŽANIU NARIADENIA NA ZASTAVENIE NEPRIATEĽSTVA ZO STRANY MAĎARSKEJ REPUBLIKY RÁD

20. jún 1919

Minister Beneš[654]. Paris.[655]

Včerejší porada za předsed. p. presidenta a přítomnosti ministrů Švehly[656], Klofáče[657] a generála Pellé[658] zaujala toto stanovisko:
Depeše Kuhnova[659] příčí se ultimatu Ententy[660], která mu rozkázala, aby evakuoval do 4 dnů, včetně 14 v nejhorším případě od 15, takže v každém případě lhůta vypršela; naproti tomu, žádá on dnes parlamentáře, nemáme k tomu naprosto důvěry pro tato fakta:
1./ v offic. odpovědi Clemenceauovi[661] tvrdí, že dostal ulitmatum 15; naproti tomu v depeši nám datované 14 večer reaguje již v textu na ultimatum.
2./ po 1. notě Clemenceauovi z 7. června, kdy měl zastaviti do 48 nepřátelství, nejen že neučinil, přiváděl posily a dokonce jak offic. sděloval Hennocque[662] 9. a 10. vyzval 3. parlamentáře abychom my kapitulovali.
3./ Hennocqueovým parlamentářům bylo u Rožňavy sděleno Maďaři, že nezastaví nepřátelství i kdyby dostali rozkaz z Pešti.

654 Beneš, Edvard, prof., PhDr., JUDr. (28. 5. 1884, Kožlany – 3. 9. 1948, Sezimovo Ústí) – český politik, diplomat, právnik, predstaviteľ prvého čs. odboja, minister zahraničných vecí ČSR 1918 – 1935, predseda vlády ČSR 1921 – 1922, prezident ČSR 1935 – 1938 a 1939 – 1948, vedúci predstaviteľ druhého čs. odboja 1939 – 1945.

655 Dopísané perom.

656 Švehla, Antonín (15. 4. 1873, Hostivař – 12. 12. 1933, Praha) – československý politik, predseda Agrárnej strany, od roku 1918 poslanec Národného zhromaždenia, 1918 až 1920 minister vnútra.

657 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

658 Pellé, Maurice César Joseph (18. 4. 1863, Douai – 16. 3. 1924, Toulon) – francúzsky generál, člen francúzskej vojenskej misie v Československu, 1919 až 1921 náčelník československého Hlavného štábu brannej moci.

659 Kun (rod. Kohn), Béla (20. 2. 1886, Cehu Silvaniei – 29. 8. 1938, ZSSR) – maďarský komunistický politik, v roku 1919 stál v čele Maďarskej republiky rád.

660 Ententa – koalícia spojeneckých štátov počas 1. svetovej vojny (slov. Dohoda).

661 Clemenceau, Georges Benjamin (28. 9. 1841, Mouilleron-en-Pareds – 24. 11. 1929, Paríž) – francúzsky politik a žurnalista, od 25. 10. 1906 do 24. 7. 1909 a od 16. 11. 1917 do 20. 1. 1920 francúzsky premiér.

662 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, 1919 veliteľ 3. pešej divízie, veliteľ Východnej skupiny a Zemského vojenského veliteľstva v Užhorode.

4./ v době, kdy Kuhn měl vykliditi Slovensko, přikročil svým náhončím Janouškem[663] / známý defrandant/ v Budapešti k prohlášení republiky rad na Slovensku.
5./ do poslední chvíle armáda maďarská sesilována nepřetržitenovými formacemi: u Košic byla 18. hlášena celá divise nová.
6./ dle zpráv chystá se k xxx[664] 21. velký nový putsch ve Vídni se současným útokem na Bratislav, vše to osnováno v Budapešti.

Se zřetelem ku zřejme malé fides Kuhnově a abychom neprejudikvali konsekvencím z ultimata Ententy, neodpovídáme.

Žádáme:

1./ jaké kroky podnikne, resp. podnikla Ententa po vypršení lhůty.

2./ odporučuje-li se odpověděti a event. jak, abychom zůstali v nejúplnější harmonii se zámysly Ententy.

3./ kdyby přece všechno snad došlo k přímému jednání mezi námi a Kuhnem, bylo by absolutně potřebí přítomnosti zmocněného zástupce Ententy jako klassického svědka.

Prosíme o odpověď obratem.

ŠTEPÁNEK.

Expedováno 20. VI. V1. 20

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 5

663 Janoušek, Antonín (22. 8. 1877, Nymburk – 30. 3. 1941, Moskva) – organizátor robotníckeho hnutia, politik a redaktor – od roku 1919 pôsobil v Budapešti, od marca 1919 spoluzakladateľ a redaktor Červených novín v Budapešti, spoluorganizátor medzinárodného Červeného pluku. Jeden z hlavných organizátorov Slovenskej republiky rád, od 20. 6. 1919 predseda revolučného výkonného výboru, od 20. 6. 1919 predseda Revolučnej vládnej rady v Košiciach. Po potlačení Slovenskej republiky rád 10. 9. 1919 zatknutý rumunskou políciou, v júni 1920 odsúdený na 3 roky väzenia, od apríla 1922 žil v ZSSR.

664 V texte prečiarknuté.

101/ OPERAČNÝ ROZKAZ SKUPINY JIROUŠEK

20. jún 1919

VELITELSTVI SKUPINY „JIROUSEK“ DUVERNE!

OPERACNI ROZKAZ CIS. 2. ZE DNE 30. CERVNA 1919

Operace budou obnoveny 1. cervence ráno za za následujicich podminek, nebudeli rozkaz zrusen:

1) Divise generala Paris-e utociti bude ve vseobecnem smeru Szepesremete[665] – Meczenzef[666].

2) 6ta Divise zucastni se operaci jak nasleduje:

a) Na jih od Hernadu[667] utoci 30. pesi pluk ve vseobecnem smeru na Kassa – Bela[668] s konecnym objektivem Kassa – Bela a vysiny Pokrivi.

b) na sever od Hernadu zustane Divise v obrane. Nynejsi obranna cara musi byti udrzena za kazdou cenu.

Na cele fronte budou vyslany utocne hlidky velmi agresivni, ktere se musi dostati do ~~xxxxx~~[669] tesneho styku s nepritelem. (Plati i pro skupinu „Jirousek“.)

3) Skupine „Jirousek“ pridelena nasledujici uloha:

Skupina je urcena ku kryti leveho kridla Divise. V plne platnosti zustava rozkaz ze dne 28. cervna 1919.

Mimo to davam nasledujici dispozice:

a) I./21. vysle hlidky pres Berzevicze[670] po silnici na Hambor[671], aby bylo zajisteno spojeni s kavalerii a s oddilem 12. praporu myslivcu v Hamboru. Toto spojeni se musi za kazdou cenu stale udrzovati!

Oddil 12. myslivu vyslan bude praporem 12. myslivcu ze Szepesmindszen[672], aby ocistil od nepritele silnisi vedouci pres Alsoszalok[673] na Hambor. Ukolem 12. myslivuc je teda zajistiti silnici na Berzevicze.

665 Mníšek nad Hnilcom.
666 Medzev.
667 Rieka Hornád.
668 Košická Belá.
669 V texte prečiarknuté.
670 Brezovica.
671 Brezovička.
672 Bijacovce.
673 Nižný Slavkov.

b) Krome toho na cele fronte (v obouch castech, Knobloch i Sprynar) vysilany budou cetne hlidky smerem k jihu, jihovychodu z vychodu, aby hledaly styk s nepritelem.
c) V pripade nepritelskeho utoku posice zaujate za kazdou cenu drzeti!
d) JIZDA. Praporu I/21 prideluje se jizdni hlidka (1 a 6) (vysle nadpor. Slukov) za ucelem udrzovani rychleho spojeni s Hamborem, krome hlidek pesich. Ostatni hlidky jizdy maji za ukol zjistiti silu a postaveni nepritele na linii: Alsossalok, Szinyefö[674], Pusztaszalgo[675], Kisszeben[676], Felsösom[677], Olajpatak[678].
4) Vsechna hlaseni situacni az na dalsi budten dirigovana na vel. skupiny Puste Pole. Tam, kde existuje spojeni telefonicke, pouziti v prve rade tohto. (Setriti jizdnich i pesich spojek pokud spojeni medzi Lipjany[679] a Pustym Polem existuje.) Hlaseni budtez presne s udanim mista, casu, data, jmena toho, kdo ho dava.
5) Pokud se tyce oddilu „bardejov", zustane oddil az do dalsiho rozkazu ve svych posicich.
6) Pocatek akce dne 1. cervence sdelen bude telefonicky (bude sdeleno „akces e zahajuje").

Rozkazem podeluji se: I/21., I/31, Velitelstvi 31. pluku,
á 1 exempláři[680] jízda, delostrlectvo, oddíl „Bardejov"
podpor. Litoborsky.

PLUKOVNIK
VELITEL SKUPINY
JIROUSEK
Jiroušek plk.
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

674 Renčišov.
675 Uzovský Šalgov.
676 Sabinov.
677 Drienica.
678 Olejníkov.
679 Lipany.
680 Dopísané perom.

102/ SPRÁVA O MORÁLNOM STAVE MUŽSTVA 7. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE

21. jún 1919

VELITELSTVI 7 CESKOSLOVENSKE DIVISE
Operační oddělení

Pokládám za svou povinost upozorniti velitelství na pokleslý morální stav mužstva, s kterého sa skupina skládá.

Údály se následující případy:

1./ u 10. domobraneckého praporu dne 19/6. snažili se důstojníci v boji u GARAMKOVACZY[681] ustupující mužstvu zadržati. Na velitele roty bylo vykříknuto: „ Děte si tam sami, my se na jatky honit nedáme!“ Pachatel unikl a nemohl byti vypátrán.

2./ u III. praporu pěšího pluku čís. 35. Když tento prapor 19/6 jel vlakem z Verebely[682] do Moravců[683] a mužstvo vidělo utíkající obyvatelstvo a vojíny 92. pluku počalo se mužstvo ve vlaku chvatné oblekati a bylo by se snad k utíkajícím připojilo, kdybyb[684] velitel transportu nebyl nechal vlak okamžitě jeti dále. Důstojníkům se podařilo mužstvo uklidniti. Dle hlášení velitele praporu jest mužstvo netečné a dělá dojem neúplně spolehlivý.

3./ Dnes se vrátil nadporučík ZUREK který zjistil 19/6. 76 muži pěšího pluku 71 za našim panceřovým vlakem od Garamkovaczu do Benedektu a hlásí, že se vrátil jen s 19 muži, ostatní po trati rozestavené hlídky se rozutekli. Poručík Greguš téhož pluku hlásí, že jeden četař 71 pluku zběhl a nabádal soudruhy taktéž k útěku. Trestní stíhaní bylo zavedeno.

Jsem toho náhledu, kde se nacházejí mezi mužstvem podvratné živly, které v kritických chvílích ostatní strhnou a praniku rozširují.

Mužstvo šlo při dřívější akci s bojovou náladou a radostí do boje, podvratné živly nenabyly ještě vrchu. Neblaze působylo na mužstvo, že dle rozkazu slibená pomoc a posila II. divise nedošla včas. Mužstvo nyní důstojníkům nedůvěřuje, když se jim o nejaké pomoci mluví.

Nedostatek kulometů: u skupiny jsou pouze 2., dále, že ze 3. děl batterie pouze jen jedno je k upotřebení púsobí také nedobře na mysl mužstva.

681 Kozárovce.
682 Vráble.
683 Zlaté Moravce.
684 Písmeno v texte prečiarknuté.

Upozornuji dle své povinnosti na pokleslou náladu a smyšlení mužstva a že důstojnící na pozvednutí bojového ducha úsilovně pracují, zdá se, že s účinkem.

Hlásím, že v Handlové se nachází 1. rota 10. domobraneckého praporu se 4. kulomety ve strážní službě a prosím snažně, aby byla co nejdřívě sem k praporu dirigováná.

21/6. 1919.

Velitel skupiny
Praporník Weber

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 10, fotokópie z VÚA – VHA Praha

103/ ROZKAZ NA POSTUP VOJENSKÝCH JEDNOTIEK V OBLASTI KOMÁRNA

22. jún 1919

Velitelství úseku Komarenského Komárno, dne 22. června 1919.

ROZKAZ Č. 5

Dne 21. t. m. nepřítel poražen u Nových Zámků a ustoupil u nepořádku na sev. východ. Naše vojsko dosáhne dnes železnice Nové Zámky – Komárno, útočíc na Bais a potom na Bagoiru.
Kasprův oddil zahnal dnes rano nepřitele z Kis-Konkely a zahnal ho do O-Gyally. 1 dělo 15 cm a 2 děla 8 cm budou podporovati tuto akci.
Na ostatni frontě oddily budou držeti linii: stanice Heteny[685], Heteny Marcellhaza[686] Zsitva Puszta a budou vysilati hlidky.
Ceta dragounu zaujme dnes večer (22 t. m.) Martos s úkolem nalézti a udržet[687] spojeni se skupinou Bonnaud Nove Zámky a bude ve spojeni s rotmistr. Kasprem. Hlášeni bude zasilati do stanice Heteny, akudž rota Kasper je dá telefonický velitelství úseku. Vyšle hlídky směrem k Baicsi[688] a Bagote[689] a bude chrániti levé křídlo Kasperovo. Pěší hlídka zůstane až do odvolání na mostě přes Nitru u [.]artos. Kryje zpatečni cestu dragounům.

Velitel úseku Komárno
Podplukovnik Costier
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 10, fotokópie z VÚA – VHA Praha

685 Chotín.
686 Marcelová.
687 Dopísané perom.
688 Bajč.
689 Bohatá (dnes časť obce Hurbanovo).

104/ NARIADENIE NA VYBUDOVANIE OPEVNENIA MEDZI POPRADOM A VAŽCOM

22. jún 1919

Ministerstvo Národní Obrany. V Praze, dne 22. června 1919.
čj. 20734/op.

vybudování opevnění mezi
Popradem a Vazsec-em[690].
ITALIE

VELITELSTVÍ ARM. SBORU Č.S. z

ČÍSLO 4502[691] PROT. op[692].
DOŠLO 28. 6. 1919[693]

Velitelství západní skupiny
Bratislava.

Ku zabránění dalšího postupu nepřátelského podél dráhy a silnice Poprad – Vazsec nařizuje se urychlené vybudování opevněné čáry ve všeobecném směru as Bastya /Bastci kota 1480/ – Csorba[694] – Za vrchem – /kota 1261/ Hranj /kota 1310/.

1. Provedení na způsob opěrných bodů. Hlavní zřetel budiž vzat na vzájomnou enfiládu /Flankierung/ a na spoliehlivé~~xx~~[695] uzavření všech od východu na západ vedoucích komunikací.

2. Práce tyto provede velitelství východní skupiny generál Heňnocque/ Hennocque/.

3. /Řídícím všech 3./ Jemu přiděluje se ppl. žen. štábu Wanke, co velitel „opevňovací skupiny ppl. Wanka“.

4./ Této opevňovací skupině se přidělují:
setník žen. štábu Bohumil Junger, set. Antonín Adler žen. praporu č. 2. Oba tyto důstojníky vyrozumí žen. odd. m. N. O.

Ustanovení dělostreleckých posic a zvláštních dělostřel. zařízení obstará dělostř. referent vých. skupiny.

690 Važec.
691 Dopísané perom.
692 Dopísané perom.
693 Dátum dopísaný perom.
694 Štrba.
695 V texte prečiarknuté písmená.

5. Pracovní síly.

a./ ženijní setniny 2/2 a 3/2, doposud u Z. V. v Žilině.

b./ pracovní setniny počtom 2 – 4 dodá Z. V. v Žilině

c./ K doplnění pracovních sil budož přibráno civilní obyvatelstvo v potřebné míre. Rekvirování civilích pracovních sil provede etap. velit. vých. skupiny ge. Hennocque v přímém dorozumnění a ppl. Wankem.

d./ Telegrafní četu /velitel důstojník/ pro zařízemí telefonního a optického spojení odešle telegr. odd. M. N. O.

e./ 3 nákladní a 1 osobní auto dodá automobilní odd. m. N. O.

Potřebné povozy a soumary dodá velit. vých. skupiny gen. Honnocque[696].

6./ Stavební material. Potřebný technický materiál, zvláště náčiní drát atd. dodá etapní ženijní skladiště v Popradu. Odporučuje se zřízení vlastního malého skaldiště v železniční stanici Csorba.

7./ Kancelářský personál a materiál. Z. V. v Brně přidělí ppl. Wankem 1 pobočníka, 1 staršího poddůstojníka , 1 kresliče, 1 písaře a nutný kancelářský materiál.

8./ Shromáždení opevňovací skupiny. Shromaždiště všech uvedených pracovních sil jest Csorba a železniční stanice Csorba.

Ppl. Wanke se set. Jungerem a v bodu 7 uvedeným personálem odeberou se co nejdříve do Csorby města, kde bude umístněno velit. opevňovací skupiny a hlásí žen. odd. m. M. N. telegraficky dobu odjezdu z Brna a příjezdu do Csorby.

Všechny uvedené pracocní formace buďtež dirigovýny do csorby, kdež obdrží další rozkazy od ppl. Wanka.

9./ další ustanovení. Zásobovací a lékařskou službu zařídí dle potreby velit. vých. skupiny gen. Hennocque. Ppl. Wanke hlásí žen. odd. m. N. O. začátek prací písemně se skizzou, pak každou sobotu pokrok prací a stavby pracovních sil bez skizzy.

Příděl jmenovaných důstojníků jest dočasný, na dobu práce. Po ukončení této bude s nimi disponovati m. N. O.

Obdrží: Zv. V. v Brně a v Žilině, velit. vých. skupiny /3krát/, záp. skupiny a ppl. wanke. Dále m. N. O. org., op.. osob. odděl. VIII. odbor, telegr. , autom, žen. a dělostřel. Oddělení.

Pellé[697] v. r.

P. A. le chef E. M.

*

Strojopis

VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

696 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

697 Pellé, Maurice César Joseph (18. 4. 1863, Douai – 16. 3. 1924, Toulon) – francúzsky generál, člen francúzskej vojenskej misie v Československu, 1919 až 1921 náčelník československého Hlavného štábu brannej moci.

105/ ROZKAZ NA UKONČENIE NEPRIATEĽSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOU A MAĎARSKOU ARMÁDOU

23. jún 1919

Východní slovenská armáda.
6. divise.
Skupina Poirée.
Op. 33.

Lipjany[698], dne 23. června 1919,
10 h 30 večer

ROZKAZ

Obdržel jsem následující fonogram od generála velitele 6. divise:
„Maďari přijali podmínky ultimata podaného dohodou.
Nepřátelství přestane na celé frontě zítra 24/6 v 5 hodin ráno.
Všecko zůstane na místě a zajistěno.
Jest zakázana nejpřísněji jakákoliv akce ofensivní a pronásledování nepřítele. „
Podplukovník Poireé vydává tudíž následující předpisy:
1. Stáhnouti ihned jízdní hlídky.
2. Zakázati vystřeliti jedinou ránu z pušky neb z děla počínaje pátou hodinou ranní zítra.
3. Neposílati v před hlídek a nečiniti ofensivních pohybů; nepronásledovati nepřítele, jestli ustoupí.
4. Zákaz vysílati parlamentáře neb bratřiti se s nepřítelem.
5. Krátce setrvati a bdíti na svých posicích.

O toto rozkaze musí býti uvědoměno všechno mužstvo bez výjimky před pátou hodinou ranní.

Každý z příjemců tohto rozkazu musí utvrditi příjem ihned po obdržení skupinovému velitelství na nádraží v Lipjanech.

Velitel skupiny: Podplukovník Poirée[699].

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

698 Lipany.
699 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933) – plukovník, veliteľ 23. československého streleckého pluku.

106/ ROZKAZ NA UKONČENIE NEPRIATEĽSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOU A MAĎARSKOU ARMÁDOU

24. jún 1919

Východní slovenská armáda.
6. divise
Skupina Poirée
Op. 24 Lipjany[700], dne 24. června 1919, 5 hodin odp.

ROZKAZ.

V důsledku ultimata podaného maďarské vládě generálem Pellé[701] jako delegátem mocností dohody maďarská vláda podepsala následující podmínky:

1. Vojska čsl. a vojska maďarská přeruší nepřátelství 24. června v 5 hodin ráno.

2. Ihned po této hodině vojska maďarská, která se nalézají na frontě přes hranice určené nařízením vlád spojenců dne 13. června, ustoupí za linii, nejméně patnáct km nazad od fronty, kterou zaujímají 24. června v 5 hodin ráno.

Pohyb bude skončen 24. června v poledne.

3. Ústup maďarského vojska bude pokračovati později tak, aby byl skončen 26. června v 11 h 59 min večer. Pro všechny oddíly nalézající se západně od linie bartfa (Bardějov), Nagy – Saros[702], Margitfalva[703], Zepsi – Ujsak, Szanzicska, a 28/6 v 23h 59 pro všechny oddíly nalézající se východně od této linie.

4. Provedení tohto pohybu bude zjištěno důstojníky anglickými, francouzskými a americkými, které pošlu na místo.

Za tím účelem důstojníci američtí, francouzští a angličtí vyslání mnou smi se volně pohybovati po celém území na sever hranice určené radiogramem spojeneckých mocností ze dne 13. června.

5. Žádné ničení, žádné plnenění, žádné násilí nesmí býti pácháno na jednotlivcích nebo na majetku v území vyklizeném, což bude zjištěno důstojníky anglickými a francouzskými a americkými na místě.

6. Ježto maďarské velení je zodpovědno za provedení předchozího paragrafu, budou v jednotlivých obcích ponechány policejní orgány potřebné k zajištění pořádku pod dohledem dohodových důstojníku.

700 Lipany.

701 Pellé, Maurice César Joseph (18. 4. 1863, Douai – 16. 3. 1924, Toulon) – francúzsky generál, člen francúzskej vojenskej misie v Československu, 1919 až 1921 náčelník československého Hlavného štábu brannej moci.

702 Veľký Šariš.

703 Margecany.

Osoby užité k této službě musí býti opatřeny písemnou legitimací udávající jejich úkol.

Budou považovány za osoby neutrální a vrátí se do svých řad, jakmile budou vyměněny Čechoslováky.

Generál Hennocque[704] nařizuje v důsledku toho:

Nepřátelství přestane 24. června v 5 h ráno; v tomto okamžiku všechna vojska čsl. zůstanou na místě, a žádný oddíl, byť by byl jakýkoliv, nebude vyslán za nepřítelem.

Vojska pozorují nepřítele a budou připravena zahájiti znovu nepřátelství na daný rozkaz; bude-li nepřítel ustupovati, nebudiž znepokojován.

Postup ku předu bude zahájen teprve na daný rozkaz; detailní rozkazy budou dány později při postupu ku předu.

Podepsal : Generál Hennocque.

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

704 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

107/ ROZKAZ NA OBRANU BANSKEJ ŠTIAVNICE PRED NEPRIATEĽOM

25. jún 1919

Skupina štávnická podplukovníka HRADEC

ROZKAZ čís. 4.

Jelikož není vyloučeno, že by Maďaři, nedodržujíce podmínek příměří napadli Štávnici[705], vydán byl skupinovému velitelství podp. HRADCE rozkaz Štávnici ze všech stran, na každý pád od nepřátelského útoku uhájiti.

K tomu údělu byly podřízené skupině podpl. Hradce násled. oddíly 3./34. prap. it. leg. (rotm. Jelínek), 6. prapor dom. (por. Diviš), 17. prapor myslivců (vyjímaje jedné setniny nacházející se u skupiny Bláha), 75. p. prapor Mjr. Ziper a jedná technická četa.

K obhájení Štávnice, obklíčí se tato ze všech stran opěrnými body, které se soustředí ve 4 úseky a to:

Úsek I.) 3./ 34 prap. it. leg. hájí úsek počínaje pravým křídlem návrší záp. Križna a levým křídlem 1200 kroků záp. od xxxx[706] M. M. H. Pivovar. Obranná čára tohto úseku budiž volena zvláště přes •[707] 948, pak ▲[708] rozhledna 1011 Sitnija • Malá Sitnija. Opěrné tyto body buďtež obsazeny hlídkami v síle 8 – 10 mužů, význačnějším bodům, na př. • 1011, aneb hlídce na pravém neb levém křídle buďtež přidělení důstojníci s kulom. Za opěrnými body buďtež z takticky vhodně položeném prostoru udržovány nebo seskupeny zálohy, které musí býti připraveny k protiútoku., přejde-li nepřítel mezi jednotlivými hlídkami. Opěrné body buďtež technicky sesíleny, ke kterémuž účelu mohou býti potřebná náčiní z okolních vesnic rekvirována.

Udržujte spojení, jak mezi jednotl. hlídkami, tak mezi zálohou a velitelstvím. Vyšlete od zálohy poddůstojníky, kteří by se o všech možných cestách do opěrných bodů orientovali.

Úsek II.: 6. dom. Prapor hraničí na levé křídlo rotm. Jelínka a jde v obranné čáře přes pahorek 1000 kroků jižněΛ od Antal • 705, 777 a 655 východně od Kolpachu.

Opěrné body buďtež obsazeny rovněž hlídkami, jak ústně bylo již veliteli úseku nařízeno. Silná záloha budiž udržována na levém krídle v Kolpachu[709].

705 Banská Štiavnica.

706 V texte prečiarknuté.

707 Kóta.

708 Rozhľadňa.

709 Banský Studenec.

Úsek III.: jedna setnina 75 p. pluku obsadí hlídkami obrannou čáru • 655 exkl. • 720 jih. vých. Zachar • 648 již. Peklo a most sev. vých. Diln. Zálohu soustreďte za pravým křídlem úseku (za xxx[710] Zachara).

Úsek IV.: technická četa obsadí pahorek nad Nikolausschloss • 888 sev. Rottenbrunn – silniční křižovatku 792 Rottenbrunn – • 525 vých. od Zipserschloss • 569, 863 h. • 756 sev. Križna.

Zálohu tohto úseku bude tvořiti záloha skupinového velitel ve Štavnici.*
Upozorňuje se, že v předtarrainu nachází se jedná výzvědná setnina 17. myslivců v Prenčově[711] s výzvědnými hlídkami u Neměti[712] a Devicse[713] a ½ výzvědné setniny myslivců v Szibritě[714], s výzvědnými hlídkami nad Krupinou. Krupina a Nemeti jsou od nepřítele obsazeny.

Postavení v jednotlivých úsecích musí býti 25 v. 12. hod. v poledne ukončeno a jednotlivé oddíly zašlou situační zprávu s podrobným náčrtkem jednotlivých hlídek a záloh na skupinové velitelství do Štávnice.
Obdrží: 34. leg., 6. dom., 75 p. prapor, 17. mysl., techn. četa a podpl. Hrbenský na vědomí.

Štávnica 25./6. 1919 1 hod. dop.

Velitel Štávnické skupiny
Podplukovník Václav HRADEC
[vlastnoručný podpis]

Zbytek praporu 75 a 17 myslic. co záloha skupinového velitelstva ve Štávnici.[715]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvá bojových skupín, škatuľa číslo 2

710 V texte prečiarknuté.
711 Prenčov.
712 Hontianske Nemce.
713 Devičie.
714 Žibritov.
715 Doplnené v texte.

108/ SPRÁVA O NEPRIATEĽOVI A VYHLÁSENÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY RÁD V PREŠOVE

27. jún 1919

Velitelství 6. divise C. S.
Generální štáb
2. kancelář
Čís. 964

Nová Ves[716], dne 27. června 1919.

ZPRAVY CIS. 8

Nepritel. Dle výpovědi 2. Maďarských zajatců 8. delnického pluku zajati dne 24. 6. 1919 Asgut[717] 28. plukem ceskosl. 28. delnický pluk mel byti nalozen 22. 6. 1919 do vlaku v [....] pro Budapest.

Tez 7. delnicky pluk mel tamtez odejeti. O účelu tohto odjezdu jsou uvedena tyto fakta:
1) Delnici se domnívali, že prodlužovatelé války jsou bohatí maďarstí židé. A že nechtejí pro židy bojovati,
2) Delnické rodiny si stežují, že nemohou za obdržené bankovky z fronty (od svých živitelů) v Budapešti ničeho nakoupiti,
3) Dělníci z Budapešti, starší 50 let, kteri nebyli mobylisovani se ozbrojili a chteji zabijeti židy. Béla Khun[718] má býti odstraněn a hrabe Michal Karoly[719] má býti postaven v čelo Uherské vlády.
8. dělnický pluk byl pod velením ROTH. Skladal se ze 3000 dělníků s ~~xxx~~[720] Maďarských železných strojových továren v Budapešti a 2. května 1919 přidělen byl k rudé armádě.

716 Spišská Nová Ves.

717 Podhorany.

718 Kun (rod. Kohn), Béla (20. 2. 1886, Cehu Silvaniei – 29. 8. 1938, ZSSR) – maďarský komunistický politik, od marca do augusta 1919 stál na čele Maďarskej republiky rád.

719 Károlyi, Mihály (4. 3. 1875, Budapešť – 19. 3. 1955, Vence) – maďarský politik, od 31. 10. 1918 predseda uhorskej vlády, január – marec 1919 prezident Maďarskej republiky, 1947 – 1949 veľvyslanec v Paríži.

720 V texte prečiarknuté.

Politika. Republikánska vláda rad pro Slovensko[721] byla proklamována 26. července[722] 1919 v Prešove.

Ministerska rada sovetska sklada se:

President: Antonin Janoušek[723]

Komisari:

Ministri pro zahranicni zalezitosti: Ernest Poor, Ant. Janousek.

Valka: Jan Vavrica, Julius Kovac

Financi: Josef Hauzik, Vilem Bajan

Vnitra: Frant. Fenr, Jan Hirosik

Zemedelstvi: Stefan Mokrak, Josef Capoj

Spravedlnost: Mikulas Ungar, Vladimir Cerny

Obchod: Josef Varecha, Josef Sluka

Socialisace: Samuel Capo, Gustav Fleischer

Skolstvi: Vaclav Zuk, Eduard Krompasky

Zasobovaci: Stefan Stehlik

Zdravotnictvi: Ludvik Jakob

(Kosicke Noviny c. 3 od 22. cervna 1919.)

Posadkovym velitelem v Prešove je Bela DOMJAN.

(Cervene Kosicke noviny c. 2 od 19 cervna 1919).

General Chabord[724]
Velitel 6. Divise C. S.
P. O. nacelnik generalniho stabu

Chabord
[vlastnoručný podpis]

721 Slovenská republika rád – samostatný štátny útvar vyhlásený 16. 6. 1919 v Prešove po protiofenzíve Maďarskej republiky rád. Zahŕňal časť dnešného východného a južného Slovenska a okrajovej časti severného Maďarska. Riadiacimi orgánmi boli Revolučný výkonný výbor a Revolučná výkonná vláda na čele s Antonínom Janouškom. Zanikla po ústupe maďarskej červenej armády z územia Slovenska 7. 7. 1919.

722 Správne má byť 16. července.

723 Janoušek, Antonín (22. 8. 1877, Nymburk – 30. 3. 1941, Moskva) – organizátor robotníckeho hnutia, politik a redaktor – od roku 1919 pôsobil v Budapešti, od marca 1919 spoluzakladateľ a redaktor Červených novín v Budapešti, spoluorganizátor medzinárodného Červeného pluku. Jeden z hlavných organizátorov Slovenskej republiky rád, od 20. 6. 1919 predseda revolučného výkonného výboru, od 20. 6. 1919 predseda Revolučnej vládnej rady v Košiciach. Po potlačení Slovenskej republiky rád 10. 9. 1919 zatknutý rumunskou políciou, v júni 1920 odsúdený na 3 roky väzenia, od apríla 1922 žil v ZSSR.

724 Chabord, Rémi Alphonse (1867 – 1941) – generál, účastník 1. svetovej vojny, 1919 člen Francúzskej vojenskej misie v ČSR, veliteľ čs. letectva, od júna 1919 veliteľ 6. streleckej divízie talianskych légií, 1920 veliteľ 6. divízie, od júla 1920 veliteľ Vojenskej akadémie, 1922 veliteľ letectva francúzskych okupačných jednotiek v nemeckom Porýní, 1925 veliteľ 5. zmiešanej leteckej brigády v Pau.

Obdrzi:
Velitel vychodni skupiny,
Plukovnik Poires[725],
Plukovnik Slezacek[726]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

725 Poireé, Georges (1869 – 19. 11. 1933, Senlis) – plukovník, veliteľ 23. československého pluku.

726 Slezáček, Vilém (1873 – 1926) – generál, účastník 1. svetovej vojny, od decembra 1918 veliteľ 35. pešieho pluku, od februára 1919 na čele Vojenského inšpektorátu Plzeň, od júna 1919 veliteľ 10. pešej brigády, od januára 1920 veliteľ 15. pešej brigády, od januára 1923 veliteľ 23. pešej brigády, od apríla 1923 zástupca veliteľa ZVV pre Podkarpatskú Rus.

109/ OPERAČNÝ ROZKAZ TÝKAJÚCI SA PREDĹŽENIA PRÍMERIA S MAĎARSKOU REPUBLIKOU RÁD DO 30. JÚNA 1919

29. jún 1919

VELITELSTVI SKUPINY „JIROUSEK“ Cis. 1

OPERACNI ROZKAZ ZE DNE 29. CERVNA 1919.

PRODLOUZENI PRIMERI.

General, vrchni velitel oznamuje, ze lhuta povolena Madarum k vyklizeni CS. uzemi je prodlouzena do 30. cervna do 11 hod. 59. min. vecer.

Je nutno pripraviti se ke znovuzahajeni nepratelstvi v tuto hodinu, bude-li dan k tomu rozkaz.

Pro tento pripad narizuji:

1.) Hlidky a predni straze sesiliti do te miry, pokud to stavy jednotlivych pododdilu dovoluji a dle dulezitosti dotycne hlidky, neb bojove skupiny.

2.) Cinnost hlidek pesich budiz ihned zahajena.

3.) Zvlastni duraz kladu na leve a prave kridlo useku naseho, na dulezitost umisteni hlidek v bodech terenu, odkudz mozno kazdou cinnost nepritele stopovati.

4.) Pri event. nepratelskem utoku a v pripade velke presily, jiz by hlidky odporovati mohly, necht tyto pod natlakem nepratelskym ustupuji tak, aby zaujaly postupne v terenu nejlepsi mista, v nichz by nepriteli, jsouce nepozorovany, mohly krizovym ohnem zpusobiti nejvetsi skody.

5.) Hlidky jizdni zahaji rovnez zvysenou cinnost vyzvednou a to hlavne na levem a pravem kridle.

POMER K POLAKUM

Dle rozkazu cis. 1 vychodni skupiny generala Hennocque-a[727] plati nasledujici: Vlada narizuje, aby byli Polaci povazovani jako nasi spojenci pracujici v boji proti nepriteli, to jest bolsevikum.

Nasledkem tohto narizuje se, aby vsechny podrizene utvary upozornily podrizene a naridili potrebne, aby se predeslo vsem moznostem konfliktu.

727 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

Rozumi se i na dale, ze polske hranice zustanou obsazeny nasim vojskem a ze kazdy pripad na hranicich ma byti co nejdrive hlasen generalu, veliteli armady.

General Hennocque.

PLUKOVNIK
VELITEL SKUPINY
JIROUSEK
Jiroušek plk.
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku škatuľa číslo 21

110/ SPRÁVA O STAVE 21. ČESKOSLOVENSKÉHO STRELECKÉHO PLUKU DISLOKOVANOM NA SLOVENSKU

1. júl 1919

21. Č.S. Střel. pluk Opis[728]
Plukovní úřadovna

Prapornik V e j v o d a, prev: velitel 21. pluku,
panu plukovníkovi, veliteli Československé divise z Francie.

Mám čest podati Vám, pane plukovníku, následující správu o stavu praporu 21. pluku, které se nacházeli na Slovensku.

I. prapor nalézající se od příjezdu pluku na Slovensko bez výměny v první linii, jest ve stavu velice zuboženém. Mužstvo postrádá prádla a i oděvu, neboť tento pobytem na frontě velice utrpěl, byvše velice chatrný již při odjezdu z Prahy. Zdravotní stav tohto praporu jest velice špatný. Nedostatkem prádla a nemožností se dosti často umývati a převlékati, rosmožil se jak u mužstva tak i důstojnictva cizopasný hmyz velikou měrou. Polovina mužstva postižena jest mimo to svrabem, na kteroužto nemoc odešle již asi 30 mužů do nemocnice.

Nyní třeba připomínati, že všechny tito okolnosti působí zhoubně nejen na morál, ale i na disciplinu mužstva.

Značný počet mužstva I. praporu nevystřídal se dosud na druhé dovolené, rodinné záležitosti mnohých jsou dosud neurovnané a tito cítí se velice nespokojeni.

Mužstvo nedbá více na konejšení a slibování, neboť vidí, že prapory jiných pluků /22. a 23./, jsou již od počátků v Praze, zatím co I. prapor 21. pluku byl delší čas na Těšínsku, pak v Brně a nyní na Slovensku.

I po stránce administrativní není možné pluk řádně spravovati, jelikož každý ze tří praporů je jinde.

Proto prosím, pane plukovníku, aby I. prapor byl vyměnen některým jiným praporem, po případě druhým, aby mohl býti znovu zaveden pořádek. Pro nedostatek důstojníků /pouze 1 kapitán, velitel praporu/ a strašné poměry u tohto praporu, jest žádost tato velice naléhavá a mám velké obavy pred úplným rozpadnutím.

Co se týče III. praporu 21. pluku, ukázalo se, že prapor tento jest úplně neschopným tvořiti bojovou jednotku. Převážná většina tohto mužstva sloužila v rakouské armádě jako průvodčí obozu, pekaři a td. Jest zapotřebí, aby tento prapor

728 Dopísané perom.

ještě delší čas byl podroben výcviku, než bude se moci s ním počítati jak s jednotkou schopnou boje.

V poli, dne 1, července 1919. Velitel pluku

Prapornik Vejvoda

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 21

111/ UDELENIE PLNEJ MOCI MINISTROVI ŠROBÁROVI NA VYJEDNÁVANIE S MAĎARSKOU VLÁDOU O ÚPRAVE NEUTRÁLNEHO PÁSMA

2. júl 1919

Presidium ministerské rady
republiky československé

Opis

v Praze, dne 2 července 1919

Důvěrné !

Presidium ministerstva národní obrany

v Praze

V ministerské radě dne 1. července bylo usneseno, že ministerská rada uděluje splnomocněnému ministru pro správu Slovenska Dru. Vavro Šrobárovi[729] plnou moc, aby s plnomocníky vlády uherské vedl vyjednávání o úpravě otázky neutrálního pásma, pokud v nedostatku přirozené hranice řek ho bude zapotřebí.

Pokud jde o oblast, kterou probíhá dráha ipolská, sluší míti na zřeteli, aby ve prospěch republiky československé bylo plně uplatněno vyhražené právo používati této dráhy vlastními lokomotivami, vozy a personálem atd. Bez vykládání a bez celního řízení.

Veškeré toto jednání musí se díti v dorozumění s generálem Pellé[730], pokud se týče vojenských zástupců jím splnomocněných a sluší dbáti při tom toho, aby v neutrálním pásmu, pokud bude nutné, nebyly dle možnosti žádné vesnice, místa, silnice, nádraží atd., aby hospodářský život nebyl ochromen.

Ministr Dr. Šrobár jest povinnen při veškerém jednání učiniti výhradu, že všechna ujednání musí býti schválena ministerskou radou a že nesmí tím býti praejudikováno ustanovením mírové smlouvy.

729 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

730 Pellé, Maurice César Joseph (18. 4. 1863, Douai – 16. 3. 1924, Toulon) – francúzsky generál, člen francúzskej vojenskej misie v Československu, 1919 až 1921 náčelník československého Hlavného štábu brannej moci.

Ministr Dr. Šrobár nechť ihned vyhláškou uvede ve známost, že veškeré peníze a platidla bolševickou okupaci v oběh uvedená jsou neplatná, nesmí jich býti používáno a pokládájí se za peníze falešné, jichž rozširování se trestá podle zákona trestního.

Majitelé těchto peněz mají právo ohlásiti písemně u místních úřadů obecních obnosy, které na těchto pěnězích u sebe mají.

Rovněž tak ukládá se ministru Dru Šrobárovi, aby vyhláškou oznámil veškerému obyvatelstvu, že má právo v přiměřené lhůtě oznámiti škody, které způsobeny byly vojskem bolševickým a to za tím účelem, aby zvláštní komisí mohla býti výše těchto škoda zjištěna a aby nároky tyto ve vhodné formě mírové konference byly uplatněny.

Presidiální prednosta:
V Praze, dne 7. července 1919.

Ministerstvo národní obrany
Presidium
č. j. 30767 pres. Voj.

Vrchnímu velit. čs. vojsk V Praze

Na vědomí.

Za ministra:
Přednosta vojenského pdd.
Presidia
podplukovník Ševčík.

Ševčík
vlastnoručný podpis

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

112/ POSTUP ČESKOSLOVENSKEJ BRANNEJ MOCI A ŽANDÁRSTVA NA ÚZEMÍ EVAKUOVANOM OD MAĎARSKEJ BRANNEJ MOCI

2. júl 1919

Čsl. Zemské četnické velitelství na Slovensko.
Čís. jedn. 412 - 9 dův.
Postup ku předu do evakuovaného území.

V Bratislavě, dne 2. července 1919.

K rozkazu čís. 4608 ze dne 1. 7. 1919 velitelství záp. skup. slovenské.

Ústup Maďarů na frontě západní skupiny začne 30. 6. a končí 2. 7. 1919 v 11 h 59 min. večer.

V tuto dobu musí všechna vojska maďarská nalézati se jižně fronty, jež stanovena byla notou dohody ze dne 13. června 1919. V evakuovaném území bude policejní služba až do příchodu čsl. vojsk. policejní oddíly, které tam zanechají Maďaři.

Bez rozkazu generála, vrchního velitele, nesmí býti z naší strany podniknut žádný pohyb ku předu. Neutrální pásmo, několik kilometrů široké, bylo po obou stranách stanovených hranic zřízeno. Vojsko maďarské smí se zdržovati na jih od jižní hranice tohto pásma, vojska čsl. na sever od severní hranice tohto pásma.

V tomto pásmu bude policejní služba zajištěna národními úřady maďarskými se strany maďarské a československým četnictvem se strany naší, při čemž budou šetřeny hranice, stanovené dohodou radiotelegraficky dne 13. června 1919.

Tyto hranice jsou: od vtoku řeky Ipole[731] do Dunaje praví břeh řeky Ipoly až do místa Vilke – asi 7.5 km jižně Lošonce[732] dále rovná čára jihovýchodně na kotu 391 N. kalgato – v malém oblouku na východ jižně Koplato pzs. ku kotě 446 – jižné přes „f“ od Somosujfalu[733] – na východ pod jižní hranice od tohto místa – po dráze do Salgotarjan[734] – místo toto je maďarské – až k spojení s dráhou do Puny – linie severně Roma ke kotě 483 Gegy – rovná čára severovýchodně přes kotu 378 – západně od hangony[735] – do Susa[736] – odtud přímá čára na kostel Sajo Půspöky[737] – severovýchodně přes banreve[738]

731 Ipeľ.
732 Lučenec.
733 Drienovská Nová Ves.
734 Obec Salgótarján na území dnešného Maďarska.
735 Obec Hagony na území dnešného Maďarska.
736 Obec Susa na území dnešného Maďarska.
737 Obec Sajópüspöki na území dnešného Maďarska.
738 Obec Bánréve na území dnešného Maďarska.

– nádraží patří nám – Poszoba[739], Szuhafö[740] kotu 373 – vaskapu – Agtelek[741], kotu 410.

Četnictvo budiž připraveno, by mohlo obsaditi stanice, jež se nalézají mezi nynější frontou a z vrchu uvedenou hranici.

Četnické stanice nalézající se v neutrálním pásmě budtéž exponovaným štábním důstojníkem dočasným přidělením mužstva z vlastního obvodu sesíleny na stav nejméně 10 mužů.

Rozkaz k postupu bude vydán generálem, velitelem skupiny nejdřívě dne 3. července 1919. Nové obsazení každé stanice bude ihned telefonicky – telegraficky, kurýrem – hlášeno veliteli oddělení.

Týž hlásí tím samým způsobem denně do 2 hodin odpol. [.....] štábnímu důstojníkovi, odkud jde telefonické hlášení – zároveň s hlášením situace – do 8 hod. odpol. zemskému četnickému velitelství.

Obdrží: Expon. četn. štábn. důst. v Bratislavě. Turč. Sv. Martine[742] a Báňské Bystřici, velitelé oddělení v Komárně Piešťanech, Nitře, Zl. Moravcích, Báňské Bystřici, Ipol. Šiahách[743], Lučenci a Rožnavě.

Za správný opis:
Bratislava, dne 7. 8. 1919.
[nečitateľný podpis]

Zemský velitel četnictva
plukovník M r á z e k

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

739 Obec Gömörszőlős na území dnešného Maďarska.
740 Obec Szuhafő na území dnešného Maďarska.
741 Obec Aggtelek na území dnešného Maďarska.
742 Martin.
743 Šahy.

113/ ROZKAZ VELITEĽA 6. DIVÍZIE GENERÁLA CHABORDA NA ZATKNUTIE PREDSTAVITEĽOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY RÁD

3. júl 1919

Vel 6. div. gen. štáb, 2. kanc. 3. Operační 3. 7. 1919.

ROZKAZ.

Sděluje se seznam členů rady sovětské republiky Slovácké[744]:
President: Antonín Janoušek[745]
Komisaři:
Zahraničí: Ernsy Por a Antonín Janoušek
Vnitřní: František Fener a Jan Hirosik
Válka: Jan Vavrica a Julius Kovacs
Finance: Josef Hauzik a Vilém Bajan
Zeměděl.: Štěpán Mokrak a Josef Capoj
Obchod: Josef Varecja a Josef Sluka
Spravedln. Mikuláš Ungar a Vladimír Černý
Socialisace: Samusel Capo a Gustav Fleisch
Nábožen.: Václav Suk a Edvard Krempasky
Zásobov.: Štěpán Stehlík
Zdravot.: Ludvík Jakub.

Policajní oddíly sledujíce naše trupy, které vojdou do Košic a Prešova, vyhledají po svém příchodu jmenované osoby a zatknout je.
Všecky vojenské úřady budou opatřeny touto listinou, aby mohly případně zatknouti jmenované osoby a nebo dáti zprávu o nich.

744 Slovenská republika rád – samostatný štátny útvar vyhlásený 16. 6. 1919 v Prešove po protiofenzíve vojsk Maďarskej republiky rád, zahŕňal časť dnešného východného a južného Slovenska a okrajovej časti severného Maďarska. Riadiacimi orgánmi boli Revolučný výkonný výbor a Revolučná výkonná vláda na čele s Antonínom Janouškom. Zanikla po ústupe maďarskej červenej armády z územia Slovenska 7. 7. 1919.

745 Janoušek, Antonín (22. 8. 1877, Nymburk – 30. 3. 1941, Moskva) – organizátor robotníckeho hnutia, politik a redaktor – od roku 1919 pôsobil v Budapešti, od marca 1919 spoluzakladateľ a redaktor Červených novín v Budapešti, spoluorganizátor medzinárodného Červeného pluku. Jeden z hlavných organizátorov Slovenskej republiky rád, od 20. 6. 1919 predseda revolučného výkonného výboru, od 20. 6. 1919 predseda Revolučnej vládnej rady v Košiciach. Po potlačení Slovenskej republiky rád 10. 9. 1919 zatknutý rumunskou políciou, v júni 1920 odsúdený na 3 roky väzenia, od apríla 1922 žil v ZSSR.

Gen CHABORD[746],
Velitel 6. divise

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Československé legie ve Francii/ Velitelství 21. střeleckého pluku, škatuľa číslo 4

746 Chabord, Rémi Alphonse (1867 – 1941) – francúzsky generál, účastník 1. svetovej vojny, od jari 1919 bol členom francúzskej vojenskej misie v ČSR vo funkcii veliteľa čs. letectva, od júna 1919 stál na čele 6. streleckej divízie talianskych légií, od januára 1920 bol veliteľom 6. divízie, v júli 1920 prevzal funkciu veliteľa Vojenskej akadémie, po odchode z ČSR pôsobil do januára 1929 vo francúzskej armáde.

114/ HLÁSENIE SPRAVODAJSKÉHO ODDELENIA VÝCHODOSLOVENSKEJ ARMÁDY O SITUÁCII NA POĽSKOM POHRANIČÍ

5. júl 1919

VELITELSTVI 4. ČS. PĚŠÍ DIVISE
Číslo 61/zprav.
Týdenní hlášen

Velitelství východoslovenské armády
zpravodajské oddělení

Polní pošta 44, 5./7. 1919. v Košicích

1./ Z p r á v y o n e p ř í t e l i.

Situace polských vojsk dle přiloženého náčrtu.

Četnická stanice v Mníšku n/P[747] hlásí, že dle doslechu se shromažďují u Pivniczné[748] větší polské oddíly.

Dřevěný most, který byl Poláky postaven blíže Jurgova[749] přes Bialku[750] /zdejší číslo 60/zprav. ze dne 3./7. 1919/ jest improvisace méně odborně provedena a zdá se informace, kterou polský major, velitel tamnějsího úseku podal – že most jest vybudován mužstvem bez jeho vědomí a pravděpodobně jen, aby mohli polští vojáci provádět na našem území krádeže – zakládati se na pravdě. Most jest slabý a neudržel by naložený povoz.

Dle hlášení velitelství 35. dom. praporu sběhlo asi 30 Slováků z okolí Jablonky,[751] kteří byli k vojenské službě povoláni do Polska, kde byli ozbrojeni: nyní překročuje tato banda naše hranice a ohrožuje naše hlídky, jakož i domácí obyvatelstvo /viz zdejší číslo 788 op/ a č. 801 op.[752]Dne 30./6. byli na hranici blíže Sárny poprvé pozorováni polští legionáři. Počet a rozložení nemohlo býti dosud zjištěno.

Spojovací hlídka o dvou mužích 6. setn. 29. střel. pl. byla dne 30./3. přepadena u Lehnice[753] silnější polskou hlídkou vedenou důstojníkem a byly jí odebrány pušky a náboje. Za příčinou urovnání této záležitosti bylo u polského velitelství v Novém Targu[754] intervenováno. Výsledek nebyl dosud hlášen.

747 Mníšek nad Popradom.
748 Obec Piwniczna-Zdrój na území dnešného Poľska.
749 Obec Jurgov na území dnešného Poľska.
750 Obec Białka Tatrzańska na území dnešného Poľska.
751 Obec Jabłonka na území dnešného Poľska.
752 Dopísané perom.
753 Lechnica.
754 Obec Nowy Targ na území dnešného Poľska.

Velitelství VII. brigády hlásí, že od Legnavy na východ nestojí již žádné pohraniční stráže. Následkem toho překročují Poláci naše hranice v těchto krajích, aniž by jim v tom bylo zabráněno. Do dědin výše položených jako Szeprét[755], bajorvagas[756], Feketekut,[757] nepřišly dlouhou dobu ani vojenské ani četnické hlídky, takže následkem toho se tam potuluje mnoho deserterů a dějí se i jiné různé přečiny proti státním zákonům.

2./ Zprávy o obyvatelstvu

Mezi obyvatelstvem panuje klid. Nálada jest dobrá našemu státu příznivá. Jen v pohraničních místech kloní se část obyvatelstva k Polsku. Nejlepším prostředkem k získání těchto lidí nespolehlivých, bylo by zvýšení přídělu potravin a hlavně tabaku, který nedostávají v některých krajích již přes dva měsíce.

Všeobecně rozhorčení panuje proti židům, kteří jsou označováni jako největší nepřátelé naší republiky.

Propouštění zatčených maďaronů a polských propagátorů civilními soudy, způsobuje mezi Slováky velké zklamání a rozhorčení. Následovně se uvádí výtah z hlášení velitelství 35. domobraneckého praporu, který 2 takové případy líčí:

„V Tvrdošíně jest několik Maďaronů, hlavně z kruhů židovských, jeden řidící učitel Koufal a farář katolický. Na udání státního úředníka Jana BODLÁKA zatknut byl výše uvedený učitel KOUFAL pro různé delikty, hlavně pak proto, že strhal úmyslné před svědky úřední vyhlášky o vyhlášení stanného práva, o výzvě Slováků k vstupu do vojska, o hlášení se invalidů, o čs. červeném kříži. Zatčený byl poslán v průvodu eskorty k vojenskému soudu do Nové Vsi, ten jej však předal soudu civilnímu ale tento po třech dnech opět na svobodu jej propustil. Zatčení jeho vzbudilo mezi obyvatelstvem zdejším v okolí všeobecné uspokojení, namnoze možno říci i nadšení, poněvadž dotyčný jako velký Maďaron a svou podrývačnou činností všeobecně byl znám. Den před jeho příchodem od soudu roztrušoval zdejší farář Hjosef ZOSTI [....] zprávu o jeho propuštění, která prý mu byla – dle jeho výroku - osobně tekegrafována. Svědci: zdejší lékárník [.....] berní manipulant LEPORIS Stefán a berní správce Rudolf SLÁMA. Týž den večer sešla se celá zdejší maďaronské společnost pod ruškou zábavy /hra v kuželky/ na nádraží a při příjezdu vlaku všichni ostentativně vyšli na peron, aby KOUFALA uvítali; tento však nepřijel, nýbrž přijel až druhý den ráno. Návrat jeho způsobil mezi zdejčími Slováky velkou duševní depresi a zklamání kdežto – jako bylo lze pozorovati – mezi Maďarony velkou radost a uspokojení. Následkem jeho návratu poklesla autorita jak zde exponovaných českých úředníků státních tak i zde jsoucího vojska a tu a tam bylo lze slyšeti hlas, že snad příčinou toho jest slabost našeho státu a jeho nerozhodnost potrestat politické vinníky a podrývatele státu, což týká se snad jen Oravy, která prý má připadnout Polsku, jinak by prý náš stát energičteji zde zakročoval.

755 Krásna Lúka.

756 Bajerovce.

757 Šambron.

Podobný případ ještě větší důležitosti udál se v úseku severovýchodním. Zatčením polských propagátorov faráře MACHAYE a jeho sestry z DOLNÍ LIPNICE[758] dále faráře HRICE s rychtářem a podrychtářem ze ZUBERCE bylo tamní obyvatelstvo v první chvíli rozrušeno, ale dosazením dobrých Slováků na jejich místa brzo se zase uklidnilo a ozvaly se v brzku hlasy, že jsou rádi, ponevadž nepříjemné agitace přestaly úplně. Propuštení faráře MACHAYE a jeho sestry vzbudilo v okolí poplach, že Orave připadne Polsku, poněvadž my Češi – ač jsou vinni – propouštíme je na svobodu. Namnoze to šlo tak daleko, že bylo naší republice i spíláno. Tím jest naše vojsko také rozhorčeno.

3./ D u c h v l a s t n í h o v o j s k a

U oddílu, které jsou divisi bezprostředně podřízeny, jest duch dobrý až na to, že naň špatně působí propouštění na svobodu zatčených politických provinilců a agitátorů našemu státu nepřátelských. Žádoucno a skoro naléhavo jest zrušení zákazu udílení dovolených. Mužstvo tímto nařízením velmi trpí a lze se obávati, i jeho dobrý duch se tím v brzkém velmi poškodí.

4./ P r o p a g a n d a v l a s t n í a n e p ř á t e l s k á

Ve veškerých posádkách pořádají se osvětové přednášky jakož i veřejné zábavy, často za spoluúčinkování civilního obyvatelstva.

Polská propaganda jest zvláště v pohraničních okresích velmi čilá.l Hlavní střediska této propagandy jsou Nový targ a Živiec[759]. Dle došlých zpráv řečnil dne 29. /6. v Živieci jeden polský generál na veřejné schůzi a zdůraznil, že župy Orava a Spiž musí připadnout k Polsku. V Novém Targu byly konány za stejným účelem agitační demonstrace s průvody, při kterých byly neseny tabulky „ Spiž a Orava“. Medzi manifestanty byly též organisované oddíly slovácké.

Časopis „Bratrství“ nedochází pravidelně podřízeným oddílům, často s měsíčným opožděním. Žádá se o intervenci na patřičném místě.

1. příloha

Z rozkazu první pobočník
Major VOTRUBA

Votrubamjr
[vlastoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 12, fotokópie z VÚA – VHA Praha

758 Obec Lipnica Dolna na území dnešného Poľska.

759 Obec Żywiec na území dnešného Poľska.

115/ HLÁSENIE O OBSADENÍ ŠIAH ČESKOSLOVENSKÝM ŽANDÁRSTVOM

20. júl 1919

Čsl. Zemské četnické velitelství pro Slovensko Oddělení Ipol. Šiahy č. 16
Č. jed. 195.
Obsazení Ipol. Šiah[760] četnictve. Opis.

Čsl. Zemské četnické velitelství v Bratislave.

Ipolské Šiahy, dne 20. července 1919

Dle rozkazu č. j. 508 ze dne 28. července 1919 hlásím o obsazení města Ipol Šiah následující:
ad1) Dle rozkazu temského čet. velitelství pro Slovensko č. jed. 412/9 dův. ze dne 2. července 1919 obsadil jsem město Ipol Šiahy dne 6. července 1919 za účelem konání služby četnické. Poněvadž část města Ipol. Šiahy nachází se jižně od řeky Ipoly[761] a v této části města nachází se kasárna četnická, obsadil jsem celé město, tudíž i část jižně od Ipoly, neb jest všeobecně známo, že obě části města tvoří jeden celek, pod jménem Ipol. Šiahy.
ad 2) V této části města Ipol. Šiahy, jižně od řeky Ipoly ležící, bylo četnictvo od 6. července 1919 - do 21./7. 1919.
ad 3) Konali četnickou bezpečnostní službu, ponevadž právě v této části města jak obyvatelstvo, tak tam se zdržující bolševici ohrožovali bezpečnost a pořádek v celém okolí.
ad 4) Četnictvo došlo z výše uvedené části města na rozkaz velitelství brigády Castello ze dne 19. července 1919 gen štáb. III. odd. č. 427/op. dne 21. července 1919.

13 bývalých maďarských četníků, kteří byli v Ipol. Šiahách v tamnějších četnických kasárnách přistižení, byli vyzváni, aby se odebrali k maďarskkému vojsku na maďarské území. Tito však výslovně prohlásilio, že k bolševickému vojsku za žádnou cenu nepůjdou, že oni jsou Slováci, že přísluší domovským právem do území čel. republiky a žádali, aby byli odesláni do čsl. území, kdde chtí vstoupiti do služeb čsl. četnictva.

Na základě tohto prohlášení byli zmínění maďarští četníci odzbrojeni a odesláni k velitelství II. divise de Zvoleně.

760 Šahy.
761 Ipeľ.

Podotýká se, že pan ministr Šrobár, který dne 27. 7. t. r. v Ipol. Šiahách na insp. cestě dlel, se vyslovil, že část města Ipol. Šiach, jižne od řeky Ipoly ležící, nemněla býti četnictvem upuštěna, Přikládá se opis hlášení stran obsazení města Ipol. Šiah.

1 příl. Ištok nadp. v. r.

Od hontianskeho župana.

Za správnost obsahu s tým poznamenaním, že najvätšia chyba bola vyprázniť jednu čiastku mesta, ktorá tvorí jeden celok s mestom. Ani administrácia, ani zásobovanie, ani pošta, ani železničný obrat nenie možný, keď „Homok[762]“ by bol násilne odrezaný od mesta. Dla zpráv všeobecných, taktiež z výpovedí p. ministra Šrobára každý obyvatel v Šahách i na Homoku silne dôveruje v tom, že Homok definitívne patrí k čs. republike.

v Ip. Šahách, 29. července 1919

v. Sahulčik[763], župan v. r.

Exponovaný četnícky štábny dôstojník
v Baňskej Bystrici
Prišlo: Báňska Bystrica, dňa 30./7. 1919
Id. Čís. 508 ad. 2 prílohy Maischeider major v. r.

Čs. zemské četnické velitelství v
V B. Bystrici, dne 30./7. 1919 Bratislavě

Na telefonický rozkaz ze dne 25./7. 1919 předkládá se hlášení nadp. Ištoka, týkajúci se obsazení Homok. Hranice, potažmo demarkační čára byly oddílovému velitelství vyhlášeny.

2 přílohy Maischeider major v. r.

Za správný opis: Bratislava dne 6/8 1919.

Pinkas ndp

*

Strojopis

VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 5, fotokópie z VÚA – VHA Praha

762 Časť obce Šahy.

763 Vendelín Sahulčík.

116/ ŽIADOSŤ VELITEĽSTVA 4. ČESKOSLOVENSKEJ DIVÍZIE O POSILNENIE JEDNOTIEK V OBLASTI SPIŠSKÉHO ÚSEKU

22. júl 1919

VELITELSTVI 4. ČS. PĚŠI DIVISE
Č. j. 849 op.

Žilina, dne 22. července 1919.

Vel. 4. divise dovoluje si předložiti prosbu o sesílení Spišského úseku jedním praporem s následujícím odůvodněním.

Rozsáhlý pohraniční úsek Spišské stolice, sahající od ▲1052 /Wysokie Skalki/ až k Javořině, plných 55 km, obsazen jest pouze praporem II/29 střel., čístajícím přibližně 466 mužů. Úsek tento byl dřívě, za klidných poměrů, obsazen celým plukem, a to 2 prapory v pohraniční službě, 1 prapor jako záloha v Kežmarku. V nynější době stala se pohraniční služba následkem vpádu ozbrojených tlup mnohem namáhavější, neboť mužstvo ve strážní službě stojící, musí býti každý každým okamžikem připraveno k odražení nepřátelského útoku. Velitelství II/23 střel. nemá již žádné zálohy, posledních 12 mužů bylo 17/7. ze Spišské Bělé odesláno, tak že velitelství 4. divise bylo nuceno zd. čís. 845 op. ze dne 17/7. prositi etapní oddělení východní skupiny o odeslání 20 Sokolů do Spišské Bělé pro eskorty a službu bezpečnostní. Jest zcela přirozeno, že následkem této vysilující služby, kterou jinak vskutku výborné mužstvo II/29 střel. musí zastávati, může jeho bdělost ve strážní službě ochabnouti, čímž by nejen lidské životy a cenný material v případě podařeného přepadnutí v nebezpečí přišly, ale i vážnost čs. vojska utrpěla.

Konečně si dovoluje vel. 4 divise upozorniti, že právě Spišská stolice jest nejprudším ohniskem polské agitace, a že by sesílení jednotlivých posádek již z tohoto důvodu bylo nutným. Tato prosba o přidělení I praporu předkládá se úplně nezávisle od prosby vyjádřené zdejším č. 843 op ze dne 18./7.

Velitel 4. čs. pěší divise
generálmajor Rada
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 12, (fotokópie z VÚA – VHA Praha)

117/ INFORMÁCIA O VZNIKU ÚRADU PRE ZRIADENIE VOJNOVÝCH MOHÝL NA SLOVENSKU

24. júl 1919

VELITELSTVI ZAPADNI SKUPINY SLOVENSKE.
POLITICKE ODDELENI.
Cis. 189 /POLIT. Bratislava, dne 24./7.19.

VELITELSTVI ETAPNIHO ODDELENI
TRENCIN

Pan architekt DUŠAN JURKOVIČ[764] byl pověřen vedením „Úřadu pro zřízení válečných mohyl na Slovensku“ který sa v Bratislavě zřizuje. Úrad podléhá etapnímu velitelství západní skupiny Generála MITTELHAUSERA[765].

Účelem úřadu jest, již nyni uměleckým výběrem míst pro pohřebiště působiti k tomu, aby vojínům padlym v první válce čs. republiky zřízeny byly důstojné mohyly, které byž svou významnou polohou uctili památku našich hrdinů a aby v době pozdější byla tu dána podmínka ku vybudování působivých podmníků.

Všechny práce s pochováváním, převozem mrtvol atd. spojené, budtež pokud nebudou vykonány vojskem, požadovány jako válečné úkoly.

Ministerstvo Národní obrany nařizuje, aby:

a./ mrtvoly vojínů byly pochovávány do hloubky nejméně 1.9 m, né nad sebou, nábrž vedle sebe, a každá mrtvola byla zasypána nejdříve aspoň 50 cm silnou vrstvou písku neb hliny a pak teprve kamením a podobným materiálem.

b./ každý hrob byl u paty označen tabulkou se jménem v matěrské řeči vojína v dotyčném hrobě pochovaného, pak dnem jeho narození, úmrtí a č. hrobu.

c./ převezeny byly pouze mrtvoly vojínů, jichž identita jest již zjištěna.

Zasilá se 1 vedomi s zadosti, aby zrizeny urad byl ve svem ukolu v okruhu pusobnosti Vaseho velitelstvi vsemozne podporovan.

Nacelnik politicko oddeleni
Prapornik Novak

*

Strojopis

VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 38, fotokópie z VÚA – VHA Praha

764 Jurkovič, Dušan Samuel (23. 8. 1868, Turá Lúka – 21. 12. 1947, Bratislava) – slovenský architekt, etnograf a dizajnér.

765 Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine (7. 8. 1873, Tourcoing – 19. 12. 1949, Paříž) – francúzsky generál, zástupca veliteľa a neskôr veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR, 1919 veliteľ Západnej skupiny, 1919 – 1921 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1921 až 1925 náčelník československého Hlavního štábu branné moci.

118/ HLÁSENIE O POLITICKEJ SITUÁCII V OKRESE REVÚCA

27. júl 1919

Zemské velit. četn. Pro Slovensko
Č. 149

Oddělení Rožnava č. 20
okresní čet. velit. Velká Revúca[766]

Politické hnutí v okrese

Opis

Zemskému velitelství četnictva
v Bratislavě

Velká Revůca, dne 27. 7. 1919

Hlásím, že při červnovém vpádu bolševiků maďarských do zdejšího okresu severní obce okresu asi 7 dní, jižní obce okresu více, některé až 14 dní se v rukou bolševiků nacházely.

Za tu dobu několika málo dní vykonali bolševici v těch obcích takový kus práce politické, že se toho následky jeví ještě dnes.

V okrese ustanovili dělnickou radu okresní se sídlem v Jelšavě a v každé obci místní dělnickou radu, měli svůj soud, pošta a telefon jim fungovaly a zaplavovali celou krajinu řečníky, propagátory a tiskopisy. Při jejich ústupu jistý počet jejich přívrženců ze zdejších obcí odešel s nimi do uher, tito hledí každým možným způsebom nyní se navrátiti zpět, nebo dopravují z Uher sem zprávy, na každý způsob udržují styky se svými příbuznými na zdejším území. Maďaři a maďarouni zdejší po ústupu bolševiků byli velice zdvořilí a nejistí vůči našim lidem ve svém chování se, v přítomné době ale stávají se dnem drzejší a smělejší. Slovenské obyvatelstvo přijalo osvobození od bolševiků s povděkem.

Dalo se očekávati, že po našem vojenském znovuobsazení budou i úřady zrukou maďarounů odebrány, což se však [.....] dodnes nestalo, a úřady jsou slabé, nebo vůbec od nás neobsazeny. Na hlavnoslúžnovském úřadě ve velké revůci jest jeden politický úřadník a 1 kancelářský zřízenec, v Ratkové totéž, okresní soud ve velké Revůci není dodnes od naší republiky převzat, a není divu, že se taže po kompetenci a dle čeho má souditi.

766 Revúca.

Všechny četnější funkce jsou v rukou Maďarů a maďarounů a vidí – li Slovák, že mu dále týž Maďar rozkazuje dále, pozoruje – li že bolševici Slováky pronásledovali a Maďary šetřili, a že Maďarům se i u nás vede dobře, tedy i rozený Slovák se raději co Maďar veřejně hlásí, aby oboustranně měl pokoj. Dle hlášení stanice Jelšavy celá obec Kameňany u Jelšavy, která dříve co čistě slovenská platila, po našem znovuobsazení jako obec maďarská se hlásí, a podobné zjevy jsou i v obvodě stanice Ratkové pozorovány.
Po odchodu vojska ze zdejšího okresu bylo i četnictvo odveleno na demarkační čáru, a jest na stanici jen velitel a jeden voják, v době, kdy za účelem potírání bolševických rejdů je nutná zvýšená činnost četnictva. Jakmile je na stanici méně četnictva, stává se odvaha podvratných živlů patrnější s ohledem na to, že v okrese se stále množství vojenských zbraní nachází.
Chef politického úřadu ve Velké Revůci a týž v Ratkové vyslovili přáním aby aspoň po nynější čas pro ten případ, že četnictvo z části z okresu odveleno bude, byla v náhradu brzo přidělená vojenská asistence stanicím v dvojnásobném počtu odešlých četníků, aby alespoň takové hlídky procházely okres.
Dále jest služba stížena i tím, že poštovní a telefonní spojení je přerušeno, na stanici jsou jen dva muži, jeden má časem konat službu poštovního kurýra od stanice ku stanici neb k velitelství, a druhý sám na službu v neschůdném a nebezpečném obvodě nestačí, proto je nutno stanicím aspoň vojenskou asistenci přiděliti, aby mohly hlídky aspoň o dvou mužích choditi do služby.

[.....] v. strážm. v. r.

Čsl. Zemské velitelstvo četnictva pro Slovensko
Došlo: Bratislava, dňa 2. srpna 1919
Čís. jedn. 500 dův. / příloh

Mrázek plk. v. r.

Za správny opis:
Bratislava, dne 3. srpna 1919.
Pinkas ndp.

Zemské četnické velitelství pro Slovensko.
Č. 500 dův.
Pol. hnutí o okrese Velká Revůca

Velitelství západní skupiny
slovenské armády
v

Bratislava, dne 5. srpna 1919 Bratislavě

K vědomí a event. dalšímu zařízení. Doplnění stavu stanic bude postupně v nejbližší době z mužstva, četnickou službu nastupujícího, co nejdřívě provedeno.
Obdrží: ministerstvo vnitra, minister s plnou mocou pre Slovensko, velitelství západní skupiny slovenské armády.

[nečitateľný podpis]

*

Rukopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 5, fotokópie z VÚA – VHA Praha

119/ SPRÁVA TEKOVSKÉHO ŽUPANA O SITUÁCII V TEKOVSKEJ ŽUPE

29. júl 1919

Minister
Československej republiky
S plnou mocou pre správu Slovenska.

Bratislava, dňa 29. července 1919
čís. 1350/44 Pres. adm.

Předmět: zasílání pravidelných
týdenních situačních zpráv
pro pana presidenta republiky.

Vrchnímu velitelství československých vojsk na Slovensku

V Bratislavě.

Výšeuvedenou zprávu ze dne 18. července 1919 č. 1070 pres. oznamuje župan tekovský:

„V několika zprávách, které předložil jsme v minulých dnech a jež týkaly se těžkých hospodářských pohrom, které zasáhly naše území jak po stránce polnohospodářské i dobytkářské, tak i po stránce soukromohospodářské, zmínil jsme se o vyčerpání všech pohotových zásob, určených veřejné aprovisaci i soukromého majetku jednotlivců, a podotýkám znovu, že několikanásobnými rekvisicemi a některými zakročeními vojenskými bylo roztrpčeno a tím celková situace politická valně utrpěla.

Největší obtíže při provádení státně – policejních opatření působí naprostý nedostatek výkonných orgánů. Po celé tři týdny mého úřadování nedovolal jsem se dosazení přiměřené posádky, která by střežila internované, prováděla eskortování do táborů nebo předvádení k jiným úřadům. Stav četnictva jest zcela nevyhovujícím pro župní město: jeden četník a 4 vojíni nevyškolení pro službu státně – policejní nemohou úkolům na ně kladeným dostáti. Město i kraj je silně prostoupen živly naší republice nepřátelskými a vyžaduje stálé bdělosti bezpečnostních orgánů a jen spolehlivá vojenská pohotovost může zjednati nápravu a dáti patřičný důraz činnosti úřadů. Počet osob, které nutno internovat, rychle vzrůstá, neboť vrací se z Maďarska houfně ti, kteří s bolševiky odešli a kteří i nadále zůstanou podezřelí z nepřátelské propagandy.

Opětuji při té příležitosti znovu, že jen dosazení vojenské posádky ve zdejším měste může přispěti k udržení klidu a zdůrazňuji, že bez ní je veškeré úsilí ujednati zde pořádek illusorní.

Působilo by ovšem velmi špatný dojem na ostatní obyvatelstvo, kdyby zaslouženému trestu unikli ti, kteří při bolševickém vpádu spolupůsobili na straně nepřátel, s nimiž pak odtáhli a teď vrací se, aby znovu podkopnou práci zahájili. Nemohl bych převzíti zodpovědnost pak za důsledky, které by z toho plynuly.

Zjistil jsem také, že mnoho podezřelých individuí dostane se přes neutrální pásmo na demarkační linii, kde vojenské orgány beze všech dokladů propouštějí celé tlupy neznámých jim lidí.

Od posledního týdne je pozorovati mezi lidmi značné uklidnění, které působí zejména zpráva o opevnění demarkační čáry, o příznivém průběhu mírových porad, a doufám, když hospodářská tíseň bude překonána, že vyvinou se zde poměry klidné a bezpečné.

S jistými obavami jsou přijímány mezi obyvatelstvem zprávy o chystaných finančních reformách, hojné falsifikáty kolků bankových stupňují nedůvěrivost lidu ku přijímání papírových peněz, takže místy odmítány jsou platy ve větších, zejména stokorunových bankovkách.

K uklidnění obyvatelstva nemálo přispělo by spojení s ostatním světem, ježto jen informovanost všeobecná má za následek šíření různých znepokojujících zpráv a potlačení těchto bylo by nejúčinněji provedeno rozšířením dobrých časopisů a stykem s našimi středisky. Doporučovalo by se tudíž řádné zavedení pravidelných vlaků všemi směry, zejména přímého spojení s Bratislavou.

Na vědomí.

Za ministra:
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 5, fotokópie z VÚA – VHA Praha

120/ SITUAČNÁ SPRÁVA ZO 7. AUGUSTA 1919

7. august 1919

Překlad
Záp. skup. Slov.
Štáb
Operační oddělení
c. 5990/op.

V Bratislavy dne 7. srpna 1919.

SITUACE
dne 7. srpna večer.

I. vesnice KIS GYARMAT[767] byla zabrána oddílem II. divise, poněvadž tam byli hlášeni podezřelí bolševíci.

II. V NEMESOROSZI[768] přešlo k nám 800 Maďarů. B~~yli~~ udou[769] posláni do LEVICE.

III. Commandant DZIMAL od 21. brigády se přeplavil v loďce do OSTŘIHOMA, a zasílá zprávy získané od obyvatel v OSTŘIHOMĚ.

Dnes před polednem přibyl do OSTŘIHOMU oddíl rumunský.
Pro zítřek byl ohlášen přícho jedné divise. V Uhrách byl prý zřízena nová vláda. Mluví se o rakouském arcivévodovi, jenž má sestaviti vládu. Tlupy LAKOSOVY byly rozptýleny LAKOS prý je uvězněn. Naše hlídky v HEBED zajali 38 mužů, kteří překročili dunaj.

Costier.
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 29, fotokópie z VÚA – VHA Praha

767 Sikenička.
768 Kukučínov.
769 V texte prepísané slovo.

121/ UPOZORNENIE NA NEKOREKTNÉ SPRÁVANIE SA NIEKTORÝCH ČESKÝCH VOJAKOV NA SLOVENSKU

14. august 1919

Ministerstvo Národní Obrany NUTNÉ!
6738/VI

Velitelství východní skupiny na Slovensku
V

V PRAZE, dne 14. srpna 1919 Košicích.

Vzpoura části voj. útvarů slovenských, jež se udála v prvních srpnových dnech t. r. v Německém Brodě, byla jak vyšetřováním zjištěno odůvodňována také roztrpčením vojínů Slováků z chování se českého vojska na Slovensku. Jednotliví čeští vojáci nechovají se prý vůči Slovákům jako bratři, bezohledně rekvirují, surově zasahují do náboženských poměrů, loupí, kradou a dopouštějí se jiných přehmatů.

Jelikož případy takové skutečně byly zjištěny, jest svrchovaně nezbytno, aby české vojenské útvary s veškerým důrazem upozorněny na vážné a nedozírné následky takových přehmatů a před nimi varovány.

Velitelé nechť vinníky oznámí voj. justičním úřadům neb – jde-li o disciplinární přestupky – sami bezohledně a s veškerou přísností zakročí.

Obdrží čs. zemské velitelství v Praze, Brně, Žilině a velitelství obou skupiny na Slovensku[770] k uveřejnění v důvěrných rozkazech.
O jehož obsahu tomto bude držena škola a bude mimo to ihned vysvětlen před shromážděným mužstvem u každé jednotky. [771]

Za ministra
[nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 11, fotokópie z VÚA – VHA Praha

770 Východná a západná skupina.

771 Veta dopísaná perom.

122/ VYZVANIE ŽUPANA MESTA KOŠICE A ABOVSKO-TURNIANSKEJ ŽUPY NA PORIADOK PRI SČÍTANÍ ĽUDU

14. august 1919

Župan mesta Košíc a župy Abauj – Turňanskej.

Vyzvanie.

Minister Československej republiky pre správu Slovenska nariadil prevedenie popisu ludu v dňoch 21 – 31 srpňa r. 1919. Živly našiemu štatu nepriatelské použijú i tejto príležitosťi, aby mohli uškodiť štatu československému. Zločinci rozsiruju zpravy že ti ktori sa pri popise ludu hlasia za Nemcov alebo Maďarov, ne budú povolani do vojenskej služby. S týmto chcú docielit to, aby Slováci hlásili sa za nemcov a maďarov, a tak podporovali zámery týchto zlomyselných luďi.

Vyzývam vsetky vrchnosti, vsetkych vojakov, nasej armády, vsetkých verných obcanov nasej milej vlasťi, aby boli stále na stráži v týchto dňoch popisu, Nech vyučujú luď, aby svojú slovenskú narodnosť ne zaprel pri popisu, a tak neišol na ruku svojím nepriatelom. Tak aj duchobní naši otcovia nech s kazatelníc upozorujú lud, aby sa pri popisu utvorene hlasil k svojej narodnosťi. Každého, kto rozširuje vyšie označené falešné správy nech ihneď ohlasia najbližšej političnej vrchnos´ti, ktorá je povinná zaležitosť okamžite preskúmať, a proťi previnilcom zakročiť. Previnili budú prisne potrestany.

Felhivás.

A csehszlovák köztársaság Slovensko kormányzásával megbizott minisztere elrendelte a népszámlálásnak f. é. Augusztus hó 21 – 31-ig terjedö idöközben való megejtését. Államunkkal szemben ellenséges erzületü elemek ezt az alkalmat is felhasználják, hogy a csehszlovák államnak ártsanak. Gonoszlelküen azt a hazugságot terjesztik a szlovák nép között, hogy azok a szlovákok akik a népszámlálásnál németeknek vagy magyaroknak nyilvánitják ki magukat, megszabadulnak a katonai szolgálattól.

Ezzel a megtévesztéssel az arányszám meghamisitását célozzák a szlovák nemzet kárára.

Felhivom az összes hatóságotkat, hadseregünk összes katonáit, hazánk összes hú polgárait, hogy a noszámlálást megelözö és a népstzámlálás alatti napokban állandóan esébren örködjenek, akadályozzák meg ezt a konkolyhintést, oktassák ki néper, hogy a népszámlálásnál szlovák nemzetét ne tagadja meg ne járjon ugy önmaga

ellenségneinek kezére. Hazájukhoz hü paai szölitsák fel a népet, hogy mindenki nyiltan a maga nemzetisééhez tartozónak vallja magát a érnek, jelentsék fel azonnal a legközebbi politikai hatóságnak, amelynek kötelessége az ügyet azonnal regvizsgálni és a tettes ellen eljárni. A tettesk sulyos büntetéssel fognak genyittetni.

v Košiciach, dňa 14-ho srpňa r. 1919
Za župana: JURAJ BULLA,
Župny poradca.

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 274

123/ NARIADENIE NA ZLEPŠENIE VZŤAHOV MEDZI ČESKÝMI A SLOVENSKÝMI VOJAKMI NA SLOVENSKU

17. august 1919

Vrchní velitelství čsl. vojsk
Operační oddělení.
3097/op. V Praze dne 17. srpna 1919.

Styk mezi českými a slovenskými vojíny

VELITELSTVÍ VÝCHODNÍ SKUPINY /GEN. HENNOCQUE[772]/

V poslední době množí se u slovenských částí našeho vojska nepokoj a neklid. Nemalou vinu na těchto zjevech mají nepoctivé chování se českých vojínů na Slovensku vůči obyvatelstvu, nečestné oslovování slovenských vojínů, ba i nadávání a hanění jejich smýšlení a náboženského citu.

Jest to důkazem úplného neporozumění našeho stanoviska k slovenskému kmenu našeho národa, z maďarského jařma právě osvobozeného.

Musíme obdivovati houževnatost lidu, který byl po staletí utiskován a potlačován sveřepým nepřítelem, jenž zavíral Slovákům školy a bránil jim kulturně samostatně se vyvíjeti.

Tu v nejhorší a nejstrašlivější tísni obrátil se slovenský lid pln důvěry k českému osvoboditeli, jsa přesvědčen, že do dobrých rukou ukládá svůj osud.

Ne nečinně stál Slovák stranou. Mnoho a mnoho jich pospíchalo k čsl. praporům. Slovák vedle Čecha bojovali společně o svobodnou vlast. Spolu byl velký čin osvobození vykonán.

Jest tedy nejméně rečeno nedůstojno, aby český vojín hanil bratra Slováka.

Jsem přesvědčen, že toliko nevzdělaný voják může tak jednati. Právě proto jest třeba, aby uvědomělé mužstvo, poddůstojníci a důstojníci poučovali své kamarády a podřízené vojíny a nejen jim poukazovali na důležitost slovenské otázky, nýbrž i sami předcházeli vždy dobrým příkladem.

772 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

Nařizuji tudíž, aby se národních a náboženských pocitů slovenských vojínů šetřilo a nebylo jim v ni žádném směru ubližováno. Každé provinění vůči označeným zásadám jakož i krádež a loupež v slovenském uzemí budtež co nejpřísněji trestány, jelikož právě takovým způsobem se podrývá důvěra Slováků v Čechách a tímto nezákonným jednáním jednotlivců celek trpí.

Tento rozkaz budiž veškerému mužstvu české národnosti uveřejněn.

Obdrží: zemské velitelství Praha, Brno, Žilina, velitelství čs. vojsk na Těšínsku a velitelství východní a západní skupiny.

/illlisibli/

GROUPEMENT ORIENTAL
LE SLOVAQUIE
ETAT-MAJOR
E. Bureau

Košice, ce 22. Aout 1919

130/op

Copie confrome notifiésa

P. O. Chef d Etatz Major
[nečitateľný podpis]

Destinataires:
1., 3., 5., 1°0., 12., D.I. Etapes
Artiellerie – Výcvič. skupina
č. 2 – 1. st 2 Bureau – „23“ Hgt
Lég. – 1. Rgt. Č. S. Aviation
Col. Hostaš – Service télégr.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 7, fotokópie z VÚA – VHA Praha

124/ SPRÁVA O SITUÁCII V TRNAVE

18. august 1919

V Trnavě, dne 18./8. 1919

Cis. jedn. dův. 47
Situační zpráva v Trnavě č. 4[773].

V městě samotném dosti klid. Trapně působí maďarské uniformy a distinkce zdejších městských policistů. Uřadnictvo i mužstvo je převzato z dob bývalé maďarské nadvlády, tím je vysvětlena nenávist zdejšího slováckého obyvatelstva, které potom samozřejmě nechce městskou policii uposlechnouti a obrací se s všemi záležitostmi na zdejší vojenskou policii. Mimo to požíva městský pol. úřad stará maďarská razítka. Veřejné zásobování se trochu zlepšilo přes chaos, který povstal zrušením maximálních cen svého času vydaných diktátorem trnavského okresu podpl. Wenclem. Ceny byly zrušeny jakožto nepřiměřené, etapnim velitelstvím. Maximálne ceny dodávané z Bratislavy zdejšímu městskému úřadu nejsou timto uveřejňovány. Dne 17. a 18. srpna bylo pořádáno spolkem německých křest. socialistů pohostinské představení prešpurské[774] operety ve zdejším městském divadle. Velitel zde ubytované 9. divise generál Kiffer povolil těmto po představení koncert a taneční zábavu v restauraci „Panonia“. Sál a místnosti tyto jsou propůjčeny městským úřadem SLOVENSKÉ NÁRODNÍ JEDNOTĚ, která přes kolikerou urgenci místnosti tyto nepřenechala, což způsobilo ve zdejší spoločnosti veliký rozruch a roztrpčení oproti zdejší NÁROD. JEDNOTĚ. Podobné jednáni rozeštváva zdejší obyvatelstvo sestávající ze tří národností a mohlo by opakování míti neblahý vliv na zdejší trochu uklidněné poměry.

Zde vycházející časopis SLOVENSKO ve článku PRAVDU HAJ – KRIVDU BIJ útočí dosti ostře na pražskou socialistickou vládu – jak z některých citátu patro: „Na všakovaké pre-, vy-, a zakrucanie, prázdne hubovanie a mudrovanie netreba dat nic: Za to, keď pražskej, socialistickej vláde dostane sa „stipnutia“, nestane sa našej republike ešte nič, za to, keď naše ukrivdené učiteľstvo slovenské /nie české!/ učitelský referát po hlave bije, republika sa nerozpadne a jednota českého a slovenského národa neutrpi. „ Žeby sa nám Slovákom krivda nedala to sa tajiť nedá. Svedkami toho sú amerikanski naši legionári, ktorí s rozhorčeným srdcom a myslou opustaju Slovensko.“ Ku konci článku sťažuje si pisatel na špatné platy zdejšich úředníků a na těžké životní poměry

773 Číslo dopísané perom.

774 Bratislavskej.

a žádá, aby Češi nepovažovali Slovensko za akési „KONGO“ nýbrž za sesterskou část svobodné Československé republiky.

Zpravodajský referent poručík
VÁCLAV SULC
[vlastnoručný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 31, fotokópie z VÚA – VHA Praha

125/ VYTÝČENIE HRANICE BRATISLAVSKÉHO PREDMOSTIA

18. august 1919

Čs. ženijní prapor číslo 4. Nadporučík Miroslav Novák
Čís. 9. zs. Dův.
Vytyčení předmostí.

POPIS.

hranice predmostí Bratislavského, vytyčené na rozkaz velitelství podúseku Dunajského dne 16. a 17. srpna 1919.
/k tomu karta 1: 75. 000/

Body hranice na změnách směru aneb na místech vzbuzujících pochybnost, jsou označeny tabulkami na tyčích s číslem dotyčného bodu a šipkami ve směru hranice od tohto bodu na obé strany , mimo to delší trati jsou ještě označeny nečíslovanými interpolovanými mezikoly 2 m dlouhými s nasazeným víchem slámy.

Celková délka xx hranice od Dunaje až opět k Dunaji obnáší okrouhle 12 km.

Hraniční čára na západě stotožnuje se se zemskou hranicí dolnorakousko – uherskou a vychází od kóty 139 na brehu Dunaje mezi Griechen An a Hirschhaufen, označené mezníkem a tyčí s číslem 1., jde od tohto bodu přímo lesní cestou směrem směrem jihovýchodním až k ohybu této cesty, tam bod 2., pokračuje po téže cestě až k mezníku po pravé straně, tam bod 3., od tohto bodu 170^{x} přes mezník u cesty a dalšího 80^{x} až na rozcestí, kde jest bod 5. na to 20^{x} dále týmž směrem do příkopu k mezníku, kde jest bod 6. Zde uhýbá se hranice pod pravým úhlem na jih a béží příkopem rovně dále 150^{x} k bodu 7., označeném na stromě, stojícím na průseku příkopu s lesní cestou. Od tohto bodu pokračuje hranice stejním směrem 200^{x} k řadě vrb, kde u mezníku jest bod 8. Odtud pod pravým uhlem na jihozápad. Podle řady vrb 80^{x} dále až na korunu náspu bývalého Dunajského ramene, kde jest mezník a bod 9. Zde uhýbá hranice pod pravým uhlem na jiho~~západ~~východ[775] a béží podél pěšiny 206^{x} až k bodu 10., pak dalších 140^{x} touž cestou přes bod 11. označený na stromě a zakončuje po dalších 160^{x} týž směrem u bodu 12.

Na to hranice uhýbá pod ostrým úhlem na jihozápad a po 80^{x} stihne bod 13., u řady topolů a béží podle této řady a příkopu čarou několikrát lomenou přes body na

775 V texte časť slova prečiarknutá a dopísaná perom.

lomoch 14., 15., 16., 17., až pohraničnímu mílniku na silnici Ligetfalu[776] – Wolfstahl[777], přetíná tuto a trat elektrické dráhy Bratislava – Víden kolmo a béží podle příkopu řadou topolů až k bodu 18. Zde uhýbá pod pravým uhlem směrem jihozápadním na polní cestu a jde po této řadou topolů až k pravouhlému rozcestí, kde jest bod 22. a směrem k obci Bergu[778] kde za rozcestím dostihne nejzápadnější bod zemské hranice u mezníku. Zde bod 23. na to hranice předmostí opouští hranici zemskou a uhýbá pod ostrým uhlem na východ směrem na vysoký tovární komín cihelny u stanice Durvay a jde přes pole až k bodu 24. na pravouhlé křížovatce polních vozových cest u koty 135. Odtud směrem na stanici Durvay přes pole až k příkopu kde jest bod 26. na silnici Ligetfalu – Köpcsény, přetíná tuto a jde přes pole směrem východdním až k rozcestí /3 polní cesty/ kde jest bod 27., odtud pak polní cestou směrem skoro východním až k bodu 28. na ohybu cesty a přímočaré cesty do Köpcsény, kde jest bod 29.

Dále pak po silnici ku Karlsburgu[779] až k bodu 30., kde odbočuje vozová cesta k Dunajskému rameni a po koruně břehu tohto starého ramene až k bodu 31., u Dunaje, kdež končí.

V Bratislavě, dne 18. srpna 1919.

NOVÁK ndp.

Velitelství úseku bratislavského[780]
Bratislava, dne 19./8. 1919[781] Bratislava[782]

1 příloha[783]
č. j. 278[784]

Velitelství úseku Bratislava
Čís. prot 926 op.
Došlo 20/8 1919
Odešlo 19 [nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvo mesta Bratislava, f. škatuľa číslo 3

776 Petržalka (dnes časť Bratislavy).
777 Obec Wolfstahl na území dnešného Rakúska.
778 Obec Berg na území dnešného Rakúska.
779 Rusovce.
780 Dopísané perom.
781 Dopísané perom.
782 Dopísané perom.
783 Dopísané perom.
784 Dopísané perom.

126/ INFORMÁCIA O STRÁŽACH NA BREHU DUNAJA V ŠAMORÍNSKOM PODÚSEKU

21. august 1919

Velitelstvi useku somorynskeho[785].
Operacni oddeleni.
Cis 941 op

Bratislava, dne 21. srpna 1919.

Vsechny straze poduseku somorynskeho, stojici na levem brehu dunajskem, jehoz protivny breh je obsazen, mohou se stahnout. Jak vidno na prilozene mape az po cervenou caru; na rozhrani teto cary s Dunajem budtez postaveny kulomety (jeden neb dva), aby mohly flankovat a dobre ostrelovat trupy v jakemkoli pade na druhe strane, ktere by chely podniknout jakekoli akce proti nasim oddilum.
Straz, stojici na moste vedoucim pres maly Dunaj na ceste Biskupice – Bratislava, se zrusuje.

Z rozkazu
nacelnik operacniho oddeleni
Micka

Velitelstvi poduseku samorynskeho.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvo mesta Bratislava, škatuľa číslo 4

785 Šamorín.

127/ SPRÁVA O VEREJNEJ SCHÔDZI ANDREJA HLINKU A FRANTIŠKA UNGARA S PRÍVRŽENCAMI A ICH VYZÝVANÍ NA AUTONÓMIU SLOVENSKA

22. august 1919

Zemske cetnicke velitelstvi pro Slovensko.
C. jed. 390.
Hlinka Ondrej[786] a Unkar František.
Ruseni verejneho pokoja a poradku.

Oddil: Zlate Moravce cis. 10
Stanice: Zarnovice

Opis.

Posadkove a obvodne velitelstvi
v KREMNICI

V Zarnovicich, dne 22. srpna 1919.

Dne 13. srpna 1919. v deset hodin dopoledne konal poslanec /:farar:/ Ondrej Hlinka a tajemnik krestanskolidove Frantisek Ungar z Ruzomberka v hostinci Vilmi Kolarovice verejnou schuzi.

Mistnost v uvedenom hostinci najal pro ucel tento farar Jakub Palík ze Zarnovic[787] dne 8. t. r. s tim podotknutim, ze schuze poslance Hlinky na uvedeny den jest uradem povolena a ma dulezity vyznam:

Dale chodil farar Palik ze zarnovic sam dne 12. srpna v Zarovicich dum od domu a zval na schuzi Hlinkovu, ktera se dne 13. srpna t. r. zde odbyvyla zdejsi obyvatelstvo.

Mimo uvedenych sucastnil se schuze dle udaju farare palika ze Zarnovic nasledujici fararove a administratorove s okresu Sv. Krize[788] a a sice: Vilem Fetveresch a administrator z Velkeho Pole, Jan Zahora administrator z Klaku, Ludvik reidl farar z Vestky, Josef kacka profesor zo Ziliny, t. c. v Dolnych Hamrach a Josef Dluho polsky kaplan ze zarnovic a mimo jmenovanych asi pet sest dusi /:muzu a zen:/ ze vsech osad zdejsiho okresu.

Poslanec /:farar:/ Onderj Hlinka, ktery pri svem prichodu na schuzi v uvedene mistnosti, pred zahajenim one schuze podepsanym tazan byl, zda schuze vcas stanneho

786 Hlinka, Andrej (27. 9. 1864, Černová – 16. 8. 1938, Ružomberok) – kňaz, politik, predstaviteľ slovenského národného hnutia, zástanca autonómie Slovenska v rámci ČSR, poslanec za Slovenskú ľudovú stranu.

787 Žarnovica.

788 Žiar nad Hronom.

prava jemu dovolena jest, dodal Hlinka, ja jsem poslanec mam pravo schuzi provest a dale mam ne pisemne nybrz osobni svoleni zupana.

By podepsany se presvedcil zasel s Ondrjem Hlinkou a Frantiskem Ungarem na postovni urad v Zarnovicich, za ucelem telefonickeho preptani u hlavnosluznovskeho uradu ve Sv. Krizi stran one schuze.

Od hlavnosluz. uradu, s kterym rozpraval Hlinka telefonicky bylo sdeleno, ze schuze v uzavrete mistnosti /:poradu:/ jest na za pritomnosti cetnictva poslanci Hlinkovi dovolena.

Hlinka vrativ se do mistnosti hostinske, zahajil schuzi. Na schuzi recnil za 1./ ze jest potrebno za knezimi a cirkvi kraceti. 2. / volebni pravo hlasovaci, 3./ zalezitosti rolnicke a sice: Ze dobytek nema byti od statu rekvirovan to ze neni spravne, nybrz vlada ma od rolniku na trhu kupovat.

Dale provolal Hlinka za souhlasu vsech pritomnych samostatnou autonomii /:tak recenou Slovenskou samostatnost. My nesouhlasime a tim co tam narizuji, my sami musime poradek uciniti.

Dale mame jednotlive zivly falesnych proroku, ketri by nam v nasem ucinku chteli prekazky konati.

Nas jest rolnicky narod my nemame zadnych tovaren /:fabrik./ na Slovensku a co mame my tri nebi ctyri, zidovske tovarny, jako jest i tovarna „SANDRIK“ je za praporem naseho nabozenstvi musime s pomoci Bozi kracet.

Po nekonecne reci posl. Hlinky prevzal na schuzi slovo lidoe tajemnik Frantisek Ungar z Ruzomberka a recnil: prisla velika sila a chtela sv. Jana hodit do Vltavy. Jediny slovensky legionar postavil se pred sochu a rekl: kdyz jej chcete tam hodit, musite napred mne s mista odstraniti a takovym zpusobem zachranil sochu onu.

Cesti soc. dem. rabuji kostely, velebne svatosti, krize, sochy svatych skrucuji a kneze vubec tyraji. Takovych legionaru potrebujeme jako onen byl, ktery stal pred sv. Janem, stat na Slovensku, bychom mohli samostatne budovat Slovensko nase.

Dale recnil a poburoval na schuzi pritomne, ze jeden cesky legionar, ktery sveho casu lid poucoval, v novinach psal, z ese cudoval jak na Slovensku pri jeho poslechu meli Slovaci usta otevrena.

Slovaci meli pry usta za to otevrena, ze takovou sprostost davno nepoculi. Neverte poslanci Dr. Hodzovi[789] a Dr. Blaho[790], kteri chytaji narod a neznaji niceho o pomerech rolnickych.

Dale jmenoval Ungar uvedene, ze jsou to prevratnici a podvodnici Slov. naroda.

789 Hodža, Milan (1. 2. 1878, Sučany - 27. 6. 1944, Clearwater) – slovenský politik, štátnik a publicista, 1918 bol menovaný splnomocneným zástupcom česko-slovenskej vlády v Budapešti, 1919 – 1920 minister unifikácií, 1926 – 1929 minister školstva, 1932 – 1935 minister poľnohospodárstva, 1935 – 1938 ministerský predseda.

790 Blaho, Pavel (Pavol), Dr. (25. 3. 1867, Skalica – 29. 11. 1927, Bratislava) – lekár, publicista, politik, poslanec uhorského snemu, 1918 signatár martinskej deklarácie, poslanec Národného zhromaždenia ČSR.

Za to potrebujeme kracat primo na lidovou stranou krestanskou, by jsme takovych zivlu odstranily a budovaly samostatnost Slovenska. Ungar, ktery v jeho poburovace reci neustaval naopak pritomny lid vice bouril, zadal Josef Oktavec rytec stribra, zastupce robotnicke tridy o slovo. Kdyz Ungar jeho zadosti nevyhovel nastala mezi pritomnymi na schuzi rozepre a do konce silna hadka, ktera za ucel mela, by neprislo ku krve proliti mezi pritomnymi rozpustena byti musela.

Jako svedci a sice: reditel stribrne tovarny Jan Pelezka, zastupce delnicke tridy Josef Oktavec, starosta obce hamre karel zajac, predseda delnictva Michal Jancok, podpres. Ludvik padouch hlavni duvernik Frant. Janasek, kontrolor Vojtech Lichenr a Fran. Lehocky ze sandriku.

Dale reditel sklene tovarny v Hr. Rudne Frant. Hoch, ucitel Murgac Vojtech ze Zarnovic, statkar Alois Veis z Hrabicova udavaji, ze rec posl. Hlinky a vice Ungara ucinila na ne vseobecny dojem poburujici, ponevadz oni tim hlasanim karaji plodnou praci Csk. republiky.

Dale odlucuji nas od kulturniho naroda cechu od rodnych bratru nasich a chteji nas vrhnouti do jarma byvale madarske vlady.

Popuzuji rolnictvo proti delnictvu a kazi snasenlivost naroda v Cs. Republike.

Poslanec Ondrej Hlinka a uvedene knezi, ktere program Hlinku a Ungara dosvedcovali opustili pri hadce nepozorovane mistnost, kde se schuze konala a jediny Fr. Ungar, ktery se za tajemnika krestanske lidove strany vydaval a podepsanym zadrzeny byl, nechtel vubec ku svemu ospravedlneni niceho udati.

Oznameni bylo voj. statnimu zastupitelstvi divisniho soudu v Nitre ucinene.

Jan Zacpal,
Vrchni strazmist.

Doslo dne 24. srpna 1919.
CS. POSADKOVE A OBVODOVE VELITELSTVI V KREMNICI.
Cis. 203.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 31, fotokópie z VÚA – VHA Praha

128/ TELEGRAM MINISTRA NÁRODNEJ OBRANY KLOFÁČA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI PICCIONEMU

26. august 1919

OPIS TELEGRAMU

Zaslaného dne 26./8. ve 2 hod. odpoledne p. generálu Piccione[791]

Jsem přesvědčen, že nedorozumění veškerá jsou vysvětlena a že generál Piccione znovu viděl, že především jsem to sám, který morální a vojenský význam jeho prestige vysoko si cení a proto jeho vedoucí posici vždy má na zřeteli.

Opakuji znova: Na Slovensku nejvyšším velitelem je generál Piccione. Ale vedle toho situace na Ukrajině a nyní v Uhrách ukládá nám povinnost zvlášť starati se o oblast uherskoruskou, jež se Slovenskou ani administrativně souviseti nebude a dostane zvláštní sutonomii. Proto tvoří se 3. pěší divise, jež pod vedením gen. Hanocque[792] musí vykonati veškeré případné studie, aby tato divise mohla býti k ~~dispozici~~[793] okupaci rusínské oblasti upotřebena. Zatím nastal nový stav věcí v Maďarsku. Proto zastavuji výkon operačního rozkazu čís. 9000 ze dne 20. března.

Prosím pak gen. Piccione, aby vzal ihned v úvahu případné přeložení oddílů 6. pěší divise na frontě východně od Bodrogu za tím účelem, aby připravil postup 3. pěší divise směrem k Czapu[794] a Mukači[795].

Nové události nutí, aby generál Schöbl[796] od 30. března byl pověřen vedením veškeré etapní služby, při čemž podrobuji jej své osobě. V těžké době tisknu Vám, generále, ruce. Společně ji snadno překonáme v zájmu celé civilizace, naší i jistě ve svých důsledcích i vaší. Snad bude jen třeba některé linie silněji obsaditi a připraviti se na veškeré eventuality, na příklad u Lučence a. t. d. Naši dobří hoši musí viděti, že s jejich životy nehazardujeme a jak Vaši svědomitost znám, stanou se jistě veškerá opatření.

791 Piccione, Luigi Giuseppe (7. 5. 1866, Borgo Ticino – 11. 4. 1942, Terst) – taliansky generál, veliteľ čs. légií v Taliansku, po vzniku ČSR náčelník talianskej vojenskej misie v ČSR, 1919 vrchný veliteľ čs. vojsk na Slovensku.

792 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

793 V texte prečiarknuté.

794 Obec Čop na území dnešnej Ukrajiny.

795 Obec Mukačevo na území dnešnej Ukrajiny.

796 Schöbl, František (6. 6. 1868, Jindřichův Hradec – 8. 7. 1937, Praha) – armádny generál IV. triedy, plukovník rakúsko-uhorskej armády, po roku 1918 pôsobil v československej armáde, 25. 11. 1918 v hodnosti plukovníka poverený velením čs. jednotiek v československo-maďarskej vojne proti Maďarskej republike rád, 1919 vymenovaný za veliteľa 9. pešej divízie v Českých Budějoviciach.

Především však appeluji na váš velký vliv i Italii, aby nám okamžitě přenechány byly rakouské upotřebitelné pušky, strojní pušky a více baterií.

Přátelsky Vás zdraví
Ministr Národní Obrany
Klofáč[797]

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Francouzská vojenská mise v Praze, škatuľa číslo 5

797 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

129/ ROZDELENIE JEDNOTIEK V KOMÁRŇANSKOM A BRATISLAVSKOM ÚSEKU

27. august 1919

Velitelstvi useku bratislavskeho.
Operacni oddeleni.
Cis. 1014 prot. Op.

V Bratislave, dne 27. srpna 1919.

Rozhrani mezi usekom Komarenskym a bratislavskym je preneseno na zapad az k vesnici Szapu[798] inklusivne. Nasledkem toho hranice jde zapadne od Szapu prechazi vychodne od Nyaradu[799], Patase[800] a z Patase az podel kanalu, ktery se vleva do kanalzu (Cziliz kanal) v mistech, kde na specialni mape vidis druhe „T“ od slove Schütte. Odtud pak podel potoka Dobosderka a potoku Hatarmonty do maleho Dunaje.

Toto nove rozdeleni vypousti s poduseku Czilis Radvany[801]. I/1 pluku Straze Svobody vykonava sluzbu dale v rayonech: Biskupice[802], Somoryn[803], Fel Bar[804]. Rayon Böss[805] bude obsazen 1 rotou Dobrovolnicke Druziny.

II. rota Dobrovolnicke Druziny byde nabytovana ve Varkony[806], kde bude zaroven velitelstvi praporu Dobrovolnicke Druziny. Velitelstvi praporu Straze Svobody zustane v Somoryne. Velitelstvi poduseku somorynskeho bude v Tarnoku[807]. Jedna rota Dobrovolnicke Druziny zustane v zaloze k disposici velitelstvi poduseku v Tarnoku. Toto nove preskupeni pocne, jak mile prijde posila Dobrovolnicke Druzine. Rota, ktera mela obsazenou Czilis radvany a usek ji korrespondijici, zustane prozatimne v zaloze v Bössu.

Plukovnik
Velitel useku bratislavskeho
Brau

Velitelstvi poduseku somorynskeho.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Veliteľstvo mesta Bratislava, škatuľa číslo 4

798 Sap.
799 Ňárad.
800 Pataš.
801 Čiližská Radvaň.
802 Podunajské Biskupice.
803 Šamorín.
804 Horný bar.
805 Gabčíkovo.
806 Vrakúň.
807 Trnovec nad Váhom.

130/ INŠTRUKCIA O NOVOM ROZDELENÍ VOJSK NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

26. september 1919

Veleitelství západní skupiny Slovenské — OPIS
Generální štáb – operačni oddeleni.
C. 8333 op. — Bratislava, dne 26. zári 1919.

INSTRUKCE
o novém rozdelení vojsk na Slovenku.

1/ Podle rozkazu generála vrchniho velitele cis. 5433/3 E-M ze dne 13. zári 1919 prestane dnem 1. rijna 1919 pusobnost slovenskych skupin zapadni a vychodni.

Toho dne ujme se generál MITTELHAUSER veleni nad oblasti Slovenska úhlavni stan v Bratislave/, generál HENNOCQUE ujme se velení v oblasti rusinské, cili KARPATSKÉ RUSI /hlavní stan v Munkáci/.

Aby se zajistila likvidace operaci vychodni skupiny Slovenské, zanecha general HENNOCQUE v Kosicich cas svého nynejsiho stabu.

II/ Oblast Slovenska obsadi se v normalnim case tremi divisem

Divise Bratislavska	/Zupa	Bratislavská
12. divise	/ „	Trencinská
	/ „	Turcanská
	/ „	Oravská
	/ a v zupe Nitranské okres Skalica – Senica – Myjava – Nové Mesto a Pistany.	

Divise Zvolenská	/ Zupa	Nitranská /vyjma okresu nahore jmenovanych/
11. divise	/ „	Tekovská
	/ „	Zvolenská
	/ „	Gemerská
	/ „	Hontská
	/ a ceskoslovenská cást zup Raabské – Komárensko-Ostrihomské a Novohradské	

Divise Kosická / Zupa Liptovská
4. divise / „ Spisská
/ „ Sarysská
/ „ a ceskoslovenské cásti byv. Zupy Abauj-Torna

2. divise prozatim zustane na Slovensku v nynejsim svém useku 11. divise podrzi svuj usek

4. divise vystrida 1. a 3. divisi v oblasti Roznava – Kosice – Presov /t. j. ve svém budoucim uzemi zvetseném o oblast Roznava a zmensenem o zupy Liptovskou a Spisskou/

12. divise obsadi své byvalé uzemi zvetsené o zupy Liptovskou a Spisskou.

Velitelstvi zapadní skupiny Slovenska [.....] maji v nejblizsi dobe provadeti policejni operace v oblasti Nizne Tatry. Operace skoncena, stab a tyto prapory pujdou do pblasti Ruzomberk.

Prapor III bude vystridan praporem 3 divise a transportovan drahou do Tvrdosina, kde bude strazit poslke hranice.

Pluk 12. 1 prapor pluku vystrida 1 prapor 29. strelcu ktere jsou urcene k strazeni Polskych hranic v Kezmarku. (Pohyb bude rizeny od gen. Hennocque) Ty 2 hune prapory ucastni se v prvnich dnech rijna na policejni operace v oblasti Nizni Tatra a vrati se potom do Popradu.

Pluk 67. jest urcen pro posadku v Bratislave. Pluk bude transportovan predevsem do oblasti Pisany – Nitra, za ucelem policejnich operaci v tejto oblasti.

Pluk IV Prapor I/I jak mile bude vystridan s jeho sluzby strezenim drahy, tento prapor budez dirigovan do Catca, kde vystrida prapor 29. strelcu ktere strezi polske hranice.

Stab a 2 jine prapory pluku bude pozdeji zaslany na Zilinu. Provisorne stab a prapor V/72 budtez ponechany v oblasti Bodovice.

Prapor II/16 S. bude zaslan z Banske bystrice do Ruzomberku. V pade kdyby prapor III/71 nedorazil v cas aby mohl vystridati prapor 25. pluku z Tvrdosina, prapor II/16 S. bude provisorne upotrebnen k strezeni polskych hranic, oblast Tvrdosin.

*

Strojopis
VHA Bratislava, f. Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny, škatuľa číslo 27, fotokópie z VÚA – VHA Praha

131/ UPOZORNENIE NA ANTIPATIE PROTI ČESKÉMU VOJSKU V OBLASTI ZÁHORIA

6. október 1919

Zemské četnické velitelství pro Slovensko.
1.5 dův.

Oddělení Bratislava.
Stanice Uhorská Ves.
Opis.

Čs. zemské četnické velitelství pro Slovensko

v

Uhorská Ves[808], dne 6. října 1919. Bratislavě

K rozkazu č. j. 111 dův. Ze dne 1. III. 1919.

Při stálém pozorování obyvatelstva zdejšího obvodu bylo shledáno, že tito obyvatelé chovají zvláštní antipathii k českému vojsku a zároveň touží po vydrancování židů a lépe postavených osobností.
Jakožto všeobecný den drancování jest určen 28. říjen 1919, tedy výročí převratu.
Dle všech známek připravuje se vše se strany dělnictva, jelikož povésti o zamýšleném drancování pronikli sem z rakouské strany, kde mnoho zdejšího dělnictva pracuje.
Plán tento jest podporován nadějí dělnictva, že do 28. října odvolána bude česká posádka a že bude nahražena vojskemj čistě slovenským.
Jako nejnebezpečnéjší obce přijdou v úvahu Uhorská ves a Lozorno, v této poslední obci nenachází se nyní žádna posádka.
Jelikož ve zdejší obci jest posádka vojenská 65 mužů silná, stačila by tato úplně ve spojení s četnictvem případné povstání potlačiti.
Konečné hlásím, že nálada proti českému vojsku jest hrozivá, k četnictvu vzhlíží obecenstvo více s důvěrou, považuje četnictvo jako samozřejmé bezpečnostní opatření, kdežto na vojsko pohlíží se více jako na přitěžující instituci.

Toto hlášení jde přímo zemskému četnickému velitelství pro Slovensko a exponovaném četn. štábnímu důstojníku v Bratislavě.
Koncept v cestě služební velitelství čestnického oddělení č. 1 v Bratislavě.

Václav Karajina, vrchní strážm. 2. tř.
v. r.

Souhlasí s prvopisem.
Bratislava, dne 10. X. 1919. [nečitateľný podpis]

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 19, fotokópie z VÚA – VHA Praha

808 Záhorská Ves.

132/ DEJINY I. PLUKU SLOVENSKEJ SLOBODY SPÍSANÉ PLUKOVNÍKOM VERICHOM PRE VOJNOVÝ ARCHÍV

20. august 1920

Náhradní prapor čs. p. pl. 28 Plukovník František Verich.

Ministerstvu národní obrany, 7. odd.
(válečný archiv)

v

Praze – IV.

V Praze, dne 20. srpna 1920.

K výnosu čj. 105.486/II. N. O. ze dne 16.července t. r. hlásím:

Při rozdělení „I. Slovenského pluku“ (t. zv. Pluk „Slovenské Slobody“)[809] byly všechny spisy týkající se pluku předány velitelství náhr. praporu tohto pluku v Ružomberku na Slovensku. Velitelem náhr. prap. byl tehdá setník Sadravec, který později přeložen byl do Bratislavi, nynější jeho zařazení mi známo není.

K jednotlivým bodům svrchu uvedeného výnosu – pokud se mohu upamatovati – uvádím:

Ad 1) S postavením pluku „Slovenské Slobody“ bylo počato tuším již v prosinci 1918 v Růžomberku. Byl to setník Šimko, který v Růžomberku dělal propagandu pro pluk. Sbíral dobrovolníky a sestavoval první setniny téhož.

Asi v polovici ledna 1919 obdržel jsem od zem. vel. v Košicích rozkaz odebrat se do Prešova postavit a zorganizovat „ I. Slovenský pluk“ (až posud zvaný „pluk Slovenské Slobody“) a převzít jeho velitelství. Asi 20. ledna přibyl jsem do Prešova, kde se nalézal I. prapor pluku „Slov. Slob.“ pod velením setníka Adolfa Rejthara. II. prápor pod velením setníka Foltyse byl rozložen na haličské hranici od Orlové[810] až k Bardějovu, velitelství v Orlové. Tyto prapory nebyly spojeni v pluk, nýbrž byly samostatné. II. prapor

809 Garda slovenskej slobody (neskôr premenovaná na 1. pluk slovenskej slobody) – vznikla 4. 11. 1918 v Uherskom Hradišti, veliteľom bol kpt. Ľudovít Šimko. Podieľala sa na obsadení východného a severného územia Slovenska, rozpustená bola v marci 1919.

810 Orlov.

se postavoval a přijížděli setniny k doplnění téhož z Růžomberka. Velitelství tohto praporu převzal asi v druhé polovici ledna 1919 major Křížek, se sídlem v Humenné. Jedna setnina tohto praporu byla v Meszò - Laborczi[811], jedna na haličské hranici asi 20 km východně od Meszò - Laborczi a třetí setnina ve Vranově, setnina kulometů v Humenné.

Spojil jsem tyto prápory „pluku Slov. Slobody“ pod jedním velením v „I. Slovenský pluk“ jak mi bylo zem. velitelstvím nařízeno. Mím prvním pobočníkem byl set. Karel Rősler, druhým pobočníkem por. Soukup, přednostom účetní kanceláře por. (úč.) Papoušek, proviantním důstojníkem por. Siváček, chflékařem plukovní lékař dr. Kohu.

Pluk se doplňoval z Růžomberka, kde byl postaven náhr, prápor téhož, a obdržel odtud též svou výstroj a výzbroj.

Mužstvo bylo většinou vycvičené a proto v Růžomberku jen několik dní cvičeno a posíláno k pluku.

Důstojníci byli většinou Slováci, jen velitel pluku, velitelé praporů a pobočníci byli Češi.

Poměr mužstva k důstojníkům byl velmi dobrý. Počet důstojníků ukaždého praporu asi 14 – 16. Stav jedné pěší setniny asi 120 mužů.

Ad 2) Pluk měl úlohu, střežit haličsko-slovenskou hranici počínaje severně od Užhorodu a zamezit, by polské hlídky a bandy nepřekročovali hranici, dále zamezit pašování potravin a zboží přes hranice.

Z počátku podléhal pluk přímo zem. velitelství v Košicích, později velitelství I. brigády, jejímž velitelem byl tehdá podplk. Arnošt Hrbenský[812].

Pod mím velením nezúčastnil se pluk žádných bojů vyjma malé potýčky a přestřelky s polskými hlídkami na hranicích.

Ad 3) Asi v polovici března obdržel jsem od zemského velitelství rozkaz, po vystřídání 30. peš. plukem stáhnout všechny oddíly pluku do Růžomberku a tam pluk rozdělit na všechna náhradní tělesa na Slovensku. Zároveň bylo nařízeno zemským velitelstvím, by se celému pluku vyhlásilo, že M. N. O. děkuje všem důstojníkům a mužstvu za jeho obětavé služby a že rozdělení pluku děje se jen z té příciny, že M. N. O. nechce více používat dobrovolných formací, nýbrž že organizace armády bude tak pokračovat, že každé jíž stvávající náhr. těleso postaví příslušné pohr. Jednotky. Za tím účelem rozděluje se pluk na všechna náhradní tělesa na Slovensku, kde dotyčné mužstvo „I. Slov. Pluku“ bude, jako uvědomělé a ukázněné tvořit základ nově se postavujících jednotek.

Rozdělení pluku bylo počátkem dubna provedéno.

Náhr. prapor v Růžomberku, pod velením setníka sadravce, zůstal ještě několik neděl ze zmenšeným stavem, aby vyřídil všechny písemné agendy, odvedl

811 Medzilaborce.

812 Hrbenský, Arnošt – plukovník (od 1921), od 1. 10. 1920 veliteľ 44. pešieho pluku, 1938 veliteľ Veliteľstva zborovej oblasti VI.

zbylou výstroj, ~~a~~ [813] výzbroj a materiál, načež byl též rozdělen na některá náhr. tělesa slovenská.

Ad 4) Asi 15. března přijeli dva poddůstojníci z Nového Města n/Váhem do Růžomberka a odevzdali mi drahocenný prápor z bílého hedvábí, bohatě zlatem, stříbrem a barevným hedvábím vyšívaný. Prapor tento věnován byl I. Slovenskému pluku Národním výborem v N. Městě n/Váh. Zhotoven byl paními a dívkami tamtéž.

Prapor byl dne 18:/3. 1919 na nádvoří kasáren v Růžomberku před shromážděným plukem za přítomnosti všech důstojníků a ta účasti civilních hodnostářů Růžomberských slavnostné rozvinut. Při této příležitosti promluvil velitel pluku česky a jeden důstojník slovensky. Též byly odeslány [....] telegramy p. ministru N. O. V. Klofáčovi[814], ministru pro Slovensko Dru. V. Šrobárovi[815] a děkovní telegram Národnímu výboru v. N. Městě n./V. jakož i paním a dívkám tamtéž.

Ad 5) velitelé praporů byli: I. prapor setník Adolf Rejthar, později zařazen u náhr. praporu p. pl. č. 67 v Prešově.
II. prapor. setn. Foltys, později zařazen k zem. voj. velitelství v Košicích jako zpravodajský referent, III. Prapor major Křížek, který převzal později velitelství náhr. praporu v Šumperku[816] na Moravě, krátkou dobu vedl velitelství tohto práporu major Jan Petelík, který byl po rozdělení pluku zařazen k jisté polní formaci v Užhorodě[817], náhr. prápor setn. Sadravec, později zařazen do Bratislavi.

Mimo tyto důstojníky mohl by též setn. Karel Rőssler (I. pobočník vel. pluku) a por. v zál. Elo Šándor[818] (zpravodajský referent pluku) nyní úředník „Ludové banky v N. Městě n/V. podati bližších zpráv o pluku a jeho činnosti.

Nynější služební zařazení svrchu uvedených důstojníků není mi známo, domnívám se však, že se nalézají většinou na Slovensku.

Verich pplk.

*

Rukopis
VHA Bratislava, f. Pluk slovenskej slobody, škatuľa číslo 1

813 V texte prečiarknuté.

814 Klofáč, Václav Jaroslav (21. 9. 1868, Německý Brod – 10. 7. 1942, Dobříkov u Vysokého Mýta) – žurnalista a politik, počas Rakúsko-Uhorska poslanec Ríšskej rady a Českého zemského snemu, po vzniku ČSR prvý československý minister národnej obrany, senátor Národného zhromaždenia ČSR.

815 Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján), prof., MUDr. (9. 8. 1867, Lisková – 6. 12. 1950, Olomouc) – lekár, politik, ústredná postava slovenskej politiky v medzivojnovej ČSR, 1919 – 1920 minister s plnou mocou pre správu Slovenska, 1920 – 1922 postupne minister zdravotníctva a telesnej výchovy, unifikácií a školstva, v roku 1939 sa zapojil do odboja, 1945 – 1946 minister financií, 1948 – 1950 minister pre zjednotenie zákonov.

816 Obec Šumperk na území dnešnej Českej republiky.

817 Obec Užhorod na území dnešnej Ukrajiny.

818 Šándor, Elo (8. 3. 1896, Vrbové – 9. 1. 1952, Bratislava) – spisovateľ a publicista, účastník 1. svetovej vojny, bankový úradník, od roku 1945 riaditeľ Investičnej banky v Bratislave.

133/ SPRÁVA O STAVE I. PRÁPORU 34. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU

Nedatované

SPRAVA O STAVU A PODMINKACH I. PRAPORU 34. PLUKU C. S.

Cesta vzdor stavce madarskych zeleznicnich uredniku byla normalni:

V Novych zamcich cesti zeleznicni urednici si stezovali, ze stavkujici Madari vypustili z lokomotiv vodu a pak zatopili pod kotly, chtejice tak skaziti nekolik malo stroju, ktere mame. Prerezali telefoni vedeni a potrubi vodovodu. Hrozili tem kdo nestavkovali a zabili 1 Slovaka. Ze nebyl solidarni se stavkujicimi.

V konecne stanici v Ipoly Szakalos[819] je velitelstvi III. roty I. praporu 34. pluku (porucik Martinek). Rota ma prideleny usek 24 km. Cety jsou rozlozeny ve vesnicich po cetach pod velenim dustojniku. Sluzba jednotlivych oddeleni: hlidky u mostu, u brodu, na nadrazi, pribytcich, okruzni hlidky dnem i noci ve meste a v okoli. Zaloha zadna. Stanoviste roty nevhodne ani k obrane ani k utoku. Rota sotva staci na strazni sluzbu, protoze krajina za rotou je nejista. Za rekou jsou pouze slabe oddily madarske. Rozumne chovani porucika martinka k obyvatelstvu zajistuje nasim oddilum v recenem useku trochu jistejsi pobyt. Obyvatelstvo jest s nasi posadkou spokojeno. Bylo by zadoucno sesiliti muzstvo alespon trochu.

Spojeni s velitelstvim divise: telegraf, telefon s zeleznice, s velitelstvim praporu pouze prostrednictvim kuryru.

Na ceste do ipoly Siahy[820] potkal jsme dne 5. t. m. velitele praporu setnika Krechta. Oznamil mi, ze za kratko nebude vice I. praporu, protoze Madari pripravuji pro dny 6 a 7 masakr. On sam obdrzel dopis, v nemz se pravi, ze bude prvni zabyt a proto ze jde na velitelstvi divise, nebo pripadne i do Prahy k ministerstvu, protoze se nadarmo dovolava posily a presila Madaru je velika.

Druhy dostojnik, ktereho jsem potkal, byl porucik Krejci, ktery po odchodu velitele se prohlasil nemocnym a jako takovy opustil svoje reparte.

Proto jsem sel do Ipel Siahy, aby se osobne presvedcil o stavu veci. U velitelstvi praporu nalezl jsem pouze porucika Klimu a podporuciky Dvoracka a Vetrovskeho.

Nalada dustojniku i muzstva byla stisnena, protoze:

1.) Velitel odesel v den, kdy byla ocekavana akce madarska, aniz by o tom koho zpravil a aniz by predal prapor.

2.) Druhy najstarsi dustojnik, porucik Krejci, take opusti svoje oddeleni. (Ohlasil se radne jako nemocny a byl uznan).

819 Ipeľský Sokolec.

820 Šahy.

3.) Citily se byt obetovani, protoze divise podle prohlaseni setnika Krechta nechce poslati posil.

Ze vsech stiznosti a vypovedi muzstva jsem vyrozumel, ze muzstvo ma dojem, ze madarske ulitimatum ohledne vyklizeni uzemi za demarkacni carou bylo jim vyssim velitelstvim zamlceno. Nebyl vcas dan rozkaz k vyklizeni uzemi a nasledkem toho utrpeli velikych ztrat. Kdyz jsem je ujistil, ze neni na ne zapominane a posily ze prijdou. (tehoz den dorazila rota div. kulometu), nalada se ihned zmenila a zavladla vseobecna spokojnost.

Stejnym zpusobem zmenila se nalada mustva v Hydveg[821] po nasem prichodu. Posadka se sklada ze zbytku muzstva: Kulometciku, zakopniku, vrhacu plamenu – asi 100 muzu.

Situace naseho vojska v Ipoly Siahy mohla byt snesitelna, kdyby bylo jednano lepe s obyvatelstvem, ktere je madarske. Podle prednesenych stiznosti, setnik Krecht jednal jak s civilnim obyvatelstvem tak s dustojniky a muzstvem velmi hrube. Dle vypovedi muzstva „ ze strachu o svuj zivot - postavil pred dvere sve svetnice straz tri muzu a tak strezen stravil celou noc ve spolecnosti lehke zeny. Pri obsazeni stanice Homok nebyl pritomen zadny dustojnik a vsechno s madary musel vyjednati jeden cetar od II. roty.

Kdyz byla II rota poslana k protiutoku, velitel porucik Krejci ustoupil bez rozkazu do Balassa gyarmat a mezi tim byl podniknut utok ze vsech stran na jeho oddeleni, takze preplavali reku Ipolu bez zbrani, bez tlumoku a bez plastu (dve se utopili).

K obsazeni Balassa Gyarmat[822] (mesta s 15.000 obyv) byli vyslani zakopnici a jedna ceta kulometu. Polovina muzstva ve sluzbe, druha polovina v kasarnach. (Jeden muz na strazi). Kulomety ve skladisti nepripraveny. Tak byl umoznen presile Madaru snadny uspech (29 mrtvych a 2 dustojnici).

Vojsko madarske proti Ipel Siahy jest nepravidelne – v sile asi 400 muzu (velitel setnik Palmay). Mezi nimi je mnoho Slovaku, kteri se dali najmouti za denni plat 30K. Madarsti dustojnici prohlasuji, ze nemohou prevziti zodpovednost za sve muzstvo. Jsou ozbrojeni cetnymi kulomety. Setnik Palmay pry prohlasil, ze neuznava nynejsi madarske vlady, protoze se stale mneni a nova vlada, ktera bude nasledovati, neuzna zadnych smluv.

Spojeni praporu s velitelstvim pluku – zadne. Medzi I. a II. praporem je neobsazeny usek 80 km. Spojeni s jednotlivymi rotami pomoci kuryru.

PRAPOR MA ZAPOTREBI:

1.) zesileni alespon 1 rotou a oddelenim jizdy – prohlidky podel Ipoly a v okoli.

2.) lehkych kulometu pro strelecke roty (pistole mitr.)

3.) Rucnich granatu, ostnateho dratu, materialu pro opravu kulometu, oleje pro kulomety

4.) Schazeji dustojnici (2 dustojnici u roty)

821 Ipeľské Predmostie.

822 Obec Balassagyarmat na území dnešného Maďarska.

5.) Dratu pro telef. vedeni
6.) Bot, plastu, pradla, potreb pro sevce.
7.) Zarizeni informacni sluzby (pomoci Slovaku – civilu)
8.) Povoleni dovolenych (pouze 1/3 byla na dovolene)
9.) Delostrelectvo ma spatne a stare naboje, jichz nemuze pouziti
10.) Muzstvo nedostava predepsanych pridelu za zasobarny v Novych Zamcich
11.) Za priciou ustavicnych mrazu rozdelovati muzstvu caj.
12.) vymeny zajatcu: (2 civilove, kteri strileli na nase oddily a byli zajati mohli by byti vymeneny dle navrhu madaru za nase 2 zajatci)

Prilozeno hlaseni dustojnika vozotajstva I. praporu 34. pluku porucika Kozeneho.

Podepsal
Adolf Hampl, Rotmistr.

*

Strojopis
AUSE Rím f. E 5, škatuľa číslo 235

134/ ZMLUVA O ZRIADENÍ NEUTRÁLNEHO PÁSMA JUŽNE OD BRATISLAVSKÉHO PREDMOSTIA

Nedatované

Smlouva

na zřízení neutrálního pásma jižně od předmostí bratislavského.

I./ Západní hranice neutrálního pásma začíná u bodu 23 čs. hranice, t. j. 1 km od Bergu a běží k rozcestí výej[823]chodně koty 135, odtamtud ke kotě 133. odsud obrátí se hranice k jihovýchodu a dosahuje nejjižnější bod Köpcseny (Kittsee) – vyjímaje nádraží, které zůstane jižně neutrálního pásma. Nyní pokračuje hranice k jižnímu plotu „Fasan Gut" odtamtud ke kotě 133 a dosahuje východním směrem od koty 133 a dosahuje severní břeh starého Dunajského ramena, podle kterého jde až k silnici Ligetfalu[824] – karlburg[825] (petržalka – Orosvár[826]), překročí ji východním směrem a pokračuje po jižnim břehu širokého ramene dunajského až k Dunaji.

II/ V nautrálním pásmě může se pohybovati každá civilní ososba z maďarské i čsl. oblasti bez průkazů.

III/ Ozbrojeným osobám jak civilním tak vojenským jest vstup do neutrálního zakázán, vyjímaje stráže dle bodu IV.

IV./ Pořádek v neutrálním pásmé bude udržovati: Stráž Köpcseny (Kittsee) pozůstávající z 1 důstojníka a 20 mužů, kterou podává čsl. vojsko. Táž stráž musí nositi na levém rameni bílý pásek, který musí býti označen podpisem československého velitele předmostí. Stran maďarského státu ustanoví se v Köpcseny jeden důstojník, který hájí zájmy maďarských obyvatelů, ale na československou stráž žádneho vlyvu nemá.

V./ Mimo stráže a důstojníka podle bodu IV. nemá býti v Köpcseny žádná jiná stráž neb posádka.

VI./ Úroda polní v neutrálním pásmě jest majetkem majitelů pudy a t. d. bez ohledů, patří-li dotyčný k československé republice nebo k madarskému státu.

VII./ tato smlouva nabývá platnosti podepsáním čsl. vládou a velitelem čsl. branné moci.

VIII./ Pří výpovědi smlouvy pozbude tato platnosti 3 hodiny po doručení výpovědi veliteli v Ligetfalu nebo v.....

*

Strojopis

VHA Bratislava, f. Veliteľstvo mesta Bratislava, škatuľa číslo 3

823 V texte prečiarknuté.

824 Petržalka (dnes mestská časť Bratislavy).

825 Rusovce (dnes mestská časť Bratislavy).

826 Rusovce (dnes mestská časť Bratislavy).

135/ PREHĽAD STRÁT UTRPENÝCH V BOJOCH NA RIEKE IPEĽ OD 29. JANUÁRA 1919 DO 6. FEBRUÁRA 1919

Nedatované

VELITELSTVI 7. CESKOSLOVENSKE DIVISE
HLAVNI STAN.

PREHLED ZTRAT UTRPENYCH V BOJI NA IPOLE[827] DNE 29/I – 6/II 1919.

Dne	Misto	Mrtvi		Raneni		Zajati		Poznamka
		dust	muz	Dust	muz	dust	muz	
29/I	Dreghely Palank[828]		2		3			
	Ipoly vecze[829]						1	
	Dejtar[830]		2				1	
	Balassa Gyarmat[831]	1 (1)	4					(1) por. Lanka Vaclav[832]
30/I	Balassa Gyarmat						81	
31/I	Litke Tarnocz[833]		5		6	3	66	
	Szakal Ludany					2	56	
2/II	Nagy Csalomia[834]		3		1	1	9	
6/II	Miksi[835]		1					1 kulomet zajat
	Celkem	1	15		12	6	214	1 kulomet

Poznamka: Utrpene ztraty uvedene v tomto prehledu nesouhlasi s onemi oznacenymi v telegramu c. 666 op. z 10 t. m. Diference je zavinena tim, od oddeleni dosly po odeslani receneho telegramu data a jmenne vykazy, dle kterych byla zmenena prvni udani.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 235

827 Rieka Ipeľ.
828 Obec Drégelypalánk v dnešnom Maďarsku.
829 Obec Ipolyvece v dnešnom Maďarsku.
830 Obec Dejtár v dnešnom Maďarsku.
831 Obec Balassagyarmat (slov. Balážske Ďarmoty) v dnešnom Maďarsku.
832 Laňka, Václav (15. 4. 1882, Milčice – 29. 1. 1919, Balassagyarmat) – nadporučík, príslušník 34. pešieho pluku.
833 Obec Litke v dnešnom Maďarsku.
834 Obec Veľká Čalomia.
835 Obec Mikušovce.

136/ INFORMÁCIA O SITUÁCII V ŽILINE A OKOLÍ

Nedatované

Zemský Národní výbor

Pro Slezsko

Opis.

Poměry na Žilinsku v poslední době

Osmnáctého listopadu 1918 přestěhovalo se vojenské velitelství do Žiliny. První dojmy byly všeobecně radostné, neb všude jak na ulici tak i v úřadech bylo slyšeti rozhovory jen slovenské. Přece však došlo k nemalému sklamání, jelikož doslýchány tu a tam zprávy, i když od lidí nekompetentních o nesprávném jednání našeho vojska, o rekvisicích neoprávněných, o loupení bytů vystěhovaných židů. Proti tomuto řádění bylo zakročeno.

Poměry mezi našim vojskem nejsou tak skvělé , jak by mělo býti od vojska, postaveného na základě demokratickém, k očekávání. Důstojnictvo má zde nejtěžší úlohu a proto jeví mezi sebou všeobecně nespokojení. Obzvláště záložní důstojníci, prosí o sproštění z armády. Sebakázeň mužstva selhalo nadobro. Všechny tyto obtíže mezi mužstvem bily částečně důstojnictvem prekonány a pronikly na venek. Sedmnácteho přijeli první legie, které se v Žilině zastavili. Poměry mezi legiemi a domovým vojskem nejsou bratrské, tak jak jsme si představovali. Legionáři, jak důstojnici tak i mužstvo se vyhýbá vojsku a nenavazují žádných styků. Překvapilo nás nadmíru jednání legionářů, když vyházeli 28/12 z obchodu zboží, což vyvolalo velkou paniku. Zakročení mužstva a důstojníků, kteří k místu přispěli, bylo marné, jelikož počínání legionářů bylo zuřivé. Případ tento vyvolal nad Žilinu stanné právo, které po odjezdu legionářů bylo zrušeno. Den na to přijeli jené legionářské transporty, které byli určené pro Žilinu. Mužstvo toto si lépe nepočínalo, než jejich predchůdci. V lokálech za objednaná jídla a pití neplatili, jinak hrozili rozbitím všeho. Tak ku příkladu hotelu Ris, kde byli zpití legionáři, vyzvali je dva důstojníci, kteří vstoupili do lokálu, k pořádku, načež jeden legionář chytil jednoho důstojníka za prsa a řekl mu: je li Vám život milý, tam jsou dveře. Poté důstojníci lokal opustili a slíbili hostinskému, že se vše zaplatí. Té samé noci, počali loupiti obchody, nehledíce, jsou-li majetníci Slováci, nebo ne. A neušetřili ani banku Žilinskou. Byla-li o peníze vyloupena, není známo. Vím pouze určitě, že zlatnický obchod byl vyloupen. Na to postavili legie pohotov jedné setniny vyzbrojené strojními puškami, legionářům

zakázáno upouštěti jejich baráky. Můžeme říci, že legionáři byli na postrach všem tamnějším obyvatelům a způsobili vládě nemalé starosti. Bolševické jednání jednotlivých legionářů, jako ku příkladu vyzvání důstojníctva na veřejné cestě, aby odstranili rakouské distikce shazování tabulek nápisů neslovenských na ulici i v lokálech a rabování a kategorické vyzývání používání jazyka slovenského, bez ohledu ovládali ho, pokud ne, mohlo by nám v blízké době ještě mnohem smutnější následky přinésti a veliká zklamání pro ty, kteří jsou k nám nakloněni.

*

Strojopis
AUSE Rím, f. L 13, škatuľa číslo 135

137/ ŽIADOSŤ KAROLA ESTERHÁZYHO O OCHRANU JEHO MAJETKU PRI BRATISLAVE

Nedatované

Slavné
Vyslanectvo
Československé republiky
ve Vídni

karel hrabě Esterházy, statkář
ve Wilsonském obvodu[836]
zastoupen
Dr. Janem Lenochem, advokátem
ve Vídni I. Reuhensteingasse 3,

žádá za nutné sprostředkování
a./ na ochranu jeho majetku a zámku
b./ ponechání jeho nynějšího správce zámku

Můj zámek stojí v obci, která nepříznivou dřívější demarkační čárou byla ve dvě polovice rozdělena. Šetřil jsem toho co nejsvědomitěji. Počaly zmatky. Já jsem starostu obce požádal, by sestavil z usedlých spolehlivých občanů honební kroužek, který smí jen brokovnicemi střílet, a povolil jsem, by kroužek ten střílel v mé honitbě zvěř a tuže rozděloval mezi chudý lid s tím obmezením, by se mé bažantnice a mé obory, kde jsem pěstoval cizí zvěř, tak i antilopy, dále v okolí mých koníren, chovám kone a mám i koňstvo pro dostihy, nechaly v pokoji. Stalo se, ale oni vystříleli tam zvěř, kde jsem si ji vymínil. Střelená zvěř přišla ale na trh do Vilsonova[837], cenním výtěžek asi 16 až 20 000 korun. Jelikož jsem pátral zda aspoň tyto peníze se dostaly chudým, vyvolal jsme značnou nevoli proti proti mé rodině. Téže době počala sběř v kraji tom drancovat. Byl jsem nucen pomýšleti na obranu. Na mém zámku žije též moje stařičká tchyně, rozená angličanka. Mimo ní jsou tu stále i někteří angličani k vůli chovu koní a dostihům. Z posledních a jich sestavil jsem si stráž proti sběři té.
Drancování dělo se tak neoslýchavě, že se ohlásilo vždy, kdy a kde přepadnou roty ty občanů, tak ku příkladu ve dvoře Hunyadyho. Rozhlásilo se též pak, že v noci bude obec

836 Wilsonov (príp. Wilsonovo mesto) – prechodné pomenovanie Bratislavy (podľa mena amerického prezidenta Woodrowa Wilsona).

837 Bratislava.

přepadena. Představený mě žádal, bych obci poskytl dle svých sil pomoc k její národní obraně. Bohužel šla tehdejší demarkační čára středem obce a toho později použito proti mé rodiné, jako bychom chtěli porušiti demarkační ustanovení, nepřátel bylo dosti.
Jáj sem tu pomoc poskytl a postaral se o to, by zavčas z Wilsonova přišla posilka řadového vojska. Sběř nemohla drancovat.
Přišla řada na můj zámek. Když jsem se to dověděli, požádal jsem opět pomoc vojenskou, sběř přitáhla u velkého počtu, vtrhla do zámku, spatřivší ale vojenskou obsádku, opustila zámek a vrhla se na sklepy a na obory, kde mně z ciziny sem převedené jeleňe a daňky postřílelo, dřívi pobrala, zdě bořila a velkých škod na lesnictví nadělala.
Nelze mlčením pominouti, že sběř ta postavila i tři šibenice pro mne a mé 2 syny.
Od té doby bylo častěji po nás stříleno. Pachatelé zuřili, když je četníci vynašli. Mnou zřízená obrana mého zámku stála pod velením státního nadporučíka /Bonyhady/, jemuž byla svěřena ochrana železniční stanice Cseklesz[838]. Jelikož zmatky rostly, zřízená obecná obrana, do niž i můj mladší syn Géza co povinny vstoupil, teď ale do Kroměříže[839] odveden, aniž co o jeho osudu vím. Jelikož slavným vyslanectvím vymožená vojenská stráž na ochranu zámku nedostačí, opětuje žádost, by stráž československá byla tam zvýšena.
Ad b./ Můj starý správce událostmi těmi klesl činmi tak, že musela mu býtim povolena dovolená. Já sám osobně obdělávám 4500 hektárů svých polí, ostatek je propachtován. Pro nástrahy nepřátel museli jsem uprchnouti, jsem ve Vídni I. hotel Bristol. Po velké námaze podařilo se mi dostati nového správce, byl kdys důstojníkem, dávno ale postavení to opustil a pracoval co správní zřízenec.
Týž stojí pod dohlídkou. Budiž.
Bylo ale mnoho důstojníků odvedeno z Wilsonova pryč a hrozí i temito mému správci odvezení jinam. Kdyby se to stalo, ostal by můj statek beze vší obrany a správy, byl bych já byla by úroda zničena.
Proto se odvažuji co nejslušneji žádati:
S l a v n é V y s l a n e c t v o ráčiž:
a./ na ochranu mého zámku a majetku u Cseklesze vymoci větší vojenskou obsádku,
b./ umožniti, by můj nynější správce zámku mém ponechán byl, dohlídce se podrobuje.
Mocný list musím zaslati do Kroměříže, bych se dověděl o osudu syna Gézy.

Karel hrabě Esterházy

*

Strojopis
VÚA – VHA Praha, f. Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku, škatuľa číslo 7

838 Bernolákovo.
839 Obec na území dnešnej Českej republiky.

138/ TELEGRAM GENERÁLA HENNOCQUEA ADRESOVANÝ GENERÁLOVI MITTELHAUSEROVI TÝKAJÚCI SA PREVZATIA KOŠICKO-BOHUMÍNSKEJ ŽELEZNICE DO ŠTÁTNEJ SPRÁVY

Nedatované

Telegramm (Phonogramm)

novaves[840] 500 8/6 12. 30
general mitelhauser[841] bratislava
proti prevzeti kosicko bohuminske drahy do statni spravy se v zasade nic nenamita, internovani madarskych uredniku a zrizencu se nedoporucuje ponevadz dosavade konali sluzbu. Nybrz at redit stat drah obsadi pri prevzeti drahy do statni spravy vsechny stanice dostatecnym poctem spoliehliveho ceskeho zelez personalu ktery by na madarsky personal dohlizel a spolecne s nim sluzbu konal. Nektere stanice u pr korompa[842], margitfalva[843], vrutky, nutno opatriti voj posadkami, jichz sila se ridi dle dulezitosti stanice. Proti personalu mad. ktery by se vzeprel konani sluzby odeprel, mohlo by se pak zakrociti dotycny personal propustiti neb internovati – general hennoqve[844]

*

Strojopis
VHA Bratislava, Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny, škatuľa číslo 9, fotokópie z VÚA – VHA Praha

840 Spišská Nová Ves.

841 Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine (7. 8. 1873, Tourcoing – 19. 12. 1949, Paříž) – francúzsky generál, zástupca veliteľa a neskôr veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR, 1919 veliteľ Západnej skupiny, 1919 – 1921 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva v Bratislave, 1921 až 1925 náčelník československého Hlavního štábu branné moci.

842 Krompachy.

843 Margecany.

844 Hennocque, Edmond Charles Adolphe (15. 12. 1860, Gallipolis – 10. 10. 1933, Beaumont-sur-Dême) – francúzsky generál, v ČSR od júna 1919 veliteľ Východnej armádnej skupiny, od októbra do decembra 1919 veliteľ Zemského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus.

139/ INFORMÁCIA O SCHVÁLENÍ NÁVRHU NA VYSLANIE 13. ROTY 23. PLUKU Z KOŠÍC SMEROM NA MIŠKOVEC

Nedatované

Telegramm

Zemske velitelstvi Kosice.

Na Vase cis. Pres. 8898/rim 1. org stop
Ministerstvo pro Slovensko schvaluje vas navrh ohledne vyslane 13. roty 23. cs. leg. pluku z Kosic smerem na Miskovec[845] po dobu nepokoju.

Major Varsik[846] poradca vojensky.
Cis. 122232/voj.

*

Strojopis
SNA Bratislava, f. Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska, škatuľa číslo 290

845 Obec Miskolc na území dnešného Maďarska.

846 Varsik, Pavel (25. 10. 1891, Myjava – 23. 9. 1939, Bratislava) – podplukovník, príslušník 22. čs. streleckého pluku čs. légií vo Francúzsku, 1918 – 1920 referent pre vojenské veci Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska a krátko armádny inšpektor pre Slovensko.

140/ NARIADENIE VELITEĽA I. PRÁPORU 2. ČESKOSLOVENSKÉHO PLUKU PRE OKRES STARÁ ĽUBOVŇA

Nedatované

KOMANDO I. PRAPORU 2. CESKOSLOV. PLUKU (V GNIEZDNE[847])

NARIZENIE !

KAPITAN KULIK ROZKAZUJE JAKO NAJVATSI KOMANDANT OKRESU LUBLO[848] A PATRICICH OBCI AZ PO TOPORZSE[849] HOLLA LOMNICE[850] RYCHVALDU[851], VELK LIPNIKU[852] A MALEHO LIPNIKU[853].

1. Rozkazuja, abi sa za valky pristehovanu zidia v menovanych obcach do 31./1.[854] vistehovali.
2. Zbrane nosit a mat je dovolene:
a) 12 muzu mestske straze v Podoline[855] a 6 muzu v Luble.
b) ti ktori maju pravu na honbu a mimo toho dostali na zbran povoleni proporeni neb nekteru setninu.
Vsecky ostatni zbrane a mosa bit odevzdane najdeli sa u nekoho zbran bude trestany vazenim a bude mu zbran odebrana.
3. V okresu komanda neni potreba legitimacie jazdeni cukoni v pripadech v pripadech bi chcel cestujici daly cestovat od komanda, odporuca sa abi isti clovek legitimacie pital u Mestskeho uradu alebo obecniho uradu. Kdo si praje moze pytat tez i od komanda legitimacie.
4. Cest do Polska muze bit provedene enem prapornim komandem alebo pro hranicni obyvatelstvo enem isteho setninoveho komanda.
5. Voze pro vojsko potrebuje li vojenske oddily voze mosa se obratit na metsky alebo obecni urad. Voze muzu byt enem tedy pristavene, jestli sa mozu povoze zadajuci vykazat pisemnim rozkazom ktore ma pravo vystaviti komando praporu, stabni oddeleni alebo

847 Hniezdne.
848 Stará Ľubovňa.
849 Toporec.
850 Holumnica.
851 Veľká Lesná.
852 Veľký Lipník.
853 Malý Lipník.
854 1919.
855 Podolínec.

velitelstvi setniny. Rozkaz musi byt podepsany komandantem a opatrene stambiliu, druhe rozkaze su neplatne a nemo povinost pristaveni voza. Za vozy sa ma hned zaplatit a sice 9 Korun za den a za 2 kone, vozka a kone dostanou mimo toho krmivo !
6. V jednotlivych obcach udali sa kradeze a pripady bolsevizmu tez sa chystalo obivatelstvo na rozdielenie statku.

JEDNANI TOTO JE PROTIZAKONIM A BUDE PRISNE TRESTANY. ZMENY MAJETKOVE SMA BYT PROVEDENE ENEM NA ROZKAZ CESKOSLOVENSKE VLADY.
TRESTNE CINY PROVEDENE ZA DOBY PREVRATU PODLEHAJU ZODPOVEDNOSTI. V OBCACH KDE SA KRADLO NECH SA UKRADENE VECI VRACA ISTEM LUDOM LEBO MAC SA BUDE MOSET SUDNE ZAKROCIT !

KULIK, v. r.
Kapitan

*

Strojopis
AUSE Rím, f. E5, škatuľa číslo 239

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Českí a slovenskí vojaci, bývalí príslušníci rakúsko-uhorskej armády, odchádzajú z talianskeho zajatia v novembri 1918

Prvá československá vlajka vztýčená na Slovensku čs. dobrovoľníkmi, bývalými príslušníkmi 25. vlastibraneckého streleckého pluku. Železničná stanica Malacky, 4. november 1918

Záber z pohrebu četníkov v Hodoníne, ktorí padli v novembri 1918 v boji proti maďarským vojakom o Trnavu

Poľný podmaršal Ing. Jan Diviš, hlavný veliteľ čs. vojska
a organizátor čs. dobrovoľníckych jednotiek bezprostredne po vzniku republiky

Zo slávnostného príchodu prezidenta ČSR prof. Tomáša Garrigue Masaryka do Prahy 21. decembra 1918. Naľavo od neho taliansky generál Luigi Giuseppe Piccione.

Vojenská misia čs. zahraničného vojska v decembri 1918 v Prahe. V prvom rade uprostred Pavel Varsik, po jeho pravici Rudolf Gábriš, zľava Gustáv Koštial a Jozef Martin Kristin

Podplukovník gšt. Ľudovít Šimko, organizátor a prvý veliteľ Gardy Slovenskej slobody (neskôr 1. pluk Slovenskej slobody) v Uherskom Hradišti a Ružomberku

Príchod jednotiek čs. domáceho vojska do Prešova koncom decembra 1918

Delostrelecká jednotka čs. légií z Talianska na Bratislavskom hrade začiatkom roka 1919

Generál Luigi Giuseppe Piccione (uprostred), veliteľ Čs. armádneho zboru z Talianska, so svojim štábom v Kroměříži v januári 1919

Luigi Giuseppe Piccione

Luigi Giuseppe Piccione

Príslušníci sformovaného 1. čs. poľného delostreleckého pluku z Prahy počas cesty na Slovensko

Generál Luigi Giuseppe Piccione so svojím sprievodom po príchode do Košíc v januári 1919

Stráž čs. legionárov z Talianska pri moste cez Dunaj v Bratislave, 1919

Čata dobrovoľníkov z Českých Budějovíc
pred odchodom k doplneniu III. práporu 2. pluku Stráže slobody v Bratislave

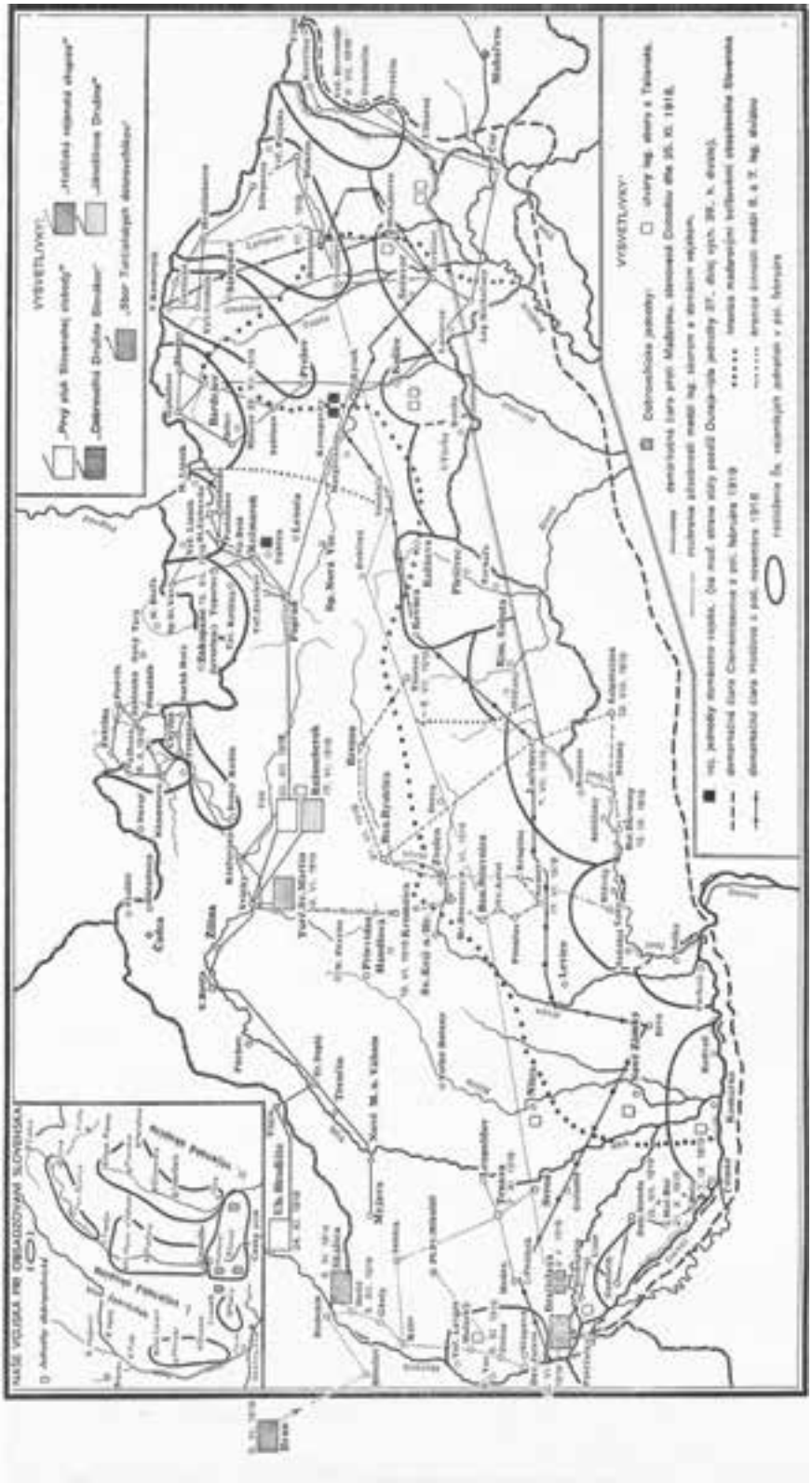

Vojenské obsadenie Slovenska a boje o Slovensko v rokoch 1918 – 1919
(Bokes, František – Vajcík, Peter: Historický atlas k slovenským dejinám. Bratislava 1942.)

Vojenská hudba na bratislavskej železničnej stanici očakáva príchod čs. vlády do Bratislavy, 4. február 1919

Dôstojníci I. poľného práporu 1. pluku Slovenskej slobody v Prešove vo februári 1919

Z príchodu predstaviteľov Francúzskej vojenskej misie do Československa, vedenej divíznym generálom Mauriceom Pellém. V Prahe ho osobne privítal minister národnej obrany Václav Jaroslav Klofáč, 13. február 1919

Stráž čs. legionárov z Talianska na moste cez Dunaj v Bratislave vo februári 1919

Praha, I. prápor sokolských dobrovoľníkov pred odchodom na Slovensko na výzvu gen. Pellého

Z návštevy generálneho inšpektora čs. vojska Dr. Josefa Scheinera v 1. pluku Stráže slobody v Bratislave v roku 1919. Nastúpený I. poľný prápor v Štefánikových kasárňach (dnes Slovenská národná galéria)

Delostrelecké pozície maďarskej červenej armády pri Sabinove

Taliansky generál a veliteľ čs. armádneho legionárskeho zboru z Talianska, generál Luigi Giuseppe Piccione v sprievode dcéry, čs. a talianskych dôstojníkov. Bratislava, jar 1919

Z bojov 30. pešieho pluku na Slovensku v roku 1919. Budovanie zákopov pri Košických Hámroch

Generál Luigi Giuseppe Piccione v rozhovore s pilotom talianskeho lietadla Caproni Ca.33 (číslo 2.380) pred odletom z letiska vo Vajnoroch pri Bratislave, 1919

Mapa so zakreslením približných hraníc Česko-Slovenského štátu. Pohľadnica z roku 1919

Z inšpekčnej cesty ministra s plnou mocou pre správu Slovenska Dr. Vavra Šrobára a generála Eugène Désiré Antoine Mittelhausera po Slovensku. Ružomberok 1919

Minister národnej obrany Václav J. Klofáč reční k čs. legionárom z Talianska a príslušníkom 1. pluku Stráže Slobody v Bratislave v máji 1919

Minister s plnou mocou pre správu Slovenska Dr. Vavro Šrobár (uprostred) s talianskym generálom Luigi G. Piccionem (vľavo) a francúzskym generálom E. D. Mittelhauserom (vpravo) v Bratislave koncom mája 1919

Veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR generál Maurice Pellé (prvý zľava) a veliteľ Západnej armádnej skupiny generál Eugène D. A. Mittelhauser preberajú velenie nad čs. vojskom na Slovensku 1. júna 1919

Veliteľ Francúzskej vojenskej misie v ČSR generál Maurice Pellé dekoruje veliteľa Západnej armádnej skupiny generála Eugène D. A. Mittelhausera po preberaní velenia nad čs. vojskom na Slovensku 1. júna 1919

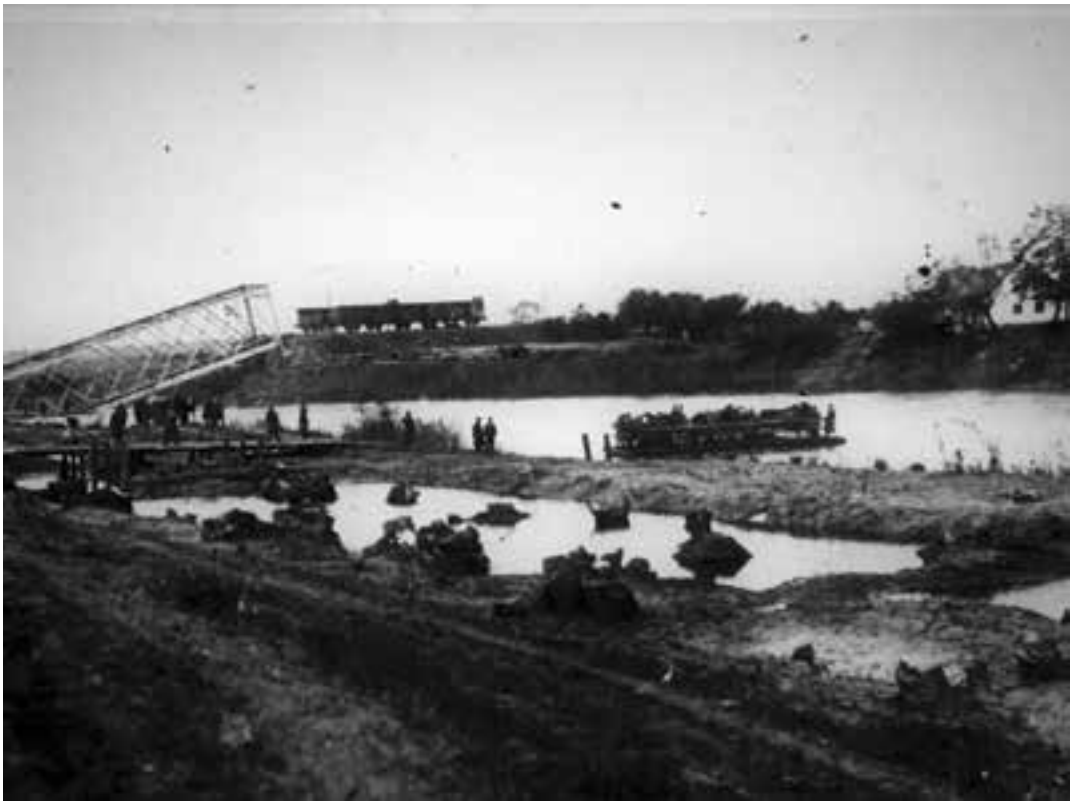

Boje proti maďarským bolševikom. 2. batéria čs. delostreleckého pluku 4 sa preváža na pramici cez rieku Bodrog pri Novom meste pod Šiatorom, 3. jún 1919

Béla Kun, komunistický politik a vedúci činiteľ Maďarskej republiky rád od 21. marca do 1. augusta 1919

2. batéria delostreleckého pluku 4 čs. domáceho vojska v palebnom postavení pri Haniske južne od Košíc 5. júna 1919

Príchod maďarskej Červenej armády do Košíc 6. júna 1919

Z príchodu maďarskej Červenej armády do Košíc 6. júna 1919

Skupina sokolských dobrovoľníkov (II. sokolský prápor) na nádvorí kasární v Ružomberku v júni 1919

Príchod jednotiek čs. domobrany z Talianska do Nitry v júni 1919

Čs. delostrelectvo ostreľuje maďarské pozície pri Komárne, 15. jún 1919

Ku proletarom caleho šveta!

Vitaztna svetova revolucia, ktoru ňe može prekazac v napredovaňi s novijmi veňkimi višledkami bohaciala svojich zdari. Na slovenskej žemi, ktora už ošlebodzena je od jarma imperialistov:

ňeška se otvori

samostatna Slovenska Radova Republika.

Perši skutok bul od jarma českich imperialistov višlebodzneho proletariata, že od imperialistov vikričeniale v skutočnosci zohavenvo samourčujuce pravo sebe zhotoval.

S tim pohnutom slovenske robotnici, vojaci a šedlaci dalej budovali tota revolučnu fronta, ktorej cestu ruska a uherska Radova Republika rovnili, a placu, vihrali pre velku ideu svetovej Radovej Republiki.

Slovenska Radova Republika, ktora še teraz narodzila, jak prirodzenich spojeni patri vitaztnich prjaceli, rusku a uhorsku Radovu Republiku a medzinarodneho proletariata.

Slovenska Radova Republika stava še pod ochranu vše lepše a lepše vistaveneho jednoteho a solidarneho robotnickeho internationala. Perši pozdrav slovenskej Radovej Republiki ešci česke utlačenim proletarom patri. Slovenska Radova Republika stoji tješ na fundamentu najobširnejsej proletarskej demokracii, ale doraz ustavi zbroj diktaturi, ktora ňe šanuje totich, ktore proti totej čistej, verejnej a ňefalošnej demokracie daco plano robja, ktore samourčujuce pravo ohrožovaju. Z teho cilu rozburi každu našilnost kapitalistov a imperialistov, vipustoši každu žnost vikoristovanie a chista mocnu svetovu revoluciu mocneho pracujuceho ľudi.

Mocno a bez pojednane pracuje slovenski proletariat svoju historicku povolanu, a bi verne prenasledoval robote predchod, že bi s svojim prikladom povzbudoval nasledujuci, že bi na proletarskeho meno hodne buli.

Ňech žije švetova revolucia!

Ňech žije kommunisticki international!

Leták o vytvorení Slovenskej republiky rád, ako štátu diktatúry proletariátu, ktorá bol vyhlásená v Prešove 16. júna 1919. Zanikla 7. júla 1919

Čs. delostrelectvo ostreľuje maďarské pozície pri Komárne, 15. jún 1919

Delostrelecká batéria maďarskej Červenej armády v blízkosti Sabinova v druhej polovici júna 1919

Guľometníci 2. divízie čs. domáceho vojska pod velením plk. Josefa Šnejdárka v bojoch proti maďarským boľševikom o Hronskú Breznicu v júni 1919

Čs. pancierový vlak „Bratislava“ v čase bojov proti Maďarským boľševikom o Nové Zámky v júni 1919

Zničený čs. pancierový vlak po výbuchu železničného mostu cez rieku Nitru, 22. jún 1919

Oddych príslušníkov čs. légií z Talianska a 1. pluku Stráže slobody (sokolského) po ťažkých bojoch s maďarskými boľševickými jednotkami o Nové Zámky od 19. do 21. júna 1919

Oprava železničného mosta cez rieku Nitru pri Nových Zámkoch, 24. jún 1919

Francúzski letci (pilot Joe Poulingen), príslušníci eskadry Bre 590, pred bojovým vzletom s lietadlom Bréguet XIVA.2 proti Maďarom. Vajnory pri Bratislave, jún 1919

Štáb plk. Josefa Šnejdárka, veliteľa 2. pešej divízie, pod Kalváriou v Banskej Štiavnici počas bojov proti Maďarom, 27. jún 1919

Generál Eugène D. A. Mittelhauser s plukovníkom Josefom Šnejdárkom v Kremnici pri inšpekcii 2. pešej divízie, 28. jún 1919

Plukovník Josef Šnejdárek, veliteľ 2. divízie čs. domáceho vojska, vyznamenáva príslušníkov 1. stotiny (roty) čs. ženistov. Zvolen, 29. jún 1919

Guľometná čata 3. roty I. sokolského práporu na cintoríne v Bratislave – Karlovej Vsi, koniec júna 1919

Rokovanie československých zástupcov s maďarskými parlamentármi v bratislavskej Redute o odchode jednotiek maďarskej Červenej armády z územia Slovenska

Maďarskí parlamentári vychádzajú z budovy Reduty v Bratislave po uzatvorení dohody o príměrí 1. júla 1919

Zajatí maďarskí boľševici v Bratislave, leto 1919

Výmena internovaných medzi maďarskou a čs. stranou na bratislavskom moste cez Dunaj v júli 1919

Minister národnej obrany Václav Klofáč a minister Dr. Vavro Šrobár v sprievode príslušníkov Francúzskej vojenskej misie pri prehliadke 3. pluku Stráže slobody z Brna. Bratislava, júl 1919

Pred odchodom na inšpekčnú cestu ministra Dr. Vavra Šrobára a generála Eugène D. A. Mittelhausera po Slovensku. Bratislava, júl 1919

Z inšpekčnej cesty ministra s plnou mocou pre správu Slovenska Dr. Vavra Šrobára a generála Eugène D. A. Mittelhausera po Slovensku. Dekorovanie vojakov, ktorí sa vyznamenali v bojoch proti Maďarom, 1919

Druhý príchod čs. vojska do Košíc 5. júla 1919, po ústupe maďarskej Červenej armády

Zničený železničný most maďarskými boľševikmi pri Košiciach, júl 1919

Zničený železničný most cez rieku Tisu pri Čope, leto 1919

Z inšpekčnej cesty ministra Dr. Vavra Šrobára a veliteľa Západnej armádnej Skupiny, francúzskeho generála Eugène D. A. Mittelhausera po Slovensku. Defilé čs. legionárov z Talianska v Leviciach, leto 1919

Prehliadka dobrovoľníckych jednotiek v Bratislave po skončení bojov s Maďarmi na Slovensku, leto 1919

Skupina príslušníkov čs. domáceho vojska pred Štefánikovými kasárňami v Bratislave, leto 1919

Príchod náčelníka Hlavného štábu a hlavného veliteľa čs. armády, francúzskeho generála Maurice Pellého (v popredí v strede) do Košíc v auguste 1919. Sprevádza ho veliteľ Východnej armádnej skupiny čs. vojsk na Slovensku, francúzsky generál Edmond Charles Adolphe Hennocque (v popredí vpravo).

Generál Maurice Pellé (vľavo) počas inšpekcie v 23. čs. streleckom pluku, nastúpenom na železničnej stanici v Košiciach v auguste 1919. Sprevádzal ho veliteľ Východnej armádnej skupiny čs. vojsk na Slovensku francúzsky divízny generál Edmond Hennocque.

Návšteva francúzskeho generála Eugène Mittelhausera, ministra národnej obrany Václava Jaroslava Klofáča a Dr. Milana Hodžu na Matičných slávnostiach v Turčianskom Sv. Martine začiatkom augusta 1919

Po obsadení Petržalky čs. vojskom v auguste 1919. Odstraňovanie drôtených prekážok

Veliteľ východnej armádnej skupiny čs. vojsk na Slovensku, francúzsky divízny generál Edmond Charles Adolphe Hennocque pred budovou dnešného Východoslovenského múzea v Košiciach v roku 1919

Stanovisko II. práporu 1. pluku Stráže slobody v Bratislave – Petržalke, august 1919

Lučenec, leto 1919. V prvom rade uprostred minister národnej obrany Václav Klofáč, po jeho ľavej strane plk. Josef Šnejdárek a Dr. Ľudovít Bazovský, prvý župan Novohradskej župy. Po jeho pravici je francúzsky generál Eugène Mittelhauser.

Čs. legionári z Talianska, príslušníci 32. čs. streleckého pluku v Rožňave, 1919

Čs. legionári z Francúzska na stráži pri Dunaji, september 1919

Príslušníci čs. légií v Taliansku po návrate do vlasti v Humennom v septembri 1919.
Legionári zľava doprava: por. Jaroslav Kmicikievič, por. Simeon Talajda a por. Bohdan Kmicikievič.
Sediace ženy sú Kmicikievičovcov 2 sestry a 1 sesternica.

Slovenskí politickí, kultúrni, verejní a cirkevní predstavitelia s francúzskym generálom Mittelhauserom v Bratislave. Vavro Šrobár, Milan Hodža, Ivan Dérer, Ivan Markovič, Pavel Varsík, Alois Kolísek, Janko Jesenský, Jozef Gregor Tajovský a ďalší.

Odhalenie pomníka čs. legionárom v Nižnom Medzeve v roku 1924

Zo slávnosti odhalenia pomníka čs. legionárom v roku 1936, ktorí padli v bojoch o Nové Zámky v roku 1919

Z odhalenia pamätnej tabule armádnemu generálovi Josefovi Šnejdárkovi vo Zvolene 15. júna 2009

Znovuodhalenie pamätníka Bojom o Slovensko 1919 v Badíne 22. júna 2021

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

MENNÝ REGISTER

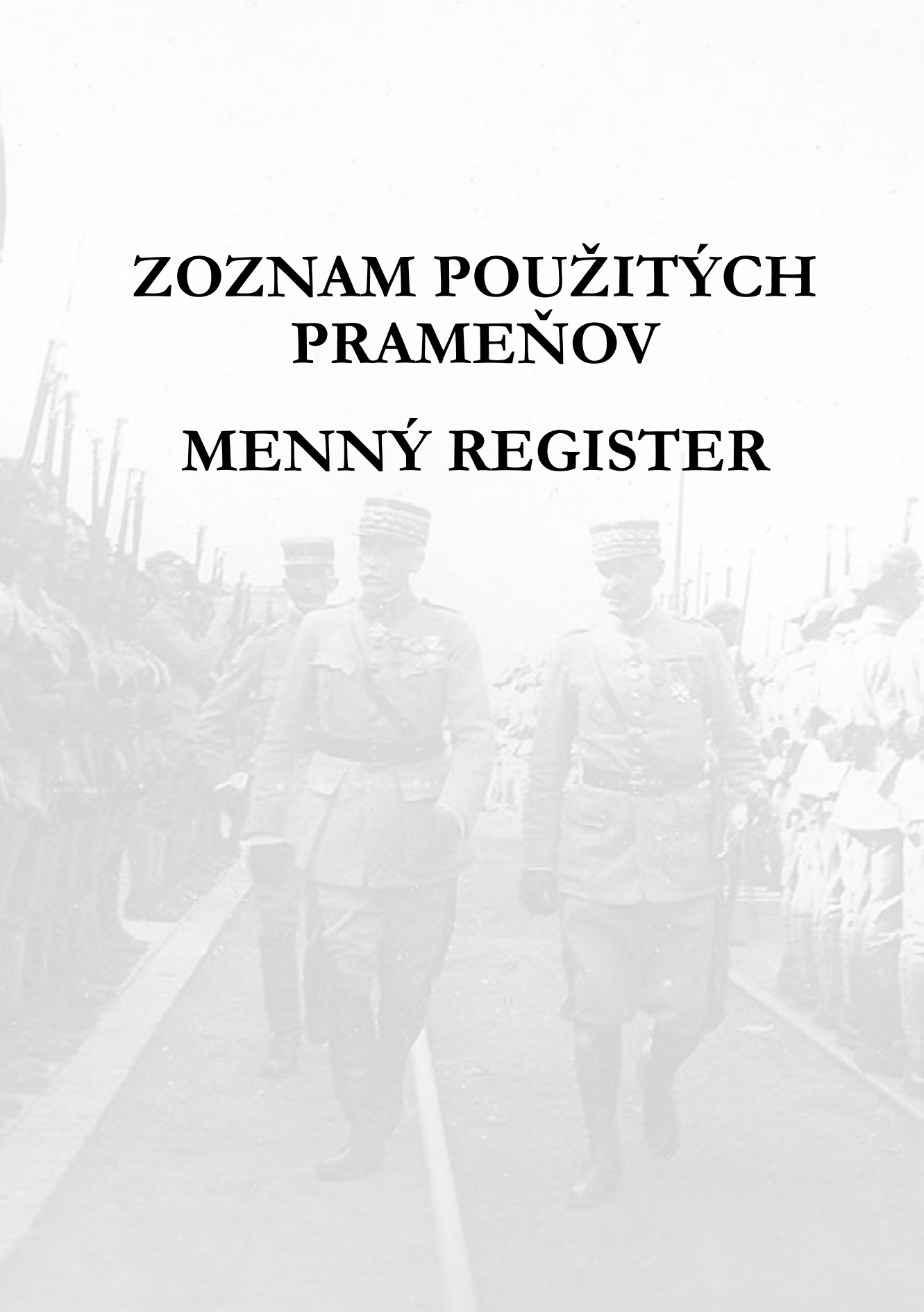

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ARCHÍV BRATISLAVA (VHA BRATISLAVA)

Pluk slovenskej slobody
Veliteľstvá bojových skupín
Veliteľstvo mesta Bratislava
Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku
(fotokópie z VÚA – VHA Praha)
Boje na Slovensku I. / Velitelství skupiny Schöbl (fotokópie z VÚA – VHA Praha)
Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny (fotokópie z VÚA – VHA Praha)
Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny (fotokópie z VÚA – VHA Praha)

SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV BRATISLAVA (SNA BRATISLAVA)

Minister Československej republiky s plnou mocou pre správu Slovenska
Vavro Šrobár

VOJENSKÝ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV – VOJENSKÝ HISTORICKÝ ARCHIV PRAHA (VÚA – VHA PRAHA)

Boje na Slovensku I./ Vrchní velitelství čs. vojsk na Slovensku
Boje na Slovensku I. / Velitelství skupiny Schöbl
Boje na Slovensku I./ Velitelství západní skupiny
Boje na Slovensku I./ Velitelství východní skupiny
Československé legie ve Francii / Velitelství 23. střeleckého pluku
Československé legie ve Francii / Velitelství 21. střeleckého pluku
Francouzská vojenská mise v Praze

ARCHIVIO DELL´ UFFICIO STORICO DELLO STATO MAGGIORE DELL´ESERCITO RÍM (AUSE RÍM)

E 5
L 13

MENNÝ REGISTER

A

Adler, Antonín 236

B

Bajan, Vilem 244, 254
Barecca, Riccardo 132, 163, 164, 166, 219
Batthyáni 47, 48
Bazovský, Ľudovít 108 – 110, 346
Beneš, Edvard 16, 17, 229
Beniač, Igor Ján Vladimír 108
Bezděk 51, 190
Boriani, Giuseppe 19, 108, 109, 138, 163, 169
Braun 42, 70, 93, 95 – 97, 100

C

Capisar 93
Capoj, Josef 244, 254
Costier 235, 268

D

Dérer, Ivan 348
Diviš, Jan 309
Dluho, Josef 279
Dušek 77
Dvorčák, Viktor 47

E

Esterházy 298, 299

F

Fenr, František 244
Ferrero 121
Fetveresch, Vilem 279
Fiala 131, 186, 207
Fleischer, Gustav 244
Foch, Ferdinand 16, 18, 42, 77, 88
Fridrich 93

G

Gábriš, Rudolf 310
Gambi, Enrico 80, 121
Gleyeses 86, 146, 198

H

Hennocque, Edmond Charles Adolphe 22, 156, 157, 173 – 175, 177, 179 – 183, 187, 188, 197, 198, 204 – 207, 209, 210, 223, 224, 227, 229, 236, 237, 240, 246, 247, 272, 282, 285, 286, 300, 343, 345
Hirosik, Jan 244, 254
Hlinka, Andrej 279 – 281
Hnevkovský 146
Hodža, Milan 17, 18, 33, 50, 94, 95, 280, 344, 348
Hochenburger, Anton von 121
Hoch, František 281
Hradec, Václav 241, 242
Hrbenský, Arnošt 18, 19, 43, 55, 92 – 97, 99 – 101, 242, 289

Ch

Chabord, Rémi Alphonse 226, 244, 254, 255

J

Jakob, Ludvik 244
Janasek, František 281
Jancok, Michal 281
Jankovec, Václav 168
Janotka 169
Jászi, Oszkár 47

Jelínek 241
Jesenský, Janko 348
Junger, Bohumil 236, 237
Jurkovič, Dušan 262

K

Kacka, Josef 279
Kallay, Josef 51
Kiffer 274
Kiraly, Rudolf von 121
Klapka, Vojtěch 62
Klofáč, Václav Jaroslav 74, 75, 82, 113, 122, 147, 158, 175, 177, 179, 188, 229, 282, 283, 290, 319, 324, 339, 344, 346
Kmicikievič, Bohdan 348
Kmicikievič, Jaroslav 348
Kolář 93
Kolísek, Alois 348
Koštial, Gustáv 310
Kovac, Julius 244, 254
Krecht 148, 149, 150, 151, 291, 292
Krejčí 153, 189
Kristin, Jozef Martin 310
Krompasky, Eduard 244
Kulik 302, 303
Kun, Béla 20, 21, 23, 229, 243, 326

L

Lacina 93
Lanka, Václav 295
Lehocký, František 281

M

Maischeider 260
Malík 216
Markovič, Ivan 348
Martinek, Josef 291
Masaryk, Tomáš Garrigue 310
Mikulík, Josef 220
Mittelhauser, Eugène Desiré Antoine 22, 199, 206 – 208, 213, 262, 285, 300, 323 – 325, 335, 339, 342, 344, 346, 348
Mokrak, Štefan 244, 254
Mrázek 264
Murgac, Vojtech 281

N

Nascimbe, Pietro 108 – 110, 121

O

Okánik, Ľudovít Leopold 109

P

Palík, Jakub 279
Paré 216
Pelezka, Jan 281
Pellé, Maurice César Joseph 16, 22 – 24, 199, 229, 237, 239, 250, 319, 320, 325, 343
Perkut 169
Perner 42
Piccione, Luigi Giuseppe 19, 57, 60, 61, 78, 79, 83, 90, 91, 102 – 104, 111 – 114, 122, 125 – 127, 129 – 131, 133, 136 – 138, 145, 147, 151, 154 – 157, 163, 171, 172, 174, 175, 177 – 179, 182 – 184, 186, 187, 189, 282, 310, 313 – 315, 321, 322, 324
Pinkas 260, 264
Poor, Ernest 244

R

Radvancs, Paul 121
Rejthar, Adolf 93, 95 – 97, 288, 290
Rossi, Gaston 19, 122, 125, 128, 181 – 184, 187 – 189, 200

S

Sahulčík, Vendelín 260
Sekáč, Ján 123, 124, 128, 134, 183
Sekyra, Josef 169
Senero, Antonio 121
Scheiner, Josef 320
Schöbl, František 18, 58, 64, 65, 68, 70, 71, 74, 81, 91, 92, 102, 111, 133, 135, 157, 196, 282

Slabej, Ján 41
Slávik, Michal 41
Squillon 138
Stehlik, Stefan 244
Stuchlík 42
Sulc, Václav 275

Š

Šembera 18, 42
Ševčík 251
Šimko, Ľudovít 311
Šišma 169
Šnejdárek, Josef 207, 211, 332, 335, 336, 346, 350
Šrobár, Vavro (Vavrinec Ján) 17, 18, 22, 60, 61, 64, 66, 86, 88 – 90, 108, 110, 111, 113, 125, 126, 132, 137 – 139, 163, 173, 180, 181, 199, 200, 208, 209, 211, 250, 251, 260, 290, 323, 324, 339, 342, 348
Štefánek, Anton 108

T

Tajovský, Jozef Gregor 348
Talajda, Simeon 348
Tykol, Josef 169

U

Ungar, František 279, 280, 281
Ungar, Mikuláš 244, 254

V

Varecha, Josef 244
Varsik, Pavel 18, 199, 301, 310, 348
Vavrica, Jan 244, 254
Veis, Alois 281
Ventura 93
Verich, František 18, 19, 40, 42, 63, 288, 290
Vix, Ferdinand 18, 20, 76, 102, 127, 155
Vysušil, Ladislav 93, 99

Z

Zacpal, Jan 281
Zelenay, Alexander 45
Zoch, Samuel 60
Zuk, Václav 244

Ž

Žižka 93, 96

PRAMENE K VOJENSKÝM DEJINÁM SLOVENSKA IV/3

BOJE O SLOVENSKO 1918 – 1919

© Vojenský historický ústav Bratislava 2025

Editori:

Mgr. Jana Zaťková, PhD.
plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Recenzenti:

Mgr. Michal Kšiňan, MAS, PhD.
PhDr. Richard Pavlovič, PhD.

Jazyková redaktorka: Mgr. Tamara Janecová, PhD.

Návrh obálky a grafická úprava: Mgr. Ivan Kocák

Fotografie na prednej a zadnej strane obálky:
Štáb plk. Josefa Šnejdárka, veliteľa 2. pešej divízie, pod Kalváriou v Banskej Štiavnici počas bojov proti Maďarom, 27. jún 1919; Skupina príslušníkov čs. domáceho vojska pred Štefánikovými kasárňami v Bratislave, leto 1919

Obrazová príloha: Vojenský historický archív Bratislava
Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha
Slovenská národná knižnica – Literárny archív Martin
Archív Múzea SNP v Banskej Bystrici
Zbierka Miloslav Čaplovič
Národní digitální knihovna

Tlač: DMC, s. r. o.

ISBN 978-80-69060-13-5 (print)
ISBN 978-80-69060-14-2 (pdf)